

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME ANABİLİMDALI
MUHASEBE VE FİNANSMAN BİLİM DALI

**BANKALAR MUHASEBE DÜZENİNDE MENKUL
SERMAYE GELİRİNİN VERGİLENDİRİLMESİ**

DOKTORA TEZİ

MELDA HATİCE ERSOY

İSTANBUL, 2007

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME ANABİLİMDALI
MUHASEBE VE FİNANSMAN BİLİM DALI

**BANKALAR MUHASEBE DÜZENİNDE MENKUL
SERMAYE GELİRİNİN VERGİLENDİRİLMESİ**

DOKTORA TEZİ

MELDA HATİCE ERSOY

Danışman

Prof. Dr. EMRE BURÇKİN

İSTANBUL, 2007

İÇİNDEKİLER

Sayfa No

ÖZET	vii
TABLolar LİSTESİ	xi
KISALTMALAR LİSTESİ	xii
GİRİŞ	1
I. MENKUL SERMAYE GELİRİNE İLİŞKİN TEMEL KAVRAMLAR	7
1.1. MENKUL KIYMET ve DİĞER SERMAYE PİYASASI ARAÇLARINA İLİŞKİN TANIMLAR	7
1.1.1. <i>Hisse Senetleri Tanımı</i>	8
1.1.2. <i>Tahvillerin Tanımı</i>	9
1.1.3. <i>Eurobond (Dövizli Menkul Kıymet) Tanımı</i>	10
1.1.4. <i>Gelir Ortaklığı Senedi (GOS) Tanımı</i>	11
1.1.5. <i>Banka Bonoları ve Banka Garantili Bonoların Tanımı</i>	12
1.1.6. <i>Finansman Bonolarının Tanımı</i>	13
1.1.7. <i>Varlığa Dayalı Menkul Kıymetler (VDMK)</i>	14
1.1.8. <i>Menkul Kıymet Yatırım Fonlarının Tanımı</i>	15
1.1.9. <i>Yatırım Fonları Katılma Belgeleri</i>	16
1.1.10. <i>Mevduat Faizi Tanımı</i>	17
1.1.10.1. <i>Yurtdışı Bankalardan Elde Edilen Mevduat Faizi</i>	17
1.1.10.2. <i>Kıyı Bankacılığından (Off Shore) Elde Edilen Mevduat Faizi</i>	18
1.1.11. <i>Repo Gelirleri Tanımı</i>	18
1.1.12. <i>Vadeli İşlemler ve Opsiyon Sözleşmelerinin Tanımı</i>	19
1.1.12.1. <i>Forward Sözleşmeler Tanımı</i>	20
1.1.12.2. <i>Futures Sözleşmelerin Tanımı</i>	21
1.1.12.3. <i>Opsiyon Sözleşmelerinin Tanımı</i>	22
1.1.12.4. <i>Swap Sözleşmelerinin Tanımı</i>	25
1.2. VERGİ KANUNLARINDA YER ALAN YÜKÜMLÜLÜKLERE İLİŞKİN TANIMLAR	27
1.2.1. <i>Tam Mükellef</i>	28
1.2.2. <i>Dar Mükellef</i>	28
II. MENKUL SERMAYE GELİRİ ve VERGİLENDİRİLMESİ	30
2.1. MENKUL SERMAYE GELİRİNE GENEL BAKIŞ	30
2.1.1. <i>Menkul Sermaye İradı Tanımı</i>	30
2.1.1.1. <i>Menkul Sermaye İradı Sayılan Gelirler</i>	31
2.1.1.2. <i>Menkul Sermaye İradı Sayılmayan Gelirler</i>	34
2.1.2. <i>Menkul Kıymet Alım Satım Kazançları (Değer Artış Kazancı)</i>	34
2.1.3. <i>Menkul Kıymetlerin Elden Çıkarılmasından Doğan Kazançlar</i>	36
2.1.3.1. <i>Diğer Menkul Kıymetlerin Elden Çıkarılmasından Doğan Kazançlar</i>	37
2.1.3.2. <i>Elden Çıkarılması Değer Artış Kazancı Olarak Vergilendirilecek Menkul Kıymetler</i>	37

2.2. BANKA ve ARACI KURUMLARCA MENKUL SERMAYE GELİRİNİN VERGİLENDİRİLMESİNE İLİŞKİN GENEL AÇIKLAMA.....	39
2.2.1. Gelir Vergisi Kanunu Geçici 67. Madde	40
2.2.1.1. 5281 Sayılı Kanun Gerekçesi.....	48
2.2.1.2. 5527 Sayılı Gelir Vergisi Kanununda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun Genel Gerekçesi.....	52
2.2.1.3. Gerekçe ile Kanun Arasındaki Farklılıklar	53
2.3. TEVKİFAT UYGULAMASI.....	55
2.3.1. Menkul Kıymetler ve Diğer Sermaye Piyasası Araçlarının Elden Çıkarılması Ve Elden Tutulması Sürecinde Elden Edilen Gelirler Üzerinden Yapılacak Tevkifat	55
2.3.2. Tevkifat Yapmak Zorunda Olanlar	57
2.3.2.1. Banka ve Aracı Kurumların Sorumluluğu	57
2.3.2.2. Saklamacı Kuruluşların Sorumluluğu	60
2.3.3. Tevkifat Dönemi.....	64
2.3.4. Tevkifat Oranının Uygulamasında Esas Alınacak Tarih.....	65
2.3.5. Tevkifata Tabi Olmayan Gelirler.....	65
2.3.6. Tevkifat Matrahının Tespiti	67
2.3.6.1. Alım Satım İşlemlerinde Tevkifat Matrahının Tespiti.....	67
2.3.6.1.1. Yabancı Para Cinsinden İhraç Edilen Menkul Kıymetlerde Tevkifat Matrahının Tespiti	70
2.3.6.1.2. Döviz, Altın veya Başka Bir Değere Endekli Menkul Kıymet veya Diğer Sermaye Piyasası Araçlarında Tevkifat Matrahı	70
2.3.6.1.3. Sermaye Artırımları Dolayısıyla Sahip Olunan Hisse Senetlerinin Alış Tarihi ve Bedelleri	70
2.3.6.1.3.1. Sermaye ve Kar Yedeklerinin Sermayeye Eklenmesi Dolayısıyla Sahip Olunan Hisse Senetlerinin İktisap Tarihi	71
2.3.6.1.3.2. Bedelli Sermaye Artırımı Sonucu Sahip Olunan Hisse Senetlerinde İktisap Tarihi.....	71
2.3.6.1.4. Sermaye Artırımı Sonucu Sahip Olunan Hisse Senetlerinde Alış Tarihi ve Bedeli	71
2.3.6.1.4.1. Kar Yedeklerinin Sermayeye İlave Edilmesi Durumunda Sahip Olunan Hisse Senetlerinin Alış Bedeli.....	72
2.3.6.1.4.2. Bedelli Sermaye Artırımı Durumunda Sahip Olunan Hisse Senetlerinin Alış Bedeli	73
2.3.6.1.5. Rüçhan Hakkı Kuponlarının Satışı Halinde Maliyet Bedeli.....	74
2.3.6.1.6. Kuponlu Tahvillerde Alış Bedeli.....	76
2.3.6.1.6.1. Tahvil Alış Bedelinin İtfa Bedeli ve İşlemiş Faiz Tutarının Üzerinde Olması.....	78
2.3.6.1.7. Vadeli İşlem ve Opsiyon Sözleşmelerinin Alım Satımında Tevkifat Matrahı.....	80
2.3.6.1.8. Üçer Aylık Dönemlerde Aynı Türden Menkul Kıymet veya Diğer Sermaye Piyasası Aracı ile İlgili Olarak Birden Fazla Alım Satım İşlemi Yapılması ve Doğan Zararların Yıl İçinde Mahsup Edilmesi	83
2.3.6.1.9. Üç Aylık Dönem İçinde Farklı Tevkifat Oranı Uygulanması Durumunda Zarar Mahsubu	85

2.3.6.2. İtfa Gelirlerinde Tevkifat Matrahının Tespiti	90
2.3.6.3. Ödünç İşlemlerde Tevkifat Matrahının Tespiti	91
2.3.6.3.1. Ödünç İşlemlerinin Mahiyeti	93
2.3.6.4. Menkul Kıymetlerin veya Diğer Sermaye Piyasası Araçlarının Tahsiline Aracılık Ettikleri Dönemsel Getirilerin Tevkifat Matrahi	95
2.3.6.5. Virman İşlemlerinde Tevkifat.....	95
2.3.6.6. Birden Fazla Hesap Kullanılması veya Müşterek Hesap Kullanılması Durumunda Tevkifat Uygulaması	100
2.3.6.7. Her Nevi Tahvil ve Hazine Bonosu Faizleri ile Toplu Konut İdaresi, Kamu Ortaklığı İdaresi ve Özelleştirme İdaresince Çıkarılan Menkul Kıymetlerden Sağlanan Gelirlerin Tahsilinde Banka veya Aracı Kurum Kullanılmadığı Durumlarda Yapılacak Tevkifat.....	100
2.3.6.8. Banka ve Aracı Kurumlarca Tevkifatsız Olarak Satın Alınan Menkul Kıymetlerde Yapılacak Tevkifat	102
2.3.6.9. Birden Fazla Banka veya Aracı Kurumla Çalışılması Durumunda Tevkifat.....	104
2.3.7. İhtiyari Beyanname Vermeye İlişkin Uygulama	105
2.4. VERASET YOLUYLA veya İVAZSIZ OLARAK EDİNİLEN MENKUL KIYMETLER İÇİN UYGULAMA ESASLARI	107
2.5. GEÇİCİ 67. MADDE KAPSAMINDA BEYAN VE ÖDEME	108
2.6. GEÇİCİ 67. MADDE KAPSAMINDA MALİYE BAKANLIĞINA YAPILMASI GEREKEN BİLDİRİMLER	109
III. BANKALAR ARACILIĞIYLA ELDE EDİLEN MENKUL SERMAYE GELİRİNİN VERGİLENDİRİLMESİ	111
3.1. GENEL UYGULAMAYA İLİŞKİN AÇIKLAMALAR	111
3.2. BANKALAR ARACILIĞIYLA ELDE EDİLEN MENKUL SERMAYE GELİRİNİN YÜKÜMLÜLER AÇISINDAN İNCELENMESİ.....	113
3.2.1. Hisse Senedi Alım Satım Kazançlarının (Değer Artış Kazançlarının) Vergilendirilmesi	113
3.2.1.1. Hisse Senetleri Alım Satım Kazançlarının Tam Mükellef Gerçek Kişiler Açısından İncelenmesi	114
3.2.1.2. Hisse Senetleri Alım Satım Kazançlarının Tam Mükellef Kurumlar Açısından İncelenmesi	118
3.2.1.3. Hisse Senetleri Alım Satım Kazançlarının Dar Mükellef Gerçek Kişiler Açısından İncelenmesi	121
3.2.1.4. Hisse Senetleri Alım Satım Kazançlarının Dar Mükellef Kurumlar Açısından İncelenmesi	124
3.2.2. Hisse Senedi Temettü (Kar Paylarının) Gelirlerinin Vergilendirilmesi.....	126
3.2.3. Devlet Tahvili ve Hazine Bonosu Alım Satım Kazançlarının Vergilendirilmesi .	126
3.2.3.1. Devlet Tahvili ve Hazine Bonosu Alım Satım Kazançlarının Tam Mükellef Gerçek Kişiler Açısından Geçici 67. madde Uyarınca Vergilendirilmesi.....	127
3.2.3.2. Devlet Tahvili ve Hazine Bonosu Alım Satım Kazançlarının Tam Mükellef Kurumlar Açısından İncelenmesi.....	130
3.2.3.3.Devlet Tahvili ve Hazine Bonosu Alım Satım Kazançlarının Dar Mükellef Gerçek Kişiler Açısından İncelenmesi.....	132

3.2.3.4. Devlet Tahvili ve Hazine Bonosu Alım Satım Kazançlarının Dar Mükellef Kurumlar Açısından İncelenmesi.....	134
3.2.4. Eurobond Alım Satım Kazançlarının Vergilendirilmesi.....	136
3.2.5. Devlet Tahvili ve Hazine Bonosu Faiz Gelirlerinin Vergilendirilmesi.....	138
3.2.5.1. Devlet Tahvili ve Hazine Bonosu Faiz Gelirlerinin Tam Mükellef Gerçek Kişiler Açısından İncelenmesi	139
3.2.5.2. Devlet Tahvili ve Hazine Bonosu Faiz Gelirlerinin Tam Mükellef Kurumlar Açısından İncelenmesi	140
3.2.5.3. Devlet Tahvili ve Hazine Bonosu Faiz Gelirlerinin Dar Mükellef Gerçek Kişiler Açısından İncelenmesi	141
3.2.5.4. Devlet Tahvili ve Hazine Bonosu Faiz Gelirlerinin Dar Mükellef Kurumlar Açısından İncelenmesi	143
3.2.6. Eurobond Faiz Gelirlerinin Vergilendirilmesi	145
3.2.7. Mevduat Faizlerinin Vergilendirilmesi.....	147
3.2.7.1. Mevduat Faizlerinin Tam Mükellef Gerçek Kişiler Açısından İncelenmesi	148
3.2.7.2. Mevduat Faizlerinin Tam Mükellef Kurumlar Açısından İncelenmesi.....	149
3.2.7.3. Mevduat Faizlerinin Dar Mükellef Gerçek Kişiler Açısından İncelenmesi..	150
3.2.7.4. Mevduat Faizlerinin Dar Mükellef Kurumlar Açısından İncelenmesi	154
3.2.8. Repo Gelirlerinin Vergilendirilmesi	157
3.2.8.1. Repo Gelirlerinin Tam Mükellef Gerçek Kişiler Açısından İncelenmesi	158
3.2.8.2. Repo Gelirlerinin Tam Mükellef Kurumlar Açısından İncelenmesi	159
3.2.8.3. Repo Gelirlerinin Dar Mükellef Gerçek Kişiler Açısından İncelenmesi	160
3.2.8.4. Repo Gelirlerinin Dar Mükellef Kurumlar Açısından İncelenmesi.....	163
3.2.9. Menkul Kıymetler Yatırım Fonları Katılma Belgelerinin Fona İadesinden Elde Edilen Gelirlerin Vergilendirilmesi	166
3.2.9.1. Menkul Kıymetler Yatırım Fonları Katılma Belgelerinin Fona İadesinden Elde Edilen Gelirlerin Tam Mükellef Gerçek Kişiler İncelenmesi	168
3.2.9.2. Menkul Kıymetler Yatırım Fonları Katılma Belgelerinin Fona İadesinden Elde Edilen Gelirlerin Tam Mükellef Kurumlar Açısından İncelenmesi.....	171
3.2.9.3. Menkul Kıymetler Yatırım Fonları Katılma Belgelerinin Fona İadesinden Elde Edilen Gelirlerin Dar Mükellef Gerçek Kişiler Açısından İncelenmesi.....	173
3.2.9.4. Menkul Kıymetler Yatırım Fonları Katılma Belgelerinin Fona İadesinden Elde Edilen Gelirlerin Dar Mükellef Kurumlar Açısından İncelenmesi	176
3.2.10. Vadeli İşlem ve Opsiyon Sözleşmelerinden Elde Edilen Kazançların Vergilendirilmesi	179
3.2.10.1. Vadeli İşlem ve Opsiyon Sözleşmelerinden Elde Edilen Kazançların Tam Mükellef Gerçek Kişiler Açısından İncelenmesi	180
3.2.10.2. Vadeli İşlem ve Opsiyon Sözleşmelerinden Elde Edilen Kazançların Tam Mükellef Kurumlar Açısından İncelenmesi.....	182
3.2.10.3. Vadeli İşlem ve Opsiyon Sözleşmelerinden Elde Edilen Kazançların Dar Mükellef Gerçek Kişiler Açısından İncelenmesi.....	183
3.2.10.4. Vadeli İşlem ve Opsiyon Sözleşmelerinden Elde Edilen Kazançların Dar Mükellef Kurumlar Açısından İncelenmesi.....	185

IV. BANKALAR MUHASEBE SİSTEMİNDE MENKUL KIYMET ve DİĞER SERMAYE ARAÇLARININ İRDELENMESİ	187
4.1. BANKALARIN TABİ OLDUĞU MUHASEBE UYGULAMALARI	187
4.2. BANKA TEK DÜZEN HESAP PLANI (THP) ve İZAHNAMESİ.....	191
4.2.1. Tekdüzen Hesap Planı Yapısı	191
4.2.2. Banka Muhasebe Düzeninde Yer Alan Bazı Menkul Kıymetlere İlişkin Muhasebe Hesapları	193
4.3. BANKALAR MUHASEBE SİSTEMİNDE TÜRKİYE MUHASEBE STANDARTLARI KURULU	196
4.3.1. Banka Muhasebe Sistemi ile ilgili TMSK Tebliğleri.....	198
4.3.1.1. Finansal Tabloların Hazırlanma ve Sunulma Esaslarına İlişkin Kavramsal Çerçeve Hakkındaki Tebliğ Sıra No: 1	198
4.3.1.1.1. Muhasebenin Varsayımları.....	199
4.3.1.1.2. Finansal Tabloların Niteliksel Özellikleri	200
4.3.1.2. Finansal Tabloların Sunuluşuna İlişkin Türkiye Muhasebe Standardı (TMS1) Hakkında Tebliğ Sıra No: 2.....	205
4.3.1.3. Bankalar ve Benzeri Finansal Kuruluşların Finansal Tablolarında Yapılacak Açıklamalara İlişkin Türkiye Muhasebe Standardı (TMS 30) Hakkında Tebliğ Sıra No: 29.....	206
4.3.1.4. TFRS 7 Finansal Araçlar: Açıklamalara İlişkin Türkiye Finansal Raporlama Standardı (TFRS 7) Hakkında Tebliğ Sıra No: 42	207
4.3.1.5. Finansal Araçlar: Muhasebeleştirme ve Ölçmeye İlişkin Türkiye Muhasebe Standardı (TMS 39) Hakkında Tebliğ Sıra No: 41	209
4.3.1.5.1. Muhasebeleştirme ve Ölçmeye ilişkin Tanımlar	209
4.4. MENKUL KIYMETLERİN DEĞERLEMESİ	211
4.4.1. Sermaye Piyasası Kurulu (SPK) 'ya Göre Değerlemesi	211
4.4.2. TTK'ya Göre Değerlemesi.....	213
4.4.3. Vergi Usul Kanunu 'na (VUK) Göre Değerlemesi.....	214
4.4.4. TMS'ye göre Değerleme	217
4.4.5. Değerlemede Farklılıklar	220
4.5. BANKALAR MUHASEBE SİSTEMİNDE MENKUL KIYMETLERİN MUHASEBELEŞTİRİLMESİNE İLİŞKİN UYGULAMALAR	221
4.5.1. Hisse Senedi Alım Satımına İlişkin Uygulama	221
4.5.2. Devlet Tahvili ve Hazine Bonosu Alım Satım Kazançlarına İlişkin Uygulama... 224	
4.5.3. Devlet Tahvili ve Hazine Bonosu Faiz Gelirlerine İlişkin Uygulama	226
4.5.4. Mevduat Faiz Gelirlerine İlişkin Uygulama.....	228
4.5.5. Repo Gelirlerine İlişkin Uygulama.....	229
4.5.6. Yatırım Fonları Katılma Belgelerinin Fona İadesinden Elde Edilen Gelirlere İlişkin Uygulama.....	230
4.5.7. Vadeli İşlem ve Opsiyon Sözleşmelerinden Elde Edilen Kazançlara ilişkin Uygulama.....	233
V. ULUSLARARASI PİYASALARDA MENKUL SERMAYE GELİRİ ÜZERİNDEN VERGİLENDİRME ESASLARINA GENEL BAKIŞ.....	239

5.1. ÇİFTE VERGİLENDİRMEYİ ÖNLEME ANLAŞMALARININ (ÇVÖA) GEÇİCİ 67. MADDE KAPSAMINDA İNCELENMESİ	240
SONUÇ	245
EKLER.....	253
EK 1 :G.V.K. GEÇİCİ 67/11 inci Md. göre İHTİYARİ BEYANDA BULUNAN MÜKELLEFLER için YILLIK GELİR VERGİSİ BEYANNAMESİ.....	254
EK 2: MUHTASAR BEYANNAME	256
EK 3: ADINA TEVKİFAT YAPILANLARA AİT BİLDİRİM	257
EK 4: MENKUL KIYMET VE DİĞER SERMAYE PİYASASI ARACININ BAŞKA BANKA VEYA ARACI KURUMA AKTARIM BİLDİRİMİ.....	258
EK 5: MENKUL KIYMET VE DİĞER SERMAYE PİYASASI ARACININ FİZİKEN TESLİM EDİLMESİ -ALINMASI HALİNDE YAPILACAK BİLDİRİM	259
EK 6 : TEKDÜZEN HESAP PLANI	260
EK 7: BANKALAR ARACILIĞIYLA ELDE EDİLEN MENKUL KIYMETLERİN GEÇİCİ 67. MADDE KAPSAMINDA VERGİLENDİRİLMESİNE İLİŞKİN EK TABLO282 KAYNAKÇA.....	287

ÖZET

Menkul kıymetlerden elde edilen gelirlerin vergilendirilmesine ilişkin olarak vergi sistemimizde önemli değişikliklere gidilmiş olup, 01.01.2006 yılından itibaren geçerli olmak üzere bankalar ve aracı kurumlara bu verginin toplanmasında birçok sorumluluk yükleyen yeni bir vergi sistemine geçilmiştir.

5281 sayılı Kanun kapsamında yapılan düzenlemeler, sermaye piyasasının gelişimine destek olunması, sermaye piyasasının globalleşen finans piyasalarıyla entegre edilmesinin sağlanması, özellikle bugüne kadar vergi kanunlarımızda tanımı bile yer almayan menkul kıymetler için özel bir vergileme sistemine geçilmesi ve tüm yatırımcıların Türkiye piyasasına olan güvenlerinin artırılması için gerekli önlemlerin alınması açısından son derece önemli bir gelişme olarak karşımıza çıkmaktadır.

Böylece, ülkemizde de bazı uluslararası piyasalar da uygulanmakta olan ve gelir sağlama amacına yönelik dolaylı vergileme sistemine geçiş yapılmaya çalışılmıştır. Dolaylı vergileme genel hatları itibariyle tek düze bir vergileme sistemi olmakla birlikte, ülkemizde yaşanan ekonomik değişimler nedeniyle bu Kanun kapsamında birçok değişikliğe gidilmiş ve Kanun amacından uzaklaşarak birçok farklı ve yeni uygulamalarla tekdüzelikten karmaşıklığa doğru yol almıştır.

Diğer yandan bankalar, bu Kanun ile Maliye Bakanlığı adına kamusal bir görev üstlenmiş olup, bankacılık sektörü Maliye adına tüm bu vergilerin kesilmesi ve yapılacak tevkifatların doğru beyanından sorumlu tutulmuştur.

Aynı yıl içinde banka muhasebe yapısının da değişikliğe uğraması ile bankacılık sektörü hem vergisel hem de muhasebesel yapıda birçok yeni uygulama ile karşı karşıya kalmıştır.

Bu çalışmada, menkul sermaye gelirine giren kavramlar detaylı bir şekilde incelenmiş, bankalarca menkul sermaye gelirinin vergilendirilmesine ilişkin olarak

yürürlüğe giren 5281 sayılı Kanun ve ilgili tebliğ, sirküler ve Bakanlar Kurulu Kararlarına yer verilmiştir. Düzenlemenin yükümlüler açısından farklı vergi uygulamalarına konu olması nedeniyle, belirtilen bu araçlardan elde edilen tüm gelirler tam ve dar mükellef gerçek kişi ve kurumlar olmak üzere dört ayrı başlık altında ayrıntılı olarak irdelenmiştir. Bununla birlikte, bankaların tabi olduğu muhasebe uygulamaları ile Türkiye Muhasebe Standartları tebliğleri ele alınmış ve bankalar aracılığıyla elde edilen menkul kıymetlerin muhasebeleştirilmesi ve vergilendirilmesi kapsamında örneklere yer verilmiştir. Ayrıca, uluslararası piyasalarda menkul sermaye geliri üzerinden vergilendirme esaslarına genel olarak yer verilmiş, Çifte vergilendirmeyi Önleme Anlaşmaları'nın geçici 67. madde kapsamında vergilendirme esasları ile Türkiye'nin 63 ülke ile yapmış olduğu Çifte vergilendirmeyi Önleme Anlaşmaları'na ilişkin olarak vergi oranları incelenmiştir.

SUMMARY

Important amendments are put a law into force about the taxation of the gains derived from the alienation and the retention of the marketable securities and other capital market instruments that is derived from the private finance institutions. Therefore, the banks and brokers are responsible to collect suitable tax, effective from 01.01.2006, regarding to the new tax system.

The legislation made with the law numbered 5281, plays significant roles in, supporting the development of capital markets, integration of capital markets to global markets, especially passing to the special taxation for the marketable securities that the definition of this concern has not taken place in our taxation law before, and taking precaution to rely on foreign investors on Turkish markets.

Therefore, our Turkish taxation system is passing through the indirect taxation which is generated in international market and oriented to provide income. In generally, indirect taxation comes across as a uniform regular tax system, however, because of the economic fluctuation this law has been changed many times, and it has become more complex and confusing.

On the other hand, banks has been undertaken a public role of Ministry of Finance by the given responsibility of identifying the right taxing and execution. The banking sector has faced with many new applications since the accounting system has been already changed in 2006.

In this thesis, the definitions about the marketable securities and other capital market instruments has been examined in details. The law numbered 5281, related communique and the Decree of the Council of Ministers are covered. As it is subjected to different tax application relating to the tax payers, the income from mentioned tools are studied through four titles such as resident and non-resident taxpayer, and resident and non-resident corporations. In addition to this, the accounting practices which the banks are dependent on, the communiquées about Turkish Accounting Standards Boards are explained in details. Moreover, the booking of marketable securities which obtained through the

agency of banks and taxation samples are also given. Finally , the Double Taxation Treaty concluded between Turkey and 63 other the country on temporary article 67 has been studied.

TABLolar LİSTESİ

		Sayfa No.
Tablo 1 :	Futures ve Forward Sözlşmelerdeki Farklılıklar.....	22
Tablo 2 :	Eurobond Alım Satım Kazançlarının Tam mükellef Gerçek Kişi ve Kurumlarca Vergilendirilmesi.....	137
Tablo 3 :	Eurobond Alım Satım Kazançlarının Dar Mükellef Gerçek Kişi ve Kurumlarca Vergilendirilmesi.....	138
Tablo 4 :	Eurobond Faiz Gelirlerinin Tam Mükellef Gerçek Kişi ve Kurumlarca Vergilendirilmesi.....	146
Tablo 5 :	Eurobond Faiz Gelirlerinin Dar Mükellef Gerçek Kişi ve Kurumlarca Vergilendirilmesi.....	146
Tablo 6 :	Vergi Usul Kanununa göre Menkul Kıymetlerin Değerlemesi.....	215
Tablo 7 :	Finansal Varlıkların Değerleme Yöntemleri.....	218
Tablo 8 :	ÇVÖA Kapsamında Dar Mükelleflerin Elde Ettikleri Mevduat Faizi ve Repo Gelirlerine Uygulanan Stopaj Oranları.....	242

KISALTMALAR

AB	Avrupa Birliği
A.G.E.	Adı Geçen Eser
BDDK	Banka Düzenleme ve Denetleme Kurulu
BKK	Bakanlar Kurulu Kararı
BSMV	Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisi
CBOT	Chicago Board of Trade
CME	Chicago Merchantile Exchange
ÇVÖA	ifte Vergilendirmeyi nleme Anlaşması
FIFO	First in First Out (İlk Giren İlk ıkar)
GOS	Gelir Ortaklığı Senedi
GVK	Gelir Vergisi Kanunu
IFRS / IAS	Uluslararası Finansal Raporlama Standartları
İDT	İktisadi Devlet Teşekkülleri
İMKB	İstanbul Menkul Kıymetler Borsası
KİK	Kamu İktisadi Kuruluşları
KİT	Kamu İktisadi Teşebbüsü
KV	Kurumlar Vergisi
KVK	Kurumlar Vergisi Kanunu
LIFE	London International Financial Exchange
MKK	Merkezi Kayıt Kuruluşu
MSİ	Menkul Sermaye İradı
MUY	Muhasebe Uygulama Yönetmeliği
NYFE	New York Futures Exchange
SIMEX	Singapore International Monetary Exchange
SPK	Sermaye Piyasası Kurulu
SV	Serbest Virman

TCMB	Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası
THP	Tek Düzen Hesap Planı
TMS	Türkiye Muhasebe Standartları
TMSK	Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu
TTK	Türk Ticaret Kanunu
USD	Amerikan Doları
VKN	Vergi Kimlik Numarası
VDMK	Varlığa Dayalı Menkul Kıymetler
VOB	Vadeli İşlem ve Opsiyon Borsaları
TAV	Takas Amaçlı Virman
VUK	Vergi Usul Kanunu

GİRİŞ

Günümüz ekonomisinde yaşanan hızlı gelişmeler sermaye piyasaları işleyişinde ortaya çıkması muhtemel birçok hukuki ve muhasebe ile ilgili sorunu da beraberinde getirmiştir. Yeni oluşumlara uyum sağlanabilmesi amacıyla ülkeler tarafından da yeni düzenleme ve uygulamalara gidilmesi benimsenmiştir.

Sermaye piyasası, en genel tanımıyla; orta ve uzun vadeli fonların arz ve talebinin aracı kuruluşlar vasıtasıyla ve menkul kıymetlere bağlı olarak karşılaştığı piyasadır. Ülke ekonomisinde yatırımların şekillenmesinde tek başına ekonomiye faydalı olmayan küçük tasarrufların büyük yatırımlara dönüşmesinde sermaye piyasası önemli bir yer arz etmektedir.

Bu tür piyasanın temel işlevlerinden biri, tasarrufların menkul kıymetlere aktarılmasını sağlamak ve dolayısıyla yatırımcıların da ekonomik kalkınmaya iştirakini teşvik etmektir. Kurumsallaşmış bir piyasa ile fon akış ve kaynak dağıtımının gerçekleştirilmesi için uygun koşulların sağlanması mümkün olup, güvenilir bir finans ortamının oluşması halinde yurtiçi tasarruf açığının kapanmasına da yardımcı olmaktadır.

Ülkemizde sermaye piyasası ile hukuki zemin, Sermaye Piyasası Kurulu (SPK) tarafından çıkarılmış olan yasal mevzuat baz alınarak hazırlanmıştır. 2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu menkul kıymetlere ilişkin tanım ve düzenlemeleri kapsamakta ve işlevsel bir piyasa oluşturulması için gerekli değişikliklerin yer aldığı unsurları içermektedir.

Sermaye Piyasası Kurulu mevzuatı açısından, menkul kıymetler, ortaklık ve alacaklılık sağlayan, belli bir meblağı temsil eden, yatırım aracı olarak kullanılan, dönemsel gelir getiren, misli nitelikte, seri halinde çıkarılan, ibareleri aynı olan ve şartları Kurulca

belirlenen kıymetli evrak olarak tanımlanmaktadır. Diğer sermaye piyasası aracı ise, bu menkul kıymetler dışında kalan ve Kurulca belirlenen evraklar olarak belirlenmektedir.

Sermaye piyasasının işlemesi ve gelişmesini sağlayan en önemli faktörlerden biri de menkul kıymetlerin alım satım ve faiz gelirlerinin vergilendirilmesidir. Bu nedenle, vergi kanunlarının ulusal ve uluslararası piyasalara olan etkilerinin önceden incelenerek hazırlanması kanunun etkinliğini ve uygulanabilirliğini büyük ölçüde arttırmasına yardımcı olmaktadır.

Ülke ekonomisinde katma değer yaratan bu yatırım araçları; vergi mevzuatında da önemli bir yer tutmakta ve sıkça yeni düzenlemelerin yapılması zorunluluğunu beraberinde getirmektedir. Ancak süreklilik arz eden bu değişiklikler, sermaye piyasalarını çeşitli şekillerde olumsuz etkilemekte ve yabancı sermayenin ülkeye girmesinde engel oluşturmaktadır. Etkin ve işlevsel düzenlemeler ile hem ulusal hem de uluslararası yatırımcılara istikrarlı bir yatırım ortamı hazırlamak gerekmektedir.

Menkul kıymetlerden elde edilen gelirlerin vergilendirilmesine ilişkin olarak vergi sistemimizde birçok Kanun yürürlüğe girmiş ve çeşitli sebeplerle bu kanunlarda da birçok değişiklik yapılmıştır. Bu kapsamda yapılan bazı önemli değişikliklerden biri olan 4369 sayılı Kanun ile döviz cinsinden yahut dövize altına veya başka bir değere endeksli menkul kıymetlerin itfası sırasında oluşan değer artışları menkul sermaye iradı olmaktan çıkarılmasıdır. Ardından konuya ilişkin 4783 sayılı ve 4842 Kanun ile Gelir Vergisi Kanunu 80. madde yeniden düzenlenmiş ve yine 4842 sayılı Kanun ile 86. madde de bazı değişiklikler ve istisnalara yer verilmiştir.

Son yıllarda ise öncelikle “Vergi Kanunları’nın Yeni Türk Lirasına Uyumunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkındaki Kanun” ile Gelir Vergisi Kanunu’na geçici 67. madde eklenerek menkul kıymetler ile diğer sermaye piyasası araçlarının alım satımından doğan kazançlarla, dönemsel getirilerinin vergilendirilmesine ilişkin özel bir

vergileme rejimi düzenlemesi yapılmıştır. Bu kanun, 01.01.2006 yılından geçerli olmakla birlikte 2006-2015 yılı gelirlerine uygulanmak üzere çıkarılmış bir kanun olup, bankalar ve aracı kurumlarında bu verginin toplanmasına aracılık ettikleri yeni bir vergi sistemi olarak Türk vergi mevzuatında yerini almaktadır. Ancak, Kanun yürürlüğe girmeden “ Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu ile Bazı Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkındaki Kanun” ile bu Kanunda da birçok değişikliklere gidilmiştir. Ardından “Gelir Vergisi Kanununda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun” ile de Geçici 67. madde kapsamında birçok değişiklik yapılmıştır. Bu değişiklikler halen devam etmekte olup, yine Gelir İdaresinin 2006/10731 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile ; Gelir Vergisi Kanununun geçici 67 nci maddesinde yer alan bazı tevkifat nispetlerinin yeniden belirlenmiştir. Halen Gelir İdaresi Başkanlığı, bu Kanun’la ilgili olarak belli açıklamalara yer verilmesi adına birçok tebliğ ve sirküler çıkartarak, menkul kıymetler ve diğer sermaye piyasası araçlarının elden çıkarılması ve elde tutulması sürecinde elde edilen gelirlerin vergilendirilmesine yönelik düzenlemeleri güncellemektedir.

Yeni kanunla birlikte, vergi kanunlarında da menkul kıymetlere ilişkin olarak bir ilk gerçekleştirilerek konuya ilişkin olarak tanımlama yapılmış ve menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası aracı ifadesi, özel bir belirleme yapılmadığı sürece Türkiye’de ihraç edilmiş ve Sermaye Piyasası Kurulunca kayda alınmış ve/veya Türkiye’de kurulu menkul kıymet ve vadeli işlem ve opsiyon borsalarında işlem gören menkul kıymetler veya diğer sermaye piyasası araçları ile kayda alınmamış olsa veya menkul kıymet ve vadeli işlem borsalarında işlem görmese dahi Hazine veya diğer kamu tüzel kişileri tarafından ihraç edilecek her türlü menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası aracını ifade ettiği belirtilmiştir. Ayrıca, bankaların ve aracı kurumların taraf olduğu veya bunlar aracılığıyla yapılan; belirli bir vadede, önceden belirlenen fiyat, miktar ve nitelikte, ekonomik veya finansal göstergeye dayalı olarak düzenlenenler de dahil olmak üzere, para veya sermaye piyasası aracını, malı, kıymetli madeni ve dövizli alma, satma, değiştirme hak ve/veya yükümlülüğünü veren vadeli işlem ve opsiyon sözleşmeleri bu madde uygulamasında diğer sermaye piyasası aracı addolunmuştur.

Menkul kıymetler ve diğer sermaye piyasası araçlarına ilişkin olarak düzenlenen bu yeni kanun genel hatları itibariyle banka ve aracı kurumların yatırımcılara sundukları yatırım araçlarının vergilendirilmesine ilişkin hususları kapsamaktadır.

Ancak günümüz şartlarında finans piyasalarının çok hızlı bir gelişim içinde olması nedeniyle birçok yeni ürünün piyasaya çıkarılması ve Kanun'da yer almayan durumların açıklığa kavuşturulması gerektiğinden, bu Kanunla ilgili olarak birçok yeni tebliğ ve sirkülerler çıkarılmaktadır. Bu yeni tebliğ ve sirkülerlerin çıkarılması uygulamaya yön vermek açısından gerekli olmakla birlikte, diğer yandan, kanunun gerekçesinde belirtilen basit ve tek düze vergileme rejiminden giderek uzaklaşmasını da sağlayan etkenlerden biri olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bankacılık muhasebe düzeninde menkul sermaye gelirin'e yönelik olarak yapılan tüm düzenlemelerin yükümlüler açısından irdelenmesi ve bu düzenlemelerin banka muhasebe ve vergi sistemindeki uygulamaları çalışmanın amaç ve kapsamını oluşturmaktadır.

Çalışmanın birinci bölümünde, menkul sermaye gelirin'e ilişkin temel kavramlara yer verilmiş, menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası araçları kapsamında yer alan hisse senetleri, tahviller, Eurobond, gelir ortaklığı senedi, banka bonoları, banka garantili bonolar, finansman bonoları, varlığa dayalı menkul kıymetler, yatırım fonları, mevduat faizi, repo gelirleri ile vadeli işlemler ve opsiyon sözleşmeleri tanımları itibariyle açıklanmıştır. Vergi kanunlarında yer alan ve vergilendirme aşamasında önem arz eden tam mükellef ve dar mükellef yükümlülükler ile ilgili tanımlara da bu bölüm kapsamında yer almaktadır.

Çalışmanın ikinci bölümünde ise; öncelikle menkul sermaye iradı ile değer artış kazancı konusu detaylı bir şekilde irdelenmiştir. Ardından, banka ve aracı kurumlarca

menkul sermaye gelirinin vergilendirilmesine ilişkin olarak 01.01.2006 tarihi itibariyle yürürlüğe giren Gelir Vergisi Kanunu geçici 67. maddeye ilişkin kanun ve gerekçesine yer verilmiş olmakla birlikte, gerekçe ve kanun arasındaki önemli farklılıklara ilişkin bir çalışma yapılmıştır. Kanun kapsamında banka, aracı kurum ve saklamacı kurumların sorumluluğuna yer verildikten sonra, tevkifat kapsamında olan ve olmayan gelirler ayrıntılı olarak belirtilmiştir. Söz konusu olan tevkifat matrahının tespiti açısından konu, alım-satım, itfa, ödünç işlemler ve menkul kıymetlerin veya diğer sermaye piyasası araçlarının tahsiline aracılık edilen dönemsel getirilerde olmak üzere vergi tevkifatının nasıl ve ne şekilde tespit edilmesi gerektiği anlatılmaya çalışılmış olup, konuya ilişkin örnekler verilmiştir. Yine aynı bölümde, veraset yoluyla veya ivazsız olarak edinilen menkul kıymetler için uygulama esasları ile bankaların menkul kıymetler ve diğer sermaye piyasası araçlardan elde edilen gelirlere aracılık etmeleri nedeniyle kestikleri bu vergilerin Maliye Bakanlığı'na beyanı, ödenmesi esnasında bankalarca yapılması gereken işlemler de ele alınan diğer konuları oluşturmaktadır.

Çalışmanın üçüncü bölümünde ise; bankalar aracılığıyla elde edilen tüm bu menkul kıymetler ve diğer sermaye piyasası araçları olan hisse senedi, devlet tahvili, hazine bonoları, eurobond alım- satım kazançları ve faiz gelirlerinden elde edilen kazançlar ile mevduat faizleri, repo gelirleri, menkul kıymetler yatırım fonları katılma belgelerinin fona iadesinden elde edilen gelirler ile vadeli işlem ve opsiyon sözleşmelerinden elde edilen kazançlara ilişkin olarak vergilendirilmenin bu kanun hükmünde hangi esaslara tabi olması gerektiğine yer verilmiştir. Ancak, belirtilen bu araçlardan elde edilen tüm gelirlerin yükümlüler açısından vergilendirilmesinin farklı olması nedeniyle, konu tam ve dar mükellef gerçek kişi ve kurumlar olmak üzere 4 ayrı başlık altında ayrıntılı olarak irdelenmiştir.

Bankalar muhasebe sisteminde menkul kıymet ve diğer sermaye araçlarının irdelenmesi dördüncü bölümde ele alınmıştır. Bu bölümde, bankaların tabi olduğu muhasebe uygulamaları ile tek düzen hesap planı ve izahnamesine yer verilmiştir. Menkul

kıymet ve diğ er sermaye piyasası araçlarına ilişkin olarak bankaların kullandığı muhasebe hesapları incelenmiş ve Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu tebliğlerine yer verilmiştir. Ayrıca, tüm menkul kıymetlerin Sermaye Piyasası Kanunu, Türk Ticaret Kanunu, Vergi Usul Kanunu'na ilişkin değerlendirme hükümlerine değ inilerek, kanunlar arası farklılıklar ele alınmıştır. Aynı bölümde, bankalar muhasebe sisteminde yer alan menkul kıymet ve diğ er sermaye piyasasına ait araçlardan elde edilen gelirlere ilişkin tüm menkul kıymetleri kapsayan uygulamalar ve bu uygulamaların bankacılık sektöründe muhasebeleştirilmesi ayrıntılı olarak irdelenmiştir.

Çalışmanın beşinci bölümünde ise; uluslararası piyasalarda menkul sermaye geliri üzerinden vergilendirme esaslarına genel olarak yer verilmiş, Çifte Vergilendirmeyi Önleme Anlaşmaları'nın geçici 67. madde kapsamında vergilendirme esasları ile Türkiye'nin 63 ülke ile yapmış olduğu Çifte Vergilendirmeyi Önleme Anlaşmaları' na ilişkin olarak vergilendirilmesi hususu incelenmiştir.

Sonuç bölümünde ise, çalışmanın genel bir değerlendirmesi yapılmakta ve uygulamaya yönelik öneriler sunulmuştur.

Ayrıca, çalışmanın ekler bölümünde bankaların geçici 67. madde kapsamında tevkif ettikleri vergilerin beyanı için hazırladıkları muhtasar beyanname, adına tevkifat yapılanlara ait bildirim listesi, menkul kıymet ve diğ er sermaye piyasası aracının başka banka yada aracı kuruma aktarım bildirimini, menkul kıymet ve diğ er sermaye piyasası aracının teslim edilmesi - alınması halinde yapılacak olan bildirimlerin örnekleri ile çalışmada banka muhasebe kayıtlarını içeren örnek uygulamalar da ele alındığından, bankaların tabi olduğu tek düzen hesap planı ve izahnamesi de bulunmaktadır. Öte yandan, çalışmanın hazırlanması aşamasında bankalar aracılığıyla elde edilen menkul kıymet ve diğ er sermaye piyasası araçlarının vergilendirilmesine ilişkin birçok değ iş iklik yapıldığından tüm bu değ iş iklikleri özetleyen bir tablo hazırlanmıştır.

I. MENKUL SERMAYE GELİRİNE İLİŞKİN TEMEL KAVRAMLAR

1.1. MENKUL KIYMET ve DİĞER SERMAYE PİYASASI ARAÇLARINA İLİŞKİN TANIMLAR

Menkul Kıymetler; ortaklık ve alacaklılık sağlayan, belli bir meblağı temsil eden, yatırım aracı olarak kullanılan, dönemsel gelir getiren, misli nitelikte, seri halinde çıkarılan, ibareleri aynı olan ve şartları Kurulca belirlenen kıymetli evraklardır.¹

Diğer sermaye piyasası aracı ise, menkul kıymetler dışında kalan ve Kurulca belirlenen evraklardır. Ancak çek, poliçe, nakit, bono ile mevduat sertifikaları sermaye piyasası aracı sayılmamaktadır.

Vergi kanunlarında ise, menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası aracı ifadesi, özel bir belirleme yapılmadığı sürece Türkiye’de ihraç edilmiş ve Sermaye Piyasası Kurulunca kayda alınmış ve/veya Türkiye’de kurulu menkul kıymet ve vadeli işlem ve opsiyon borsalarında işlem gören menkul kıymetler veya diğer sermaye piyasası araçları ile kayda alınmamış olsa veya menkul kıymet ve vadeli işlem borsalarında işlem görmese dahi Hazine veya diğer kamu tüzel kişileri tarafından ihraç edilecek her türlü menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası aracını ifade ettiği belirtilmiştir. Ayrıca, bankaların ve aracı kurumların taraf olduğu veya bunlar aracılığıyla yapılan; belirli bir vadede, önceden belirlenen fiyat, miktar ve nitelikte, ekonomik veya finansal göstergelere dayalı olarak düzenlenenler de dahil olmak üzere, para veya sermaye piyasası aracını, malı, kıymetli madeni ve döviz alma, satma, değiştirme hak ve/veya yükümlülüğünü veren vadeli işlem ve opsiyon sözleşmeleri bu madde uygulamasında diğer sermaye piyasası aracı addolunmuştur.²

¹ www.spk.gov.tr, 2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu, Md 3

² <http://www.gib.gov.tr>, GVK Geçici 67. madde 13 numaralı fıkra

1.1.1. Hisse Senetleri Tanımı

Hisse senedinin tanımı ile ilgili olarak vergi kanunumuzda tam bir açıklama olmamakla birlikte, Türk Ticaret Kanunu'nun (TTK) 269. maddesinde anonim şirketinin tanımı yapılarak, hisse senetlerinin niteliği belirlenmiştir. TTK 269. maddesine istinaden, anonim şirket, bir ünvana sahip, esas sermayesi muayyen ve paylara bölünmüş olan ve borçlarından dolayı yalnız muamelekiyle mesul bulunan şirkettir. Ortakların mesuliyeti, taahhüt etmiş oldukları sermaye payları ile mevcuttur hükmü yer almaktadır.

Doktrinde hisse senedi için yaygın tarif ise şöyledir; ‘‘Hisse senedi, sermayesi paylara bölünmüş ve karşılığında kıymetli evrak niteliğinde pay senedi çıkarılabilen sermaye ortaklarının kanuni şekillere uygun olarak düzenledikleri belgeler olup, sermayesinin belirli bir oranını temsil ve sahiplerine o oranda ortaklık hakkı sağlayan senetlerdir ve kıymetli evrak vasfına sahiptirler’’.³ Başlıca hisse senetleri adi, kurucu ve intifa hisse senetleri olup hisse senetleri sahipleri şirket kazancından hisseleri oranında kar payı alırlar. Bu kar payları Gelir Vergisi Kanunu'nun 75. maddesi 1. bendinde menkul sermaye iradı olarak tanımlanmıştır.

Öte yandan, hisse senetlerinden elde edilen kar payları Geçici 67. madde kapsamında vergilendirilmemektedir.

Şirketler elde ettikleri karları nakit veya ayin suretiyle ortaklarına dağıtabilecekleri gibi bazen de bir kısmını ya da tamamını dağıtmayarak sermayelerine ilave etmek suretiyle ortaklarına hisse senedi verebilmektedir. Bu şekilde ortaklarca elde edilen hisse senetlerine **bedelsiz hisse senetleri** denilmektedir.

Kurumların karlarını sermayeye eklemek suretiyle gerçekleştirdikleri kar dağıtım işlemlerinde gerçek kişi ortaklarca elde edilen kar paylarının menkul sermaye iradı olarak beyanına ilişkin açıklamalar ise 231 Seri Nolu Gelir Vergisi Genel Tebliğinde yapılmıştır.

³ TUNCER Selahattin, Türkiye’de Sermaye Piyasası, İstanbul, 1985, s 205

Danıştay 4. Dairesi 6.12.2000 tarih ve Esas No: 2000/1307, Karar No: 2000/5053 sayılı kararı ile 193 sayılı Gelir Vergisi Kanununun 94 üncü maddesinin birinci fıkrasının 6/b-i numaralı bendinde karın sermayeye ilavesinin kar dağıtımını sayılmayacağından bahisle ortaklar açısından da elde edilmiş bir kar payından söz edilemeyeceği belirtilerek bu gelirlerin beyanına ilişkin 231 Seri Nolu Tebliğin iptaline karar vermiş olup, bu karar Vergi Dava Daireleri Genel Kurulu'nun 8.6.2001 tarih ve Esas No: 2001/180, Karar No: 2001/224 sayılı kararı ile kesinleşmiş bulunmaktadır. Bu durumda, gerçek kişi ortaklar tarafından karın sermayeye ilavesi suretiyle elde edilen kar paylarının beyan edilmemesi, yargıya intikal eden uyuşmazlıklarda tarhiyatı kaldıran vergi mahkemesi kararları üzerine Danıştay'da temyiz yoluna gidilmemesi gerekmektedir.⁴

Buna göre, gerçek kişi hissedarlar tarafından sermayeye eklenen kazançlar dolayısıyla elde edilen bu tür bedelsiz hisse senetleri için gerçek kişiler hiçbir şekilde beyanname vermeyecektir.

1.1.2. Tahvillerin Tanımı

Anonim ortaklıkların uzun süreli borçlarına karşılık olarak düzenlenen ve piyasada dolaşım yeteneği olan borçlanma belgesine tahvil denir.⁵ TTK 420. maddesinde ise tahvil; anonim şirketlerin ödünç para bulmak için itibari kıymetleri eşit ve ibareleri aynı olmak üzere çıkardıkları borç senetlerine denir. Bir tahvile yatırım yapıldığında, aslında para ödünç verilmiş olmakta ve karşılığında ise anapara ve belirli bir oranda (Kupon Oranı - Faiz Oranı) getiri elde edilmektedir.

Borç verilen paranın geri dönüşü tahvil çıkaran kuruluş tarafından garanti edilmekte ve bu kuruluş ödünç verilen parayı telafi etmek için yatırımcıya belirli bir oranda faiz ödemesi yapmaktadır. Tahvil aracılığı ile borç toplayan taraf şirketler olabileceği gibi, Türkiye'de çok yaygın olarak görüldüğü üzere 'Devletler' de olabilmektedir. Türkiye'de iç

⁴ <http://www.gelirler.gov.tr>, GVK 243 nolu Genel Tebliğ

⁵ Prof.Dr. BERK, Niyazi, Finansal Yönetim 6. Baskı, Türkmen Kitabevi s 323

borçlanma amacıyla Devlet Tahvili ve Hazine Bonosu, Halka Arzlar ve İhaleler Aracılığı ile halktan borç almak amacıyla kullanılan menkul kıymetler bulunmaktadır.

Devlet tahvilleri ve Hazine Bonoları para piyasası araçları olma özelliği ile para politikalarının yürütülmesinde ve ekonomide fon hareketinde önemli roller yüklenen menkul kıymet türleridir. ⁶ Devlet tahvilleri uzun vadeli, Hazine Bonoları ise kısa vadeli. Bunlar, devletin finansman ihtiyacını karşılamak üzere çıkardığı iç borçlanma belgeleridir.

4749 sayılı “ Kamu Finansmanı ve Borç Yönetiminin Düzenlenmesi Hakkındaki Kanun” ile Devlet iç ve dış borçlanmaları ve bunların yönetilmesi ve izlenmesini bu mevzuat çerçevesinde düzenlemektedir.

01.01.2006 tarihinden sonra iktisap edilmiş olan devlet tahvili alım ve satımları ile itfa gelirleri geçici 67. madde kapsamında stopaja tabi tutulmaktadır.

1.1.3. Eurobond (Dövizli Menkul Kıymet) Tanımı

Eurobond’lar, hiçbir ülkenin mevzuatına tabi olmadan, birkaç ülkede birden, aynı anda ihracı gerçekleştiren ülkenin kendi para birimi dışında olmak üzere belirli bir ülke parası üzerinden ihraç edilen tahvillerdir. Genellikle sabit faiz ödemeli olup, vadeleri 5 ile 30 yıl arasında değişebilmektedir. Eurobond’ların para birimi genellikle Amerikan Doları (USD) ve Euro olmakla birlikte, Japon Yeni, İsviçre Frangı ve diğer döviz cinsleri üzerinden de çıkarılabilmektedir. Kupon ödeme dönemlerinde kupon faizi, vade sonunda ise son kupon ve anapara ödemesi yapılmaktadır. Bu tahvillerde kupon faizi ve anapara ödemeleri ihraç edildikleri döviz cinsinden gerçekleştirilir. ⁷

Bu tahvillerin fiyatları, Türkiye ekonomisi ve gelişmekte olan ülke ekonomilerindeki gelişmeler çerçevesinde işlem gördükleri uluslararası piyasada arz ve

⁶ TSPAKB, Menkul Kıymetler ve Diğer Sermaye Piyasası Araçları, Mart 2006, s 24

⁷ <http://www.isbank.com.tr/sss/foSikcaSorulanSorular.asp?iKodSikcaSorulanSoru=208>

talebe bağılı oluşmaktadır. Bankacılık sistemindeki bu kıymetlerin fiyatlama işlemi de ikincil piyasa dikkate alınarak yapılmaktadır.

Eurobondlarda iki tür fiyat söz konusudur. Temiz fiyat, son kupon ödeme tarihinden valör tarihine kadar olan süre içinde birikmiş olan kupon faizini içermeyen fiyattır. Kirli fiyat ise, birikmiş kupon faizinin üzerinde olduğu fiyattır. Eurobond alım-satım işlemlerinde kıymet bedeli, kirli fiyat üzerinden hesaplanmaktadır.

Her bir ülkenin Eurobond getirileri ülkeden ülkeye veya kurumdan kuruma göre değişir. Örneğin, Türk Eurobondları % 11.50 getiri (faiz) sağlarken daha riskli görülen bir ülkenin Eurobondları daha fazla % 15 getiri faiz sağlayabilir.

Eurobondlar kuponlu tahviller olup, üzerlerinde çoğunlukla sabit kupon faizi olan ve para cinsine göre yılda bir veya iki dönem kupon faizi ödeyen enstrümanlardır.

Genel olarak, USD cinsinden ihraç olan kıymetlere yılda iki kez (6 ayda bir), Euro cinsli olanlara yılda bir kez kupon faizi ödenmektedir. Kupon ödeme tarihleri ve faiz hesaplama yöntemleri her bir tahvil için farklı şekilde olmaktadır. Ayrıca Eurobondların alış-satış fiyatları ve getirileri gün içinde piyasada oluşan arz-talep dengesine, Türkiye'nin ekonomik performansına ve yurt dışı piyasalarda meydana gelen gelişmelere göre değişiklik göstermektedir.⁸

Eurobond alım satım ve faiz gelirleri, geçici 67. madde kapsamında stopaja tabi değildir.

1.1.4. Gelir Ortaklığı Senedi (GOS) Tanımı

Gelir Ortaklığı Senetleri (Revenues Sharing Certificates) köprü, baraj, elektrik gibi kamuya ait altyapı tesislerinin gelirlerine katılma olanağı sağlayan senetlerdir. Bu tesislerin mülkiyeti ve işletilmesi ile ortaklık senedi alanların bir ilgisi olmamaktadır.

⁸ <http://www.akbank.com/275.aspx>

GOS ile ilgili olarak TTK ve Sermaye Piyasası Kurulun'da bir düzenleme bulunmamaktadır. Ancak, 2983 Sayılı Tasarrufların Teşviki ve Kamu Yatırımlarının Hızlandırılması Hakkında Kanununun 3. maddesine göre, Kamu İktisadi Kuruluşları (KİK) ve İktisadi Devlet Teşekkülleri'ne (İDT) ait müessese, işletmelerde dahil olmak üzere, kamu kurum ve kuruluşlarına ait altyapı tesislerinin gelirlerine gerçek ve tüzel kişilerin ortak olmaları için çıkarılan senetler olarak tanımlanmıştır.

1.1.5. Banka Bonoları ve Banka Garantili Bonoların Tanımı

Banka bonoları ve banka garantili bonolar, yatırım ve kalkınma bankaları (mevduat toplamayan bankalar) ile anonim şirketlerin ihtiyaç duydukları zaman, ihtiyaç duydukları miktarda bono ihdas etmek suretiyle direkt finansman sağlamalarına imkan veren sermaye piyasası araçlarıdır. Bunlar seri halinde ve kitle senedi olarak ihraç edilmezler, dönemsel gelir getirmezler. Uygulamada halka arz edildikleri de söylenemez. Halka arz edildikleri farz edilerek Sermaye Piyasası Kurulu izniyle ihraç edilirlerse de, ilan ve toplu satıştan ziyade ikili ilişkiler içinde büyük miktarlarda ve belli yerlere plase edilen senetlerdir.⁹

Sermaye Piyasası Kanunu (SPK)'nın 14.7.1992 tarih ve 21284 sayılı mükerrer Resmi Gazete'de yayımlanan "Banka Bonoları ve Banka Garantili Bonoların Kurul Kaydına Alınmasına İlişkin Tebliği (Seri: III, No: 12)'nin 2. maddesine göre banka bonoları ve banka garantili bonoların tanımları şöyledir;

Banka Bonoları; bankanın bu Tebliğ hükümlerine göre borçlu sıfatıyla düzenleyip, Kurul'ca kayda alınmasını müteakip ihraç ettiği emre veya hamiline yazılı kıymetli evraktır.

Banka Garantili Bonolar ise; bankadan kredi kullanan ortaklıkların, bu kredilerin teminatı olarak borçlu sıfatı ile düzenleyip, alacaklı bankaya verdikleri emre muharrer

⁹ BOLAK, Mehmet, Sermaye Piyasası Menkul Kıymetler ve Portföy Analizi, Beta Yayınları, 3. basım, İstanbul 1998, s 121

senetlerden, bu krediyi kullandırmış olan bankaca kendi garantisi altında ve Kurul'ca kayda alınmasını müteakip, ihraç edilen kıymetli evraktır.

1.1.6. Finansman Bonolarının Tanımı

31.07.1992 tarihli ve 21301 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan ‘‘Finansman Bonolarının Kurul Kaydına Alınmasına İlişkin Esaslar Tebliği’’ (Seri: III, No: 13)’nin 3. maddesine istinaden, finansman bonoları, ihraççıların bu Tebliğ hükümlerine göre borçlu sıfatıyla düzenleyip Kurul kaydına alınmak suretiyle ihraç ederek sattıkları emre veya hamiline yazılı menkul kıymet niteliğindeki kıymetli evrak olarak tanımlanmaktadır.

Anılan Tebliğin 8. maddesine istinaden, finansman bonoları teminatlarına göre 5’e ayrılmaktadır. Bunlar;

- Garanti kaydı taşımayan finansman bonoları: A tipi,
- İhraççıya karşı taahhüt edilmiş banka kredisi ile desteklenmiş finansman bonoları: B tipi,
- Banka garantisi taşıyan finansman bonoları: C tipi,
- Hazine garantisi taşıyan finansman bonoları: E tipi,
- Bir anonim ortaklığın müşterek borçlu ve müteselsil kefil sıfatıyla ödeme vaadini ihtiva eden finansman bonoları: F tipi

olarak adlandırılmaktadır.

Finansman bonolarının vadesi 60 günden az 720 günden fazla olmamak üzere ihraççı tarafından belirlenir. Vadenin başlangıç tarihi, finansman bonolarının satışa sunulduğu ilk gündür. Finansman bonoları, vadenin 1/4’ünü geçmeyecek satış süresi içinde her gün, iskonto esasına göre aşağıdaki formülle hesaplanan değer üzerinden satılır ve finansman bonolarının nominal değeri, anapara ile faizi içerir.¹⁰

¹⁰ <http://rega.basbakanlik.gov.tr>, Resmi Gazete, 31.07.1992 tarihli ve 21301 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan ‘‘Finansman Bonolarının Kurul Kaydına Alınmasına İlişkin Esaslar Tebliği’’ (Seri: III, No: 13)’m 5

1.1.7.Varlığa Dayalı Menkul Kıymetler (VDMK)

31.07.1992 tarihli ve 21301 sayılı mükerrer Resmi Gazete’de yayımlanan ‘‘Varlığa Dayalı Menkul Kıymetlerin Kurul Kaydına Alınmasına Ve Genel Finans Ortaklıklarının Kuruluş ve Faaliyet İlkelerine Dair Esaslar Tebliği (Seri: III, No: 14)’’nin 3. maddesinde VDMK, bu Tebliğde belirlenen ihraççıların kendi ticari işlemlerinden doğmuş alacakları veya bu Tebliğ hükümleri çerçevesinde temellük edecekleri alacaklar karşılığında, Kurul’ca kayda alınarak ihraç edilen kıymetli evrak olarak tanımlanmıştır. Ancak, bu Tebliğ hükümlerine göre halka arz yoluyla satılacak olan varlığa dayalı menkul kıymetlerin Tebliğin 6’ncı maddesinde sayılan unsurları taşımalarının şart olduğu ve bunlar hakkında bu Tebliğde hüküm bulunmayan haller varsa, TTK 'nın kıymetli evraka dair hükümleri ve genel hükümlerin uygulanacağı da belirtilmiştir.

Anılan Tebliğin 4. maddesinde ise VDMK’nin türlerine yer verilmiştir.

- Tüketici Kredileri: Bankaların gerçek kişilere, ticari amaçla kullanılmamak kaydıyla, mal ve hizmet alımları dolayısıyla, açmış oldukları bireysel krediler ile finansman şirketlerinin kendi mevzuatları çerçevesinde gerçek ve tüzel kişilere açmış oldukları krediler,
- Konut Kredileri: Bankaların, 2985 sayılı Kanun ve bu Kanuna dayalı mevzuat çerçevesinde, Toplu Konut İdaresi Başkanlığı ile yapılan anlaşma hükümlerine göre kendi kaynaklarından hazır konut alan kişilere açtıkları bireysel krediler, bankaların verdikleri ipoteye dayalı bireysel konut kredileri ile konut sektörünü kredilendirmeye yetkili Kamu İktisadi Teşebbüsü (KİT) statüsündeki bankaların kendi mevzuatları çerçevesinde açtıkları krediler,
- Finansal Kiralama Sözleşmelerinden Doğan Alacaklar: 3226 sayılı Finansal Kiralama Kanunu ve ilgili mevzuat çerçevesinde finansal

kiralamaya yetkili kuruluşların yaptıkları finansal kiralama sözleşmelerinden doğan alacakları,

- İhracat İşlemlerinden Doğan Alacaklar: Bankalar ve özel finans kurumlarının açmış oldukları ve fiilen ihracatta kullandıkları krediler ile faktoring işlemleri yapan anonim ortaklıklarca temellük edilen ihracat karşılığındaki belgeye dayalı alacaklar,
- Diğer Alacaklar: Bankalar dışındaki, mal ve hizmet üretimi faaliyetlerinde bulunan anonim ortaklıklar ile mevzuata göre özelleştirme kapsamına alınanlar dahil Kamu İktisadi Teşebbüslerinin müşterilerine yaptıkları taksitli satışlardan doğan, senede bağlanmış alacaklar,
- Tarım Kredi Kooperatifleri aracılığıyla verilen bireysel kredilere ilişkin olarak T.C. Ziraat Bankası'nın senede bağlanmış alacakları,
- Türkiye Halk Bankası'nca esnaf ve sanatkarlarla küçük işletmelere açılan ihtisas kredileri,
- Gayrimenkul yatırım ortaklıklarının portföydeki gayrimenkullerinin satış veya satış vaadi sözleşmelerinden kaynaklanan senetli alacakları,

Bankalar ile kuruluş ve faaliyet ilkeleri bu Tebliğ'de belirlenen Genel Finansal Ortaklıkları, Tebliğ'in 4 üncü maddesinde belirtilen alacakları temellük ederek, bu alacaklar karşılığında varlığa dayalı menkul kıymetleri ihraç edebilmektedir.

1.1.8. Menkul Kıymet Yatırım Fonlarının Tanımı

Yatırım fonları temelde aynı finansal amaç ve hedefleri benimseyen kişiler için onlar adına yatırım yapan oluşumlar olma özelliğini taşımaktadırlar.¹¹

SPK hükümleri uyarınca halktan katılma belgeleri karşılığında toplanan paralarla, belge sahipleri hesabına, riskin dağıtılması ilkesi ve inançlı mülkiyet esaslarına göre

¹¹ Prof.Dr. KIRMAN Ahmet, Yatırım Fonları, Katılma Belgeleri ve Vergilendirme Esasları, TBB, 1999, s 15

sermaye piyasası araçları, gayrimenkul, altın ve diğer kıymetli madenler portföyü işletmek amacıyla kurulan mal varlığına **Yatırım Fonu** adı verilir.

Fonun tüzel kişiliği yoktur; ancak mal varlığı kurucunun mal varlığından ayrıdır. Kurucu, fonu yatırım fonu katılma belgesi sahiplerinin haklarını koruyacak şekilde temsil eder, yönetir veya yönetimini denetler. Fon varlığının korunması ve saklanması kurucu sorumludur. Kurucu ile katılma belgesi sahipleri arasındaki ilişkilere bu Kanunda ve ilgili mevzuatta hüküm bulunmayan hallerde Borçlar Kanununun Vekalet Akdi hükümleri uygulanır.¹²

1.1.9. Yatırım Fonları Katılma Belgeleri

Yatırım fonları, küçük tasarruf sahiplerinden toplanan tasarrufları belli amaçlar çerçevesinde, riski dağıtma ilkesine uyarak uzman kadroların güvencesi altında portföy oluşturmak için kurulan sermaye piyasası kurumlarıdır.¹³

Yatırım fonlarına yatırımcıların katılması, katılımı temsil eden katılma belgelerinin alınması ile gerçekleşmektedir. Yatırım fonu katılma belgeleri belge sahibinin kurucuya karşı sahip olduğu hakları taşıyan ve fona kaç pay ile katıldığını gösteren kıymetli evrak niteliğinde bir senettir.¹⁴

Söz konusu belgelerden gerek kar payı gerek alım- satım kazancı elde edilmesi şeklinde iki tür gelir elde edilmektedir.

Sermaye Piyasası Kanunu'na göre kurulan yatırım fonları katılma belgelerine ödenen kar payları Gelir Vergisi Kanunu (GVK) 75. maddesinde menkul sermaye iradı olarak tanımlanmış olan bir gelir türüdür.

¹² <http://www.spk.gov.tr>, md. 37

¹³ AYDIN Erkan, Gelir Vergisi ve Kurumlar Vergisi Uygulamaları Açısından Sermaye Piyasası Araçlarının ve Kurumlarının Vergilendirilmesi, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 1997, s 34

¹⁴ KIRMAN, a.g.e. s 31

Yatırım fonları katılma belgelerinin fona iadesinden elde edilen kazançlar ise diğer kazanç ve iratlar kapsamında elde edilen gelirlerdendir.

1.1.10. Mevduat Faizi Tanımı

Gelir Vergisi Kanunu'nun 75. maddesinin 7.ci bendinde mevduat faizinin tanımına yer verilmiştir. Bu Kanuna istinaden;“Bankalara, bankerlere, tasarruf sandıklarına, tevdiat kabul eden diğer müesseselere yatırılan vadeli, vadesiz paralara ödenen faizler, bunlar dışında kalan kişi ve kuruluşlardan devamlı olarak para toplama işi ile uğraşanların her ne şekil ve ad altında olursa olsun toplanan paralara sağladıkları gelirler ve menfaatler ile bankalar ve 2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanununa göre kurulan aracı kurumlar arasındaki borsa para piyasasında değerlendirilen paralara ödenen faizler de mevduat faizi sayılır” hükmü yer almaktadır. Bu hükme göre; mevduat faizi kapsamında elde edilen faizler kaynakta tevkif yoluyla vergi kesintisine tabi tutulması gerekmektedir.

01.01.2006 tarihinden itibaren mevduat faizleri geçici 67. madde kapsamında %15 stopaja tabi olmaktadır. Gelir Vergisi Kanununun (GVK) Geçici 67 nci maddesinin 4 numaralı fıkrasında yer alan gelirler üzerinden, 01.01.2006 tarihinden itibaren ödemeyi yapanlarca %15 oranında vergi tevkifatı yapılacağı hükme bağlanmıştır. Söz konusu gelirlere ilişkin hesapların açılış tarihinin 2005 yılı olması veya 2005 yılında vadesinin yenilenmiş bulunması durumu değiştirmeyecektir.

1.1.10.1. Yurtdışı Bankalardan Elde Edilen Mevduat Faizi

Yurtdışındaki bir bankadan elde edilen mevduat faizleri yurtdışında elde edilen gelirlerdendir. Tam mükellef gerçek kişilerin elde etmiş oldukları bu gelirleri Türk vergi mevzuatına istinaden herhangi bir vergiye tabi tutulmadıklarından, elde edilen gelir 2007 yılı için 900 YTL'yi aşarsa tamamı üzerinden yıllık gelir vergisi ile menkul sermaye iradı olarak beyan edilmesi gerekmektedir.

Ancak elde edilen bu tür faiz gelirleri üzerinden yurtdışında herhangi bir vergi ödenmiş ise, GVK 123. madde kapsamında ödenen bu vergilerin mahsup edilebilme imkanı

bulunmaktadır. Bu madde de tam mükellefiyete tabi mükelleflerin yabancı memleketlerde elde ettikleri kazanç ve iratlardan ödedikleri gelir ve benzeri vergiler, Türkiye'de tarh edilen Gelir Vergisi'nden mahsup edilebileceği, indirilecek miktarın, Gelir Vergisi'nin yabancı memleketlerde elde edilen kazanç ve iratlara isabet eden kısmından fazla olduğu takdirde, aradaki farkın dikkate alınmayacağı ve yabancı memlekette vergi ödendiğinin yetkili makamlardan alınan ve mahallindeki Türk elçilik veya konsoloslukları, yoksa orada Türk menfaatlerini koruyan memleketin aynı mahiyetteki temsilcileri tarafından tasdik olunan vesikalarla tevsik edilmesi gerektiğinden bahsetmektedir. Yine, Türkiye ile diğer yabancı ülkelerin arasında Çifte Vergilendirmeyi Önleme Anlaşması (ÇVÖA) yapılması halinde bu hususun da vergilendirmede dikkate alınması gerekmektedir.

1.1.10.2. Kıyı Bankacılığında (Off Shore) Elde Edilen Mevduat Faizi

Gelir Vergisi Kanunu 227 sayılı Genel Tebliği'ne istinaden, off shore (kıyı bankacılığı) hesaplarından elde edilmiş olmaları durumunda; bu gelirler yurt dışından elde edilen gelir niteliğinde olduklarından ve Türk vergi kanunlarına göre herhangi bir vergi tevkifatına tabi tutulmadıklarından, elde edilen gelir 2007 yılı için 900 YTL'yi aşarsa tamamı üzerinden yıllık gelir vergisi ile menkul sermaye iradı olarak beyan edilmesi gerekmektedir.

1.1.11. Repo Gelirleri Tanımı

GVK'nın 75. maddesinin 14 numaralı bendinde menkul kıymetlerin geri alım ve satım taahhüdü ile iktisap veya elden çıkarılması karşılığında sağlanan menfaatler menkul sermaye iradı olarak sayılmıştır. Repo işlemi sonucu elde edilen bu gelirler menkul sermaye iradı olarak dikkate alınmakta olup, kaynaktan vergi kesintisine tabi olmaktadır.

Diğer bir deyişle, repo, uluslararası bir bankacılık terimi olan “ repurchase agreements” in kısaltılmış adıdır. Repo, menkul kıymetin belli bir tarihte belirli bir fiyattan

geri almak amacıyla satımını içeren bir işlemdir. Esas itibariyle, repoya konu menkul kıymet teminat vasfı taşımakta olup, kısa vadeli bir borç verme sözkonusudur.¹⁵

01.01.2006 tarihinden itibaren repo gelirleri üzerinden geçici 67. madde kapsamında %15 stopaj yapılmaktadır.

1.1.12. Vadeli İşlemler ve Opsiyon Sözleşmelerinin Tanımı

Türev kontratlar, sözverilenin satılmasıdır.¹⁶ Türev piyasalar ise, ilerdeki bir tarihte teslimatı veya nakit uzlaşması yapılmak üzere herhangi bir malın veya finansal aracını bugünden alım satımının yapıldığı piyasalardır. Türev piyasaların tanımı, forward, swap, futures ve opsiyon işlemlerinin tamamını içermektedir. Esas itibarıyla, vadeli piyasalar kavramı türev piyasaları, vadeli işlem sözleşmesi kavramı futures sözleşmelerini, opsiyon kavramı da opsiyon sözleşmelerini ifade etmektedir.¹⁷

Türkiye Muhasebe Standartları (TMS) 39'a göre türev ürünün tanımı, aşağıda yer alan üç özelliğin tamamına sahip olan ve bu standart kapsamında bulunan bir finansal araç veya diğer bir sözleşmedir.

Bu özelliklere ise standartta şöyle yer verilmiştir;

- Belirli bir faiz oranında, finansal araç fiyatında, mal bedelinde, döviz kurunda, fiyat veya oran endeksinde, kredi derecesi veya kredi endeksinde ya da başka bir değişkende veya sözleşmenin taraflarından birine özgü olmayan finansal olmayan bir değişkende (bazen “sözleşmeye konu olan” olarak da adlandırılır) meydana gelen bir değişiklik karşısında değeri değişmektedir;

¹⁵ ALTUĞ Osman, Banka İşlemleri ve Muhasebesi, Türkmen Kitabevi, İstanbul 2000, s 327

¹⁶ SOUTHERN David, Tolley's Taxation of Corporate Debt and Financial Instruments, Tolley Publishing Company Ltd, 1997, s 168

¹⁷ TSPAKB, a.g.e., s 46

- Net bir başlangıç yatırımı gerektirmemekte veya piyasa koşullarındaki değişikliklere benzer tepki vermesi beklenen diğer türden sözleşmelere göre daha az bir net başlangıç yatırımı gerektirmektedir; ve
- Gelecek bir tarihte ödenecektir.

1.1.12.1. Forward Sözleşmeler Tanımı

Forward sözleşme, iki tarafın karşılıklı olarak belirlenen tarih ve fiyatta alım satımının yapılmasını sağlayan sözleşmedir. Sözleşme olduğundan dolayı da, alıcının bu varlığı satın alması ve satıcının da bu varlığı önceden iki tarafın anlaşmış olduğu tarih ve tutar üzerinden satması zorunludur. Forward sözleşmeler genelde standart sözleşmeler olmayıp, tezgah üstü piyasalarda (over – the counter) işlem görürler.¹⁸ Genel konsept olarak, forward kontratlarda yer alan forward fiyatı ile futures kontratlarda yer alan futures fiyatlar birbirine benzemektedir.¹⁹

Forward sözleşmesi, tarafların aralarında yaptıkları görüşmeler neticesinde forward alanın sözleşmeye konu olan finansal varlığı sözleşmede belirlenen fiyat üzerinden gelecekteki belirli bir tarihte satın almasını, forward satanın da sözleşmeye konu olan finansal varlığı satmasını şart koşan bir türev sözleşme çeşididir. Taraflar sözleşmeye konu olan varlığın fiyat, miktar ve teslim tarihini sözleşme tarihinde belirlemek durumundadır.

Forward sözleşmesinin tarafları alıcı ve satıcıdan oluşur. Forward alıcısı, düzenlenen forward sözleşmesinin koşullarına uygun olarak, finansal varlığı vadesinde, anlaşma sağlanan miktar ve fiyat üzerinden satın almayı kabul eden taraf, forward satıcısı ise, düzenlenen forward sözleşmesinin koşullarına uygun olarak, finansal varlığı vadesinde, anlaşma sağlanan miktar ve fiyat üzerinden satmayı kabul eden taraftır.

Forward işlemler tezgahüstü piyasalarda Türkiye’de kurulu bankalar ve aracı kuruluşlar ile müşterileri arasında veya yurtdışında kurulu bankalar ve aracı kuruluşlar

¹⁸ REILLY Frank K, Norton Edgar A, a.g.e., s 188

¹⁹ HULL John, Introduction to Futures and Options Markets, Prentice –Hall International, Inc., 1991, s 38

arasında yapılmaktadır. Forward sözleşmelerinin, döviz forward sözleşmeleri, faiz forward sözleşmeleri ve ticari mal forward sözleşmeleri gibi değişik türleri olmakla birlikte ülkemizde finans piyasalarında en çok yapılan forward sözleşmeleri “döviz forward sözleşmeleri”dir.

1.1.12.2. Futures Sözleşmelerin Tanımı

Futures sözleşmesi, sahibini belli bir finansal varlığı (döviz, mal, faiz vb.) gelecekteki belirli bir tarihte, sözleşmenin yapıldığı tarihte belirlenen belli bir fiyattan satın almaya mecbur tutan bir anlaşmadır.²⁰ Ancak futures sözleşmelerde sözleşme fiyatları her gün yeniden belirlenmektedir. Bu yeni fiyata göre sözleşmenin bir önceki günlük fiyatı ile arasındaki fark hesaplanarak olumlu fark sözleşme sahibinin hesabına alacak olarak, olumsuz fark ise, sözleşme sahibinin hesabına borç olarak yazılmaktadır.

Future sözleşmeler, forward sözleşmelere bazı yönleriyle benzemektedir. Forward’da olduğu gibi, futures sözleşmeler de belirlenen gün ve tarihte satıcı tarafından satılması zorunludur.²¹ Aralarındaki temel farklılık, future sözleşmelerin standart olması ve organize borsalarda işlem görmesidir. Organize borsalar, merkezi bir pazar yeri olmayan ve münferit bankalarla müşteri arasında gerçekleştirilen geleneksel vadeli döviz anlaşmalarının tersine gelecek piyasaları, belli başlı organize gelecek borsalarında oluşur. Bunlar aralarında en önemlileri Amerika’da Chicago Board of Trade (CBOT), New York Futures Exchange (NYFE), Chicago Merchantile Exchange (CME), Kanada’da Toronto Stock Exchange, Londra’da London International Financial Exchange (LIFE), Singapur’da Singapore International Monetary Exchange (SIMEX)’dir.²² Diğer farklılıklara ise aşağıdaki tabloda yer verilmiştir;

²⁰ SELVİ Yakup, Türev Ürünlerinin Muhasebeleştirilmesi, Arc Yayınları, İstanbul 2000, s 14

²¹ REILLY Frank K, Norton Edgar A, Investments, Fourth Editions, Dryden Press, s 188

²² ÖNCE Saime, Türev Ürünlerin Muhasebe Sorunları ve Bankalar için Muhasebeleştirme Şekilleri, Türkiye Bankalar Birliği, Eskişehir, 1995, s 16

Tablo 1
Futures ve Forward Sözleşmelerdeki Farklılıklar

Futures Sözleşmeler	Forward Sözleşmeler
Standart sözleşmedir.	Standart değildir.
Organize borsada işlem görür.	Tezgah üstü piyasada işlem görür.
Takas kurumunun tarafların yükümlülüğünü yerine getirmeme riskine karşı garanti sağlaması nedeniyle kredi riski yoktur.	Karşı taraf kredi riskinin bulunması
Pozisyonun kolaylıkla ters işlemle kapatılabilir.	Netleştirme karşı tarafın kararına bağlıdır.
Günlük teminat tamamlama yükümlülüğü vardır.	Teminat yükümlülüğü bulunmaz
Günlük piyasa fiyatının belirlenmesi	Gerçek piyasa değerinin belirlenmez.
İstisnalar dışında fiziksel teslim olmaz.	Genellikle fiziki teslim istenir.

1.1.12.3. Opsiyon Sözleşmelerinin Tanımı

Opsiyon, alıcı ve satıcı arasında yapılan, ve opsiyon sahibine, herhangi bir ürünün, belirlenen ileriki bir tarihte ve fiyatta satma hakkı ya da satın alma hakkı tanıyan bir sözleşme türüdür.²³ Opsiyonun kullanıldığında varlık için ödenen fiyata ‘exercise price’ veya ‘striking price’ yani kullanım fiyatı adı verilmektedir. Opsiyonun kullanıldığı son güne de ‘maturity date’ yani vade günü denilmektedir.²⁴

Opsiyon sözleşmelerinin, bir türevsel finansal varlık olarak yararları, risk aktarma, kaldıraç etkisi, likidite, esneklik, kar sağlama ve şeffaflık başlıkları altında toplanabilir.²⁵

Opsiyon sözleşmelerinin future ve forward sözleşmelerden farkı ise, bunların alıcıya bir hak sağlayıp, alıcıyı ürünün alımı veya satımı konusunda herhangi bir yükümlülük altında bırakmamasıdır.

²³ REILLY Frank K, Norton Edgar A, a.g.e. s 192

²⁴ JOHNSON, E. Ramon, Issues and Readings in Managerial Finance, The Dryden Press 1995, s 560

²⁵ AKGÜÇ Öztin, Finansal Yönetim, Avciol Basım, İstanbul 1998, s 733

Opsiyonlar, alıcısına satın alma veya satma konusunda sadece bir hak verirken, satıcısına ise satın alma veya satma konusunda bir zorunluluk yüklemektedir.

Alıcısına vade tarihine kadar olan süre içinde herhangi bir tarihte kullanma hakkı veren opsiyonlara Amerikan opsiyonu, sadece vade tarihinde kullanma hakkı veren opsiyona ise Avrupa opsiyonu adı denilmektedir.²⁶ Ayrıca, Bermuda opsiyonları adı verilen kontrat vadesine kadar belirli tarihlerde kullanılabilen kontratlar da vardır. Diğer yandan, döviz üzerine yapılan bir opsiyon türü daha vardır ki, “ lookback option” olarak adlandırılır. Bu türde opsiyon alıcısı opsiyon sözleşmesi süresince geçerli olan en yüksek/düşük döviz kuru üzerinden satın alma hakkını verir.²⁷

Opsiyonlar, alım (call) ve satım (put) opsiyonları olmak üzere iki gruba ayrılırlar. Alım opsiyonu, alıcısına belirli bir miktarda bir ürünü, önceden belirlenmiş olan kullanma fiyatı üzerinden gelecekte bir tarihte satın alma hakkı; satım opsiyonu ise, alıcısına belirli bir miktarda bir ürünü, önceden belirlenmiş olan kullanma fiyatı üzerinden gelecekte bir tarihte satma hakkı verir.²⁸ Her iki opsiyon türünde de opsiyon satıcısının herhangi bir hakkı olmayıp, opsiyon kullanıldığı takdirde sözleşmenin dayalı olduğu kıymeti karşı taraftan satın alma ya da satma yükümlülüğü vardır.

Fiyat riskini ortadan kaldıran ve değişik bir araç olan opsiyonu satın alan taraf, sağlamış olduğu bu hizmet karşılığında opsiyon satana prim ödemektedir. Prim, opsiyon satanın üstlendiği fiyat riskinin bedelidir ve genelde peşin olarak ödenmektedir. Opsiyonun kullanılmaması halinde, primin geri alınması sözkonusu olmamaktadır.

²⁶BREALEY Richard A, MYERS Stewart C, Principles of Corporate Finance, Fifth Edition, Mc Graw- Hill, s 558

²⁷ UYANIK Namık Kemal, Bir Bölüm Finansal İşlemler ve Vergilendirilmeleri, Türkiye Bankalar Birliği, Yayın no 226, İstanbul, 2001, s 6

²⁸ http://www.ekodialog.com/finansal_eko/fin_eko_konulari3.html

Opsiyon priminin belirlenmesi kullanım fiyatı, süre, volatilité, kullanım şartı ve faiz oranına göre değişmektedir. Aşağıda opsiyon fiyatının belirlenmesine ilişkin özet tabloya yer verilmiştir.

Kullanım Fiyatı :	Şu anki seviyelere yakın kullanım fiyatlı opsiyonlar pahalıdır.
Süre :	Daha uzun vadeye yazılan opsiyonlar pahalı olmaktadır.
Volatilité :	Oynaklık arttıkça, opsiyon için istenen prim de artmaktadır.
Kullanım Şartı:	Amerikan opsiyonu, Avrupa opsiyonundan ucuz olmamaktadır.
Faiz Oranı:	Faizler yükseldikçe, Call primi artar, Put primi azalmaktadır.

Opsiyonların diğer korunma amaçlı kullanılan araçlardan en temel farkı, fiyatların opsiyon alıcısı aleyhine gelişmesi durumunda fiyat garantisi sağlaması, aynı zamanda da piyasanın lehte gelişmesi durumunda bu gelişmenin sağlayacağı spekülâtif kar olanaklarını açık bırakmasıdır. Diğer yandan opsiyon anlaşmaları alıcılar açısından bağlayıcı olmamaktadır.

Opsiyonların futures anlaşmalara göre avantajlarını aşağıdaki gibi sıralayabiliriz.²⁹

1. Opsiyon satın alan yatırımcının sınırlı riski vardır.
2. Bazı opsiyon stratejileri fiyatların fazla değişmediği ürünlerde dahi kazanç elde etmeyi sağlar.
3. Opsiyon hem futures pozisyonlarının hem de fiziki ürünler için korunma olarak kullanılabilir.

Opsiyonların futures anlaşmalara göre dezavantajlarını ise aşağıdaki gibidir;

²⁹ ALPAN Fulya, Örneklerle Futures Anlaşmalar ve Opsiyonlar, Literatür Yayıncılık, İstanbul 1999, s 6

1. Opsiyon satın alan yatırımcı için opsiyon değerini yitiren bir üründür. Bu nedenle üzerine opsiyon yazılan finansal varlığın fiyatı değişmese bile opsiyonun fiyatında değişme olabilmektedir.
2. Opsiyon fiyatları üzerine yazıldıkları ürünlerin fiyatından bağımsızdır.
3. Opsiyon satın alan yatırımcı opsiyonun fiyatını (premium) peşin olarak ödemek zorundadır.

1.1.12.4. Swap Sözleşmelerinin Tanımı

Swap, kelime anlamı olarak değişim veya takas anlamına gelmektedir. Swap işlemler bir veya birden fazla forward sözleşmesine dayanan, iki taraf arasında önceden belirlenen gelecekteki bir tarihte nakit akışlarının karşılıklı değişimidir. Başka bir deyişle, swap sözleşmelerinde taraflar belirli bir süre boyunca belirli miktarlarda ödeme yükümlülüklerini birbirleriyle takas ederler.³⁰ Swap işlemlerinde bir spot bir de vadeli işlem veya spot işlemlere ilaveten vadeleri farklı iki forward işlem vardır.³¹ Finansal piyasalarda swapların vazgeçilmez bir araç haline gelmelerinin en önemli nedeni riski finansal aracıya transfer etmeleridir.³²

Genelde faiz swapı, döviz swapı kullanılmaktadır. Ancak piyasada çapraz döviz swapı (cross currency swap) da çok kullanılan bir swap türüdür. Swaplarda forwardlar gibi organize piyasalarda işlem gören ve karşılıklı iki tarafın ihtiyacını karşılayan ürünlerdir.³³

Döviz swapı; iki farklı paranın veya farklı para birimlerinden olan yükümlülüklerin, daha sonraki bir tarihte yeniden değiştirilmesine ilişkin bir anlaşmayla birlikte bugünden değiştirilmesi için yapılan bir anlaşma ile belirlenmektedir. Döviz swapı yapıldığında farklı para biriminden olan anaparalar üzerinde anlaşmaya varılmış olan

³⁰ GÜNDÜZ Lokman, TUTAL Mehmet, Türev Ürünlerin Muhasebeleştirilmesi: Türkiye Uygulaması Üzerine Bir Öneri, TBB, İstanbul 1995, s 6

³¹ KAHRAMAN Abdülkadir, EBİÇLİOĞLU Fatih, Yönetim Muhasebesi, Turmob Yayınları no 104, 2000, s 689

³² CHAMBERS R. Nurgül, Türev Piyasalar, Avcıol Basım, İstanbul 1998, s 124

³³ AKÇAOĞLU Emin, Financial Innovation in Turkish Banking, Nural Matbaacılık, Ankara 1998, s 176

kurdan karşılıklı olarak hemen değiştirilir. Aynı zamanda değiştirilen bu paraların swap vadesi sonunda taraflara iade edileceğine ilişkin vadeli taahhüde girilir. Swapın vadesi sonunda paralar yeniden değiştirilirken uygulanacak olan döviz kuru, başlangıçtaki değişim sırasında belirlenen kurdur.

Faiz swapı; farklı borçlanma kaynaklarından, benzer vadeli ve aynı miktarda anapara borçlanmış birbirinden bağımsız iki tarafın, faiz ödeme yükümlülüklerini, genelde aracı bir banka yoluyla, birbirlerine devretmelerini içermekte olan bir sözleşme türüdür. Anlaşma uyarınca iki taraf, bir varlık veya borca ilişkin periyodik ödemeleri değiştirmek üzere, yıllık dönemler için, belirli bir anapara miktarına dayalı olarak faiz ödemelerini sabit orandan değişken orana, değişken orandan sabit orana veya değişken oranın bir türünden diğer türüne değiştirirler. Diğer bir deyişle, faiz swapları aynı para biriminden olan borçların sadece faiz ödemelerinin yapısını değiştirmekte olup, anaparaların değiştirilmesi sözkonusu değildir. Faiz swaplarında anaparalar el değiştirmemekte, yalnızca faizler değiş tokuş edildiğinden, genellikle kredibilitesi farklı iki taraf arasında yapılmakta ve bu fark kredi maliyetlerinin ucuzlamasını sağlamaktadır.

Mal swapları, kuramsal olarak değişik türdeki malların birinin diğeri ile vadeli olarak değiş tokuşu şeklinde tanımlanabilir.³⁴

³⁴ ÖRTEN, Remzi, ÖRTEN Filiz, Türev Finansal Araçlar ve Muhasebe Uygulamaları, Gazi Kitabevi, Ankara 2001, s 329

1.2. VERGİ KANUNLARINDA YER ALAN YÜKÜMLÜLÜKLERE İLİŞKİN TANIMLAR

Geçici 67. madde ile getirilen bu yeni vergi sisteminde elde kazançların vergilendirilmesi tam mükellef gerçek kişi ve kurumlar ile dar mükellef kişi ve kurumlar açısından farklılıklar arz etmektedir.

Çalışmanın ilerleyen bölümlerinde her bir menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası araçları üzerinden elde edilen gelirler mükellef ayrımı yapılmak suretiyle incelendiğinden bu bölümde sadece vergi kanunlarında yer alan mükelleflerin tanımına yer verilmiştir.

Vergi Kanunlarımızda mükelleflerin tanımına hem gelir vergisi hem de kurumlar vergisi kanunlarında yer verilmiştir. Mükellef, vergi kanunlarına göre, kendisine vergi borcu terettüp eden gerçek veya tüzel kişidir.

Gerçek kişi (tabii/ fizik kişiler) insanlardır. Tüzel kişiler ise kendilerine kişilik tanınmış belli bir amaca yönelmiş kişi veya mal topluluklarıdır.³⁵

Gelir Vergisi Kanunu, mükelleflerini Türkiye içinde ve dışında elde ettikleri gelirlerin tamamından vergilendirilecek mükellefler ile sadece Türkiye’de elde ettiği kazançlar üzerinden vergilendirilecek mükellefler diye ikiye ayırmaktadır.³⁶ Kurumlar Vergisinde (KV) ise tanımlar GVK ile paralellik göstermekte olup, adından anlaşılacağı üzere kurumlar açısından değerlendirme yapılmaktadır.

Genel olarak, menkul kıymet alım satım kazançlarında satışın (elden çıkarmanın) gerçekleştiği tarih elde etme tarihidir.

Diğer taraftan, tam mükellef gerçek kişilerin yabancı ülkelerde elde ettiği menkul sermaye iradları, elde edenin bunları Türkiye’de hesaplarına intikal ettirdiği yılda elde

³⁵ SABUNCU Faruk, KESKİN Filiz, Gerçek Kişilerde Para ve Sermaye Piyasası Araçlarından Elde Edilen Gelirlerin Vergilendirilmesi, İstanbul 2005, Beta Yayınları, s 109

³⁶ MHUD, Beyanname Düzenleme Kılavuzu 2006, MHUD, s 4

edilmiş sayılır. Ancak Maliye Bakanlığı, yabancı ülkelerde elde edilen menkul sermaye gelirleri bakımından da yukarıda açıklanan elde etme tarihlerini de esas almaktadır. Bu nedenle, bu gelirler Türkiye'ye getirilmemiş olsa bile elde etme gerçekleşmiş sayılmakla beraber Türkiye'ye transferin mükellefin iradesi dışında sebeplerden kaynaklandığı takdirde, bu gelirler için mükellefin bu tür gelirlere tasarruf edebildiği yılda elde edilmiş sayılmaktadır.

1.2.1. Tam Mükellef

GVK'nın 3. maddesine göre, Türkiye'de yerleşmiş olanlar ile resmi daire ve müesseselere veya merkezi Türkiye'de bulunan teşekkül ve teşebbüslere bağlı olup adı geçen daire, müessese, teşekkül ve teşebbüslerin işleri dolayısıyla yabancı memleketlerde oturan Türk vatandaşları gerçek kişiler Türkiye içinde ve dışında elde ettikleri kazanç ve iratların tamamı üzerinden vergilendirilirler: Bu vergileme şekline vergi kanunumuzda **tam mükellefiyet** denilmektedir.

Kurumlar Vergisi Kanununun (KVK) 3. maddesine göre ise, bir kurumun kanuni ve iş merkezlerinden birinin Türkiye'de bulunması tam mükellefiyet esasında vergilendirilmesi için yeterlidir.

Tam mükellefiyette kurumlar, Türkiye'de elde ettikleri kazançlarla birlikte Türkiye dışındaki elde ettikleri kazançların tümü üzerinden vergilendirilirler.³⁷

1.2.2. Dar Mükellef

Dar mükellefiyet, Türkiye'de yerleşik olmayan, ancak gelirinin bir kısmını Türkiye'de elde eden kişilerin, yurtiçinde elde ettiği geliri kapsayan bir vergilendirme şeklidir. Dolayısıyla dar mükellefiyette ikametgah ve tabiyet esasından farklı olarak mülkiyet esasını belirlemiş ve kaynağı Türkiye'de olan gelirler vergilendirmeye esas

³⁷ ÖZBALCI Yılmaz, KVK Yorum ve Açıklamaları, Oluş Yayıncılık, 2006,s96,

alınmıştır.³⁸ GVK'nın 6 ve 7 numaralı maddelerinde dar mükellefiyete dair açıklamalar yer alır.

KVK açısından ise; dar mükellefiyette vergilemenin Türkiye'deki faaliyet ve kazançla sınırlı olması, vergi mevzuu ve kazancın hangi halde Türkiye'de elde edilmiş sayılacağıнын belirlenmesini gerektirir. Bu konuda gerekli hükümler KVK'nın 3üncü maddesinde yer almaktadır. Böylece maddenin 3 numaralı fıkrasında kurum kazancını oluşturacak kazanç ve iratlar sayılmış, 4 numaralı fıkrasında ise bu kazanç ve iratların elde edilmesi ve Türkiye'de daimi temsilci bulundurulması hususlarında GVK'nın 7 ve 8. madde hükümlerinin geçerli olacağı belirtilmiştir.³⁹

Böylece, Kurumlar vergisi mükelleflerinden kanuni ve iş merkezi Türkiye'de bulunmayanlar dar mükellef olarak adlandırılmakta olup, sadece Türkiye'de elde ettikleri kazanç ve iratlar üzerinden vergilendirilmektedir. Dar mükellef kurumların menkul kıymetler ve diğer sermaye piyasası araçlarını elden çıkarmalarından sağlamış oldukları alım-satım kazançları değer artış kazancı olarak kurumlar vergisine tabi olup genel olarak kazancın elde edildiği tarihi takip eden onbeş gün içinde özel beyanname ile beyan edilmekteydi. Buna karşılık dar mükellef kurumlarca elde edilen mevduat faizleri, her nevi tahvil ve Hazine bonusu faizleri, özel finans kurumlarından elde edilen kâr payları ile repo gelirleri menkul sermaye iradı olarak kurumlar vergisine tabi olup söz konusu bu iratlar KVK'nın 24. maddesi uyarınca tevkifata tabi tutulmaktaydı. Ancak, 5281 sayılı Kanunun GVK'ya eklenen geçici 67. maddesi ile 2006 - 2015 yılları arasında menkul kıymetler ve diğer sermaye piyasası araçlarının elde tutulması ve elden çıkarılmasından sağlanan kazançlar ile mezkur Kanun'un 75. maddesinin 7, 12 ve 14 numaralı bentlerinde yer alan menkul sermaye iratlarının tevkif suretiyle vergilendirileceği hüküm altına alınmıştır. Buna göre; dar mükellef kurumlarca 2006 - 2015 yılları arasında elde edilecek söz konusu kazanç ve iratlarda kaynaktan tevkif suretiyle vergilendirilmektedir.

³⁸ MHUD, a.g.e., s 5

³⁹ Özbalcı, a.g.e, s 99

II. MENKUL SERMAYE GELİRİ ve VERGİLENDİRİLMESİ

2.1. MENKUL SERMAYE GELİRİNE GENEL BAKIŞ

Menkul sermaye gelirini, menkul sermaye iradı ve menkul kıymet alım satım kazancı olarak ikiye ayırmak mümkündür.

Menkul sermaye iradı; nakdi sermaye ve para ile temsil edilen değerlerden oluşan sermayenin kar payı, faiz, kira ve benzeri iratlarıdır. Diğer bir deyişle, menkul sermaye iradı, nakdi sermayenin doğrudan veya belirli bir menkul kıymete bağlanarak üçüncü kişilerin kullanımına sunulmasından kaynaklanan gelirdir.

Menkul kıymet alım satım kazancı ise nakdi sermayeyi temsil eden menkul kıymetin alım satımından kaynaklanan kazaçlardır.

Ancak vergi kanunlarında menkul sermaye iradı aynı isimli gelir unsurunu ifade ederken, menkul kıymet alım satım kazancı “değer artış kazancı (diğer kazanç ve irat)” olarak farklı bir gelir unsurunu ifade etmektedir.

Genel olarak menkul sermaye iratlarında elde etme,

hukuki ve ekonomik tasarruf olanağının doğduğu anda meydana gelmiş olmaktadır.

2.1.1. Menkul Sermaye İradı Tanımı

Menkul sermaye iratları, Gelir Vergisi Kanunu 75. maddesinde 15 bent halinde sayılmıştır. Bu kanuna istinaden ; sahibinin ticari, zirai veya mesleki faaliyeti dışında nakdi sermaye veya para ile temsil edilen değerlerden müteşekkül sermaye dolayısıyla elde ettiği kar payı, faiz, kira ve benzeri iratlar menkul sermaye iradıdır.⁴⁰

⁴⁰ Örmeci Musa, Tüm Vergi Kanunları, Kurtiş Matbacılık ve San. Ve Tic. Ltd. Şti, 2004,s 61

2.1.1.1. Menkul Sermaye İradı Sayılan Gelirler

Aşağıda yazılı iratlar kaynağı ne olursa olsun menkul sermaye iradı sayılırlar:

1. Her nevi hisse senetlerinin kar payları (kurucu hisse senetleri ve diğer intifa hisse senetlerine verilen kar payları ve pay sahiplerine hazırlık dönemi için faiz olarak veya başka adlarla yapılan her türlü ödemeler ile Sermaye Piyasası Kanunu'na göre kurulan yatırım fonları katılma belgelerine ödenen kar payları dahil.)

2. İştirak hisselerinden doğan kazançlar (Limited şirket ortaklarının, iş ortaklıklarının ortakları ve komanditerlerin kâr payları ile kooperatiflerin dağıttıkları kazançlar bu zümreye dahildir. Kooperatiflerin ortakları ile yaptıkları muamelelerden doğan kârların ortaklara, kooperatifle yaptıkları muameleler nispetinde tevzii, kazanç dağıtımını sayılmaz.) Adi komandit şirketlerde komanditerlerin kâr payları, şirket kârının ilişkin bulunduğu takvim yılında elde edilmiş sayılır;

3. Kurumların idare Meclisi Başkan ve üyelerine verilen kar payları;

4. Kurumlar Vergisi Kanunu uyarınca yıllık veya özel beyanname veren dar mükellef kurumların, indirim ve istisnalar düşülmeden önceki kurum kazancından, hesaplanan kurumlar vergisi düşüldükten sonra kalan kısmı,

5. Her nevi tahvil ve Hazine bonusu faizleri ile Toplu Konut İdaresi, Kamu Ortaklığı İdaresi ve Özelleştirme İdaresi'nce çıkarılan menkul kıymetlerden sağlanan gelirler (Döviz cinsinden yahut dövize, altına veya başka bir değere endeksli menkul kıymelerin itfası sırasında oluşan değer artışları irat sayılmaz.)

6. Her nevi alacak faizleri (Adi, imtiyazlı, rehinli, senetli alacaklarla carî hesap alacaklarından doğan faizler ve kamu tüzelkişilerince borçlanılan ve senede bağlanmış olan meblağlar için ödenen faizler dahil.)

7. Mevduat faizleri (Bankalara, bankerlere, tasarruf sandıklarına, tevdiat kabul eden diğer müesseselere yatırılan vadeli, vadesiz paralara ödenen faizler, bunlar dışında

kalan kişi ve kuruluşlardan devamlı olarak para toplama işi ile uğraşanların her ne Şekil ve ad altında olursa olsun toplanan paralara sağladıkları gelirler ve menfaatler ile bankalar ve 2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanununa göre kurulan aracı kurumlar arasındaki borsa para piyasasında değerlendirilen paralara ödenen faizler de mevduat faizi sayılır.),

8. Hisse senetleri ve tahvillerin vadesi gelmemiş kuponların satışından elde edilen bedeller,

9. İştirak hisselerinin sahibi adına henüz tahakkuk etmemiş kar paylarının devir ve temlik karşılığında alınan para ve ayınlar,

10. Her çeşit senetlerin iskonto edilmesi karşılığında alınan iskonto bedelleri;

12. Faizsiz olarak kredi verenlere ödenen kâr payları ile kâr, ve zarar ortaklığı belgesi karşılığı ödenen kâr payları ve özel finans kurumlarınca kâr ve zarara katılma hesabı karşılığında ödenen kâr payları,

14. Bu maddenin ikinci fıkrasının 5 numaralı bendinde yer alan menkul kıymetleri geri alım ve satım taahhüdü ile iktisap veya elden çıkarılması karşılığında sağlanan menfaatler,

15. Tüzel kişiliği haiz emekli sandıkları, yardım sandıkları ile emeklilik ve sigorta Őirketleri tarafından;

a) On yıl süreyle prim, aidat veya katkı payı ödemeden ayrılanlara yapılan demeler,

b) On yıl süreyle katkı payı demiş olmakla birlikte bireysel emeklilik sisteminden emeklilik hakkı kazanmadan ayrılanlar ile diğer sandık ve sigortalardan on yıl süreyle prim veya aidat ödeyenlere ve vefat, malliyet veya tasfiye gibi zorunlu nedenlerle ayrılanlara yapılan demeler,

c) Bireysel emeklilik sisteminden emeklilik hakkı kazananlar ile bu sistemden vefat, malûiyet veya tasfiye gibi zorunlu nedenlerle ayrılanlara yapılan ödemeler.

Yukarıda yazılı iratlar, bunları sağlayan sermaye sahibinin ticari faaliyetine bağlı bulunduğu takdirde, ticari kazancın tespitinde nazara alınır.

Genel olarak, menkul sermaye iratları şu başlıklar altında toplanabilir.

- Her nevi hisse senetlerinin kar payları
- Yatırım fonları katılma belgesi kar payları
- İştirak hisselerinden doğan kazançlar (limited şirket ortaklarının, iş ortaklarının ortakları ve komanditerlerin kar payları)
- Mevduat faizi
- Her nevi tahvil ve bono faizi
- Repo gelirleri
- Kurumların yönetim kurulu başkan ve üyelerine verilen kar payları
- Faizsiz olarak kredi verenlere ödenen kar payları ile özel finans kurumlarınca kar ve zarara katılma hesabı karşılığında ödenen kar payları
- Hisse senetleri ve tahvillerin vadesi gelmemiş kuponlarının satışından elde edilen gelirler
- Her çeşit senetlerin iskonto edilmeleri karşılığında alınan iskonto bedelleri
- İştirak hisselerinin sahibi adına henüz tahakkuk etmemiş kar paylarının devir ve temlik karşılığında alınan para ve ayınlar

- Her nevi alacak faizleri (Adi, imtiyazlı, rehinli, senetli alacaklarla cari hesap alacaklarından doğan faizler ve kamu tüzel kişilerin borçlanılan ve senede bağlanmış olan meblağlar için ödenen faizler dahil)
- 07.10.2001 tarihinden itibaren düzenlenen şahıs şahıs sigorta ve bireysel emeklilik poliçeleri dolayısıyla elde edilen gelirler

2.1.1.2. Menkul Sermaye İradı Sayılmayan Gelirler

Gelir Vergisi Kanununun 76. maddesinde menkul sermaye iradı sayılmayan gelirler belirtilmiştir. Buna göre; menkul kıymetin kuponlu veya kuponsuz olarak satılması, iştirak hisselerinin devir ve temliki, menkul kıymetler ile iştirak hisselerinin tamamen veya kısmen itfa olunması karşılığında alınan paralarla itfa dolayısıyla verilen ikramiyeler menkul sermaye iradı sayılmamaktadır.

5281 sayılı Kanunun 44/4-a maddesiyle 01.01.2006 tarihinden itibaren elde edilen gelirlere uygulanmak üzere indirim oranı yürürlükten kaldırılmıştır.

2.1.2. Menkul Kıymet Alım Satım Kazançları (Değer Artış Kazancı)

Menkul kıymet alım satım kazancı, nakdi sermayeyi temsil eden menkul kıymetin alım satımından kaynaklanan kazançlardır. Ancak vergi kanunlarında menkul kıymet alım satım kazancı “değer artış kazancı (diğer kazanç ve irat)” olan gelir unsurunu ifade eder.

Diğer kazanç ve iratlar GVK mükerrer 80, 81, mükerrer 81 ve 82’inci maddelerinde açıklanmıştır. Genel bir ifadeyle, diğer kazanç ve iratlar kapsamına giren gelirler, değer artış kazançları ve arizi kazançlar olarak iki ayrı grupta ele alınmaktadır.

Değer artış kazançları, GVK’nun mükerrer 80’inci maddesinde 6 bent halinde sayılmıştır. Bu 6 bentte sayılan mal ve hakların elden çıkarılmasından doğan kazanç ve iratlar değer artış kazancı olarak vergilendirilmektedir.

Aşağıda yazılı mal ve hakların elden çıkarılmasından doğan kazançlar değer artışı kazançlarıdır:

1. (5281 sayılı Kanununun 27. maddesiyle 01.01.2006 tarihinden itibaren elde edilen gelirlere uygulanmak üzere değişen bent. Yürürlük; 1.1.2006) İvazsız olarak iktisap edilenler ile tam mükellef kurumlara ait olan ve iki yıldan fazla süreyle elde tutulan hisse senetleri hariç, menkul kıymetlerin ve diğer sermaye piyasası araçlarının elden çıkarılmasından sağlanan kazançlar,

2. 70 inci maddenin birinci fıkrasının (5) numaralı bendinde yazılı hakların (ihtira beratları hariç) elden çıkarılmasından doğan kazançlar,

3. Telif haklarının ve ihtira beratlarının müellifleri, mucitleri ve bunların kanunî mirasçıları dışında kalan kimseler tarafından elden çıkarılmasından doğan kazançlar,

4. Ortaklık haklarının veya hisselerinin elden çıkarılmasından doğan kazançlar,

5. Faaliyeti durdurulan bir işletmenin kısmen veya tamamen elden çıkarılmasından doğan kazançlar,

6. İktisap şekli ne olursa olsun (ivazsız olarak iktisap edilenler hariç) 70 inci maddenin birinci fıkrasının (1), (2), (4) ve (7) numaralı bentlerinde yazılı mal (gerçek usulde vergiye tâbi çiftçilerin ziraî istihsalde kullandıkları gayrimenkuller dahil) ve hakların, iktisap tarihinden başlayarak dört yıl içinde elden çıkarılmasından doğan kazançlar (Kooperatiflerin ortaklarına bu sıfatları dolayısıyla tahsis ettikleri gayrimenkulleri tahsis tarihinde ortak tarafından satın alınmış sayılır.)

Bu maddede geçen “elden çıkarma” deyimi, yukarıda yazılı mal ve hakların satılması, bir ivaz karşılığında devir ve temlik, trampa edilmesi, takası, kamulaştırılması, devletleştirilmesi, ticaret şirketlerine sermaye olarak konulmasını ifade eder.

Faaliyetine devam eden ticarî bir işletmenin kısmen veya tamamen satılmasından veya ticarî işletmeye dahil amortismanına tâbi iktisadî kıymetlerle birinci fıkrada yazılı

hakların elden çıkarılmasından doğan kazançlar ticarî kazanç sayılır ve bunlara ticarî kazanç hakkındaki hükümler uygulanır.

Diğer bir gelir unsuru olan arizi kazançlara GVK'nun 82. maddesinde yer verilmiştir. Ancak arizi kazançlar menkul kıymetlerin vergilendirilmesi kapsamında yer almaması nedeniyle, çalışmada bu gelir unsuruna yer verilmemiştir.

2.1.3.Menkul Kıymetlerin Elden Çıkarılmasından Doğan Kazançlar

5281 sayılı Kanunla yapılan ve 01.01.2006 tarihiyle yürürlüğe giren değişiklik ile, 4783 ve 4842 sayılı kanun düzenlemeleri geçerliliğini kaybetmiştir. Buna göre, 01.01.2006 tarihinden itibaren elde edilecek gelirlere uygulanmak üzere; ivazsız olarak iktisap edilenler ile tam mükellef kurumlara ait olan ve iki yıldan fazla süreyle elde tutulan hisse senetleri hariç, menkul kıymetlerin ve diğer sermaye piyasası araçlarının elden çıkarılmasından sağlanan kazançlar değer artış kazancı olarak adlandırılmıştır.

Yine, GVK'nun geçici 67. maddesiyle tam mükellef kurumlara ait olup, İstanbul Menkul Kıymetler Borsasında (İMKB) işlem gören ve bir yıldan fazla süreyle elde tutulan hisse senetlerinin elden çıkarılmasından elde edilen gelirler için, Gelir Vergisi Kanununun Mükerrer 80 inci madde hükümleri uygulanmayacağına dair hüküm yer almaktadır. 01.01.2006 tarihinden itibaren iktisap edilen hisse senetleri bakımından söz konusu eski düzenlemede yer alan 3 ay ve 1 yıllık süreler, kanuni ve işmerkezi Türkiye'de bulunan tam mükellef kurumların İMKB'de işlem gören hisse senetleri açısından 1 yıldan, İMKB'de işlem görmeyen tam mükellef kurum hisse senetleri açısından 2 yıldan daha fazla süreyle elde tutulduktan sonra elden çıkarılması suretiyle sağlanan kazançlar için istisna kapsamında olup vergilenmemektedir.

2.1.3.1. Diğer Menkul Kıymetlerin Elden Çıkarılmasından Doğan Kazançlar

Hisse senedi dışındaki menkul kıymetlerin elden çıkarılması da değer artış kazancıdır. Buna göre; tahviller, Hazine Bonoları, Devlet Tahvili ve Özel Sektör Tahvil ve Bonosu alım satım kazançları değer artış kazancı olarak vergilendirilmektedir.

Ayrıca hisse senedi dışındaki menkul kıymetlerin elden çıkarılmasından doğan kazançlarda, iktisap tarihi ve elden çıkarma tarihi arasında geçen sürenin bir önemi bulunmamakta olup, hisse senedi dışındaki menkul kıymetlerin elden çıkarılmasından doğan kazançlar değer artış kazancı olarak vergilendirilecektir.

2.1.3.2. Elden Çıkarılması Değer Artış Kazancı Olarak Vergilendirilecek Menkul Kıymetler

GVK'nun mükerrer 80. maddesinin 1. fıkrasının 1 numaralı bendi, 01.01.2006 tarihinden itibaren elde edilecek gelirlere uygulanmak ve 01.01.2006 tarihinden itibaren geçerli olmak üzere 31.12.2004 tarih ve 25687 (3. Mük.) Gazete'de yayımlanan 5281 sayılı Kanunun 27. maddesi ile değiştirilmiştir. Bu maddenin değişen hali şu şekildedir; "İvazsız olarak iktisap edilenler ile tam mükellef kurumlara ait olan ve iki yıldan fazla süreyle elde tutulan hisse senetleri hariç, menkul kıymetlerin veya diğer sermaye piyasası araçlarının elden çıkarılmasından sağlanan kazançlar". Ancak menkul kıymet getirileri için geçici süreyle özel bir vergileme rejiminin getirildiği Geçici 67. maddenin 1 nolu fıkrasına 5436 sayılı Kanunun 14/d-2 maddesiyle 01.01.2006 tarihi itibarıyla yürürlüğe giren hüküm ise şöyledir; " Tam mükellef kurumlara ait olup, İstanbul Menkul Kıymetler Borsasında işlem gören ve 1 yıldan fazla süreyle elde tutulan hisse senetlerinin elden çıkarılmasından elde edilen gelirler için, Gelir Vergisi Kanununun 80'inci madde hükümleri uygulanmaz.

Ayrıca, Geçici 67. maddenin 9 numaralı fıkrasındaki hazine bonusu faizleri, 5436 sayılı Kanunun 14/d-4 maddesiyle "Bu kanunun yürürlük tarihinden önce ihraç edilmiş olan her nevi tahvil ve Hazine bonoları (*)⁴¹ ile Toplu Konut İdaresi ve Özelleştirme

⁴¹ <http://www.gib.gov.tr>, (*) Değişmeden önceki şekli Hazine bonusu faizleri

İdaresince çıkarılan menkul kıymetlerin elde tutulması veya elden çıkarılması suretiyle sağlanan gelirlerin vergilendirilmesinde bu madde hükümleri uygulanmaz'' hükmü ile bu gelirlerin vergilendirilmesinde, 31.12.2005 tarihi itibariyle geçerli hükümlerin uygulanacağı belirtilmiştir. Yine aynı maddenin 10 numaralı fıkrasındaki yer alan parantez içi hüküm de yer alan (Dar mükellef kurumların, bu menkul kıymetleri elden çıkarmak suretiyle sağladıkları kazançlar hariç) kısmı da 5436 sayılı Kanununun 14/d-5 maddesiyle kaldırılmıştır.

Aşağıdaki menkul kıymetlerin elden çıkarılmasından doğan kazançlar değer artışı olarak vergilendirilmektedir;

- Tahviller
- Hisse Senetleri
- Hazine Bonoları
- Toplu Konut, Kamu Ortaklığı ve Özelleştirme İdaresince çıkarılan menkul kıymetler,
- Finansman Bonoları
- Gelir Ortaklığı Senetleri
- Varlığa Dayalı Menkul Kıymetler
- Banka Garantili Bonolar
- Banka Bonoları

2.2. BANKA ve ARACI KURUMLARCA MENKUL SERMAYE GELİRİNİN VERGİLENDİRİLMESİNE İLİŞKİN GENEL AÇIKLAMA

Menkul kıymetlerden elde edilen gelirlerin vergilendirilmesine ilişkin olarak vergi sistemimizde birçok Kanun yürürlüğe girmiş ve çeşitli sebeplerle bu kanunlarda da birçok değişiklikler yapılmıştır. Bu kapsamda yapılan bazı önemli değişiklikler ise, öncelikle 4369 sayılı Kanun ile döviz cinsinden yahut dövize altına veya başka bir değere endeksli menkul kıymetlerin itfası sırasında oluşan değer artışları menkul sermaye iradı olmaktan çıkarılmış, ardından 4783 sayılı ve 4842 Kanun ile GVK 80. madde yeniden düzenlenmiş ve yine 4842 sayılı Kanun ile 86. madde de bazı değişiklikler ve istisnalara yer verilmiştir. Son yıllarda ise öncelikle 31.12.2004 tarih ve 25687 (3. mükerrer) sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 5281 sayılı “Vergi Kanunları’nın Yeni Türk Lirasına Uyumu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkındaki Kanun” ile Gelir Vergisi Kanunu’na geçici 67. madde eklenerek menkul kıymetler ile diğer sermaye piyasası araçlarının alım satımından doğan kazançlarla, dönemsel getirilerinin vergilendirilmesine ilişkin özel bir vergileme rejimi düzenlemesi yapılmıştır. Bu kanun 01.01.2006 yılından geçerli olmakla birlikte 2006-2015 yılı gelirlerine uygulanmak üzere çıkarılmış bir kanun olup, bankalar ve aracı kurumlarında bu verginin toplanmasına aracılık ettikleri yeni bir vergi sistemi olarak hazırlanmıştır. Ancak, Kanun yürürlüğe girmeden 24.12.2005 tarih ve 26033 sayılı 5436 sayılı “ Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu ile Bazı Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkındaki Kanun” ile bu Kanunda da birçok değişikliklere gidilmiştir. Ardından 07.07.2006 tarih ve 26221 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanan 5527 sayılı “Gelir Vergisi Kanununda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun” ile de Geçici 67. madde kapsamında birçok değişiklikler yapılmıştır. Bu değişiklikler halen devam etmekte olup, Gelir İdaresi 23.07.2006 tarih ve 26237 sayılı Resmi Gazete’de 2006/10731 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile ; Gelir Vergisi Kanununun geçici 67 nci maddesi ve 5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanununun 15 inci ve 30 uncu maddelerinde yer alan bazı tevkifat nispetlerinin yeniden belirlenmesi ile 193 sayılı Gelir Vergisi Kanununun 94 üncü maddesinde yer alan tevkifat nispetleri hakkındaki 10.12.2003 tarihli ve 2003/6577 sayılı Kararnamenin eki Kararda değişiklik yapılmasına ilişkin Kararın yürürlüğe konulmasına ilişkin de birçok

değişiklik yapmıştır. Halen Gelir İdaresi Başkanlığı, bu Kanun'la ilgili olarak belli açıklamalara yer verilmesi adına sırasıyla 30.12.2005 tarihli Resmi Gazete'de 257 sayılı Gelir Vergisi Genel Tebliği, 18.01.2006 tarihinde Gelir Vergisi 45 nolu sirkülerini yayımlayarak menkul kıymetler ve diğer sermaye piyasası araçlarının elden çıkarılması ve elde tutulması sürecinde elde edilen gelirler ile mevduat faizleri, repo gelirleri ve özel finans kurumlarından elde edilen gelirlerin vergilendirilmesine yönelik düzenlemelere yer vermiştir. Ardından, 30 Eylül tarih ve 26305 sayılı Resmi Gazete'de 258 seri nolu Gelir Vergisi Genel Tebliği ile de bu konuda birçok uygulama açısından sıkıntı duyulan konulara ilişkin açıklamalar yapılmıştır. Son olarak, 8 Mart 2007 tarih ve 26456 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak 263 seri numaralı Gelir Vergisi Genel Tebliği yürürlüğe girmiştir.

2.2.1. Gelir Vergisi Kanunu Geçici 67. Madde ⁴²

5281 sayılı Kanunla 01.01.2006 tarihinden itibaren yürürlüğe girmek üzere Gelir Vergisi Kanunu'na eklenen geçici 67. maddenin 5436 ve 5527 sayılı Kanunlarla değişik hali aşağıda yer almaktadır.

Geçici 67. madde (5281 sayılı Kanununun 30 uncu maddesiyle 01.01.2006 tarihinden itibaren elde edilen gelirlere uygulanmak üzere eklenen geçici madde. Yürürlük; 01.01.2006) 1) Bankalar ve aracı kurumlar takvim yılının üçer aylık dönemleri itibarıyla;

a) Alım satımına aracılık ettikleri menkul kıymetler ile diğer sermaye piyasası araçlarının alış ve satış bedelleri arasındaki fark,

b) Alımına aracılık ettikleri menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası araçlarının itfası halinde alış bedeli ile itfa bedeli arasındaki fark,

c) Menkul kıymetlerin veya diğer sermaye piyasası araçlarının tahsiline aracılık ettikleri dönemsel getirileri (herhangi bir menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası aracına bağlı olmayan),

⁴²<http://www.gib.gov.tr>

d) (5436 sayılı Kanununun 14/d maddesiyle eklenen bent. Geçerlilik; 01.01.2006) Aracılık ettikleri menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası araçlarının ödünç işlemlerinden sağlanan gelirler

Üzerinden % 15 oranında vergi tevkifatı yaparlar.(5527 sayılı Kanununun 1/a maddesiyle eklenen cümle. Yürürlük; 07.07.2006)Dar mükellef gerçek kişi ve kurumlar için bu oran %0 olarak uygulanır.

Aynı menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası aracından değişik tarihlerde alımlar yapıldıktan sonra bunların bir kısmının elden çıkarılması halinde, ilk giren ilk çıkar yöntemi kullanılmak suretiyle, tevkifat matrahının tespitinde dikkate alınacak alış bedeli belirlenir. Bir menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası aracının alımından önce elden çıkarılması halinde, elden çıkarılma tarihinden sonra yapılan ilk alım işlemi esas alınarak üzerinden tevkifat yapılacak tutar tespit edilir.(5436 sayılı Kanununun 14/d maddesiyle eklenen ibare. Geçerlilik; 01.01.2006) Aynı gün içerisindeki işlemlerde ağırlıklı ortalama yöntemi kullanılabilir. Alış ve satış işlemleri dolayısıyla ödenen komisyonlar ile Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisi tevkifat matrahının tespitinde dikkate alınır.

Üç aylık dönem içerisinde aynı türden menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası aracı ile ilgili olarak birden fazla alım satım işlemi yapılması halinde tevkifatın gerçekleştirilmesinde bu işlemler tek bir işlem olarak dikkate alınır. Aynı türden menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası aracı alım satımından doğan zararlar takvim yılı aşılmamak kaydıyla izleyen dönemlerin tevkifat matrahından mahsup edilir. Döviz, altına veya başka bir değere endeksli menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası aracının alış ve satış bedeli olarak işlem tarihindeki Yeni Türk Lirası karşılıkları esas alınarak tevkifat matrahı tespit edilir. Menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası aracının yabancı bir para cinsinden ihraç edilmiş olması halinde ise tevkifat matrahının tespitinde kur farkı dikkate alınmaz.

Menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası aracı sahibinin, bu kıymetleri başka bir banka veya aracı kuruma aktarması halinde, söz konusu menkul kıymetlerin alış bedeli ve

alış tarihi aktarma yapılan kuruma bildirilir. Aktarmanın başka bir kişi veya kurum adına yapılması halinde, alış bedeli ve alış tarihinin ilgili banka veya aracı kuruma bildirilmesinin yanı sıra işlem Maliye Bakanlığına da bildirilir. Bu bildirimler, başka bir kişi veya kurum adına naklin aynı banka veya aracı kurumun bünyesinde gerçekleştirilmesi veya kıymetin sahibi tarafından fiziken teslim alınması halinde de yapılır.

Menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası aracının fiziken bir banka veya aracı kuruma teslim edilmesi halinde alış bedeli olarak, tevsik edilmesi kaydıyla, kıymet sahibinin beyanı esas alınır ve yapılan işlem Maliye Bakanlığına bildirilir.

(5527 sayılı Kanununun 1/b maddesiyle değiştirilen paragraf. Geçerlilik; 01.10.2006)
Hazine tarafından yurt dışında ihraç edilen menkul kıymetlerin alım satımı, itfası sırasında elde edilen getirileri ile bunların dönemsel getirilerinin tahsilinde, tam mükellef kurumlara ait olup, İstanbul Menkul Kıymetler Borsasında işlem gören ve bir yıldan fazla süreyle elde tutulan hisse senetleri ile sürekli olarak portföyünün en az % 51'i İstanbul Menkul Kıymetler Borsasında işlem gören hisse senetlerinden oluşan yatırım fonlarının bir yıldan fazla süreyle elde tutulan katılma belgelerinin elden çıkarılmasında ve hisse senetleri kâr paylarının hisse sahipleri adına tahsilinde bu fıkra hükümleri uygulanmaz. Tam mükellef kurumlara ait olup, İstanbul Menkul Kıymetler Borsasında işlem gören ve bir yıldan fazla süreyle elde tutulan hisse senetlerinin elden çıkarılmasından elde edilen gelirler için, Gelir Vergisi Kanununun Mükerrer 80 inci madde hükümleri uygulanmaz.(1)⁴³

Bu fıkra kapsamında yapılan tevkifat tutarları, verilecek muhtasar beyannameye dahil edilmez. Banka ve aracı kurumlar, tevkif ettikleri vergileri şekli ve muhteviyatı Maliye Bakanlığınca belirlenecek bir beyanname ile tevkifat dönemini izleyen ayın yirminci günü akşamına kadar bağlı oldukları vergi dairesine beyan eder ve yirmialtıncı günü akşamına kadar öderler.

(5436 sayılı Kanununun 14/d maddesiyle eklenen paragraf. Geçerlilik; 01.01.2006)
Bu maddenin uygulanması bakımından banka veya aracı kurumlar (işleme taraf olanlar)

⁴³ <http://www.gib.gov.tr>

kendilerinde bulunan veya ulaştırılan bilgi ve belgeler kapsamında tarhiyattan sorumlu tutulurlar. Bilgilerin eksik veya yanlış olması nedeniyle eksik beyan edilen kısım için bildirim yapan adına gerekli tarhiyat yapılır.

2) Bu Kanunun 75 inci maddesinin ikinci fıkrasının (5) numaralı bendinde yazılı menkul sermaye iratlarından (Hazine tarafından yurt dışında ihraç edilen menkul kıymetlerden elde edilenler hariç), ödemeyi yapanlarca, banka veya aracı kurumlara veya bunlar aracılığıyla diğer gerçek ve tüzel kişilere ödenenler hariç, % 15 oranında vergi tevkifatı yapılır. Bankalara veya aracı kurumlara alış bedeli tevsik edilmeksizin teslim edilmiş olan menkul kıymetlerin gelirlerinin ödenmesinde ise ödeme banka veya aracı kurumlar aracılığıyla yapılırsa dahi tevkifat yapılır. Menkul kıymetin bir banka veya aracı kurum aracılığıyla alınmiş olması halinde tevkifatta, bu işlemdeki itfa bedeli ile alış bedeli arasındaki fark esas alınır. Bu iratlar üzerinden 94 üncü madde veya Kurumlar Vergisi Kanununun 24 üncü maddesi kapsamında ayrıca tevkifat yapılmaz.

3) Bankalar ile aracı kurumlar, bir menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası aracını (hisse senetleri ile (1) numaralı fıkranın altıncı paragrafında belirtilen menkul kıymetler ve diğer sermaye piyasası araçları hariç) (1) numaralı fıkra kapsamında tevkifata tâbi tutulmaksızın almaları halinde, kendilerine satış yapanlar adına satış bedeli ile alış bedeli arasındaki fark üzerinden % 15 oranında tevkifat yaparlar. Menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası aracının daha önce bir banka veya aracı kurumdan alınmamış olması halinde, tevkifatın yapılmasında alış bedeli yerine ihraç bedeli esas alınır. Tevkif edilen vergiler (1) numaralı fıkra kapsamında verilecek beyannameye dahil edilmek suretiyle beyan edilir ve ödenir.

4) (5436 sayılı Kanunun 14/d maddesiyle değişen fıkra. Geçerlilik; 01.01.2006) Bankalar arası mevduat ile aracı kurumların borsa para piyasasında değerlendirdikleri kendilerine ait paralarına yürütölen faizler hariç olmak üzere, 75 inci maddenin ikinci fıkrasının (7), (12) ve (14) numaralı bentlerinde yazılı menkul sermaye iratlarından ödemeyi yapanlarca % 15 oranında vergi tevkifatı yapılır. Bu fıkra kapsamında yapılan

tevkifat tutarları 98 inci ve 119 uncu maddelerde belirtilen sürelerde beyan edilir ve ödenir. Bu iratlar üzerinden 94 üncü madde veya Kurumlar Vergisi Kanununun 24 üncü maddesi kapsamında ayrıca tevkifat yapılmaz. (2)⁴⁴

5) Gelir sahibinin gerçek veya tüzel kişi ya da dar veya tam mükellef olması, vergi mükellefiyeti bulunup bulunmaması, vergiden muaf olup olmaması ve elde edilen kazancın vergiden istisna olup olmaması (1), (2), (3) ve (4) numaralı fıkra hükümleri uyarınca yapılacak tevkifatı etkilemez. Şu kadar ki, Sermaye Piyasası Kanununa göre kurulan borsa yatırım fonları ve emeklilik yatırım fonlarının elde ettikleri kazançlar üzerinden (1) ve (4) numaralı fıkralar uyarınca tevkifat yapılmaz.

6) Bu maddenin (1), (2), (3) ve (4) numaralı fıkralarında belirtilen tevkifat oranlarını yabancı para cinsinde ihraç edilen menkul kıymetlerden sağlanan getiriler ile döviz cinsinden açılmış hesaplardan elde edilen faiz gelirleri için beş puana kadar artırmaya veya kanunî oranına kadar indirmeye Bakanlar Kurulu yetkilidir.

7) (1), (2), (3) ve (4) numaralı fıkra hükümleri uyarınca tevkifata tâbi tutulan kazançlar için gerçek kişilerce yıllık veya münferit beyanname verilmez. Diğer gelirler dolayısıyla verilecek yıllık beyannameye bu gelirler dahil edilmez. (5527 sayılı Kanunun 1/c maddesiyle eklenen cümle. Yürürlük; 07.07.2006) Söz konusu fıkra hükümleri uyarınca tevkifata tabi tutulsun tutulmasın dar mükellef gerçek kişi veya kurumlarca Hazine tarafından yurt dışında ihraç edilen menkul kıymetlerden sağlanan kazanç ve iratlar için münferit veya özel beyanname verilmez. Ticarî faaliyet kapsamında elde edilen gelirler ticarî kazanç hükümleri çerçevesinde kazancın tespitinde dikkate alınır ve tevkif suretiyle ödenmiş olan vergiler, 94 üncü madde kapsamında tevkif edilen vergilerin tâbi olduğu hükümler çerçevesinde tevkifata tâbi kazançların beyan edildiği beyannamelerde hesaplanan vergiden mahsup edilir. Şu kadar ki, (2) ve (3) numaralı fıkralar kapsamında tevkif suretiyle ödenen verginin, işlem den doğan kazancın tâbi olduğu tevkifat oranı ile

⁴⁴ www.gib.gov.tr

çarpımı sonucu bulunacak tutarı aşan kısmı yıllık beyannamede hesaplanan vergiden mahsup edilmez.

8) Sermaye Piyasası Kanununa göre kurulan menkul kıymetler yatırım fonları (5527 sayılı Kanununun 1/ç maddesiyle değişen hüküm. Geçerlilik; 01.10.2006)(borsa yatırım fonları ile konut finansman fonları ve varlık finansman fonları dahil)(3) ⁴⁵ile menkul kıymetler yatırım ortaklıklarının Kurumlar Vergisinden istisna edilmiş olan portföy kazançları, dağıtılsın veya dağıtılmasın % 15 oranında vergi tevkifatına tâbi tutulur. Bu kazançlar üzerinden 94 üncü madde uyarınca ayrıca tevkifat yapılmaz. Bu fon veya ortaklıklarının katılma belgelerinin ilgili fona iadesinden elde edilen gelirler ile hisse senetlerinin alım satımından elde edilen kazançlar için yıllık beyanname verilmez. Diğer gelirler nedeniyle beyanname verilmesi halinde de bu gelirler beyannameye dahil edilmez. Ticarî işletmeye dahil olan bu nitelikteki gelirler, bu fıkra kapsamı dışındadır.

9) Bu maddenin yürürlük tarihinden önce ihraç edilmiş olan her nevi tahvil ve (5436 sayılı Kanununun 14/d maddesiyle değişen ibare. Geçerlilik; 01.01.2006) Hazine bonoları ile Toplu Konut İdaresi ve Özelleştirme İdaresince çıkarılan menkul kıymetlerin elde tutulması veya elden çıkarılması suretiyle sağlanan gelirlerin vergilendirilmesinde bu madde hükümleri uygulanmaz. Bu gelirlerin vergilendirilmesinde, 31.12.2005 tarihi itibarıyla geçerli olan hükümler uygulanır.(4) ⁴⁶

10) Bu maddenin yürürlüğe girmesinden önce iktisap edilmiş olan menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası araçlarının elden çıkarılmasından veya elde tutulma sürecinde elde edilen gelirler (5436 sayılı Kanununun 14/d maddesiyle kaldırılan parantez içi hüküm. Geçerlilik; 01.01.2006)için bu madde hükümleri uygulanmaz. Bu gelirlerin vergilendirilmesinde 31.12.2005 tarihi itibarıyla geçerli olan hükümler uygulanır.(5) ⁴⁷

11) (5436 sayılı Kanununun 14/d maddesiyle eklenen fıkra. Geçerlilik; 01.01.2006) Dar mükellefler de dahil olmak üzere, bu madde kapsamında tevkifata tabi tutulan ve yıllık

⁴⁵ <http://www.gib.gov.tr>.

⁴⁶ <http://www.gib.gov.tr>.

⁴⁷ <http://www.gib.gov.tr>

veya münferit beyanname ile beyan edilmeyeceği belirtilen menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası araçlarının elden çıkarılmasından doğan kazançlar için takvim yılı itibarıyla yıllık beyanname verilebilir. Beyan edilen gelirden, aynı türden menkul kıymetler için yıl içinde oluşan zararların tamamı mahsup edilebilir. Beyan edilen gelir üzerinden % 15 oranında vergi hesaplanır. Hesaplanan vergiden yıl içinde tevkif edilen vergiler mahsup edilir, mahsup edilemeyen tutar genel hükümler çerçevesinde red ve iade edilir. Şu kadar ki, mahsup edilemeyen zararlar izleyen takvim yıllarına devredilemez.

12) Bu maddede geçen, “banka” kavramı 18.6.1999 tarihli ve 4389 sayılı Bankalar Kanunu kapsamında Türkiye’de faaliyette bulunan bankaları,(5436 sayılı Kanunun 14/d maddesiyle eklenen ibare. Geçerlilik; 01.01.2006) ile Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasını “aracı kurum” kavramı ise 28.7.1981 tarihli ve 2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu kapsamında Türkiye’de faaliyette bulunan aracı kurumları ifade eder.

13) Bu maddede geçen menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası aracı ifadesi, özel bir belirleme yapılmadığı sürece Türkiye’de ihraç edilmiş ve Sermaye Piyasası Kurulunca kayda alınmış ve/veya Türkiye’de kurulu menkul kıymet ve vadeli işlem ve opsiyon borsalarında işlem gören menkul kıymetler veya diğer sermaye piyasası araçları ile kayda alınmamış olsa veya menkul kıymet ve vadeli işlem borsalarında işlem görmese dahi Hazine veya diğer kamu tüzel kişileri tarafından ihraç edilecek her türlü menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası aracını ifade eder.

Bankaların ve aracı kurumların taraf olduğu veya bunlar aracılığıyla yapılan; belirli bir vadede, önceden belirlenen fiyat, miktar ve nitelikte, ekonomik veya finansal göstergelere dayalı olarak düzenlenenler de dahil olmak üzere, para veya sermaye piyasası aracını, malı, kıymetli madeni ve dövizli alma, satma, değiştirme hak ve/veya yükümlülüğünü veren vadeli işlem ve opsiyon sözleşmeleri bu madde uygulamasında diğer sermaye piyasası aracı addolunur.

14) (5436 sayılı Kanunun 14/d maddesiyle değiştirilen fıkra. Geçerlilik; 01.01.2006)Türkiye’de kurulu vadeli işlem ve opsiyon borsalarında 2006 yılında yapılan

işlemlerden elde edilen kazançlar için (1) numaralı fıkrada belirtilen tevkifat oranı sıfır olarak uygulanır. Tam ve dar mükellef kurumların (Türkiye’de işyeri veya daimi temsilci aracılığıyla faaliyette bulunmayanlar hariç)(5527 sayılı Kanununun 1/d maddesiyle "2006 yılında" ibaresi fıkra metninden kaldırılmıştır. Yürürlük; 07.07.2006) aralarında yaptıkları vadeli işlem ve opsiyon sözleşmelerinden doğan kazançları bakımından bu madde hükmü uygulanmaz. Şu kadar ki banka ve benzeri finans kurumları için Türkiye’de işyeri veya daimi temsilci aracılığıyla faaliyette bulunma şartı aranmaz.(6)⁴⁸

15) Bu madde kapsamına girmeyen ve 01.01.2006 tarihinden önce iktisap edilmiş olan menkul kıymetlerin elden çıkarılmasından sağlanan gelirlerin vergilendirilmesinde 31.12.2005 tarihi itibarıyla geçerli olan hükümler uygulanır.

16) (5436 sayılı Kanununun 14/d maddesiyle eklenen fıkra. Geçerlilik; 01.01.2006) Kurumlar Vergisi Kanununun 2 nci maddesinin 5281 sayılı Kanunla kaldırılmadan önceki 2 numaralı fıkrasında “Sermaye Piyasası Kanununa göre kurulan yatırım fonu” olarak addolunmuş dar mükellefiyete tabi yatırım fonlarının vergilendirilmeye ilişkin 31.12.2005 tarihindeki bu statüleri;

a) 31.12.2005 tarihinden önce ihraç edilen menkul kıymetlerle (hisse senetleri hariç) sınırlı olmak üzere bu menkul kıymetlerin tamamı itfa edilmeye kadar,

b) 31.12.2005 tarihinde portföylerinde bulunan hisse senetleri için ise bu menkul kıymetlerin bu tarihten sonra portföyden ilk çıkış tarihine kadar,

devam eder.

17) (5527 sayılı Kanununun 1/e maddesiyle eklenen fıkra. Yürürlük; 07.07.2006)Bakanlar Kurulu bu maddede yer alan oranları her bir kazanç ve irat türü ile bunları elde edenler itibarıyla, yatırım fonlarının katılma belgelerinin fona iade

⁴⁸ <http://www.gib.gov.tr>

edilmesinden elde edilen kazançlar için fonun portföy yapısına göre, ayrı ayrı sifıra kadar indirmeye veya %15'e kadar artırmaya yetkilidir.

18) (5436 sayılı Kanununun 14/d maddesiyle değişen fıkrası. Geçerlilik; 01.01.2006) Bu madde hükümlerinin uygulanmasına ilişkin esas ve usulleri belirlemeye, vergiye tabi işlemlere taraf veya aracı olanları verginin ödenmesinden sorumlu tutmaya Maliye Bakanlığı yetkilidir.(7) ⁴⁹

19) Bu madde hükümleri 31.12.2015 tarihine kadar uygulanır.

2.2.1.1. 5281 Sayılı Kanun Gerekçesi

Yapılan düzenleme ile 01.01.2006 tarihinden itibaren, çeşitli finansal araçlardan elde edilen getirilerin aynı düzeyde kaynakta vergilenmesi ticari faaliyetlere dahil olmayan gelirler için kaynakta yapılan bu vergilemenin nihai vergileme olması öngörülmektedir.

Madde kapsamına menkul kıymetler ile diğer sermaye piyasası araçlarının elden çıkarılmasından veya elde tutulma sürecinde elde edilen gelirler, mevduat faizleri, özel finans kurumlarından, elde edilen gelirler ve repo kazançları girmektedir. Yapılan düzenleme sonucunda Hazine tarafından ihraç edilen tahvillerden sağlanan getirilerle özel sektör tahvillerinden sağlanan getirilerin aynı esaslar çerçevesinde vergilendirilmesi sağlanmış olacaktır.

Maddenin 1 numaralı fıkrası ile menkul kıymetlerin ve diğer sermaye piyasası araçlarının elden çıkarılması sonucunda veya elde tutulma sürecinde elde edilen getiriler üzerinden, bankalar veya aracı kurumlar aracılığıyla kaynakta vergileme yapılması öngörülmekte ve bu uygulamanın gerçekleştirilmesinde uygulanacak kurallar belirlenmektedir.

Tevkifat;

⁴⁹ <http://www.gib.gov.tr>.

-Alım satımına aracılık ettikleri menkul kıymetler ile diğer sermaye piyasası araçlarının alış ve satış bedelleri arasındaki fark,

- Alımına aracılık ettikleri menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası araçlarının itfası halinde alış bedeli ile itfa bedeli arasındaki fark,

- Menkul kıymetlerin veya diğer sermaye piyasası araçlarının tahsiline aracılık ettikleri dönemsel getirileri (herhangi bir menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası aracına bağlı olmayan),

Üzerinden gerçekleştirilecektir.

Banka veya aracı kurumun kendi portföylerinde bulunan kağıtları müşterilerine alıp satmaları halinde de alış ve satış bedelleri arasındaki fark üzerinden tevkifat yapacaklardır.

Aynı menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası aracından değişik tarihlerde alımlar yapıldıktan sonra bunların bir kısmının elden çıkarılması halinde, hareketli ağırlıklı ortalama yöntemi kullanılmak suretiyle, tevkifat matrahının tespitinde dikkate alınacak alış bedeli belirlenecektir. Tevkifatın yapılmasında üç aylık dönem içerisinde aynı türden menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası aracı ile ilgili olarak birden fazla alım satım işlemi yapılması halinde tevkifatın gerçekleştirilmesinde bu işlemler tek bir işlem olarak dikkate alınacaktır. Örneğin üç aylık dönem içerisinde çeşitli şirketlere ait hisse senetlerinin alım satımı yapılmışsa, tevkifat her bir işlem dikkate alınarak değil, üç aylık süreç içerisinde yapılan işlemler dikkate alınarak belirlenecektir. Dolayısıyla bir alım satım işlemi sonucu oluşan negatif fark, bir diğer işlemde oluşan pozitif farktan düşülecektir. Ancak, aynı dönemde tahvil alım satımı olması halinde tahvillerle ilgili işlemler hisse senetleri ile bir arada değerlendirilmeyecektir.

Üzerinden tevkifat yapılacak tutarların tespitinde, döviz, altına veya başka bir değere endeksli menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası aracının alış ve satış bedeli olarak işlem tarihindeki Yeni Türk Lirası karşılıkları esas alınacaktır. Menkul kıymet ve

diğer sermaye piyasası aracının yabancı bir para cinsinden ihraç edilmiş olması halinde ise tevkifat matrahının tespitinde kur farkı dikkate alınmayacaktır.

Sermaye Piyasası Kanununa göre kurulan menkul kıymetler yatırım fonlarının katılma belgelerinin ilgili olduğu fona iadesi veya alım satımı, menkul kıymetler yatırım ortaklıklarının hisse senetlerinin alım satımı, Hazine tarafından yurt dışında ihraç edilen menkul kıymetlerin alım satımı, itfası sırasında elde edilen getirileri ile bunların dönemsel getirilerinin tahsilinde ve hisse senetleri kâr paylarının hisse sahipleri adına tahsilinde bu fıkra hükümleri uygulanmayacaktır.

Maddenin (2) numaralı fıkrasında bir önceki fıkra kapsamında tevkifata tabi tutulmayan getirilerin, menkul kıymetleri çıkaranlarca ödenmesi sırasında tevkifata tabi tutulması öngörülmektedir. Bir önceki madde kapsamında tevkifata tabi tutulan getirileri kapsam dışında bırakmak amacıyla banka veya aracı kurumlar aracılığıyla yapılan ödemelerde tevkifat yapılmaması öngörülmüştür.

Yapılan düzenleme ile mevduat faizleri, özel finans kurumlarından elde edilen getiriler ve repo kazançların tevkif suretiyle vergilenmesi ve tevkifata tabi tutulan bu kazançlar için ayrıca beyanname verilmemesi uygulaması devam edecektir. Tevkifat oranı, diğer gelirler için uygulanacak tevkifat oranına paralel olarak bu maddede belirlenmektedir.

Bu madde kapsamında tevkifata tutulan kazançlar için, gerçek kişilerce yıllık veya münferit beyanname verilmeyecek, diğer gelirler dolayısıyla verilecek yıllık beyannameye bu gelirler dahil edilmeyecektir. Ticari faaliyet kapsamında elde edilen gelirler ise ticari kazanç hükümleri çerçevesinde kazancın tespitinde dikkate alınacak ve tevkif suretiyle ödenmiş olan vergiler, 94 üncü madde kapsamında tevkif edilen vergilerin tabi olduğu hükümler çerçevesinde tevkifata tabi kazançların beyan edildiği beyannameler üzerinde hesaplanan vergiden mahsup edilecektir. Ancak maddenin (2) ve (3) numaralı fıkraları kapsamında tevkif suretiyle ödenen verginin, işlemde doğan kazancın tabi olduğu tevkifat oranı ile çarpımı sonucu bulunacak tutarı aşan kısmı yıllık beyanname üzerinden hesaplanan vergiden mahsup edilmeyecektir.

Gelir sahibinin gerçek veya tüzel kişi ya da dar veya tam mükellef olması, vergi mükellefiyeti bulunup bulunmaması, vergiden muaf olup olmaması ve elde edilen kazancın vergiden istisna olup olmamasının madde kapsamında yapılacak tevkifatlara etkisi olmaması öngörülmüştür. Ancak emeklilik yatırım fonlarının kazançları üzerinden (1) ve (4) numaralı fıkralar uyarınca tevkifat yapılmayacaktır.

Maddede yapılacak tevkifat oranları % 15 olarak belirlenmiştir. Ancak bu oranları yabancı para cinsinde ihraç edilen menkul kıymetlerden sağlanan getiriler ile döviz cinsinden açılmış hesaplardan elde edilen faiz gelirleri için 5 puana kadar artırmaya veya kanuni oranına kadar indirme konusunda Bakanlar Kuruluna yetki verilmiştir.

Sermaye Piyasası Kanununa göre kurulan menkul kıymetler yatırım fonları ile menkul kıymetler yatırım ortaklıklarının kurumlar vergisinden istisna edilmiş olan portföy kazançlarından dağıtılsın veya dağıtılmasın % 15 oranında tevkifata tabi tutulacaktır. Bu fon veya ortaklıklarının katılma belgeleri ile hisse senetlerinin alım satımından elde edile kazançlar ile katılma belgelerinin fona iadesinden elde edilen gelirler için yıllık beyanname verilmeyecek fon veya ortaklık bünyesinde yapılan vergileme nihai vergileme olacaktır. Ticari işletmeye dahil olan bu nitelikteki gelirler ise ticari kazancın tespitinde dikkate alınacaktır.

Bu maddenin yürürlük tarihinden önce ihraç edilmiş olan her nevi tahvil ve Hazine bonusu faizleri ile Toplu Konut İdaresi ve Özelleştirme İdaresince çıkarılan menkul kıymetlerin elde tutulması veya elden çıkarılması suretiyle sağlanan gelirler ile yine bu maddenin yürürlüğe girmesinden önce iktisap edilmiş olan menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası araçlarının elden çıkarılmasından veya elde tutulması sürecinde elde edilen gelirlerin vergilendirilmesinde Gelir Vergisi Kanununun 31.12.2005 tarihi itibarıyla geçerli olan hükümleri uygulanacaktır. Yine madde, kapsamına girmese dahi 01.01.2006 tarihinden önce iktisap edilmiş olan menkul kıymetlerin elden çıkarılmasından sağlanan gelirlerin vergilendirilmesinde de 31.12.2005 tarihi itibarıyla geçerli olan hükümler uygulanacaktır.

2.2.1.2. 5527 Sayılı Gelir Vergisi Kanununda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun Genel Gerekçesi

Kanun teklifiyle tasarrufların vergilendirilmesi konusunda ortaya çıkan gelişmeler ve genel trendler dikkate alınarak vergileme rejimi yeniden düzenlenmektedir. Teklif ile, iç mevzuatımızda tasarrufların vergilendirilmesi konusunda Avrupa Birliği uygulamalarıyla da uyum sağlanması hedeflenmektedir.

Aynı zamanda ülkemizdeki kurumsal yatırımların teşvik edilmesi amacıyla yatırımcıların yatırım fon ve ortaklıkları aracılığıyla yatırım yapmalarını özendirici düzenleme yapılmak suretiyle mali piyasalardaki derinliğin artırılması amaçlanmaktadır.

Madde 1- Maddenin birinci fıkrasının;

(a) bendiyle ülkemizde yerleşik olmayan dar mükellef gerçek kişi ve kurumların finansal araçlardan Türkiye’de elde ettikleri kazanç ve iratlarına uygulanacak tevkifat oranı sıfıra indirilmekte, aynı zamanda (c) bendiyle de söz konusu mükelleflerin Hazine tarafından yurt dışında ihraç edilen menkul kıymetlerden sağladıkları kazanç ve iratlar için münferit veya özel beyanname vermeyecekleri hükme bağlanmaktadır. Ayrıca, yatırım fon ve ortaklıklarının finansal araçların alım satımı ve bunlara ilişkin getirilerin tahsili sırasında uygulanacak tevkifat oranı sıfıra indirilmektedir.

(b) bendiyle, Hazine tarafından yurt dışında ihraç edilen menkul kıymetlerin alım satımı, itfası sırasında elde edilen getirileri ile bunların dönemsel getirilerinin tahsilinde ve tam mükellef kurumlara ait olup, İstanbul Menkul Kıymetler Borsasında işlem gören ve bir yıldan fazla süreyle elde tutulan hisse senetlerinin elden çıkarılmasından sağlanan kazançların yanı sıra sürekli olarak portföyünün en az % 51’i İstanbul Menkul Kıymetler Borsasında işlem gören hisse senetlerinden oluşan yatırım fonlarının bir yıldan fazla süreyle elde tutulan katılma belgelerinin elden çıkarılmasından sağlanan kazançlar da istisna kapsamına alınmaktadır. Düzenlemeyle Sermaye Piyasası Kanununa göre kurulan fon ve ortaklıklarının portföy işletmeciliğinden doğan kazançlarının fon ve ortaklık

bünyesinde tevkif suretiyle vergilendirilmesi yerine yatırımcılar nezdinde (dışarıdan) vergilendirilmesi uygulamasına geçilmiş bulunmaktadır.

(ç) bendiyle, yatırım fon ve ortaklıklarının dışarıda vergilendirilmesi uygulamasına geçilmesiyle birlikte bu fon ve ortaklıkların portföy işletmeciliği kazançları üzerinden yapılacak tevkifat oranı sıfıra indirilmekte, böylece mükerrer vergilendirme önlenmiş olmaktadır.

(d) bendiyle, yapılan düzenlemelerin 1/1/2006 tarihinden sonra ihraç edilen devlet iç borçlanma senetleriyle bu tarihten sonra iktisap edilen menkul kıymetler ve diğer sermaye piyasası araçlarından bu kanunun yürürlüğe girmesinden sonra sağlanan kazanç ve iratlar bakımından geçerli olacağı hüküm altına alınmaktadır.

(e) bendiyle, gerçek kişiler hariç yerli ve yabancı kurumların aralarında yapacakları vadeli işlem ve opsiyon sözleşmelerinden doğan kazançlar bakımından 2006 yılı sonuna kadar geçerli olan düzenleme sürekli hale getirilmektedir.

(f) bendiyle, maddede yer alan oranları her bir kazanç ve irat türü itibarıyla, yatırım fonlarının katılma belgelerinin fona iade edilmesinden elde edilen kazançlar için fonun portföy yapısına göre ayrı ayrı sıfıra kadar indirme veya bir katına kadar artırma konusunda Bakanlar Kuruluna yetki verilmektedir.”

2.2.1.3. Gerekçe ile Kanun Arasındaki Farklılıklar

5281 sayılı madde gerekçesinde; yapılan düzenleme ile 01.01.2006 tarihinden itibaren, çeşitli finansal araçlardan elde edilen getirilerin aynı düzeyde kaynakta vergilenmesi ticari faaliyetlere dahil olmayan gelirler için kaynakta yapılan bu vergilemenin nihai vergileme olması öngörülmekte olduğu ve madde kapsamına menkul kıymetler ile diğer sermaye piyasası araçlarının elden çıkarılmasından veya elde tutulma sürecinde elde edilen gelirler, mevduat faizleri, özel finans kurumlarından, elde edilen gelirler ve repo kazançlarında dahil olduğundan bahsedilmiştir. Yapılan düzenleme sonucunda Hazine tarafından ihraç edilen tahvillerden sağlanan getirilerle özel sektör

tahvillerinden sağlanan getirilerin aynı esaslar çerçevesinde vergilendirilmesi sağlanması da amaçlanmıştır. Ancak ilgili Kanunun 10 sene geçerli olması beklenirken henüz birinci yılını doldurmadan 5527 sayılı Kanun ve 2006 /10731 sayılı BKK gerekçede belirtilen esaslar çerçevesinde vergilendirilmesinde değişikliklere yer verilmiştir. Bu durumla ilgili olarak 5527 sayılı Kanunun gerekçesinde ise tasarrufların vergilendirilmesi konusunda ortaya çıkan gelişmeler ve genel trendler dikkate alınarak vergileme rejiminin yeniden düzenlendiğinden bahsedilmektedir. Bu yeni düzenleme gerekçeye ters düşmekte ancak ekonomide yaşanan dalgalanmalar nedeniyle böyle bir değişikliğe gidilmesine ihtiyaç duyulmuş olup, dar mükellef gerçek kişi ve kurumlardan %15 üzerinden alınması gereken tevkifat oranı belli şartlar çerçevesinde %0 'a indirilmiş, genel tevkifat oranında ise %15'ten (repo ve vadeli mevduat hariç) %10'a indirilmiştir.

Yine gerekçede tevkifat matrahının hesaplanmasında esas alınacak olan yöntem olarak hareketli ağırlıklı ortalama yönteminin kullanılması benimsenmiş, ardından İlk Giren İlk Çıkar (FIFO) yönteminin tevkifat matrahında esas alınmasına karar verilmiştir.

Diğer bir önemli değişiklik ise, Sermaye Piyasası Kanunu'na göre kurulan menkul kıymetler yatırım fonlarının katılma belgelerinin ilgili olduğu fona iadesi veya alım satımı ve menkul kıymet yatırım ortaklıklarının hisse senetlerinin alım satımının geçici 67. madde hükümlerinin kapsamında uygulamada olmayacağı benimsenmiş ancak 01.10.2006 tarihi itibarıyla Menkul Kıymet Yatırım fon ve ortaklıklarının vergilendirilmesi de bu kanun kapsamına alınmıştır. Diğer yandan, sürekli olarak portföyünün en az % 51'i İstanbul Menkul Kıymetler Borsasında işlem gören hisse senetlerinden oluşan yatırım fonlarının bir yıldan fazla süreyle elde tutulan katılma belgelerinin elden çıkarılmasından elde edilen gelirler tevkifat kapsamı dışında tutulmuştur.

Öte yandan, geçici 67. maddenin 8 nolu fıkrasında yer alan Sermaye Piyasası Kanununa göre kurulan menkul kıymetler yatırım fonları (borsa yatırım fonları ile konut finansman fonları ve varlık finansman fonları dahil) ile menkul kıymetler yatırım ortaklıklarının Kurumlar Vergisinden istisna edilmiş olan portföy kazançları, dağıtılın

veya dağıtılmasının % 15 oranında vergi tevkifatına tâbi tutulmasına 01.10.2006 tarihi itibarıyla son verilmiştir.

2.3. TEVKİFAT UYGULAMASI

2.3.1. Menkul Kıymetler ve Diğer Sermaye Piyasası Araçlarının Elden Çıkarılması Ve Elde Tutulması Sürecinde Elde Edilen Gelirler Üzerinden Yapılacak Tevkifat

5281 sayılı Kanun ile 01.01.2006 tarihinden itibaren geçerli olmak üzere GVK Geçici 67. maddenin 1 nolu fıkrasında, menkul kıymetlerin ve diğer sermaye piyasası araçlarının elden çıkarılması sonucunda veya elde tutulma sürecinde elde edilen getiriler üzerinden, bankalar veya aracı kurumlar aracılığıyla kaynakta vergileme yapılması öngörülmekte ve bu uygulamanın gerçekleştirilmesinde uygulanacak kurallar belirlenmektedir.

1) Bankalar ve aracı kurumlar takvim yılının üçer aylık dönemleri itibarıyla;

a) Alım satımına aracılık ettikleri menkul kıymetler ile diğer sermaye piyasası araçlarının alış ve satış bedelleri arasındaki fark,

b) Alımına aracılık ettikleri menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası araçlarının itfası halinde alış bedeli ile itfa bedeli arasındaki fark,

c) Menkul kıymetlerin veya diğer sermaye piyasası araçlarının tahsiline aracılık ettikleri dönemsel getirileri (herhangi bir menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası aracına bağlı olmayan),

d) Aracılık ettikleri menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası araçlarının ödünç işlemlerinden sağlanan gelirler

Üzerinden % 15 oranında vergi tevkifatı yaparlar. (5527 sayılı Kanununun 1/a maddesiyle eklenen cümle. Yürürlük; 07.07.2006) Dar mükellef gerçek kişi ve kurumlar için bu oran % 0 olarak uygulanır.

Ancak anılan Kanun'da belirtilen %15'lik genel oran uygulamasına, 07.07.2006 tarih ve 26221 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan 5527 sayılı "Gelir Vergisi Kanununda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun" ile 23.07.2006 tarih ve 26237 sayılı Resmi Gazete'de 2006/10731 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı'na göre bazı değişiklikler yapılmış olup, aşağıda bu değişikliklere yer verilmiştir.

Böylece, finansal araçların vergilendirmesine yönelik olarak 10 yıl süre ile uygulanmak üzere 01.01.2006 tarihinden itibaren yürürlüğe giren geçici 67. madde de, 07.07.2006 tarihinde 5527 sayılı kanun ile değişiklik yapılmıştır. Öncelikle dar mükellef gerçek kişi ve kurumların (= yurt dışında yerleşik olan kişiler ile yurt dışında kurulmuş şirketler) Türkiye'deki menkul kıymet alım satımları nedeniyle elde ettikleri kazançlardan, bunların faiz gelirlerinden ve vadeli işlemlerden elde ettikleri gelirlerden vergi kesilmesine son verilmiştir. Ardından anılan Bakanlar Kurulu Kararı (BKK) yayımlanmış olup, 2006/10731 sayılı BKK'na göre;

Dar mükellef gerçek kişi ve kurumlar tarafından elde edilenler hariç olmak üzere; 193 sayılı Gelir Vergisi Kanununun geçici 67 nci maddesinde yer alan 1, 2 ve 3 numaralı fıkralarda yer alan gelirler için tevkifat oranı % 10 olarak değiştirilmiştir. Bu yeni uygulama çerçevesinde;

- Tam mükellef gerçek kişi ve kurumların, "Devlet İç Borçlanma senetleri (Hazine Bonoları ve Devlet Tahvilleri)", "özel sektör tarafından ihraç edilen tahviller" ile "hisse senetlerinin" alım-satımından elde ettikleri gelirler için % 15 olan tevkifat oranı % 10'a indirilmiştir. Böylece, 23.07.2006 tarihinden itibaren elde edilecek bu gelirler üzerinden % 10 oranında tevkifat yapılması gerekmektedir.

- Tam mükellef gerçek kişi ve kurumların diğer sermaye piyasası araçlarından elde ettikleri gelirler için % 15 olan tevkifat oranı % 10'a indirilmiştir. Böylece, 23.07.2006 tarihinden itibaren elde edilecek bu gelirler üzerinden % 10 oranında tevkifat yapılması gerekmektedir.
- Tam mükellef gerçek kişi ve kurumlar ile dar mükellef gerçek kişi ve kurumların “mevduat faizi ve repo” gelirlerinde ise herhangi bir oran değişikliğine gidilmemiş olup, % 15 stopaj uygulaması devam etmektedir.
- Yatırım fon ve ortaklıklarının vergilemesinde mevcut sistem anılan Bakanlar Kurulu Kararı (BKK) ile değiştirilmiş olup, yeni sistemde, fon ve ortaklık bünyesinde vergileme yerine, yatırımcılar nezdinde % 10 oranında stopaj yapılmasına karar verilmiştir. Konu ile ilgili olarak detay bilgiye çalışmanın 3.2.9 nolu bölümünde yer verilmiştir. Böylece, Sermaye Piyasası Kanununa göre kurulan menkul kıymetler yatırım fonlarının katılma belgelerinin ilgili olduğu fona iadesi ile menkul kıymetler yatırım ortaklıklarının hisse senetlerinin alım satımından elde edilen gelirler Geçici 67 nci maddenin 1 numaralı fıkrası kapsamında tevkifat uygulamasına dahil edilmiş, sürekli olarak portföyünün en az % 51'i İstanbul Menkul Kıymetler Borsasında işlem gören hisse senetlerinden oluşan yatırım fonlarının bir yıldan fazla süreyle elde tutulan katılma belgelerinin elden çıkarılmasından elde edilen gelirler ise tevkifat kapsamı dışına çıkarılmıştır.

2.3.2. Tevkifat Yapmak Zorunda Olanlar

2.3.2.1. Banka ve Aracı Kurumların Sorumluluğu

Gelir Vergisi Kanununun Geçici 67. maddesinin 1 numaralı fıkrası menkul kıymetler ile diğer sermaye piyasası araçlarının elden çıkarılması ve elde tutulması sürecinde elde edilen gelirler üzerinden, işleme aracılık eden bankalar ve aracı kurumların takvim yılının üçer aylık dönemleri itibarıyla tevkifat yapmak zorunda olduklarını hüküm altına almıştır. Anılan Kanunun 12 numaralı fıkrası ile 258 nolu Gelir Vergisi Kanunu

Genel Tebliğinin 4.6 bölümünde ise banka ve aracı kurum kavramlarının hangi Kanun uyarınca anlaşılması gerektiğine yer verilmiş olup, böylece “banka” kavramı 5411 sayılı Bankacılık Kanunu kapsamında faaliyette bulunan bankalar ile Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasını, “aracı kurum” kavramı ise 28/7/1981 tarihli ve 2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu kapsamında Türkiye’de faaliyette bulunan aracı kurumları ifade etmektedir.

Ancak, banka ve aracı kurumların tevkifat yükümlülüğündeki sorumluluğu, elde edilmesine aracılık ettikleri kazançlar ile sınırlı kalmaktadır. Yine, bu maddenin uygulaması bakımından banka veya aracı kurumlar (işleme taraf olanlar) kendilerinde bulunan veya ulaştırılan bilgi ve belgeler kapsamında tarhiyattan sorumlu tutulmaktadır. Bilgilerin eksik veya yanlış olması nedeniyle eksik beyan edilen kısım için bildirim yapan adına gerekli tarhiyat yapılacağı da ayrıca hüküm altına alınmıştır. Konu ile ilgili olarak detaylı açıklamalara ve örneklere ise 257 nolu GVK Genel Tebliğinin 2.1. bölümünde yer verilmiştir.

257 nolu GVK Genel Tebliği açıklamaları çerçevesinde;

Banka ve aracı kurumlarca menkul kıymetler ve diğer sermaye piyasası araçları ile ilgili olarak yapılacak tevkifatta, her kurumun sorumluluğunun

- kendisine gelen bilgi-belge ile sınırlı tutulacağı,

ve

- eksik, yanlış veya yanıltıcı bilgi nedeniyle ziyaa uğratılan vergi cezalı olarak, bildirim yapan kişi- kurum/kuruluş adına tarh edileceği,

Banka ve aracı kurumlar dışında kalan kurum ve kuruluşların, Geçici 67 nci maddenin 1 numaralı fıkrası kapsamında tevkifat yapma sorumluluğu bulunmadığı,

Bankalar veya aracı kurumlarca gerçekleştirilecek tevkifatın, elde edilmesine aracılık ettikleri kazançlar ile ilgili olduğu, dolayısıyla, bu kurumların kendi

portföylerinde bulunan menkul kıymetler veya diğer sermaye piyasası araçlarından elde ettikleri kazançlar tevkifat kapsamında olmayacağı,

Bankanın başka bir banka/aracı kurumu aracılığıyla menkul kıymet satın alması durumunda bu menkul kıymetlerle ilgili olarak elde edeceği gelirden sorumlularca tevkifat yapılacağı,

açıklamalarına ilaveten Tebliğde aşağıdaki örneğe yer verilmiştir.

Örnek: ⁵⁰

X Bankası, 06.03.2007 ihraç tarihli Hazine bonosunu 3.000.000 YTL karşılığında satın almış ve söz konusu bonoyu itfa tarihi olan 04.03.2008 tarihine kadar elinde tutmak suretiyle 350.000 YTL faiz geliri elde etmiştir. Faiz ödemesinin, menkul kıymeti ihraç eden kurum olan Hazine tarafından X Bankasına yapılması sebebiyle, Hazine tarafından herhangi bir tevkifat yapılmayacaktır.

X Bankası'nın, 3.000.000 YTL karşılığında satın almış olduğu 06.03.2007 ihraç tarihli Hazine bonosunu itfadan önce, 07.06.2007 tarihinde Bay A'ya 3.115.000 YTL'ye satması durumunda ise X Bankasının bu satış sebebiyle elde ettiği gelir (3.115.000-3.000.000=) olan 115.000 YTL Geçici 67 nci madde kapsamında tevkifata tabi değildir.

Bay A'nın söz konusu bonoyu 08.10.2007 tarihinde 3.275.000 YTL ye X Bankasına geri satışı halinde elde edeceği alım-satım kazancı (3.275.000-3.115.000=) olan 160.000 YTL üzerinden ise X Bankasınca % 15 oranında tevkifat yapılacaktır. Bu örnekte yer alan tevkifat oranının %15 olması, ilgili tebliğin BKK öncesinde yayımlanması nedeniyle. Ancak şu an itibarıyla genel tevkifat oranının %10 olarak dikkate alınması gerekmektedir.

Böylece; bir bankanın Hazine tarafından düzenlenen ihaleden kendi portföyü için satın almış olduğu Devlet tahvilini itfaya kadar elinde tutmak suretiyle elde ettiği faiz geliri

⁵⁰ <http://www.gib.gov.tr>,257 Sayılı GVK GT

üzerinden tevkifat yapılmayacaktır. Söz konusu tahvilin itfadan önce bir gerçek veya tüzel kişiye satılması durumunda da bankanın elde edeceği gelir tevkifat kapsamında değildir. Aynı şekilde, bir bankanın kendi portföyünde bulunan bir menkul kıymeti başka bir bankaya satması durumunda da banka tarafından elde edilen gelir üzerinden tevkifat yapılmayacaktır.

2.3.2.2. Saklamacı Kuruluşların Sorumluluğu

Saklamacı kuruluşların sorumluluğuna ilişkin bilgiler 257 nolu GVK Genel Tebliğinin 2.1.1 bölümünde yapılmıştır.

Bu bağlamda, menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası araçlarına yatırım yapan kişi veya kurumlar, satın aldıkları kıymete ilişkin saklama hizmetini, Takasbank-Merkezi Kayıt Kuruluşu (MKK) dışında saklama hizmeti veren saklamacı kuruluşlardan sağlayabilmektedir. Bu kuruluşlar müşterilerinin menkul kıymet hareketlerinin kaydının tutulması, bunların maliyet ve satış fiyatı bilgileri ile dönemsel getirilerinin takip ve tahsiline ilişkin işlemlerin yürütülmesini onlardan aldıkları yetki çerçevesinde ve müşterileri adına yürütmektedirler.⁵¹

Özellikle yurt dışında yerleşik yatırımcıların kullandığı saklamacı kuruluşların taraf olduğu işlemlerde; müşterisinin talimatı üzerine, herhangi bir menkul kıymet işlemi gerçekleştiren aracı kurum, alımı yapılan kıymetleri müşterinin belirttiği saklamacı kuruluşa virman etmekte ve bu işlemle ilgili kendi uhdesindeki hesapların bakiyeleri kapanmaktadır. Müşteri sahip olduğu kıymetleri satmak istediğinde herhangi bir aracı kuruma talimat vermekte ve satış işlemi gerçekleştiğinde ise satışı yapılan kıymetler müşterinin talimatı üzerine kendisine saklama hizmeti veren saklamacı kuruluş tarafından satışı yapan aracı kuruma virman edilmektedir.

Saklamacı kuruluşların taraf olduğu işlemlerde, müşterilere ait menkul kıymetlere ilişkin maliyet ve fiyat bilgilerinin en sağlıklı şekilde saklamacı kuruluşlar tarafından

⁵¹ <http://www.gib.gov.tr> 257 nolu GVKGT

izlenebiliyor olması ve aracı kurumların bilgisi dahiline girmeden, bazı tezgah üstü işlemlerin saklamacı kuruluşlar nezdinde gerçekleşiyor olması nedenleriyle; Geçici 67 nci maddenin 17 numaralı fıkranın Bakanlığa verdiği yetki çerçevesinde, Takasbank - MKK dışındaki saklamacı kuruluşlardan saklama hizmeti alan yatırımcılar açısından, tevkifatın bu yatırımcıların varlıklarının bulunduğu saklamacı kuruluşlarca yapılması uygun bulunmuştur.

Takasbank - MKK dışındaki saklamacı kuruluşlardan saklama hizmeti alan yatırımcılar, menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası araçlarından elde edilen gelirlere ilişkin tevkifat sorumluluğu, 257 ve 258 nolu Tebliğlerde yer alan usul ve esaslar çerçevesinde, saklama hizmeti veren kuruluşlarca yerine getirilecek olup, buna göre saklama hizmeti veren kuruluşlarca yapılacak vergi tevkifatı aşağıdaki açıklamalar çerçevesinde gerçekleştirilecektir.

Alış veya satış işlemini gerçekleştiren aracı kurum, işlemini gerçekleştirdiği menkul kıymetlerle ilgili tarih, alış maliyeti veya satış fiyatına ilişkin bilgileri işlemin gerçekleştiği gün itibarıyla detaylı bir şekilde müşterinin belirttiği saklamacı kuruluşa bildirecektir.

Saklamacı kuruluşlar, saklama hizmeti verdikleri müşterileri hesabına bir alış yada satış bilgisi geldiğinde, her bir müşteri için, gelen bilgileri işlem tarihi, maliyeti ve satış fiyatı verilerini izleyecek şekilde kayda alacaktır. Alım-satım işleminin tamamlanması sonucunu doğuran ikinci işleme ilişkin bilgiler saklamacı kuruluşa bildirildiğinde ise, saklamacı kuruluşça, ilk giren ilk çıkar yöntemi veya gün içi işlemlerde ağırlıklı ortalama fiyat bilgisi kullanılarak tespit edilecek kazanç üzerinden tevkifat yapılacaktır.

Saklama hizmeti veren kuruluşların bu kapsamda yapacakları vergi tevkifatıyla ilgili sorumlulukları kendilerine gelen bilgi ve belge ile sınırlı olacaktır.

Öte yandan, itfa ve/veya kupon ödemesine konu tahvil ve bonolarda, bu menkul kıymetlere ilişkin itfa gelirlerinin, fiziken veya hesaben nezdinde bulunduran saklamacı

kuruma ödenmesi esnasında, ödemeyi yapanlarca tevkifat yapılmayacaktır. Saklamacı kuruluşlarca, tahsil edilen bu gelirler üzerinden nihai sahibine ödeme aşamasında tevkifat yapılacaktır.

Ayrıca, Takasbank nezdindeki hesaplarda bulunan tahvil ve bonoların itfa ve kupon ödemelerinde tahsile aracılık eden başka bir aracı kurum, banka veya saklamacı kuruluşun bulunmaması durumunda, Geçici 67 nci maddenin 17 numaralı fıkrasının Bakanlığa verdiği yetki çerçevesinde söz konusu menkul kıymetlerle ilgili itfa ve kupon ödemelerindeki tevkifatın kendisine bildirilen alış maliyeti bilgisi esas alınarak Takasbank tarafından yapılması uygun bulunmuştur.

Takasbank - MKK dışındaki saklamacı kuruluşlardan saklama hizmeti alan yatırımcı talimatlarını yerine getiren banka ve aracı kurumların yapacağı işlemler ile ilgili olarak 257 nolu Gelir Vergisi Kanunu Genel Tebliğinin 2.1.1.5 bölümünde ardından 258 nolu GVK Genel Tebliğinin 4.3 bölümünde açıklamalar yapılmıştır.

Buna göre; 257 nolu GVK Genel Tebliğinde; Takasbank – MKK dışındaki saklamacı kuruluşlardan saklama hizmeti alan yatırımcıların alım ve satım işlemlerine aracılık eden banka ve aracı kuruluşlar, **müşterinin işlem talimatı verirken Takasbank-Merkezi Kayıt Kuruluşu dışında bir saklamacı kuruluştan saklama hizmeti aldığını ve yaptığı işleme ilişkin tevkifatın kendisinin saklamacı kuruluşu tarafından yerine getirileceğini yazılı olarak belirtmesi halinde;**

- gerçekleştirdikleri işlemlere ilişkin kendilerinin aldıkları komisyonlar da dahil fiyat ve maliyet bilgilerini ve bu işlemde doğabilecek tevkifatın saklamacı kuruluşca yapılacağını, işlemin gerçekleştiği tarih itibarıyla müşterilerin belirttiği saklamacı kuruluşlara bildirecekleri belirtilmiştir. Böylece, bu müşteriler bakımından banka ve aracı kuruluşların tevkifat sorumluluğu bulunmamaktadır.

Müşterinin işlem talimatı verirken Takasbank- Merkezi Kayıt Kuruluşu dışında bir saklamacı kuruluştan saklama hizmeti aldığını ve yaptığı işleme ilişkin tevkifatın kendisinin saklamacı kuruluşu tarafından yerine getirileceğini yazılı olarak belirtmemesi halinde;

- Söz konusu işleme ilişkin tevkifat yükümlülüğü, 257 nolu Tebliğde belirtilen genel esaslara göre banka veya aracı kurum tarafından yerine getirileceği hükmü bulunmaytıydı. Bu durumun, uygulamada müşteriden yazılı bir bilgi gelmemesi halinde bankalar ve aracı kurumları da bu tür işlemlerden de sorumlu kılması ve uygulamada belge edinimi ile ilgili yaşanan zorluklar sonucunda Gelir İdaresi 258 nolu GVK Genel Tebliğ ile konuya açıklık getirmiş olup, ilgili Tebliğin 4.3 bölümüne aşağıdaki ibareyi eklemiştir.

“257 Seri No.lu Gelir Vergisi Genel Tebliği'nin “2.1.1.5 Takasbank- Merkezi Kayıt Kuruluşu dışındaki saklamacı kuruluşlardan saklama hizmeti alan yatırımcı talimatlarını yerine getiren banka ve aracı kurumların yapacağı işlemler” başlıklı bölümünün son paragrafında, işlem talimatı veren müşterinin, işlem talimatı verirken veya bu tarihten önce yapacağı bir sözleşme ile bundan böyle kendisi adına yapılacak tüm işlemleri için Takasbank - Merkezi Kayıt Kuruluşu dışında bir saklamacı kuruluştan saklama hizmeti aldığını ve bu işleme ilişkin tevkifatın kendisinin saklamacı kuruluşunca yerine getirileceğini yazılı olarak belirtmemesi halinde, söz konusu işleme ilişkin tevkifat yükümlülüğünün, 257 seri no.lu Tebliğde belirtilen genel esaslara göre banka veya aracı kurum tarafından yerine getirileceği belirtilmiştir. Müşteri tarafından bildirim yapılmadığı durumlarda, söz konusu yazılı bildirim bu müşteriye saklama hizmeti veren saklamacı kuruluş tarafından yapılması da mümkün bulunmaktadır. ”

Bu yeni açıklamalar çerçevesince, müşteri tarafından bildirim yapılmadığı durumlarda, söz konusu yazılı bildirim bu müşteriye saklama hizmeti veren saklamacı kuruluş tarafından yapılması da mümkün hale getirilmiştir.

2.3.3. Tevkifat Dönemi

Geçici 67 nci maddenin 1 numaralı fıkrası uyarınca, bankalar ve aracı kurumlar tarafından takvim yılının üçer aylık dönemleri itibarıyla tevkifat yapılacaktır. Tevkifat matrahı tespit edilirken işlem günündeki bilgiler esas alınacak olup, tevkifat alım-satıma ilişkin takas tarihinde yapılacaktır.

Söz konusu üçer aylık tevkifat dönemleri aşağıda belirtildiği gibi olması gerekir.

Birinci dönem; Ocak-Şubat-Mart

İkinci dönem; Nisan-Mayıs-Haziran

Üçüncü dönem; Temmuz-Ağustos-Eylül

Dördüncü dönem; Ekim-Kasım-Aralık.

Diğer taraftan; saklamacı kuruluşlarca tevkif edilecek vergi, bu kuruluşların bağlı oldukları vergi dairesine beyan edilerek ödenecektir.

Geçici 67 nci madde kapsamında üçer aylık dönemler itibarıyla yapılan tevkifat, ilgili üç aylık dönemleri izleyen ayın 20 nci günü akşamına kadar beyan edilip, 26 ncı günü akşamına kadar ödenecektir. Ancak, yurtdışında yerleşik yabancı yatırımcılar açısından saklama hizmeti veren kuruluşlarca yapılacak tevkifat tutarları, 2006 takvim yılının ilk üç aylık dönemine münhasır olmak üzere Haziran ayının 20 nci günü akşamına kadar beyan edilip, 26 ncı günü akşamına kadar ödenmiştir.

Ancak, 04.04.2007 tarih ve 26483 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren 5615 sayılı Kanunla geçici 67. madde kapsamında verilen muhtasar beyannamesinin verilme süresi de yeniden belirlenmiştir. Yeni kanuna göre, 04.04.2007 tarihinden itibaren verilecek olan muhtasar beyannameleri eskiden olduğu gibi izleyen ayın 20 inci akşamına kadar değil, izleyen ayın 23 üncü günü akşamına kadar beyan edilecektir. Söz konusu yeni

kanunla sadece beyan dönemi değişmiş olup, ödeme günü için herhangi bir değişiklik bulunmadığından, ödeme izleyen ayın 26' ıncı gününde yapılacaktır.

2.3.4. Tevkifat Oranının Uygulamasında Esas Alınacak Tarih

257 Seri No.lu Gelir Vergisi Genel Tebliğinin "2.6. Tevkifat Dönemi" başlıklı bölümünde, tevkifat matrahı tespit edilirken işlem günündeki bilgilerin esas alınacağı, ancak tevkifatın alım-satıma ilişkin takas tarihinde yapılacağı belirtilmiştir.

258 nolu Tebliğde ise, tevkifat matrahı tespit edilirken işlem günündeki bilgiler esas alındığından, uygulanacak tevkifat oranının belirlenmesinde de işlem tarihinde yürürlükte olan oranın dikkate alınması gerekmektedir hükmü eklenmiştir.

2.3.5 Tevkifata Tabi Olmayan Gelirler

5527 sayılı Kanunla yapılan düzenlemeler çerçevesinde, Geçici 67 nci maddenin 1 numaralı fıkra hükümlerinin uygulanmayacağı gelirler aşağıda gösterilmiştir:

- Hazine tarafından yurt dışında ihraç edilen menkul kıymetlerin (Eurobond) alım-satımı, itfası sırasında elde edilen getirileri ve bunların dönemsel getirilerinin tahsili,
- Hisse senetleri kar payları,
- Tam mükellef kurumlara ait olup, İstanbul Menkul Kıymetler Borsasında işlem gören ve bir yıldan fazla süreyle elde tutulan hisse senetlerinin elden çıkarılmasından elde edilen gelirler,
- Sürekli olarak portföyünün en az % 51'i İstanbul Menkul Kıymetler Borsasında işlem gören hisse senetlerinden oluşan yatırım fonlarının bir yıldan fazla süreyle elde tutulan katılma belgelerinin elden çıkarılmasından elde edilen gelirler

tevkifat kapsamında değerlendirilmemektedir.

Ayrıca, Geçici 67 nci maddeye 5527 sayılı Kanunla getirilen hüküm gereğince, tevkifata tabi tutulsun tutulmasın dar mükellef gerçek kişi ve kurumlarca Hazine tarafından yurt dışında ihraç edilen menkul kıymetlerden sağlanan kazanç ve iratlar için münferit veya özel beyanname verilmeyecektir.

Öte yandan, tam mükellef kurumlara ait olup, İstanbul Menkul Kıymetler Borsasında işlem gören ve bir yıllık süreden sonra elden çıkarılan hisse senetleri için Gelir Vergisi Kanununun değer artışı kazançlarının vergilendirilmesine ilişkin Mükerrer 80 inci madde hükümleri uygulanmayacak olup, dolayısıyla bu gelirler için değer artışı kazancı kapsamında yıllık beyanname de verilmeyecektir.

Bunlar dışında,

- Geçici 67 nci maddenin 9 numaralı fıkrasında yer alan düzenleme uyarınca, 01.01.2006 tarihinden önce ihraç edilmiş olan her nevi tahvil ve Hazine bonoları ile Toplu Konut İdaresi ve Özelleştirme İdaresince çıkarılan menkul kıymetlerin elde tutulması veya elden çıkarılması suretiyle sağlanan gelirler,
- Geçici 67 nci maddenin 10 numaralı fıkrasında yer alan düzenleme uyarınca, 01.01.2006 tarihinden önce iktisap edilmiş olan menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası araçlarının elden çıkarılmasından veya elde tutulma sürecinde elde edilen gelirler

tevkifata tabi olmamaktadır.

Böylece, 01.01.2006 tarihinden önce ihraç edilen her nevi tahvil ve Hazine bonoları ile Toplu Konut İdaresi ve Özelleştirme İdaresince çıkarılan menkul kıymetlerin elde tutulması veya elden çıkarılması suretiyle sağlanan gelirler ile 01.01.2006 tarihinden önce iktisap edilen menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası araçlarının elden çıkarılmasından veya elde tutulma sürecinde elde edilen gelirler üzerinden Geçici 67.

madde uyarınca tevkifat yapılmayacak, bu gelirlerin vergilendirilmesinde, 31.12.2005 tarihi itibarıyla geçerli olan hükümler uygulanması gerekmektedir.

2.3.6. Tevkifat Matrahının Tespiti

2.3.6.1. Alım Satım İşlemlerinde Tevkifat Matrahının Tespiti

Geçici 67. madde, 257 ve 258 nolu GVK Genel Tebliğinde yapılan açıklamalar çerçevesinde, tevkifat matrahının tespitinde dikkate alınması gereken hususlara aşağıda yer verilmiştir.

1. Alım-satım işlemlerinde tevkifat matrahı alış bedeli ile satış bedeli arasındaki tutar olarak hesaplanmaktadır.
2. Alış ve satış işlemleri sırasında ödenen komisyonlar ile banka ve sigorta muameleleri vergisi tevkifat matrahının tespitinde dikkate alınacak olup, bu giderler dışında başkaca bir giderin tevkifat matrahının tespitinde indirim konusu yapılamaz.
3. Aynı tür menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası aracından değişik tarihlerde alımlar yapıldıktan sonra bunların bir kısmının elden çıkarılması halinde, **ilk giren ilk çıkar yöntemi (FIFO)** kullanılmak suretiyle, tevkifat matrahının tespitinde dikkate alınacak alış bedeli belirlenir. Aynı gün içinde yapılan alım-satım işlemlerinde ağırlıklı ortalama fiyat bilgisi dikkate alınabilecek, ancak tevkifat matrahı ilk giren ilk çıkar yöntemine göre belirlenecektir.
4. Bir menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası aracının alımından önce elden çıkarılması halinde yani açığa satış işlemlerinde, elden çıkarılma tarihinden sonra yapılan ilk alım işlemi esas alınarak üzerinden tevkifat yapılacak tutar tespit edilir.
5. Aynı gün içerisindeki işlemlerde ağırlıklı ortalama yöntemi kullanılabilir.

6. Üç aylık dönem içerisinde aynı türden menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası aracı ile ilgili olarak birden fazla alım satım işlemi yapılması halinde tevkifatın gerçekleştirilmesinde bu işlemler tek bir işlem olarak dikkate alınır.
7. Aynı türden menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası aracı alım satımından doğan zararlar takvim yılı aşılmamak kaydıyla izleyen dönemlerin tevkifat matrahından mahsup edilir.
8. Döviz, altına veya başka bir değere endeksli menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası aracının alış ve satış bedeli olarak işlem tarihindeki Yeni Türk Lirası karşılıkları esas alınarak tevkifat matrahı tespit edilir. Menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası aracının yabancı bir para cinsinden ihraç edilmiş olması halinde ise tevkifat matrahının tespitinde kur farkı dikkate alınmaz.
9. Alış ve satış işlemleri sırasında ödenen komisyon bedellerinin bir kısmı, işlem hacmine ya da başka bir nedene bağlı olarak iade edilebilmektedir. İade edilen bu tutarlar komisyonun doğduğu işleme bağlı olmaksızın, iadenin gerçekleştiği döneme ilişkin tevkifat matrahına dahil edilmesi gerekir.

Ayrıca, 257 Seri No.lu Gelir Vergisi Genel Tebliğinin “2.4.1.2. Aynı menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası aracından değişik tarihlerde alımlar yapıldıktan sonra bunların bir kısmının elden çıkarılması” başlıklı bölümünde, aynı menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası aracından değişik tarihlerde alımlar yapıldıktan sonra bunların bir kısmının elden çıkarılması durumunda ilk giren ilk çıkar yöntemi kullanılmak suretiyle, tevkifat matrahının tespitinde dikkate alınacak alış bedelinin belirleneceği, aynı gün içinde yapılan alım-satım işlemlerinde ağırlıklı ortalama fiyat bilgisinin dikkate alınabileceği, ancak tevkifat matrahının ilk giren ilk çıkar yöntemine göre belirleneceği açıklanmıştır.

Söz konusu maliyet yöntemleri, sadece 01.01.2006 tarihinden sonra iktisap edilen menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası araçlarının elden çıkarılması durumunda uygulanacak olup, 31.12.2005 tarihinden önce iktisap edilen menkul kıymet ve diğer

sermaye piyasası araçlarının maliyet hesaplama yöntemine dahil edilmemesi ve bu kıymetlerden elde edilen gelirlerin vergilendirilmesinde 31.12.2005 tarihi itibarıyla geçerli olan hükümlerin uygulanması gerekmektedir.

Yine, tevkifat matrahının tespitinde dikkate alınacak alış bedelinin tespitinde, ağırlıklı ortalama yönteminin seçildiği ve menkul kıymetlerin tamamının aynı gün içinde satılmayarak ertesi güne devredildiği durumlarda, menkul kıymetlerin maliyet bilgisi olarak izleyen günlere, ağırlıklı ortalama maliyet yöntemine göre hesaplanan tutarlar aktarılacaktır.

258 nolu Tebliğin “3.4.2. İşlemden Sonra Eski Tarihli Menkul Kıymetlerin Virmanlanması” başlıklı bölümünde; tevkifat matrahı hesaplanarak işlemin tamamlanmasından sonra, bu hesaplamayı etkileyecek olan geçmiş tarihli bir menkul kıymetin müşteri portföyüne dahil olması veya virmanın geç ulaşması durumunda, geriye dönülerek düzeltme işlemi yapılmasına, yani tevkifat matrahının portföye dahil olan menkul kıymetler de dikkate alınmak suretiyle yeniden hesaplanmasına gerek bulunmamaktadır.

Anılan Tebliğin “3.4.3- Hatalı İşlemler ve Düzeltilmesi” bölümünde ise; tevkifat matrahının belirlenmesinde yanlış müşteri hesabına kayıt, hatalı fiyat veya miktar girişi gibi hatalı işlemlerin tespit edilmesi durumunda söz konusu işlemlerin geriye dönük olarak düzeltilmesi, izleyen işlemlerin bu düzeltilmiş bilgiler doğrultusunda yapılması gerektiğinden bahsedilmektedir. Ayrıca, hatalı işlemin ilgili döneme ilişkin beyanname verildikten sonra tespit edilmesi durumunda ise Vergi Usul Kanunu hükümleri çerçevesinde düzeltme beyannamesi verilmesi mümkün bulunmaktadır.

Yine bir banka veya aracı kurumda gün içinde yapılan alım-satım işlemleri için seçilmiş olan maliyet hesaplama yönteminin, müşterinin ilgili banka veya aracı kurumdaki portföyünde yer alan menkul kıymetler tamamı elden çıkarılıncaya kadar değiştirilmesi mümkün bulunmamaktadır.

2.3.6.1.1. Yabancı Para Cinsinden İhraç Edilen Menkul Kıymetlerde Tevkifat Matrahının Tespiti

257 Seri No.lu Gelir Vergisi Genel Tebliğinin “2.4.1.9. Yabancı para cinsinden ihraç edilen menkul kıymetler ve diğer sermaye piyasası araçları” başlıklı bölümünde; tevkifat matrahı belirlenirken kur olarak, işlem anında kullanılan kurun, böyle bir kurun bulunmadığı hallerde ise Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası (TCMB) döviz alış kurunun esas alınacağı belirtilmiştir.

Dolayısıyla, yabancı para cinsinden ihraç edilen menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası araçları ile ilgili olarak yapılan ve işlem anında kuru bulunmayan alış ve satış işlemlerinde, TCMB döviz alış kurunun dikkate alınması gerekmektedir.

2.3.6.1.2. Döviz, Altına veya Başka Bir Değere Endeksli Menkul Kıymet veya Diğer Sermaye Piyasası Araçlarında Tevkifat Matrahı

Döviz, altına veya başka bir değere endeksli menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası aracına ilişkin işlemlerde, tevkifat matrahının tespitinde alış ve satış bedeli olarak işlem tarihindeki Yeni Türk Lirası karşılıkları esas alınacaktır.

2.3.6.1.3. Sermaye Artırımları Dolayısıyla Sahip Olunan Hisse Senetlerinin Alış Tarihi ve Bedelleri

GVK'nın Geçici 67. maddesine göre menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası araçlarının elde tutulması ve elden çıkarılmasından sağlanan kazanç ve iratlar üzerinden tevkifat yapıp yapılmaması bu kıymetlerin ihraç ve iktisap tarihlerine bağlı değişmektedir.

Bu bağlamda; 01.01.2006 tarihinden önce ihraç edilen her nevi tahvil ve Hazine bonoları ile Toplu Konut İdaresi ve Özelleştirme İdaresince çıkarılan menkul kıymetlerin elde tutulması veya elden çıkarılması suretiyle sağlanan gelirler ile 01.01.2006 tarihinden önce iktisap edilen menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası araçlarının elden çıkarılmasından veya elde tutulma sürecinde elde edilen gelirler üzerinden Geçici 67.

madde uyarınca tevkifat yapılmayacak, bu gelirlerin vergilendirilmesinde, 31.12.2005 tarihi itibarıyla geçerli olan hükümler uygulanması gerekmektedir.

2.3.6.1.3.1. Sermaye ve Kar Yedeklerinin Sermayeye Eklenmesi Dolayısıyla Sahip Olunan Hisse Senetlerinin İktisap Tarihi

Sermaye şirketlerinin sahip oldukları sermaye ve/veya kar yedeklerini sermayeye ilave etmek suretiyle hissedarlarına **bedelsiz hisse senedi** verebilmektedirler. Bu şekilde şirketlerin sermaye ve/veya kar yedeklerini sermayeye ilave etmek suretiyle ortaklarca sahip olunan bedelsiz hisse senetlerinin iktisap tarihi olarak, daha önceden sahip olunan hisse senetlerinin iktisap tarihi esas alınacaktır.⁵²

2.3.6.1.3.2. Bedelli Sermaye Artırımı Sonucu Sahip Olunan Hisse Senetlerinde İktisap Tarihi

Bedelli sermaye artırımı sebebiyle rüçhan hakkı kullanılmak suretiyle itibari değerleri ödenerek sahip olunan hisse senetleri yönünden de alış tarihi olarak, sahip olunan eski hisse senetlerinin alış tarihi esas alınması gerekmektedir.

2.3.6.1.4. Sermaye Artırımı Sonucu Sahip Olunan Hisse Senetlerinde Alış Tarihi ve Bedeli

Şirketlerin sermaye yedekleri ile sermaye artırımında bulunmaları halinde, bu işlem sonrasında gerek önceden sahip olunan gerekse sermaye artırımı dolayısıyla alınan hisse senetlerinin alış bedeli, daha önce sahip olunan hisse senetlerinin alış bedelinin, sermaye artırımı sonrasında sahip olunan toplam hisse senedi sayısına bölünmesi suretiyle tespit edilmesi gerekir.

⁵² Tekin Cem, Kartaloğlu Emre, Son Değişikliklere göre Menkul Kıymetlerin Vergilendirilmesi, Yaklaşım Yayıncılık 2006, s 118

Sermaye Yedeklerinin		Daha Önce Sahip Olunan Hisse Senetlerinin Alış
Sermayeye İlave Edilmesi	=	Bedeli
Sonrasında Elde Edilen Hisse		Sermaye Artırımı Sonrasında Sahip Olunan Toplam
Senetlerinin Alış Bedeli		Hisse Senedi Sayısı

Bedelsiz Sermaye Artırımına İlişkin Örnek

Bay X, 02.10.2006 tarihinde Y A.Ş.'ye ait hisse senetlerinden 5.000 adedini toplam 30.000 YTL bedel ödeyerek satın almıştır. Y A.Ş. tamamı sermaye yedeklerinden karşılanmak suretiyle 30.11.2006 tarihinde % 50 oranında sermaye artırımına gitmiştir. Bay A'ya, bu işlem dolayısıyla 1.000 adet hisse senedi verilmiştir.

Bu durumda Bay X'in bedelsiz sermaye artırımını sonrasında sahip olduğu her bir hisse senedine tekabül eden maliyet bedeli, ödenen 30.000 YTL'nin, sahip olunan toplam hisse senedi sayısına bölünmesi suretiyle $(30.000 : 6.000 =)$ 5 YTL olarak belirlenecektir.

Söz konusu hisse senetlerinin 3.000 adedinin 05.12.2006 tarihinde 27.000 YTL'ye satılması durumunda ise, tevkifat matrahı $(27.000 - 15.000 =)$ 12.000 YTL olacaktır. Söz konusu işlemin banka ve aracı kurum vasıtasıyla yapılmasının ardından, Geçici 67. madde kapsamında banka yada aracı kurum bu hisse senedi kazancı üzerinden %10 oranında tevkifat yapması gerekir.

2.3.6.1.4.1. Kar Yedeklerinin Sermayeye İlave Edilmesi Durumunda Sahip Olunan Hisse Senetlerinin Alış Bedeli

Kar yedekleri kullanılmak suretiyle sermaye artırımında bulunulması halinde, bu işlem dolayısıyla sahip olunan hisse senetlerinin alış bedeli, daha önce sahip olunan hisse senetlerinin alış bedeli ile yeni alınan hisse senetlerinin itibari değerleri toplamının sermaye artırımını sonrasında sahip olunan toplam hisse senedi sayısına bölünmesi suretiyle hesaplanması gerekmektedir.

$$\begin{array}{l} \text{Kar Yedeklerinin} \\ \text{Sermayeye İlave} \\ \text{Edilmesiyle Elde Edilen} \\ \text{Hisse Senedi Alış Bedeli} \end{array} = \frac{\text{(Daha Önce Sahip Olunan Hisse Senetlerinin Alış} \\ \text{Bedeli + Yeni Alınan Hisse Senedi İtibari Değeri)}}{\text{Toplam Hisse Senedi Sayısı}}$$

Kar Yedeğinin Sermayeye İlavesi ile ilgili Örnek

Bay X, 03.10.2006 tarihinde nominal bedeli 4 YTL olan Y A.Ş hisse senetlerinden toplam 8.000 YTL ödeyerek 1.000 adet almıştır. Y A.Ş., 19.10.2006 tarihinde tamamı kar yedeklerinden karşılanmak üzere %50 oranında sermaye artırımına giderek, Bay X'e 500 adet hisse senedi vermiş olduğunu varsayalım.

Sermaye artırımını sonrasında Bay X'in sahip olduğu hisse senedinin alış bedeli, 1.000 adet hisse senedine ödenen 8.000 YTL ile sermaye artırımını nedeniyle alınan hisse senetlerinin itibari değeri (500*4= 2.000 YTL) toplamının toplam hisse senedi sayısına (1.000+500=1.500) bölünmesiyle (8.000+ 2.000)/1.500= 6,667 YTL olarak hesaplanması gerekir. Bu hisse senetlerinin 500 adedinin T Bankası aracılığıyla 11.11.2006 tarihinde toplam 3.500 YTL 'ye satılmasıyla hisse senetlerinin alış bedeli (500*6,667=3.333,50) olarak hesaplanıp, GVK Geçici 67. maddesi kapsamında tevkifat matrahı (3.500-3333,50=166,50) YTL hesaplanarak bu matrah üzerinden %10 tutarında stopaj (166,50*%10=16.65) YTL kesilmesi gerekmektedir.

2.3.6.1.4.2. Bedelli Sermaye Artırımı Durumunda Sahip Olunan Hisse Senetlerinin Alış Bedeli

Hisse senedi sahipleri tarafından rüçhan hakkı kullanılmak suretiyle itibari değerleri ödenerek sahip olunan hisse senetleri yönünden de alış bedeli, daha önce sahip olunan hisse senetlerinin alış bedeli ile yeni alınan hisse senetleri için ödenen bedelin toplamının sermaye artırımını sonrasında sahip olunan toplam hisse senedi sayısına bölünmesi suretiyle hesaplanmalıdır.

$$\text{Rüçhan Hakkı Kullanılarak Sahip Olunan Hisse Senedi =} \frac{\text{(Daha önce Sahip Olunan Hisse Senetlerinin Alış Bedeli + Yeni Alınan Hisse Senetleri için Ödenen Tutar)}}{\text{Toplam Hisse Senedi Sayısı}} \text{ Alış Bedeli}$$

Bedelli Sermaye Artırımına İlişkin Örnek

Bayan Y, X A.Ş.'ye ait hisse senetlerinden 2.000 adedini 06.10.2006 tarihinde 10.000 YTL ödemek suretiyle satın almıştır. X A.Ş., 13.10.2006 tarihinde % 50 oranında bedelli sermaye artırımına gitmiş olup, rüçhan hakkı kullanım fiyatı 2 YTL olarak açıklanmıştır.

Bayan Y, rüçhan hakkını kullanmak suretiyle 1.000 YTL ödeyerek 500 adet hisse senedi elde etmiştir.

Bayan Y' nin sermaye artırımını dolayısıyla elde etmiş olduğu hisse senetlerinin maliyet bedeli, daha önce sahip olunan hisse senetlerinin maliyet bedeli ile yeni alınan hisse senetleri için ödenen bedelin toplamının, sermaye artırımını sonrasında sahip olunan toplam hisse senedi sayısına bölünmesi suretiyle şu şekilde hesaplanacaktır;

$$10.000 + 1.000 = 11.000 \text{ YTL}$$

$$11.000 / 2.500 = 4,40 \text{ YTL}$$

Bayan Y' nin söz konusu hisse senetlerinden 800 adedini 01.12.2006 tarihinde 4.000 YTL'ye satması durumunda tevkifat matrahı (4.000- 3.520=) 480 YTL olarak belirlenecektir.

2.3.6.1.5.Rüçhan Hakkı Kuponlarının Satışı Halinde Maliyet Bedeli

Sahip olunan bir hisse senedine ilişkin yeni pay alma kuponunun, hisse senedinden bağımsız olarak satışı halinde kupon maliyeti, mevcut hisse senetlerinin alış bedeli ile rüçhan hakkı kullanılarak alınan hisse senetleri için ödenen bedel (rüçhan hakkı kullanma

maliyeti) toplamının, mevcut ve elde edilecek hisse senedi sayısına bölünmesi sonucu bulunacak tutarla rüçhan hakkı kullanma fiyatı arasındaki farkın sermaye artırım oranıyla çarpılması suretiyle hesaplanması gerekir.

Kupon Maliyeti =	Mevcut Hisse Senetlerinin Alış Bedeli + Rüçhan Hakkı	-	Rüçhan Hakkı Kullanma Fiyatı	x	Sermaye Artırım Oranı
	Kullanma Maliyeti				
	Mevcut Hisse Senetleri Sayısı + Elde Edilecek Hisse Senetleri Sayısı				

Kupon maliyeti, hisse senedinin orijinal maliyetinden düşülerek elde tutulmaya devam edilen hisse senetlerinin maliyeti olarak izlenebilecektir. Başka bir deyişle, elde tutulmaya devam edilen hisse senetlerinin maliyeti, hisse senedi bedelinden kupon maliyetinin indirilmesi sonucu kalan tutar olacaktır.⁵³

Rüçhan Hakkı Kuponlarının Satış Halinde Maliyet Bedeline İlişkin Örnek:

Bayan X, Z A.Ş.'ye ait hisse senetlerinden 1.000 adedini 06.02.2006 tarihinde 10.000 YTL ödemek suretiyle satın almıştır. Z A.Ş., 01.07.2006 tarihinde % 50 oranında bedelli sermaye artırımına gitmiştir. Rüçhan hakkı kullanım fiyatı ise 1 YTL olarak açıklanmıştır.

Bayan X'in sermaye artırımını nedeniyle elde ettiği rüçhan hakkı kuponunu satması halinde kupon maliyeti $\{ [(10.000+500)/(1.000+500)] - 1 \} * \% 50 = 3$ YTL olacaktır.

Elde tutulmaya devam edilen hisse senetlerinin maliyeti ise $(10-3) = 7$ YTL'dir.

Kupon maliyetinin baz/referans fiyat formülleri kullanılarak aşağıdaki şekilde hesaplanması da mümkündür.

$$\begin{aligned} \text{Kupon maliyeti} &= (\{ [10 + (1 * \% 50)] / (1 + 0,5) \} - 1) * \% 50 \\ &= 3 \text{ YTL} \end{aligned}$$

⁵³ Tekin Cem, Kartaloğlu Emre, a.g.e, 126

2.3.6.1.6. Kuponlu Tahvillerde Alış Bedeli

257 Nolu GVK Genel Tebliğinden anlaşılacağı üzere, kuponlu bir tahvilin satın alınması durumunda tahvilin alış bedeli ile kuponun alış bedeli ayrıştırılmış ve kuponun veya tahvilin itfası veya elden çıkarılması durumlarına göre tevkifat matrahı belirlenmiştir.

Kuponlu bir tahvilin satın alınmasında,

- İşlemiş faizin bulunması halinde işlemiş faiz tutarı kupon alış bedeli,
- Temiz işlem fiyatı (Temiz Fiyat = Sözleşme fiyatı - İşlemiş faiz) ise tahvilin alış bedeli

olarak kabul edilir.

Bir tahvil için işlemiş faiz, temiz işlem fiyatı üzerine eklenmesi gereken ve son kupon tarihinden sonra tahvili elde tutma süresiyle orantılı kupon faizini ifade eder ve son kupon tarihinden valör tarihine kadar geçen gün sayısının kupon dönemi gün sayısına oranı ile ödenecek kupon faizinin çarpılması suretiyle hesaplanır. Söz konusu hesaplama, İstanbul Menkul Kıymetler Borsası (İMKB) tarafından kabul edilen esaslar çerçevesinde yapılmaktadır.

İMKB tarafından açıklanan işlemiş faiz tutarları dikkate alınarak da işlem yapılabilinmektedir.

Örnek: (Temiz fiyatın nominal bedelin altında olması halinde, itfa/alım-satım kazançlarında tevkifat matrahı)

Hazine tarafından 06.12.2006 ihraç tarihli 100.000 YTL nominal bedelli 3 yıl vadeli ve 6 ayda bir % 7,5 kupon ödemeli Devlet tahviline ait nakit akımları aşağıdaki gibidir:

Devlet Tahvilinin:	Kupon Ödeme / Valör Tarihi	Kupon Ödemesi (YTL)	Tevkifat Matrahı (YTL)
1.Kupon	06.06.2007	7.500	-
2.Kupon	05.12.2007	7.500	-
3.Kupon	04.06.2008	7.500	3.420,33
4.Kupon	03.12.2008	7.500	7.500
Kıymet Satışı	10.02.2009	-----	3.079,67
5.Kupon	03.06.2009	7.500	7.500
6.Kupon+Anapara	02.12.2009	7.500+100.000	8.579,67 (7.500+1.079,67)

Bay A, X Bankası aracılığıyla 13.03.2008 valör tarihli olarak söz konusu menkul kıymetten 103.000 YTL (kirli fiyat) tutarında alım yapmış olup, bu tahvili itfaya kadar elinde tutması durumunda her bir kupon dönemi itibarıyla tevkifat matrahı aşağıdaki gibi hesaplanacaktır:

Son kupon tarihi	: 05.12.2007
Valör tarihi	: 13.03.2008
Ödenecek ilk kupon tarihi	: 04.06.2008
Kupon dönemi gün sayısı	: 182
Geçen gün sayısı	: 99 (05.12.2007-13.03.2008)
Kupon Faizi	: 7.500
İşlemiş Faiz	: 4.079,67 (99/182)*7.500
Kirli Fiyat	: 103.000
Temiz Fiyat	: 98.920,33 (103.000 – 4.079,67)

İlk Kupon Ödemesinde Tevkifat Matrahı
= Kupon ödemesi - İşlemiş Faiz
= 7.500 – 4.079,67
= 3.420,33 YTL

4. ve 5. kupon ödemelerinde matrah, kupon ödemesi olan 7.500 YTL olacaktır.

Son dönem kupon ödemesinde ise tevkifat matrahı şöyle hesaplanacaktır.

$$\begin{aligned}
\text{Son dönem tevkifat matrahı} &= \text{Kupon ödemesi} + (\text{Ana para} - \text{Alış Temiz Fiyatı}) \\
&= 7.500 + (100.000 - 98.920,33) \\
&= 7.500 + 1.079,67 \\
&= 8.579,67
\end{aligned}$$

Bu hesaplamalar çerçevesinde tevkifat matrahları yukarıdaki tabloda yer almaktadır.

Bay A'nın, söz konusu menkul kıymeti, 10.02.2009 valör tarihli olarak 102.000 YTL'ye X Bankasına geri satması halinde ise tevkifat matrahı aşağıdaki gibi hesaplanacaktır:

$$\begin{aligned}
\text{Tevkifat Matrahı} &= \text{Satış Fiyatı} - \text{Alış Temiz Fiyatı} \\
&= 102.000 - 98.920,33 \\
&= 3.079,67 \text{ YTL}
\end{aligned}$$

2.3.6.1.6.1. Tahvil Alış Bedelinin İtfa Bedeli ve İşlemiş Faiz Tutarının Üzerinde Olması

Kuponlu bir tahvilin satın alınmasında, satın alma bedelinin itfa bedeli ile varsa işlemiş faiz tutarının üzerinde olması, başka bir deyişle temiz fiyatın itfa bedelini aşması durumunda fazla olan kısım izleyen dönemlere ilişkin faiz kuponlarının maliyeti (alış bedeli) olarak dikkate alınmalıdır.

Örnek: (Temiz fiyatın nominal bedelin üzerinde olması halinde, itfa/alım-satım kazançlarında tevkifat matrahı)

Hazine tarafından 06.12.2006 ihraç tarihli 100.000 YTL nominal bedelli 3 yıl vadeli ve 6 ayda bir % 7.5 kupon ödemeli Devlet tahviline ait nakit akımları aşağıdaki gibidir:

Devlet Tahvilinin:	Kupon Ödeme /	Kupon Ödemesi	Tevkifat Matrahı
--------------------	---------------	---------------	------------------

	Valör Tarihi	(YTL)	(YTL)
1.Kupon	06.06.2007	7.500	-
2.Kupon	05.12.2007	7.500	-
3.Kupon	04.06.2008	7.500	2.940,25
4.Kupon	03.12.2008	7.500	7.019,92
Kıymet Satışı	10.02.2009	-----	1.039,83
5.Kupon	03.06.2009	7.500	7.019,92
6.Kupon+Anapara	02.12.2009	7.500+100.000	7.019,92

Bay A, X Bankası aracılığıyla 13.03.2008 valör tarihli olarak söz konusu menkul kıymetten 106.000 YTL (kirli fiyat) tutarında alım yapmış olup, bu tahvili itfaya kadar elinde tutması durumunda her bir kupon dönemi itibarıyla tevkifat matrahı aşağıdaki gibi hesaplanacaktır.

Son kupon tarihi	: 05.12.2007
Valör tarihi	: 13.03.2008
Ödenecek ilk kupon tarihi	: 04.06.2008
Kupon dönemi gün sayısı	: 182
Geçen gün sayısı	: 99 (05.12.2007-13.03.2008)
Kupon Faizi	: 7.500
İşlemiş Faiz	: 4.079,67 (99/182)*7.500
Kirli Fiyat	: 106.000
Temiz Fiyat	: 101.920,33 (106.000 – 4.079,67)
Nominal fiyat üzeri ödeme	: 1.920,33 (101.920,33 – 100.000)
Kalan Kupon sayısı	: 4
Kupon başına fazla ödeme	: 480,08 (1.920,33/4)

$$\begin{aligned}
&= \text{Kupon Ödemesi} - (\text{İşlemiş Faiz} + \text{Kupon Başına Fazla Ödeme}) \\
&= 7.500 - (4.079,67 + 480,08) \\
&= 2.940,25 \text{ YTL}
\end{aligned}$$

$$\begin{aligned} \text{Sonraki Kupon Ödemelerinde} \\ \text{Matrah} &= \text{Kupon Ödemesi} - \text{Kupon Başına Fazla Ödeme} \\ &= 7.500 - 480,08 \\ &= 7.019,92 \text{ YTL} \end{aligned}$$

Bay A'nın, söz konusu menkul kıymeti, 10.02.2009 valör tarihli olarak 102.000 YTL'ye X Bankasına geri satması halinde ise tevkifat matrahı aşağıdaki gibi hesaplanacaktır.

$$\begin{aligned} \text{Tevkifat} &= \text{Satış Fiyatı} - (\text{Alış Temiz Fiyatı} - \text{Önceki kupon ödemelerinde dikkate} \\ \text{Matrahı} &\text{ alınan kupon başına fazla ödeme tutarı)} \\ &= 102.000 - [101.920,33 - (480,08 * 2)] \\ &= 1.039,83 \text{ YTL} \end{aligned}$$

2.3.6.1.7. Vadeli İşlem ve Opsiyon Sözleşmelerinin Alım Satımında Tevkifat Matrahı

Geçici 67. maddenin 13 numaralı fıkrasında menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası aracına ilişkin tanıma yer verilmiştir. Bu madde uygulamasına göre; bankaların ve aracı kurumların taraf olduğu veya bunlar aracılığıyla yapılan; belirli bir vadede, önceden belirlenen fiyat, miktar ve nitelikte, ekonomik veya finansal göstergelere dayalı olarak düzenlenenler de dahil olmak üzere, para veya sermaye piyasası aracını, malı, kıymetli madeni ve dövizli alma, satma, değiştirme hak ve/veya yükümlülüğünü veren vadeli işlem ve opsiyon sözleşmelerinin diğer sermaye piyasası aracı olarak kabul edileceği benimsenmiştir.

Diğer sermaye piyasası aracı ifadesi ise, özel bir belirleme yapılmadığı sürece Türkiye'de ihraç edilmiş ve Sermaye Piyasası Kurulunca kayda alınmış ve/veya Türkiye'de kurulu menkul kıymet ve vadeli işlem ve opsiyon borsalarında işlem gören menkul kıymetler veya diğer sermaye piyasası araçları ile kayda alınmamış olsa veya menkul kıymet ve vadeli işlem borsalarında işlem görmese dahi Hazine tarafından veya diğer

kamu tüzel kişileri tarafından ihraç edilecek her türlü menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası aracını ifade etmektedir.

Vadeli İşlem ve Opsiyon sözleşmelerinde tevkifat matrahının tespitinde dikkate alınması gereken hususlara aşağıda yer verilmiştir;

1. Sözleşmeye baz alınan kıymetin piyasa fiyatına göre oluşan değeri ile işlem fiyatına göre oluşan değeri arasındaki fark tevkifat matrahıdır.⁵⁴
2. Alış ve satış işlemleri sırasında ödenen komisyonlar ile banka ve sigorta muameleleri vergisi tevkifat matrahının tespitinde dikkate alınacak olup, bu giderler dışında başkaca bir giderin tevkifat matrahının tespitinde indirim konusu yapılamaz.
3. İlk giren ilk çıkar yöntemi (FIFO) kullanılmak suretiyle, tevkifat matrahının tespitinde dikkate alınacak alış bedeli belirlenir. Aynı gün içinde yapılan alım-satım işlemlerinde ağırlıklı ortalama fiyat bilgisi dikkate alınabilecek, ancak tevkifat matrahı ilk giren ilk çıkar yöntemine göre belirlenecektir.
4. Üç aylık dönem içerisinde aynı türden diğer sermaye piyasası aracı ile ilgili olarak birden fazla alım satım işlemi yapılması halinde tevkifatın gerçekleştirilmesinde bu işlemler tek bir işlem olarak dikkate alınır.
5. Aynı türden diğer sermaye piyasası aracı alım satımından doğan zararlar takvim yılı aşılmamak kaydıyla izleyen dönemlerin tevkifat matrahından mahsup edilir.
6. Alış ve satış işlemleri sırasında ödenen komisyon bedellerinin bir kısmı, işlem hacmine ya da başka bir nedene bağlı olarak iade edilebilmektedir. İade edilen bu tutarlar komisyonun doğduğu işleme bağlı olmaksızın, iadenin gerçekleştiği döneme ilişkin tevkifat matrahına dahil edilmesi gerekir.

⁵⁴ DEMİR Şeref, Vergi Sorunları Dergisi, Ocak 2006, Sayı 208, s 23

7. Tam mükellef kurumlar ile Türkiye’de işyeri veya daimi temsilcisi aracılığıyla faaliyette bulunan dar mükellef kurumların (Banka ve benzeri finans kurumları için Türkiye’de işyeri veya daimi temsilci aracılığıyla faaliyette bulunma şartı aranmaz) aralarında yaptıkları vadeli işlem ve opsiyon sözleşmelerinden doğan kazançlar için tevkifat yapılmamaktadır. Bu uygulama geçici 67. maddenin 14 numaralı fıkrasında yapılan değişiklikle sürekli hale getirilmiştir.
8. Türkiye’de kurulu vadeli işlem ve opsiyon borsalarında (VOB) tam ve dar mükellef gerçek/tüzel kişiler tarafından 2006 yılında yapılan işlemlerden elde edilen kazançlar için tevkifat oranı sıfır olarak uygulanacaktır. Ancak 04.04.2007 tarih ve 26483 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 5615 sayılı Kanun’un 10. maddesi ile GVK Geçici 67. maddesinin 14 numaralı fıkrasında yer alan ibare 31.12.2008 tarihine kadar olarak değişmiştir. Bu nedenle, Türkiye’de kurulu vadeli işlem ve opsiyon borsalarında 2008 yılı sonuna kadar yapılan işlemlerden elde edilen kazançlar için tevkifat oranı sıfır olarak uygulanacaktır.
9. VOB dışında banka ve aracı kurum aracılığıyla işlem yapan tam mükellef gerçek kişiler %10 oranında stopaja tabidirler. (2006/10731 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı öncesi 01.01.2006 - 23.07.2006 arasında %15)
10. Türev ürün sözleşmesi bir bütün olarak dikkate alınacak olmakla birlikte; birden fazla yıla yayılan türev ürünlere ilişkin sözleşmeden doğan kar ya da zararın, dönemsel olarak ödenmesinin öngörüldüğü hallerde, her ödeme dönemi itibarıyla lehdara yapılan ödemelerden tevkifat yapılacaktır.
11. Bu kazancın bir kısmının sözleşmenin devamı sırasında lehdara ödenmesi halinde tevkifat yapılmasına gerek bulunmamaktadır. Ancak, sözleşme sona ermeden sözleşmeden doğan kazancın ilgisine (lehdara) ödenmesi sırasında sözleşme sonunda doğacak verginin ödenmesini güvenceye alacak önlemlerin banka ve aracı kurumca alınacağı tabidir.

2.3.6.1.8. Üçer Aylık Dönemlerde Aynı Türden Menkul Kıymet veya Diğer Sermaye Piyasası Aracı ile İlgili Olarak Birden Fazla Alım Satım İşlemi Yapılması ve Doğan Zararların Yıl İçinde Mahsup Edilmesi

Geçici 67 nci maddenin 1 numaralı fıkrasında, üç aylık dönem içerisinde aynı türden menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası aracı ile ilgili olarak birden fazla alım-satım işlemi yapılması halinde tevkifatın gerçekleştirilmesinde bu işlemlerin tek bir işlem olarak dikkate alınacağı hükme bağlanmıştır.

Ayrıca, bu hüküm uyarınca alım-satıma konu menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası aracının aynı türden olması kaydıyla, üç aylık dönem içerisinde yapılan işlemlerin konsolide edilmesiyle (varsa) beyan edilip ödenmesi gereken vergi hesaplanacaktır. Tevkif suretiyle kesilen verginin ödenmesi gereken vergiden fazla olması (bir kısım işlemlerin zararlı olması dolayısıyla) halinde fazla kesilen vergi müşterinin hesabına aktarılacaktır.

Üç aylık dönem sonucunun zarar olması halinde ise, bu zarar izleyen üç aylık döneme takvim yılı aşılmamak kaydıyla devredilebilecektir. Takvim yılının son üç aylık döneminde oluşan zarar tutarının izleyen döneme aktarılması mümkün değildir.

257 nolu GVK Genel Tebliğinde yer alan aynı tür menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası aracının değerlendirilmesindeki sınıflandırma 3'e ayrılmaktaydı. Ancak, 5527 sayılı Kanunla, GVK'nın Geçici 67 nci maddesinin 1 numaralı fıkrasının altıncı paragrafında yapılan değişiklikle, 01.10.2006 tarihinden itibaren Sermaye Piyasası Kanununa göre kurulan menkul kıymetler yatırım fonlarının katılma belgelerinin ilgili olduğu fona iadesi ve menkul kıymetler yatırım ortaklıklarının hisse senetlerinin alım satımı tevkifat kapsamına alındığından, bu sınıflamaya "Yatırım Fonları Katılma Belgeleri" de eklendiğinden 01.10.2006 tarihinden itibaren sözkonusu sınıflama 4'e ayrılmaktadır.

Aynı tür menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası aracının değerlendirilmesinde aşağıdaki sınıflandırma esas alınması gerekmektedir.

I) Sabit getirili menkul kıymetler ve diğer sermaye piyasası araçları

II) Değişken getirili menkul kıymetler ve diğer sermaye piyasası araçları

III) Vadeli işlem ve Opsiyon sözleşmeleri

IV) Yatırım Fonları Katılma Belgeleri

Menkul kıymetlerle yapılan vadeli işlem ve opsiyon sözleşmelerinde sınıflandırma, işlemle ilişkilendirilen menkul kıymetin dahil olduğu gruba göre yapılacaktır. Menkul kıymete bağlı olmaksızın yapılan işlemler ise III. Gruptaki vadeli işlem ve opsiyon sözleşmeleri kapsamında değerlendirilecektir.

Diğer yandan, zarar mahsubu aynı tür menkul kıymetlere ilişkin olup, dolayısıyla, alım-satım kazançlarındaki zararın itfa gelirlerine mahsubu mümkün olmamaktadır.

Örnek:

Bay A'nın, 2006 yılının ilk üç ayında Z Aracı Kurumu vasıtasıyla yapmış olduğu alım-satım işlemlerine ilişkin bilgiler aşağıdaki gibidir. Örneğimizde, Devlet tahvilinin 01.01.2006 tarihinden sonra ihraç edildiği varsayılmıştır.

Menkul Kıymet Türü	Alış Bedeli (YTL)	Satış Bedeli (YTL)	Kar/Zarar (YTL)
Hazine Bonosu	80.000	70.000	(10.000)
Hisse Senedi	10.000	12.000	2.000
Hisse Senedi	15.000	20.000	5.000
Devlet Tahvili	90.000	85.000	(5.000)
Hisse Senedi	10.000	5.000	(5.000)
Hisse Senedi	30.000	45.000	15.000

Örneğimizde, Z Aracı Kurumunca Bay A'nın hisse senetleri alım-satım kazançları üzerinden işlem bazında % 15 oranında tevkifat yapılacaktır. (01.01.2006-22.07.2006 tarihleri arasında tevkifat oranı %15 olarak yürürlükte olması nedeniyle)

Bay A' nın üç aylık dönem içinde yapmış olduğu işlemlerin konsolide edilmesi neticesinde hisse senetleri alım-satımından (22.000-5.000=) 17.000 YTL kar elde ettiği, Devlet tahvili / Hazine bonosu alım-satımının ise 15.000 YTL zararla sonuçlandığı anlaşılmaktadır.

Bu durumda, değişken getirili hisse senetleri ile sabit getirili tahvil/bonoların farklı türden menkul kıymet olması sebebiyle bu kıymetler arasında zarar mahsubu yapılamayacaktır.

Bay A' nın, takvim yılı aşılmamak şartıyla izleyen üç aylık dönemlerde tahvil/bono alım-satımından kazanç elde etmesi durumunda, tahvil/bono alım-satımından kaynaklanan zarar mahsup edilebilecektir.

Diğer taraftan, hisse senetleriyle ilgili olarak tevkif yoluyla kesilen verginin ödenmesi gereken vergiden fazla olması (bir kısım işlemlerin zararlı olması dolayısıyla) sebebiyle fazla kesilen (5.000*%15=) 750 YTL müşterinin hesabına aktarılacaktır.

Örnekten de anlaşılacağı üzere zarara mahsubu aynı tür menkul kıymetlere ilişkin olup, alım-satım kazançlarına uygulanacaktır. Dolayısıyla, alım-satım kazançlarındaki zararın itfa gelirlerine mahsubu mümkün olmamaktadır.

2.3.6.1.9. Üç Aylık Dönem İçinde Farklı Tevkifat Oranı Uygulanması Durumunda Zarar Mahsubu

257 Seri No.lu Gelir Vergisi Genel Tebliğinin “2.4.1.11. Alım-Satım İşlemlerinin Bir Kısımının Zararla Sonuçlanması” başlıklı bölümünde, alım-satım konu menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası aracının aynı türden olması kaydıyla, üç aylık dönem içerisinde yapılan işlemlerin konsolide edilmesiyle beyan edilip ödenmesi gereken verginin hesaplanacağı belirtilmiştir.

Ancak 2006/10731 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı gereğince, 23/07/2006 tarihinden önce gerçekleşen işlemler % 15, bu tarihten itibaren gerçekleşen işlemler ise % 10 oranında tevkifata tabi tutulmaktadır.

Dolayısıyla, 258 nolu Tebliğ'de yapılan açıklamalar çerçevesinde, alım-satım konu menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası aracının aynı türden olması şartıyla, üç aylık dönem içerisinde yapılan işlemler 2006/10731 sayılı Bakanlar Kurulu Kararının Resmi Gazete'de yayımlandığı tarih olan 23/07/2006 öncesi ve sonrası ayrı ayrı konsolide edilmek suretiyle, zarar mahsubu yapılması gerekir. Mahsup sonrası kalan tutara, ilgili olduğu dönem kazancına ilişkin tevkifat oranı uygulanarak vergi hesaplanması gerekmektedir.

Aşağıda konuya ilişkin örneklere yer verilmiştir.

Örnek 1:

Bay (A)'nın, (X) Bankası aracılığıyla yaptığı alım-satım işleminden elde ettiği kar ve zarar aşağıda gösterilmiştir.

Tarih	Açıklama	Tevkifat Matrahı	Tevkifat Oranı (%)	Vergi (YTL)
10/07/2006	Kar	100	15	15
25/07/2006	Zarar	-70	10	-
28/07/2006	Kar	70	10	7

B.K.K. öncesi dönem kümülatif karı :	100 YTL
Tevkifat oranı :	%15
B.K.K.sonrası dönem kümülatif karı :	0
Tevkifat oranı :	%10
Kümülatif kar :	100 YTL
Hesaplanan Vergi (100 YTL x % 15=) :	15 YTL

Örnekte, Bay A'nın alım-satıma konu menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası aracının aynı türden olması nedeniyle, üç aylık dönem içerisinde yapılan işlemlerin konsolide edilmesi sonucu, 2006/10731 sayılı Bakanlar Kurulu Kararının Resmi Gazete'de yayımlandığı tarih olan 23/07/2006 tarihi öncesindeki karlı durumu dikkate alınarak 100 YTL üzerinden % 15 oranında tevkifat yapılması gerekmektedir.

Örnek 2:

Bay A'nın, X Bankası aracılığıyla yaptığı alım-satım işleminden elde ettiği kar ve zarar aşağıda gösterilmiştir.

Tarih	Açıklama	Tevkifat Matrahı	Tevkifat Oranı (%)	Vergi (YTL)
10/07/2006	Kar	100	15	15
15/07/2006	Zarar	-100	15	-
25/07/2006	Kar	70	10	7
28/07/2006	Kar	60	10	6

B.K.K. öncesi dönem kümülatif karı :	0 YTL
Tevkifat oranı :	%15
B.K.K. sonrası dönem kümülatif karı :	130 YTL
Tevkifat oranı :	%10
Kümülatif kar :	130 YTL
Hesaplanan Vergi (130 YTL x % 10=) :	13 YTL

Örnekte, Bay A'nın alım-satıma konu menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası aracının aynı türden olması nedeniyle, üç aylık dönem içerisinde yapılan işlemlerin konsolide edilmesi sonucu, 2006/10731 sayılı Bakanlar Kurulu Kararının Resmi Gazete'de yayımlandığı tarih olan 23/07/2006 tarihi sonrası karlı durumu dikkate alınarak dönem kümülatif karı olan 130 YTL üzerinden % 10 oranında tevkifat yapılacaktır.

Örnek 3:

Bay A'nın, X Bankası aracılığıyla yaptığı alım-satım işleminden elde ettiği kar ve zarar aşağıda gösterilmiştir.

Tarih	Açıklama	Tevkifat Matrahı	Tevkifat Oranı (%)	Vergi (YTL)
10/07/2006	Kar	100	15	15
15/07/2006	Zarar	-70	15	-
25/07/2006	Zarar	-20	10	-
28/07/2006	Kar	60	10	6

B.K.K. öncesi dönem kümülatif karı :	30 YTL
Tevkifat oranı :	%15
B.K.K. sonrası dönem kümülatif karı :	40 YTL
Tevkifat oranı :	%10
Hesaplanan Vergi (30 YTL x %15)+(40 YTL x %10)= :	8,5 YTL

Örnekte, Bay A'nın alım-satım konu menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası aracının aynı türden olması nedeniyle, üç aylık dönem içerisinde yapılan işlemlerin 2006/10731 sayılı Bakanlar Kurulu Kararının Resmi Gazete'de yayımlandığı tarih olan 23/07/2006 öncesi ve sonrası ayrı ayrı konsolide edilmesi sonucu, yukarıda açıklandığı şekilde vergi hesaplanacaktır.

Örnek 4:

Bay A'nın X Bankası aracılığıyla yaptığı alım-satım işleminden elde ettiği kar ve zarar aşağıda gösterilmiştir.

Tarih	Açıklama	Tevkifat Matrahı	Tevkifat Oranı (%)	Vergi (YTL)
10/07/2006	Kar	200	15	30
15/07/2006	Zarar	-70	15	-
25/07/2006	Kar	20	10	2
28/07/2006	Zarar	-60	10	-

B.K.K. öncesi dönem kümülatif karı :	130 YTL
Tevkifat oranı :	%15
B.K.K. sonrası dönem kümülatif zararı :	-40 YTL
Tevkifat oranı :	%10
Kümülatif kar :	90 YTL
Hesaplanan Vergi (90 YTL x %15=) :	13,5 YTL

Örnek 5:

Bay A'nın X Bankası aracılığıyla yaptığı alım-satım işleminden elde ettiği kar ve zarar aşağıda gösterilmiştir.

Tarih	Açıklama	Tevkifat Matrahı	Tevkifat Oranı (%)	Vergi (YTL)
10/07/2006	Zarar	-20	15	-
15/07/2006	Zarar	-70	15	-
25/07/2006	Kar	120	10	12
28/07/2006	Kar	60	10	6

B.K.K. öncesi dönem kümülatif zararı :	-90 YTL
Tevkifat oranı :	%15
B.K.K. sonrası dönem kümülatif karı :	180 YTL
Tevkifat oranı :	%10
Kümülatif kar :	90 YTL
Hesaplanan Vergi (90 YTL x %10=) :	9 YTL

Örnek 6:

Bay A'nın X Bankası aracılığıyla yaptığı alım-satım işleminden elde ettiği kar ve zarar aşağıda gösterilmiştir.

Tarih	Açıklama	Tevkifat Matrahı	Tevkifat Oranı (%)	Vergi (YTL)
10/07/2006	Kar	100	15	15
15/07/2006	Zarar	-170	15	-
25/07/2006	Zarar	-120	10	-
28/07/2006	Kar	60	10	6

B.K.K. öncesi dönem kümülatif zararı :	-70 YTL
B.K.K. sonrası dönem kümülatif zararı:	-60 YTL
Kümülatif zarar:	-130 YTL

Örnekte, Bay A'nın alım-satımına konu menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası aracının aynı türden olması nedeniyle, üç aylık dönem içerisinde yapılan işlemlerin 2006/10731 sayılı Bakanlar Kurulu Kararının Resmi Gazete'de yayımlandığı tarih olan 23/07/2006 öncesi ve sonrası ayrı ayrı konsolide edilmesi sonucu oluşan zarar için vergi hesaplanmayacak olup, kümülatif zarar tutarı olan 130 YTL bir sonraki döneme aktarılarak bu dönemde mahsup edilebilecektir.

2.3.6.2. İtfa Gelirlerinde Tevkifat Matrahının Tespiti

Geçici 67. madde, 257 ve 258 nolu GVK Genel Tebliğinde yapılan açıklamalar çerçevesinde, itfa gelirlerinde tevkifat matrahının tespitine ilişkin olarak dikkate alınması gereken hususlara aşağıda yer verilmiştir.

1. İtfa gelirlerinde tevkifat matrahı alış bedeli ile itfa bedeli arasındaki tutar olarak hesaplanmalıdır.
2. Alış ve itfa işlemleri sırasında ödenen komisyonlar ile banka ve sigorta muameleleri vergisi tevkifat matrahının tespitinde dikkate alınacak olup, bu giderler dışında başkaca bir giderin tevkifat matrahının tespitinde indirim konusu yapılamaz.

Söz konusu tevkifat matrahı hesaplaması, sadece 01.01.2006 tarihinden sonra iktisap edilen menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası araçlarının elden çıkarılması durumunda uygulanacak olup, 31.12.2005 tarihinden önce iktisap edilen menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası araçlarının bu hesaplama yöntemine dahil edilmemesi ve bu kıymetlerden elde edilen gelirlerin vergilendirilmesinde 31.12.2005 tarihi itibarıyla geçerli olan hükümlerin uygulanması gerekmektedir.

2.3.6.3. Ödünç İşlemlerde Tevkifat Matrahının Tespiti

Geçici 67. madde, 257 ve 258 nolu GVK Genel Tebliğinde yapılan açıklamalar çerçevesinde, ödünç işlemlerde elde edilen gelirlerin tevkifat matrahının tespitine ilişkin olarak dikkate alınması gereken hususlara aşağıda yer verilmiştir.

1. Ödünç veren tarafın elde ettiği gelirlere ilişkin tevkifat kazancı nihai olarak elde eden kişi veya kuruma ödemeyi gerçekleştiren, piyasa üyesi banka ya da aracı kurumlar tarafından %10 oranında tevkifat yapılması gerekir.
2. Menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası araçlarının ödünç işlemine konu olması halinde ödünç veren tarafın lehine kalan tutar üzerinden tevkifat yapılması gerekmektedir.
3. Ödenen komisyonlar ile banka ve sigorta muameleleri vergisi tevkifat matrahının tespitinde dikkate alınacak olup, bu giderler dışında başkaca bir giderin tevkifat matrahının tespitinde indirim konusu yapılamaz.
4. Bir menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası aracının alımından önce elden çıkarılması durumunda yani açığa satış işlemlerinde, elden çıkarılma tarihinden sonra yapılan ilk alım işlemi esas alınarak üzerinden tevkifat yapılacak tutar belirlenecektir.
5. Ödünç işlemine konu olan ve ödünç alanın da elden çıkarmış olduğu hisse senetlerine ilişkin olarak bir temettü dağıtımı yapılması durumunda, ödünç sözleşmesi uyarınca, ödünç alan tarafından ödünç verene, temettü kaybını telafi etmek amacıyla ödeme yapılabilmektedir. Temettü ödemeleri Geçici 67 nci madde kapsamına girmemekle birlikte söz konusu gelir (temettü telafi tazminatı), ödünç veren tarafın lehine kalan bir gelir niteliği taşıdığından Geçici 67 nci madde kapsamında tevkifata tabi tutulması gerekir.

6. Menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası araçlarının teminat gösterilmesi veya ödünç işlemlerine konu olması halinde, söz konusu kıymetler müşteri portföyü içinde değerlendirilecektir. Ancak, maliyet hesaplamasında ödünç işlemine konu olan kıymetler portföy dışında, teminat gösterilen kıymetler ise portföy içinde varsayılacaktır.

Örnek:

Bay A'nın X Bankasıyla yaptığı işlemler aşağıdaki gibidir.

Hisse Senedi	İşlem	Adet	Bakiye	Fiyat
T Bank	Alış	100	100	2
T Bank	Ödünç Verme	-40	60	2
T Bank	Teminat Verme	-60	0	2
T Bank	Alış	100	100	3
T Bank	Satış	-100	0	4

$$\begin{aligned} \text{Satışı yapılan 100 adet hisselerin alım maliyeti} &= 60 * 2 + 40 * 3 \\ &= 240 \text{ YTL} \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} \text{Matrah} &= \text{Satış Bedeli} - \text{Alış Maliyeti} \\ &= 100 * 4 - 240 \\ &= 160 \text{ YTL} \end{aligned}$$

Maliyet hesaplamasında ödünç işlemine konu olan kıymetler portföy dışında, teminat gösterilen kıymetler ise portföy içinde varsayılacağından matrah yukarıdaki gibi hesaplanmıştır.

2.3.6.3.1. Ödünç İşlemlerinin Mahiyeti

“Short selling” olarak literatürde adlandırılan açığa satış "satıcıya ait olmayan bir menkul kıymetin satışı veya satıcı tarafından ya da satıcı hesabına ödünç alınan menkul kıymetin teslimiyle satışı" olarak tanımlanmaktadır. 55

Sermaye Piyasası Kurulu da benzer bir ifadeyle açığa satışı; "sahip olunmayan menkul kıymetlerin ödünç alınmak suretiyle satılması" olarak tanımlamış ve önceleri kuralsız yapılan bu sermaye piyasası faaliyetini Sermaye Piyasası Kanunu'nun kendisine verdiği yetkiye dayanarak belli esaslara dayalı olarak yapılması gereken bir faaliyet haline getirmiştir.⁵⁶ Sermaye Piyasası Kurulu bu amaçla yayımlanmış olduğu Seri V, No: 18 sayılı "Kredili Menkul Kıymet, Açığa Satış ve Menkul Kıymetlerin Ödünç Alma ve Verme İşlemleri Tebliği"⁵⁷ ile aracı kuruluşların, kredili menkul kıymet, açığa satış ve menkul kıymetlerin ödünç alma ve verme işlem esaslarını düzenlemiştir. Sonrasında, Seri: V, No: 46 sayılı Tebliğ 58, Seri V, No: 65 ve Seri V No: 74 sayılı Tebliğ “Sermaye Piyasası Araçlarının Kredili Alım, Açığa Satış ve Ödünç Alma ve Verme İşlemleri Hakkında Tebliğde Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ”⁵⁹ ile bu konuya ilişkin usul ve esaslar açıklanmış, ve 65 nolu Tebliğ ile 27/12/1994 tarihli ve 22154 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Seri: V, No: 18 sayılı Kredili Menkul Kıymet, Açığa Satış ve Menkul Kıymetlerin Ödünç Alma ve Verme İşlemleri Hakkında Tebliğ yürürlükten kaldırılmıştır.

SPK Seri V, 65 nolu Tebliğ'in “Sermaye Piyasası Aracı Ödünç Alma ve Verme İşlemleri”ne ilişkin açıklamaların yer aldığı 5. bölümde; Sermaye piyasası aracı ödünç alma ve verme işleminin, ilgili çerçeve sözleşmede belirlenen esaslar dahilinde, ödünç veren tarafından ödünç alan tarafa, belirli bir dönem için sermaye piyasası araçlarının verilmesi ve aynı cins sermaye piyasası aracının mislen geri alınmasını ifade etmektedir.

⁵⁵ American Stock Exchange, Floor Transaction Handbook, ASE, Rev 4//93, s 28

⁵⁶ DOYRANGÖL, N.Cömert, Menkul Kıymetlerin Açığa Satışı Ve Ödünç Alma Ve Verme İşlemlerinin Spk'ca Öngörülen Kayıt Düzenine Eleştirel Bir Yaklaşım – I Makale, Yaklaşım Dergisi, Sayı 128, Ağustos 2003

⁵⁷ www.rega.basbakanlik.gov.tr, 27.12.1994 tarih ve 22154 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

⁵⁸ www.rega.basbakanlik.gov.tr, 31.05.2002 tarih ve 24065 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

⁵⁹ www.rega.basbakanlik.gov.tr, 14.07.2003 tarih ve 25168 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

Aracı kurumlar, kendi nam ve hesaplarına tuttıkları sermaye piyasası araçları ile müşteriler veya portföy bulunduran diğer kişi ve kurumlar tarafından yetki verilmiş olması şartıyla, müşterilerin veya portföy bulunduran diğer kişi ve kurumların hesaplarında bulunan sermaye piyasası araçlarını başka kişi ve kuruluşlara ödünç verebilirler.

Anılan tebliğin 32. maddesinde ise; ödünç alınan sermaye piyasası araçlarının ödünç verene tesliminden önce, ihraççı ortaklık tarafından temettü veya faiz ödenmesi durumunda, söz konusu ödemeler ödünç alan tarafından ödünç veren tarafa sermaye piyasası araçları ödünç alma ve verme işlemi çerçeve sözleşmesi hükümleri dahilinde ödenmek zorunda olduğu ve ödünç alınan hisse senetlerinin ödünç verene tesliminden önce, ihraççı ortaklığın sermaye artırımını sonucu yeni pay ve bedelsiz pay alma hakkı kullanımı söz konusu olduğunda, tarafların yükümlülükleri sermaye piyasası araçları ödünç alma ve verme işlemi çerçeve sözleşmesi hükümleri dahilinde serbestçe belirleneceğinden bahsetmektedir.

Ödünç alan, ödünç aldığı sermaye piyasası araçları karşılığında, ödünç veren tarafa ödünç alınan sermaye piyasası araçlarının cari değerinin %100'ünden az olmamak kaydıyla, aralarında serbestçe belirlenecek tutarda özkaynak verir. Özkaynak tutarı ile ödünç verilen sermaye piyasası araçlarının cari değeri arasındaki fark ödünç veren adına ilgili aracı kurum tarafından günlük olarak Tebliğin 5 nolu ekinde yer alan ödünç verilen menkul kıymetler izleme formu düzenlenerek takip edilir. Özkaynak tutarı, sermaye piyasası araçlarının cari değerinin %100'ünün altına düştüğü takdirde, ödünç alan tarafa aynı gün içinde en seri haberleşme aracı ile yazılı olarak özkaynak tamamlama bildiriminde bulunulur. Ancak ödünç alan tarafın aracı kurum, ödünç veren tarafın ise aracı kurumun kendi müşterisi olması durumunda bildirim gerek olmaksızın aracı kurumun özkaynak tutarını başlangıç seviyesine tamamlaması gerekir. Özkaynağın, bildirim alındığı gün tamamlanması esastır. Özkaynağın bildirim alındığı gün itibariyle tamamlanmaması durumunda, aracı kurum tarafından ayrıca bir ihbarname gönderilmesine gerek kalmaksızın özkaynak tutarı

ve/veya müşterinin açığa satış nedeniyle hesabında bulunan özkaynak kullanarak yükümlülükler yerine getirilir ve varsa negatif fark müşteriden tazmin edilir. ⁶⁰

2.3.6.4. Menkul Kıymetlerin veya Diğer Sermaye Piyasası Araçlarının Tahsiline Aracılık Ettikleri Dönemsel Getirilerin Tevkifat Matrahı

Geçici 67. madde, 257 ve 258 nolu GVK Genel Tebliğinde yapılan açıklamalar çerçevesinde, herhangi bir menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası aracına bağlı olmayan dönemsel getirilerinden elde edilen gelirlerin tevkifat matrahının tespitine ilişkin olarak dikkate alınması gereken hususlara aşağıda yer verilmiştir.

Menkul kıymetlerin veya diğer sermaye piyasası araçlarının, herhangi bir menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası aracına bağlı olmayan dönemsel getirilerinde, tevkifat matrahı dönemsel getiri tutarı olacaktır.

Banka ya da aracı kurumlar tarafından bu tür gelirler üzerinden %10 oranında tevkifat yapılması gerekir.

Ödenen komisyonlar ile banka ve sigorta muameleleri vergisi tevkifat matrahının tespitinde dikkate alınacak olup, bu giderler dışında başkaca bir giderin tevkifat matrahının tespitinde indirim konusu yapılamaz.

2.3.6.5. Virman İşlemlerinde Tevkifat

Virman; genelde bankacılıkta kullanılan bir terim olup, bir banka hesabında bulunan varlıkların başka bir hesaba aktarılması işlemidir.⁶¹

⁶⁰ www.rega.basbakanlik.gov.tr, 14.07.2003 tarih ve 25168 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

⁶¹ <http://marmara-iktisat.com/soz/virman>

Aşağıda virman türlerine yer verilmiştir;

Serbest Virman (SV):⁶²

Devir, ödünç verme ve hibe etme gibi çeşitli nedenlerle kişinin aynı üye veya başka üye nezdinde kendisine veya başkasına ait hesaplara nakit veya sair bir karşılık ve şarta bağlı olmaksızın aktarım yapması anlamındadır.

Doğrudan Virman:

Gönderen üyenin karşı üyenin yatırımcı hesabına karşı üyenin herhangi bir müdahalesine gerek kalmaksızın virman yapılabilmesi doğrudan virman olarak adlandırılmaktadır.

Karşı Üye Onaylı Virman:

Gönderen üyenin karşı üyenin onayı sonrası yatırımcı hesaplarına virman yapılabilmesi karşı üye onaylı virman olarak adlandırılmaktadır.

Karşı Üye Girişli Virman:

Gönderen üyenin sadece gönderen hesap ve miktar bilgilerini girmesi ve karşı üyenin yatırımcı bilgilerini girmesinin ardından yatırımcı hesaplarına virman yapılabilmesi karşı üye girişli virman olarak adlandırılmaktadır.

Karma Virman:

Gönderen üyenin, karşı üyenin yatırımcı hesaplarına doğrudan virman yapılabilmesi ya da gönderen üyenin karşı üyenin onayı sonrası yatırımcı hesaplarına virman yapılabilmesi karma virman (doğrudan ya da karşı üye onaylı) olarak adlandırılır.

⁶² http://www.mkk.com.tr/MkkComTr/tr/yatirimci/bir_rehber_virman.jsp

Alım Satımdan Kaynaklanan Takas Amaçlı Virman (TAV):

Haksahibinin veya üçüncü bir kişinin yapmış olduğu alım-satımlardan kaynaklanan hak ve yükümlülükleri nedeniyle MKK nezdindeki Aracı Kuruluş /Takasbank Havuz hesapları ile yatırımcı hesapları arasında aktarım yapılması anlamındadır.

Ödeme Karşılığı Virman (DVP-Şartlı Virman):

Hak sahibinin ödeme karşılığı virman talebinin yerine getirilmesidir.

Geçici 67. madde, 257 ve 258 nolu GVK Genel Tebliğinde yapılan açıklamalar çerçevesinde, virman işlemlerinde tevkifata ilişkin olarak dikkate alınması gereken hususlara aşağıda yer verilmiştir.

1. Menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası araçlarının müşterilerin talimatıyla mülkiyet devrini öngörecektir şekilde diğer bir müşteri hesabına aktarılması işlemlerinin vergilendirme açısından alım-satım işlemi kabul edildiğinden tevkifata tabi tutulacaktır. Böylece; menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası araçlarının, bir sözleşmeye dayanarak teminat gösterilmesi veya ödünç işlemlerine konu olması durumları dışında, müşterilerin talimatıyla diğer bir müşteri hesabına aktarılması işlemleri mülkiyetin devri kabul edilerek tevkifat yapılması gerekir.
2. Tevkifata tabi tutulan bu işlemlerin ayrıca Maliye Bakanlığına bildirilmesine gerek bulunmamaktadır.
3. Tevkifat matrahı hesaplanarak işlemin tamamlanmasından sonra, bu hesaplamayı etkileyecek olan geçmiş tarihli bir menkul kıymetin müşteri portföyüne dahil olması veya virmanın geç ulaşması durumunda, geriye dönülerek düzeltme işlemi yapılmasına, yani tevkifat matrahının portföye dahil olan menkul kıymetler de dikkate alınmak suretiyle yeniden hesaplanmasına gerek bulunmamaktadır.

4. Menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası aracının bir banka veya aracı kurumdaki bir hesaptan herhangi bir banka veya aracı kuruma naklinin istenmesi durumunda (virman işlemleri) nakli gerçekleştirilecek olan kıymet ilk giren ilk çıkar yöntemine (FIFO) göre tespit edilecektir.
5. Toplam bir bedel karşılığı yapılan virman işlemlerinde; toplam bedelin, aktarılan menkul kıymet adedine bölünmesi ile bulunacak tutar, bedelsiz virmanlarda ise müşterinin yazılı olarak bildirdiği fiyat işlem fiyatı olarak kabul edilecektir.
6. Yapılacak virmanlarda müşterinin yazılı olarak bildirdiği fiyat, söz konusu menkul kıymetin işlem fiyatı (alıcı için ise alış maliyeti) olarak kabul edilecektir.
7. Söz konusu fiyat, menkul kıymetin virman işleminin gerçekleştiği günden önceki günde oluşan ağırlıklı ortalama fiyatının % 10 altında / üzerinde olabilecektir.
8. Ancak, yazılı olarak bildirilen fiyatın % 10'luk marjı aşması halinde, söz konusu menkul kıymetin virman işleminin gerçekleştiği günden önceki günde oluşan ağırlıklı ortalama fiyatı esas alınacaktır.
9. Müşterilerin herhangi bir fiyat bildirmediği virman işlemlerinde, ilgili menkul kıymetin o gün işlem görmemesi halinde, virman gününden bir önceki günde İMKB ikinci seansta (ikinci seansta işlem görmemesi halinde ilk seansta) oluşan ağırlıklı ortalama fiyat bilgilerinin dikkate alınması gerekmektedir. Menkul kıymetin, İMKB' de bir önceki gün içinde de işlem görmemesi halinde hisse senetleri için son işlem gördüğü günde oluşan ağırlıklı ortalama fiyat bilgisinin, Devlet tahvili ve hazine bonoları için ise T.C. Merkez Bankasınca açıklanan fiyatların dikkate alınması gerekmektedir.
10. Saklamacı kuruluşlar nezdinde bulunan menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası araçlarının müşterilerin talimatıyla mülkiyet devrini öngörecektir şekilde, hukuki ve ekonomik tasarruf imkanının aynı veya başka bir saklamacı kuruluş nezdindeki diğer bir müşteri hesabına aktarılması işlemleri alım-satım işlemi addedilecektir. Bu

işlemler teşkilatlanmış piyasalarda tescil edilip edilmediğine bakılmaksızın alım-satım işlemlerinde olduğu gibi tevkifata tabi tutulacaktır.

11. Menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası aracının başka bir banka veya aracı kuruma naklinin istenmesi halinde, nakli gerçekleştirecek banka veya aracı kurum nakli istenen kıymetle ilgili alış bedeli ve alış tarihini naklin yapılacağı kuruma bildirecektir. Bildirilecek alış bedelinin komisyon tutarlarını da içermesi gerekmektedir. Bildirilecek tarih ve bedel, kıymetin satılması halinde tevkifat matrahının tespitinde esas alınacak bedel ve tarih olmalıdır.
12. Kuponlu menkul kıymetlerde bildirilecek bedelin kirli alış fiyatı olacağı, söz konusu menkul kıymetlerle ilgili olarak virmandan sonra yapılacak işlemlerde işleme aracılık yapan banka veya aracı kurumun, kendisine virman edilen kirli fiyat üzerinden temiz işlem fiyatı ve varsa kupon başına fazla ödeme tutarını hesaplamak suretiyle tevkifat matrahına ulaşması gerekir. Naklin yapıldığı banka veya aracı kurum tevkifat matrahının tespitinde bu tarih ve bedeli kullanmak zorundadır. Menkul kıymetlerin virman edilmesi halinde tevkifat matrahı hesaplanırken, kupon başına indirilen fazla ödeme tutarlarının “Menkul Kıymet ve Diğer Sermaye Piyasası Aracının Başka Banka veya Aracı Kuruma Aktarım Bildirimi” ndeki “Aktarılan Menkul Kıymetin Tutarı” sütununda ayrıca belirtilmesi gerekmekte olup, söz konusu bildirim, kupon başına indirilen fazla ödeme tutarlarını da içerecek şekilde düzenlenmiştir.
13. 01.01.2006 tarihinden önce ihraç edilen tahvil ve bonolar ile bu tarihten önce iktisap edilmiş olan menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası araçları ile ilgili virman işlemlerinde, söz konusu menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası aracının 01.01.2006 tarihinden önce ihraç veya iktisap edilmiş olduğunun belirtilmesi yeterlidir.

2.3.6.6. Birden Fazla Hesap Kullanılması veya Müşterek Hesap Kullanılması Durumunda Tevkifat Uygulaması

Aynı banka veya aracı kurum bünyesinde birden fazla hesap kullanılmak suretiyle işlem yapılması halinde tüm hesaplar tek bir hesap olarak kabul edilecek, ancak müşterinin talep etmesi halinde bu hesaplar ayrı ayrı değerlendirilebilecektir.

Geçici 67 nci maddenin uygulanmasında müşterek hesaplar tek bir hesap olarak kabul edilmekte olup, aynı banka veya aracı kurumda hem bireysel hem de müşterek hesap veya birden fazla müşterek hesap kullanılmak suretiyle işlem yapılması durumunda söz konusu hesaplar birbiriyle ilişkilendirilmeksizin tevkifat matrahı tespit edilecektir.

Diğer taraftan, bir banka veya aracı kurumda gün içinde yapılan alım-satım işlemleri için seçilmiş olan maliyet hesaplama yönteminin, müşterinin ilgili banka/aracı kurumdaki portföyünde yer alan menkul kıymetler tamamen elden çıkarılıncaya kadar değiştirilmesi mümkün bulunmamaktadır.

2.3.6.7. Her Nevi Tahvil ve Hazine Bonosu Faizleri ile Toplu Konut İdaresi, Kamu Ortaklığı İdaresi ve Özelleştirme İdaresince Çıkarılan Menkul Kıymetlerden Sağlanan Gelirlerin Tahsilinde Banka veya Aracı Kurum Kullanılmadığı Durumlarda Yapılacak Tevkifat

Gelir Vergisi Kanununun 75 inci maddesinin ikinci fıkrasının 5 numaralı bendinde yazılı menkul sermaye iratlarından ödemeyi yapanlarca, banka veya aracı kurumlara veya bunlar aracılığıyla diğer gerçek ve tüzel kişilere ödenenler hariç, % 15 oranında vergi tevkifatı yapılması gerektiği Geçici 67. maddenin 2 numaralı bendinde belirtilmiştir. (2006/10731 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile bu tevkifat oranı 23.07.2006 tarihinden itibaren %10 olarak uygulanmaktadır).

Gelir Vergisi 75. maddenin 5 numaralı fıkrasınca yer alan menkul sermaye iratları şunlardır;

- Her nevi tahvil faizleri
- Hazine bonusu faizleri
- Toplu Konut İdaresi, Kamu Ortaklığı İdaresi ve Özelleştirme İdaresi'nce çıkarılan menkul kıymetlerden sağlanan gelirler

Bu düzenleme itfa bedeli veya dönemsel getirinin tahsilinde banka veya aracı kurum kullanılmadığı durumlarda, elde edilen getirilerin tevkifata tabi tutulmasını sağlamaya yöneliktir. Zira tahvil ve bonoların elde tutulma süreci veya itfası sırasında elde edilen gelirlerin banka veya aracı kurum aracılığı ile tahsil edilmesi halinde tevkifat uygulaması 1. fıkra uyarınca yapılmaktadır.⁶³

İtfa bedeli veya dönemsel getirinin tahsilinde banka veya aracı kurum kullanılmadığı durumlarda elde edilen getiriler üzerinden ödemeyi yapanlarca gerçekleştirilecek tevkifatlar aylık olarak muhtasar beyanname ile beyan edilmesi gerekmekte olup, bu gelirler üzerinden Gelir Vergisi Kanununun 94 üncü maddesi ve Kurumlar Vergisi Kanununun 24 üncü maddesi uyarınca ayrıca tevkifat yapılmaması öngörülmüştür.

Hazine tarafından yurtdışında ihraç edilen menkul kıymetlerden elde edilen gelirler bu fıkra uyarınca yapılacak tevkifatında dışında tutulmuştur. Ayrıca tevkifat kapsamında bulunan gelirlerden banka veya aracı kurumlara veya bunlar aracılığıyla diğer gerçek ve tüzel kişilere ödenenler de bu fıkraya göre tevkifata tabi tutulmayacaktır.

Banka veya aracı kurumlar aracılığıyla diğer gerçek ve tüzel kişilere ödenen gelirler, tevkifatın banka veya aracı kurum aracılığıyla yapılacak olması nedeniyle bu fıkraya göre yapılacak tevkifat kapsamı dışında bulunmaktadır. Tevkifatın banka veya aracı kurumca gerçekleştirilemediği durumlarda, ödeme banka veya aracı kurum aracılığıyla yapılırsa dahi ihraç edenlerce tevkifat yapılması gerekmektedir. Ayrıca, banka veya aracı

⁶³ AKYOL M.Emin, Menkul Kıymetlerden Elde Edilen Gelirlerin Vergilendirilmesinde Yeni Esaslar Makale,Vergi Dünyası Dergisi, Ekim 2005

kurumlara kendi portföylerinde yer alan kıymetler dolayısıyla yapılan ödemeler üzerinden tevkifat yapılmaması öngörülmüştür.

Temel olarak tevkifatın yapılmasında esas alınacak matrah Gelir Vergisi Kanununun 75 inci maddesinin ikinci fıkrasında belirlenmiş olan gelirdir. Bununla beraber, menkul kıymetin bir banka veya aracı kurum aracılığıyla alınmış olması halinde tevkifatta, itfa bedeli ile alış bedeli arasındaki fark esas alınması gerekmektedir.

Örnek:

Bay N, 01.08.2006 tarihinde banka aracılığı olmaksızın halka açık X A.Ş.'den 170.000 YTL tutarında tahvil satın almıştır. Söz konusu tahvillerin itfa tarihi 01.08.2008 olup, itfa tutarı 270.000 YTL'dir.

Bu durumda, Bay N'nin itfa kazancı olan (270.000 YTL –170.000 YTL=) 100.000 YTL üzerinden X A.Ş. tarafından % 10 oranında tevkifat yapılması gerekmektedir.

2.3.6.8. Banka ve Aracı Kurumlarca Tevkifatsız Olarak Satın Alınan Menkul Kıymetlerde Yapılacak Tevkifat

Banka veya aracı kurumların, bir menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası aracını, Geçici 67nci maddenin 1 numaralı fıkrası kapsamında tevkifata tabi tutulmaksızın satın almaları halinde, kendilerine satış yapanlar adına satış bedeli ile alış bedeli arasındaki fark üzerinden, Geçici 67 nci maddenin 3 numaralı fıkra hükmü uyarınca % 15 oranında vergi tevkifatı yapmaları gerekmektedir. (2006/10731 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile bu tevkifat oranı 23.07.2006 tarihinden itibaren %10 olarak uygulanmaktadır).

Satışı gerçekleştirilen menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası aracının daha önce bir banka veya aracı kurum aracılığıyla alınmamış olması halinde, tevkifat yapılacak tutarın belirlenmesinde alış bedeli yerine ihraç bedeli, ihraç bedelinin çoklu fiyatlı olması durumunda ihalede oluşan en yüksek fiyat esas alınması gerekir.

Bu 3. fıkra kapsamında yapılacak tevkifatlar da Geçici 67 nci maddenin birinci fıkrası hükümleri çerçevesinde beyan edilir.

Ancak, hisse senetleri, ile Hazine tarafından yurt dışında ihraç edilen menkul kıymetlerin alım satımı, itfası sırasında elde edilen getirileri ile bunların dönemsel getirilerinin tahsilinde, tam mükellef kurumlara ait olup, İstanbul Menkul Kıymetler Borsasında işlem gören ve bir yıldan fazla süreyle elde tutulan hisse senetleri ile sürekli olarak portföyünün en az% 51'i İstanbul Menkul Kıymetler Borsasında işlem gören hisse senetlerinden oluşan yatırım fonlarının bir yıldan fazla süreyle elde tutulan katılma belgelerinin elden çıkarılmasında ve hisse senetleri kâr paylarının hisse sahipleri adına tahsilinde bu fıkra kapsamında tevkifata tabi olmayacaklardır.

Ayrıca, tanım gereği Geçici 67 nci maddenin 1 numaralı fıkrası kapsamında değerlendirilmeyen menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası araçları için de 3 numaralı fıkra kapsamında tevkifat yapılması söz konusu değildir.

Örnek:

Bayan B, 01.09.2006 tarihinde banka aracılığı olmaksızın halka açık C A.Ş'ye ait 450.000 YTL ihraç bedelli tahvil almıştır.

Söz konusu tahvilin itfa tarihi 01.09.2009 olup, Bayan B, 01.11.2006 tarihinde bu tahvili T Bankasına 530.000 YTL'ye satmıştır.

T Bankası, tevkifatsız olarak Bayan B'den satın aldığı söz konusu tahvilden Bayan B'nin elde etmiş olduğu alım-satım kazancı olan (530.000 YTL- 450.000 YTL=) 80.000 YTL'lik matrah üzerinden % 10 oranında tevkifat yapmak suretiyle 8.000 YTL tutarında vergi kesecektir.

2.3.6.9. Birden Fazla Banka veya Aracı Kurumla Çalışılması Durumunda Tevkifat

Birden fazla banka veya aracı kurum kullanılmak suretiyle işlem yapılması durumunda, her banka veya aracı kurum kendi işlemleri ile ilgili olarak elde edilen gelirler üzerinden tevkifat yapmaları gerekmektedir.

Diğer yandan, üçer aylık dönemlerde aynı türden menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası aracı ile ilgili olarak birden fazla alım satım işlemi yapılması sonucunda varsa, doğan zararların yıl içinde mahsup edilmesi de her bir bankanın kendi işlemleri ile ilgili olarak yapılmaktadır. Bu nedenle, banka bazında yapılabilen mahsup işlemleri nedeniyle birden fazla banka veya aracı kurumla çalışan kişi yada kurumlar aynı türden menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası aracından doğan zararını bir diğer bankadan mahsup edememektedir. Ancak, kişi ya da kurum takvim yılı sonunda elde ettikleri tüm gelirleri için yıllık beyanname vermek suretiyle, mahsup edilemeyen bu veriglerin iadesini isteme hakkına sahiptir.

Örnek:

X kişinin 01.09.2006- 31.12.2006 tarihleri arasında hisse senedi satışından doğan zararlarının listesine aşağıda yer verilmiştir.

Tarih	Banka Adı	Kar/(Zarar)
01.10.2006	A Bankası	(100)
01.10.2006	B Bankası	(150)
02.10.2006	C Bankası	200
TOPLAM		(50)

Yukarıda yer verilen işlemler sonucunda; bu işlemlerin ayrı bankalardan yapılmış olması nedeniyle, X kişisi, aynı türden menkul kıymet işlemi yaptığı halde, bu işlemlerden doğan zararlarını birbirinden mahsup edemeyecektir. Aslında A ve B bankalarından toplam 250 YTL zarar etmiş olduğu halde, bu zararını mahsup edemeyecektir. C bankası ise; elde

edilen 200 YTL gelir üzerinden %10 oranında ($200 * \%10 = 20$ YTL) vergi kesmesi gerekecektir. Ancak kişi, yıl sonunda ihtiyari beyanname vermek suretiyle doğan bu zararlarının iadesini isteme hakkına sahiptir.

2.3.7. İhtiyari Beyanname Vermeye İlişkin Uygulama

Geçici 67. maddenin 11 numaralı fıkrasında; bu madde kapsamınca elde edilen gelirlerden yıl içinde oluşan zararların mahsup edilemeyen kısmının yıl sonunda yıllık beyanname (Ek 1: G.V.K. Geçici 67/11 inci Maddesine Göre İhtiyari Beyanda Bulunan Mükellefler İçin Yıllık Gelir Vergisi Beyannamesi) ile mahsup edilebileceğine dair hüküm konmuştur.

Aşağıda ihtiyari beyanname uygulaması ile ilgili olarak dikkat edilmesi gereken hususlara yer verilmiştir;

1. İhtiyari beyannamenin alım-satım işlemlerine ilişkin olarak beyan edilecek kazançlardan oluşması gerekmektedir. Faiz ve itfa gelirlerinden oluşan kazançlar için ise bu beyanname verilemez.
2. Aynı türden menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası araçlarına ilişkin olması şartı vardır. Bu şartın gerçekleşmesi halinde yıl içinde oluşan zararların tamamı mahsup edilebilecektir.
3. Mahsup edilemeyen tutar başka bir gelir unsurundaki kazançtan indirilememektedir.
4. Mahsup edilemeyen tutar ertesi yıla devredememektedir.
5. Mahsup edilemeyen tutar genel hükümler çerçevesinde red ve iade edilebilecektir.
6. 01.01.2006- 22.07.2006 tarihlerine kadar % 15'lik tevkifat oran uygulanmaktaydı, ancak 5527 sayılı Kanunla 23.07.2006 tarihinden itibaren bu oran %10'a indirilmiştir. Böylece, 2006 yılına ilişkin olarak verilecek beyannamede, beyan edilen gelir kıst dönemler itibarıyla hesaplanacaktır. 01.01.2006 - 23/07/2006

tarihine kadarki döneme ilişkin % 15'lik oran, söz konusu tarih sonrası için döneme ise % 10'luk tevkifat oranı uygulanacaktır.

Örnek:

Bay A'nın, 2006 yılında T Bankası aracılığıyla yapmış olduğu menkul kıymet alım-satımına ilişkin bilgiler aşağıdaki gibidir.

					(YTL)
Tarih	Menkul Kıymet Türü	Kar/Zarar	Tevkifat Matrahı	Tevkifat Oranı (%)	Vergi
Oca.06	Hisse Senedi	200	200	15	30
Mar.06	Tahvil	300	300	15	45
Nis.06	Hisse Senedi	50	50	15	7,5
May.06	Tahvil	-250	-	15	-
Ağu.06	Hisse Senedi	250	250	10	25
Eyl.06	Tahvil	-150	-	10	-
Eki.06	Hisse Senedi	-200	-	10	-
Kas.06	Tahvil	-150	-	10	-

						(YTL)	
Menkul Kıymetin Türü	Kar Zarar	Beyan Edilen Gelir	Vergi Oranı (%)	Hesaplanan Vergi	Toplam	Yıl İçinde Tevkif Edilen Vergi	İade Tutarı
Hisse Senedi	300	250	15	37,5	42,5	62,5	20
		50	10	5			
Tahvil	-250	0	-	-	-	45	45

Bay A'nın 2006 yılında hisse senetlerinin alım-satımından elde ettiği 300 YTL tutarındaki karın 250 YTL'lik kısmının söz konusu Bakanlar Kurulu Kararının Resmi Gazete'de yayımlandığı 23/07/2006 öncesi döneme, 50 YTL'lik kısmının ise bu tarihten sonraki döneme ilişkin olması nedeniyle farklı vergi oranları uygulanmıştır. Yine, tahvil

alım satımından yıl sonunda toplam 250 YTL tutarında zarar ettiğinden yıl içinde tevkif edilen vergilerin tamamı iade edilmiştir.

2.4. VERASET YOLUYLA veya İVAZSIZ OLARAK EDİNİLEN MENKUL KIYMETLER İÇİN UYGULAMA ESASLARI

Veraset ve İntikal Vergisi Kanununun 10 uncu maddesinde, veraset ve intikal vergisi matrahının, intikal eden malların Vergi Usul Kanununa (VUK) göre bulunan değerleri olduğu belirtilmiştir.

Vergi Usul Kanununun 294 üncü maddesine göre bir vergiye matrah olan servet veya servet unsuru mahiyetindeki hisse senetleri ve tahviller borsa rayici ile, borsada kayıtlı olmayanlar ise emsal bedeliyle değerlendirilmektedir.

Bu durumda, mirasçılara veraset yoluyla intikal eden hisse senedi ve tahviller ölüm tarihinde, diğer suretle vuku bulan bedelsiz intikallerde ise bu kıymetler hukuken iktisap edildiği tarihte elde edilmiş kabul edilecek ve söz konusu kıymetlerin alış bedeli olarak da miras bırakanın ölümü veya hukuki iktisabın gerçekleştiği tarihteki borsa rayici, borsaya kayıtlı olmayanlar için ise bu tarihteki emsal bedeli esas alınacaktır.⁶⁴

Buna göre, veraset yoluyla iktisap edilen Geçici 67 nci madde kapsamındaki menkul kıymetlerin varislerce satılması halinde, satış bedeli ile yukarıda belirtilen şekilde hesaplanan alış bedeli arasındaki fark üzerinden, Geçici 67 nci madde kapsamında tevkifat yapılması gerekmektedir.

Hisse senetlerinin 01.01.2006 tarihinden önce intikal etmiş olması halinde ise, mirasçılar tarafından elde edilen değer artışı kazançları için 31.12.2005 tarihinde geçerli olan hükümler uygulanacaktır.

⁶⁴ www.gib.gov.tr, 258 nolu GVK GT

Veraset yoluyla iktisap edilen tahvil ve hazine bonolarının 01.01.2006 tarihinden önce ihraç edilmiş olması halinde, bu kıymetlerin iktisap edildiği tarihe bakılmaksızın 31.12.2005 tarihinde geçerli olan hükümlere göre vergilendirme yapılacaktır.

2.5. GEÇİCİ 67. MADDE KAPSAMINDA BEYAN VE ÖDEME

Banka ve aracı kurumlar, tevkif ettikleri vergileri internet ortamında, Maliye Bakanlığınca şekli ve içeriği belirlenmiş olan beyannameyi Muhtasar Beyanname (Ek 2) ve Adına Tevkifat Yapılanlara Ait Bildirim listesini (Ek:3) tevkifat dönemini izleyen ayın yirminci günü akşamına kadar bağlı oldukları vergi dairesine beyan edecek ve yirmialtıncı günü akşamına kadar öderler. Söz konusu bu beyanname ve ödemesi her üç ayda bir bankalar ve aracı kurumların genel müdürlükleri tarafından genel müdürlüğün bağlı olduğu vergi dairesine yapılmaktadır.

Üçer aylık tevkifat dönemleri beyan ve ödeme tarihleri itibariyle aşağıda listelenmiştir;

Dönemler	Dönem Aralığı	Beyan tarihi	Ödeme Tarihi
Birinci dönem	Ocak-Şubat-Mart	20 Nisan	26 Nisan
İkinci dönem	Nisan-Mayıs-Haziran	20 Temmuz	26 Temmuz
Üçüncü dönem	Temmuz-Ağustos-Eylül	20 Ekim	26 Ekim
Dördüncü dönem	Ekim-Kasım-Aralık	20 Ocak	26 Ocak

Ancak, 04.04.2007 tarih ve 26483 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren 5615 sayılı Kanunla geçici 67. madde kapsamında verilen muhtasar beyannamesinin verilme süresi de yeniden belirlenmiştir. Yeni kanuna göre, 04.04.2007 tarihinden itibaren verilecek olan muhtasar beyannameleri eskiden olduğu gibi izleyen ayın 20 inci akşamına kadar değil, izleyen ayın 23 üncü günü akşamına kadar beyan edilecektir. Söz konusu yeni kanunla sadece beyan dönemi değişmiş olup, ödeme günü için herhangi bir değişiklik bulunmadığından, ödeme günü yine izleyen ayın 26 ıncı gününde yapılacaktır.

Yeni kanuna istinaden üçer aylık tevkifat dönemleri beyan ve ödeme tarihleri itibariyle aşağıda listelenmiştir **(04.04.2007 tarihinden sonraki beyannameler için geçerlidir)**

Dönemler	Dönem Aralığı	Beyan tarihi	Ödeme Tarihi
Birinci dönem	Ocak-Şubat-Mart	23 Nisan	26 Nisan
İkinci dönem	Nisan-Mayıs-Haziran	23 Temmuz	26 Temmuz
Üçüncü dönem	Temmuz-Ağustos-Eylül	23 Ekim	26 Ekim
Dördüncü dönem	Ekim-Kasım-Aralık	23 Ocak	26 Ocak

2.6. GEÇİCİ 67. MADDE KAPSAMINDA MALİYE BAKANLIĞINA YAPILMASI GEREKEN BİLDİRİMLER

Aşağıda belirtilen durumlarda banka veya aracı kurumun yapılan işlem ile ilgili olarak Maliye Bakanlığına bilgi vermesi gerekmektedir.

- Bir menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası aracının başka bir kişi veya kurum adına nakledilmesi (aynı banka veya aracı kurum nezdinde veya bir başka banka veya aracı kuruma). Menkul Kıymet ve Diğer Sermaye Piyasası Aracının Başka Banka Veya Aracı Kuruma Aktarım Bildirimi (Ek: 4)
- Bir menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası aracının sahibi tarafından fiziken teslim alınması. Menkul Kıymet ve Diğer Sermaye Piyasası Aracının Fiziken Teslim Alınması - Edilmesi Halinde Yapılacak Bildirim (Ek: 5)
- Bir menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası aracının sahibi tarafından fiziken teslim edilmesi. Menkul Kıymet ve Diğer Sermaye Piyasası Aracının Fiziken Teslim Alınması - Edilmesi Halinde Yapılacak Bildirim (Ek: 5)

Söz konusu bildirimler, Tebliğ ekinde yer alan “ Menkul Kıymet ve Diğer Sermaye Piyasası Araçlarına İlişkin Aktarım Bildirimi” ile “Menkul Kıymet ve Diğer Sermaye Piyasası Araçlarının Fiziken Teslim Edilmesi/Alınması Halinde Yapılacak Bildirim” formlarındaki bilgileri içerecek şekilde üçer aylık tevkifat dönemlerini izleyen ayın sonuna kadar internet ortamında yapılmaktadır.

Ancak, menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası araçlarının müşterilerin talimatıyla mülkiyet devrini öngörecektir şekilde diğer bir müşteri hesabına aktarılması işlemleri alım-satım işlemi kabul edildiğinden tevkifata tabi tutulmakta, bu nedenle tevkifata tabi tutulan bu işlemlerin ayrıca Maliye Bakanlığına bildirilmesine gerek bulunmamaktadır.

III. BANKALAR ARACILIĞIYLA ELDE EDİLEN MENKUL SERMAYE GELİRİNİN VERGİLENDİRİLMESİ

3.1. GENEL UYGULAMAYA İLİŞKİN AÇIKLAMALAR

01.01.2006 tarihinde yürürlüğe giren ve 01.01.2006 - 31.12.2015 tarihleri arasında menkul kıymetler ve diğer sermaye piyasasından elde edilen gelirlere uygulanmak üzere GVK'na Geçici 67. madde eklenmiş olup, bu gelirlere ilişkin yeni vergi esasları anılan madde ve konuya ilişkin çıkarılan tebliğler ve sirkülerle belirlenmiştir. Bu tebliğ ve sirkülerler, sırasıyla 30.12.2005 tarihli Resmi Gazete'de 257 sayılı Gelir Vergisi Genel Tebliği, 18.01.2006 tarihinde Gelir Vergisi 45 nolu sirküleri, 22.07.2006 tarih ve 2006/10731 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile 30 Eylül tarih ve 26305 nolu Resmi Gazete'de yayımlanan 258 seri nolu Gelir Vergisi Genel Tebliği'dir.

Bu kanun kapsamınca banka ve aracı kurumlar Maliye Bakanlığı tarafından vergi tevkifatını yapmakla sorumlu tutulmuşlardır. Banka ve aracı kurumlar, anılan kanun ile takvim yılının üçer aylık dönemleri itibariyle taraf oldukları ya da aracılık ettikleri menkul kıymet ile diğer sermaye piyasası araçlarından elde edilen gelirler üzerinden Maliye Bakanlığı adına vergi tevkifatı yapmak zorundadır. Ayrıca bu gelirler üzerinden kesilen vergiye ilişkin olarak bankalar her üç ayda bir muhtasar beyanname hazırlayarak beyan edilmesi, zamanında bu vergilerin ödenmesi ve kesmiş oldukları bu vergilerin doğruluğunu teyit eden bildirimlerde bulunmak zorundadırlar. Dolayısıyla, bankalar ve aracı kurumlar bilgi işlem sistemlerini bu kanun hükümlerine göre düzenlemişlerdir.

Ancak, bu çalışmada bankaların muhasebe düzeninde menkul sermaye gelirlerinin vergilendirilmesine yer verilmiştir.

Geçici 67. madde kapsamında bankaların;

- Alım satımına aracılık ettikleri menkul kıymetler ile diğer sermaye piyasası araçlarının alış ve satış bedelleri arasındaki fark,

- Alımına aracılık ettikleri menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası araçlarının itfası halinde alış bedeli ile itfa bedeli arasındaki fark,
- Menkul kıymetlerin veya diğer sermaye piyasası araçlarının tahsiline aracılık ettikleri dönemsel getirileri (herhangi bir menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası aracına bağlı olmayan),
- Aracılık ettikleri menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası araçlarının ödünç işlemlerinden sağlanan gelirler

Üzerinden vergi tevkifatı yapmaları gerekmektedir.

Ancak bu maddenin yürürlük tarihinin 01.01.2006 tarihi olması nedeniyle, bu tarihten önce ihraç veya iktisap edilmiş olan her nevi tahvil ve Hazine bonoları ile Toplu Konut İdaresi ve Özelleştirme İdaresince çıkarılan menkul kıymetlerin elde tutulması veya elden çıkarılması suretiyle sağlanan gelirlerin vergilendirilmesinde 31.12.2005 tarihi itibarıyla geçerli olan hükümler uygulanacağından, bankalar bu gelirler üzerinden tevkifat yapmamaktadır.

Yine aynı kanun uyarınca, gelir sahibinin gerçek veya tüzel kişi ya da dar veya tam mükellef olması, vergi mükellefiyeti bulunup bulunmaması, vergiden muaf olup olmaması ve elde edilen kazancın vergiden istisna olup olmaması yapılacak olan tevkifatı etkilemediği de hüküm altına alınmıştır. Dolayısıyla, gerek vergi kanunlarında gerekse kendi özel kanunlarında gelir ve kurumlar vergisinden muaf olduğu belirtilen kurum ve kuruluşlarca elde edilen gelirler üzerinden 01.01.2006 tarihinden itibaren Geçici 67.nci madde gereğince tevkifat yapılması gerekmektedir.

Yapılan düzenleme ile 01.01.2006 tarihinden itibaren, çeşitli finansal araçlardan elde edilen getirilerin aynı düzeyde kaynakta vergilenmesi ve kaynakta yapılan bu vergilemenin nihai vergileme olması öngörülerek tevkifat oranı tüm gelirler için %15 olarak belirlenmişti. Ancak ekonomide ortaya çıkan gelişmeler sonucunda 5527 sayılı Kanunla, Gelir Vergisi Kanununun Geçici 67 nci maddesinde yer alan vergileme esasları

yeniden düzenlenmiş, 22.07.2006 tarih ve 2006/10731 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile de anılan maddede yer alan bazı kazanç ve iratlardan yapılacak tevkifat oranları yeniden belirlenmiştir. Böylece menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası araçlarına ve/veya kişi ya da kurumların mükellefiyetlerine göre değişen bir vergilendirme yapısına geçilerek, aynı düzeyde vergilendirme sistemine son verilmiştir. Mevcut durumda genel oranlar %0, %10 ve %15 olup, ülkemiz ile yapılan Çifte Vergilendirmeyi Önleme Anlaşmasının hükümlerinden yararlanmak isteyen mükellefler için anlaşma hükümleri çerçevesinde elde edilen bazı kazançlara düşük oranda tevkifat uygulanabilmektedir.

3.2. BANKALAR ARACILIĞIYLA ELDE EDİLEN MENKUL SERMAYE GELİRİNİN YÜKÜMLÜLER AÇISINDAN İNCELENMESİ

Bu bölümde, geçici 67. madde kapsamında bankalar aracılığıyla elde edilen menkul sermaye iratları ile diğer sermaye piyasası araçlarının mükellefiyet bazında vergilendirilmesine ilişkin detaylı çalışmaya yer verilmiştir. Ayrıca bu çalışmanın sonunda Bankalar Aracılığıyla Elde Edilen Menkul Kıymetlerin Geçici 67. Madde Kapsamında Vergilendirilmesine ilişkin özet tablo yer almaktadır (Ek 7).

3.2.1. Hisse Senedi Alım Satım Kazançlarının (Değer Artış Kazançlarının) Vergilendirilmesi

Vergi mevzuatımızda; alım – satım kazançlarına ilişkin açıklamalar GVK mükerrer 80. maddesinde yer almaktadır. Ancak, 5281 sayılı Kanunun 27 inci maddesiyle yapılan ve 01.01.2006 tarihiyle yürürlüğe giren değişiklik ile, eski düzenlemeler olan 4783 ve 4842 sayılı kanunlar geçerliliğini kaybetmiştir.

Böylece; 01.01.2006 tarihinden itibaren elde edilecek gelirlere uygulanmak üzere; ivazsız olarak iktisap edilenler ile tam mükellef kurumlara ait olan ve iki yıldan fazla süreyle elde tutulan hisse senetleri hariç, menkul kıymetlerin ve diğer sermaye piyasası

araçlarının elden çıkarılmasından sağlanan kazançlar GVK'nun mükerrer 80. maddesinin 1 numaralı fıkrasının 1 numaralı bendi uyarınca değer artış kazancı olarak adlandırılmıştır.

Anılan madde de belirtildiği üzere,

- İvazsız olarak iktisap edilenler ile,
- Tam mükellef kurumlara ait olan ve iki yıldan fazla süreyle elde tutulan hisse senetleri

İçin istisnai hükümler getirilmek suretiyle vergi dışında bırakılmıştır.

Yine, GVK'nun geçici 67. maddesiyle tam mükellef kurumlara ait olup, İMKB'de işlem gören ve bir yıldan fazla süreyle elde tutulan hisse senetlerinin elden çıkarılmasından elde edilen gelirler için, Gelir Vergisi Kanununun Mükerrer 80 inci madde hükümleri uygulanmayacağına dair hüküm yer almaktadır. 01.01.2006 tarihinden itibaren iktisap edilen hisse senetleri bakımından söz konusu eski düzenlemede yer alan 3 ay ve 1 yıllık süreler, kanuni ve işmerkezi Türkiye'de bulunan tam mükellef kurumların İMKB'de işlem gören hisse senetleri açısından 1 yıldan, İMKB'de işlem görmeyen tam mükellef kurum hisse senetleri açısından 2 yıldan daha fazla süreyle elde tutulduktan sonra elden çıkarılması suretiyle sağlanan kazançlarında istisnai bir hüküm getirildiğinden vergilenmemektedir.

Hisse senetleri, geçici 67. madde kapsamında yapılan sınıflandırmada değişken getirili menkul kıymetler ve diğer sermaye piyasası araçları arasında yer almaktadır.

3.2.1.1. Hisse Senetleri Alım Satım Kazançlarının Tam Mükellef Gerçek Kişiler Açısından İncelenmesi

Geçici 67. maddenin 1 numaralı fıkrası uyarınca; bankalar 01.01.2006 tarihinden itibaren takvim yılının üçer aylık dönemlerinde, alım satımına aracılık ettikleri hisse senetlerinin alış ve satış bedelleri arasındaki fark üzerinden %15 oranında vergi tevkifatı

yapmakla sorumlu tutulmuşlardır. Ancak Gelir İdaresinin 23.07.2006 tarih ve 26237 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 2006/10731 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile bu oran 23.07.2006 tarihinden itibaren elde edilecek gelirlere uygulanmak üzere % 10’a indirilmiştir.

Bakanlar Kurulu Kararı uyarınca bankalar;

-01.01.2006- 22.07.2006 arasındaki dönemler için %15 oranında,

-23.07.2006 tarihinden itibaren %10 oranında

Vergi tevkifatı yapmaktadırlar.

Hisse senedi alım satımından doğan işlemler esnasında sadece ödenen komisyonlar ile banka ve sigorta muameleleri vergisi, tevkifat matrahında indirim konusu yapılabilmektedir. Alış ve satış işlemleri sırasında ödenen komisyon bedellerinin bir kısmı, işlem hacmine ya da başka bir nedene bağlı olarak iade edilebilmektedir. İade edilen bu tutarlar komisyonun doğduğu işleme bağlı olmaksızın, iadenin gerçekleştiği döneme ilişkin tevkifat matrahına dahil edilmesi gerekir.

Değişik tarihlerde alımlar yapıldıktan sonra bunların bir kısmının elden çıkarılması halinde, **ilk giren ilk çıkar yöntemi (FIFO)** kullanılmaktadır. Aynı gün içinde yapılan alım-satım işlemlerinde ağırlıklı ortalama fiyat bilgisi dikkate alınabilecek, ancak tevkifat matrahı ilk giren ilk çıkar yöntemine göre belirlenmesi gerekir.

Hisse senedinin alımından önce elden çıkarılması halinde yani açığa satış işlemlerinde, elden çıkarılma tarihinden sonra yapılan ilk alım işlemi esas alınarak üzerinden tevkifat yapılacak tutar tespit edilmelidir.

Üç aylık dönem içerisinde hisse senedi alım satımına ilişkin olarak birden fazla alım satım işlemi yapılması halinde, tevkifatın gerçekleştirilmesinde bu işlemler tek bir işlem olarak dikkate alınmalıdır.

Hisse senedi alım satımından doğan zararlar takvim yılı aşılmamak kaydıyla izleyen dönemlerin tevkifat matrahından mahsup edilebilmekte olup, sınıflandırmada değişken getirili menkul kıymetler içinde değerlendirilmektedir.

Anılan kanunun 3 numaralı fıkrasına, bankalar hisse senetlerini 1 numaralı fıkra kapsamında tevkifata tâbi tutulmaksızın almış olsalar dahi, bu hisse senetlerine ilişkin alış ve satış bedelleri üzerinden tevkifat yapmaları gerekmektedir.

Diğer yandan geçici 67. maddenin 7 numaralı fıkrası kapsamında tevkifata tabi tutulan kazançlar için gerçek kişilerce yıllık ya da münferit beyanname verilmesine gerek bulunmadığı belirtilmekle beraber, 11 numaralı fıkrasında ise bu madde kapsamında tevkifata tabi tutulan ve yıllık veya münferit beyanname ile beyan edilmeyeceği belirtilen menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası araçlarının elden çıkarılmasından doğan kazançları için takvim yılı itibarıyla yıllık beyanname verilebileceğine dair hüküm yer almaktadır. İlk bakışta bu durumun bir çelişki yarattığı düşünülebilir. Ancak, tam mükellef gerçek kişinin birden fazla banka ile çalışması halinde, aynı türden menkul kıymetlerinin yıl içinde oluşan zararlarını birbirinden mahsup edememe durumu ortaya çıkmış olma ihtimali vardır. Yıl içinde, aynı tür menkul kıymet alım satım zararlarının banka bazında mahsup edilmesi nedeniyle, aynı dönemlerde başka bir bankadan yapılan hisse senedi alım satımı sonucunda kar elde edilmiş olması halinde, oluşan bu zararın diğer bir bankada yapılmış olan kardan mahsup edilememesi nedeniyle, bu kişi o dönem için fazladan bir vergi ödemiş olma durumu ortaya çıkabilmektedir. Bu tür durumlarda takvim yılı sonunda ihtiyari beyanname verilmesi gerekebilir. Diğer bir husus ise yıl içinde %15 olan tevkifat oranının BKK ile %10'a indirilmesi nedeniyle bu kazancın 23.07.2006 tarihine kadar olan kısmına % 15, bu tarihten sonraki kısmına ise % 10 oranı uygulanarak, hesaplanan vergiden yıl içinde tevkif edilen vergiler mahsup edilebilecektir. Mahsup edilemeyen zararlar izleyen takvim yıllarına devredilememektedir. Ancak, mahsup edilemediği takdirde, ilgili vergi dairesinin incelemesinin olumlu olarak sonuçlanması halinde bu tutar mükellefe iade edilebilmektedir.

Öte yandan, geçici 67. maddenin 10 numaralı fıkrasında, 01.01.2006 tarihinden önce iktisap edilmiş olan menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası araçlarının elden çıkarılmasından veya elde tutulma sürecinde elde edilen gelirler tevkifat uygulamasının yapılmaması gerektiği ve bu gelirlerin vergilendirilmesinde 31.12.2005 tarihi itibarıyla geçerli olan hükümlerin uygulanması gerektiği açıklanmıştır. Böylece alım satım konu edilen hisse senetlerinin iktisap tarihinin 01.01.2006 tarihi öncesi olması halinde geçici 67. madde kapsamında tevkifat yapılmayacağı kanunla açıkça belirlenmiş olmaktadır.

Diğer bir husus ise; geçici 67. maddenin 13 numaralı fıkrasında, menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası aracı ifadesine ilişkin tanım yapılmıştır. Bu tanıma göre; Türkiye’de ihraç edilmemiş ve Sermaye Piyasası Kurulunca kayda alınmamış ve/veya Türkiye’de kurulu menkul kıymet ve vadeli işlem ve opsiyon borsalarında işlem görmeyen hisse senetleri alım satım kazançları üzerinden anılan madde kapsamında vergi tevkifatı yapılmasına gerek bulunmadığı belirtilmiştir.

Hisse senetleri alım satım kazançlarının Geçici 67. madde kapsamınca tevkifata tabi olmayan gelirleri aşağıdaki gibidir;

- 01.01.2006 tarihinden önce iktisap edilen hisse senetleri,
- Tam mükellef kurumlara ait olup, İMKB’de işlem gören hisse senetlerinin bir yıldan daha fazla süreyle elde tutulduktan sonra elden çıkarılması sonucu elde edilen gelirler,
- İvazsız olarak iktisap edilen hisse senetleri,
- Banka aracılığıyla elde edilmeyen hisse senedi alım satım kazançları, (Geçici 67/3)
- İMKB’de işlem görmeyen ve iki yıldan fazla süreyle elde tutulan tam mükellef kurumlara ait hisse senetlerinden elde edilen kazançlar (GVK mükerrer 80.madde kapsamında istisnaya tabidir),

- Sermaye Piyasası Kurulunca kayda alınmamış hisse senetleri
- Türkiye’de ihraç edilmeyen hisse senetleri,

3.2.1.2. Hisse Senetleri Alım Satım Kazançlarının Tam Mükellef Kurumlar Açısından İncelenmesi

Geçici 67. maddenin 5 numaralı fıkrasınca açıklandığı üzere, gelir sahibinin gerçek veya tüzel kişi ya da dar veya tam mükellef olması, vergi mükellefiyeti bulunup bulunmaması, vergiden muaf olup olmaması ve elde edilen kazancın vergiden istisna olup olmaması bu madde kapsamında yapılacak tevkifatı etkilememektedir. Bu nedenle, tam mükellef kurumların elde ettikleri alım satım kazançları da geçici 67. madde kapsamında tevkifata tabi tutulmaktadır. Ancak, tam mükellef kurumlardan tevkif yoluyla alınan vergiler, kurum kazancının tespitinde hesaplanan geçici vergi veya kurumlar vergisinden indirilebilmektedir. Bu bağlamda, tam mükellef kurumların elde ettikleri gelirler kurum kazancına tabi olduğundan, elde edilen bu gelirler de 5520 sayılı 21.06.2006 tarih ve 26205 sayılı yeni kurumlar vergisi kanunu uyarınca %20 oranında kurumlar vergisine tabi olmaktadır.

Anılan kanunun 3 numaralı fıkrasınca, bankaların hisse senetlerini 1 numaralı fıkra kapsamında tevkifata tâbi tutulmaksızın almış olmaları halinde, bu hisse senetlerine ilişkin alış ve satış bedelleri üzerinden tevkifat yapmamaları gerekmektedir.

Diğer yandan, geçici 67. maddenin 10 numaralı fıkrasında, 01.01.2006 tarihinden önce iktisap edilmiş olan menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası araçlarının elden çıkarılmasından veya elde tutulma sürecinde elde edilen gelirler tevkifat uygulamasının yapılmaması gerektiği ve bu gelirlerin vergilendirilmesinde 31.12.2005 tarihi itibarıyla geçerli olan hükümlerin uygulanması gerektiği açıklanmıştır. Böylece alım satıma konu edilen hisse senetlerinin iktisap tarihinin 01.01.2006 tarihi öncesi olması halinde geçici 67. madde kapsamında tevkifat yapılmayacağı kanunla açıkça belirlenmiş olmaktadır.

Öte yandan, geçici 67. maddenin 13 numaralı fıkrasında, menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası aracı ifadesine ilişkin tanım yapılmıştır. Bu tanıma göre; Türkiye’de ihraç edilmemiş ve Sermaye Piyasası Kurulunca kayda alınmamış ve/veya Türkiye’de kurulu menkul kıymet ve vadeli işlem ve opsiyon borsalarında işlem görmeyen hisse senetleri alım satım kazançları üzerinden anılan madde kapsamında vergi tevkifatı yapılmasına gerek bulunmadığı belirtilmiştir.

Tam mükellef kurumlar açısından, hisse senetleri alım satım kazançlarının Geçici 67. madde kapsamınca tevkifata tabi olmayan gelirleri aşağıdaki gibidir;

- 01.01.2006 tarihinden önce iktisap edilen hisse senetleri,
- Tam mükellef kurumlara ait olup, İMKB’de işlem gören hisse senetlerinin bir yıldan daha fazla süreyle elde tutulduktan sonra elden çıkarılması sonucu elde edilen gelirler,
- İvazsız olarak iktisap edilen hisse senetleri,
- Banka aracılığıyla elde edilmeyen hisse senedi alım satım kazançları, (Geçici 67/3)
- İMKB’de işlem görmeyen ve iki yıldan fazla süreyle elde tutulan tam mükellef kurumlara ait hisse senetlerinden elde edilen kazançlar (GVK mükerrer 80.madde kapsamında istisnaya tabidir),
- Sermaye Piyasası Kurulunca kayda alınmamış hisse senetleri
- Türkiye’de ihraç edilmeyen hisse senetleri,
- Bankaların kendi portföylerinde bulunan menkul kıymetler veya diğer sermaye piyasası araçlarından elde ettikleri kazançlar

Öte yandan, İMKB’de işlem gören hisse senetlerinin bir yıldan daha fazla süreyle elde tutulduktan sonra elden çıkarılması sonucu elde edilen gelirler ile banka ve aracı

kurum olmaksızın hisse senedi alım satımından elde edilen kazançlar geçici 67. kapsamında stopaja tabi olmadığı gibi, Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 5/1 e bendindeki şartların yerine getirilmesi halinde, elde edilen kazancın %75'i de kurumlar vergisinden istisna edilmiştir.

Kurumlar vergisi kanunu 5/1 e bendinde ise; kurumların en az iki tam yıl süreyle aktiflerinde yer alan taşınmaz ve iştirak hisseleri ile aynı süreyle sahip oldukları kurucu ve intifa senetleri ve rüçhan haklarının satışından doğan kazancın %75'lik kısmı için istisna kapsamındadır. Önceki düzenlemelerde bu istisna tümünü kapsamaktaydı. Ancak 5520 sayılı Kanunla bu istisna %100'den %75 oranına indirilmiştir. Böylece kalan %25'lik pay üzerinden %20 oranında kurumlar vergisi ödenecek olup, toplam vergi yükü %5'tir.

Ticarî faaliyet kapsamında elde edilen gelirler ticarî kazanç hükümleri çerçevesinde kazancın tespitinde dikkate alınacaktır. Geçici 67. madde kapsamında ödenmiş olan bu vergiler, GVK 94 üncü madde kapsamında tevkif edilen vergilerin tâbi olduğu hükümler çerçevesinde tevkifata tâbi kazançların beyan edildiği beyannamelerde hesaplanan vergiden mahsup edilecektir.

Ancak, tevkif suretiyle ödenen verginin işlemde doğan kazancın tabi olduğu tevkifat oranı ile çarpımı sonucu bulunacak tutarı aşan kısmı, beyanname üzerinden hesaplanan vergiden mahsup edilemeyecektir.

Geçici 67. madde kapsamında tam mükellef gerçek kişi ve kurumlar açısından paralel hükümler içeren vergilendirme esaslarına aşağıda yer verilmiştir;

- Geçici 67. madde kapsamında tam mükellef kurumlar ile tam mükellef gerçek kişilerin tabi olduğu vergi oranları aynı olup, Bakanlar Kurulu Kararı uyarınca bankalar; tam mükellef kurumların hisse senedi alım satım kazançları üzerinden 01.01.2006- 22.07.2006 arasındaki dönemler için %15 oranında, 23.07.2006 tarihinden itibaren %10 oranında vergi tevkifatı yapmaktadırlar.

- Hisse senedi alım satımından doğan işlemler esnasında sadece ödenen komisyonlar ile banka ve sigorta muameleleri vergisi, tevkifat matrahında indirim konusu yapılabilmektedir.
- Alış ve satış işlemleri sırasında ödenen komisyon bedellerinin bir kısmı, işlem hacmine ya da başka bir nedene bağlı olarak iade edilebilmektedir. İade edilen bu tutarlar komisyonun doğduğu işleme bağlı olmaksızın, iadenin gerçekleştiği döneme ilişkin tevkifat matrahına dahil edilmesi gerekir.
- Değişik tarihlerde alımlar yapıldıktan sonra bunların bir kısmının elden çıkarılması halinde, **ilk giren ilk çıkar yöntemi (FIFO)** kullanılmaktadır. Aynı gün içinde yapılan alım-satım işlemlerinde ağırlıklı ortalama fiyat bilgisi dikkate alınabilecek, ancak tevkifat matrahı ilk giren ilk çıkar yöntemine göre belirlenmesi gerekir.
- Hisse senedinin alımından önce elden çıkarılması halinde yani açığa satış işlemlerinde, elden çıkarılma tarihinden sonra yapılan ilk alım işlemi esas alınarak üzerinden tevkifat yapılacak tutar tespit edilmelidir.
- Üç aylık dönem içerisinde hisse senedi alım satımına ilişkin olarak birden fazla alım satım işlemi yapılması halinde, tevkifatın gerçekleştirilmesinde bu işlemler tek bir işlem olarak dikkate alınmalıdır.
- Hisse senedi alım satımından doğan zararlar takvim yılı aşılmamak kaydıyla izleyen dönemlerin tevkifat matrahından mahsup edilebilmektedir.

3.2.1.3. Hisse Senetleri Alım Satım Kazançlarının Dar Mükellef Gerçek Kişiler Açısından İncelenmesi

Geçici 67. madde çeşitli finansal araçlardan elde edilen getirilerin aynı düzeyde kaynakta vergilenmesi prensibi ile yürürlüğe girmiştir. Ancak, 01.01.2006 - 06.07.2006 tarihine kadar bu prensip dahilinde her bir mükellefiyet aynı düzeyde vergilendirilmekteyken, 07.07.2006 tarihinde 5527 sayılı kanun ile birçok değişiklik

yapılmıştır. Böylece, 01.01.2006 - 06.07.2006 tarihine kadar, hisse senedi alım satım kazançlarından elde edilen gelirler üzerinden mükellefiyet ayrımı yapılmaksızın %15 oranında vergi kesilmekteyken, 07.07.2006 tarihinden itibaren dar mükellef gerçek kişiler için bu oranın %0 olarak uygulanacağı belirlenmiştir.

07.07.2006 tarihinden itibaren geçerli olan bu uygulama nedeniyle, dar mükellef kişilerce İMKB'de işlem gören hisse senetlerinin 1 yıldan fazla ya da az süreyle elde tutulmasından elde edilen gelirlerin vergileme açısından bir önemi kalmamış, herhalukarda bu kişilere uygulanacak olan vergi oranının %0 olması gerektiği belirlenmiştir. Diğer yandan, bu kişilere %0 oranında tevkifat uygulanabilmesi için Bakanlıkça yapılan açıklamalar çerçevesinde bazı bilgi ve belgelere ihtiyaç bulunmakta olup bankalar vergi sorumlusu olduklarından bu bilgi ve belgeleri müşterilerin almakla yükümlü kılınmıştır.

Bankalar tarafından % 0 oranlı stopajın uygulanabilmesi için dar mükellef gerçek kişilerle işlem yapıldığında istenecek belgelere aşağıda yer verilmiştir;

- Mukimlik Belgesi
- ve
- Vergi Kimlik Numarası (VKN) ve Özel Kodlu Vergi Kimlik Numarası alınması

Alınacak mukimlik belgelerinin ise; ilgili ülkenin yetkili makamları tarafından düzenlenerek imzalanmış olması, aslının ve tercüme bürolarınca tercüme edilmiş örneğinin, banka vasıtasıyla veya doğrudan müşteri tarafından ilgili vergi dairesine (Boğaziçi Vergi Dairesi) ibraz edilmesi gerekmektedir. Banka vasıtasıyla ya da müşterinin kendisinin bizzat Boğaziçi Vergi Dairesine gidilmek suretiyle ilgili belgeler vergi dairesince incelendikten sonra uygun bulunması halinde, dar mükellef gerçek kişi adına özel kodlu vergi kimlik numarası alınabilmektedir.

Özel kodlu vergi kimlik numarası 10 haneli olup, ilk 3 hanesi mükim olunan ülkeyi göstermektedir. Özel kodlu vergi kimlik numarasının alınması halinde, bu kişiler için %0 oranlı vergi tevkifatı yapılabilmektedir.

Ayrıca, bir takvim yılına ilişkin mukimlik belgesinin, izleyen yılın dördüncü ayına kadar geçerli olduğu ve söz konusu belgenin her yıl yenilenmesi gerektiğinden dar mükellef gerçek kişilerin bu belgelerini her yıl itibariyle Boğaziçi Vergi Dairesine ibrazı gerekmektedir. Bu kapsamda; yukarıda belirtilen belgelerini temin edemeyen ya da bankalara yada vergi dairesine ibraz edemeyen dar mükellef kişilerin elde ettikleri kazançlar üzerinden bankalarca % 10 stopaj uygulanması gerekmektedir.

Öte yandan, dar mükellefler için yeni belirlemelerin yer aldığı yeni bir tebliğ yayınlanmıştır. Bu yeni tebliğ, 8 Mart 2007 tarih ve 26456 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren 263 seri numaralı Gelir Vergisi Genel Tebliği’dir. Bu yeni tebliğe istinaden; dar mükellef gerçek kişiler için herhangi bir değişiklik olmamış olup, son hükümler çerçevesince bankalarca alınması gereken belgelere yer verilmiştir.

Bu yeni tebliğe istinaden; dar mükellef gerçek kişiler için bankalarca alınması gereken belgeler; VKN + Dar mükellef gerçek kişi Mukimlik Belgesi + Özel Kodlu VKN’dir. Bir takvim yılına ilişkin mukimlik belgesinin, izleyen yılın dördüncü ayına kadar geçerli olup, her yeni yıla ilişkin mukimlik belgesinin de bankalarca Boğaziçi Kurumlar Vergi Dairesi ’ne asıllarının ibraz edilmek suretiyle bir dilekçe yazılarak verilmesi ve dilekçe ekinde de Özel kodlu VKN’lerinin revize edilmesi gerekmekte olduğunun belirtilmesi gerekir.

Dar mükellef gerçek kişiler için ; mukimlik belgesi uygulaması devam etmekte olup, bu belgeyi ibraz edemeyen müşteriler için, vergileme tam mükellefiyet esasları çerçevesinde bankalar tarafınca yapılması gerekmektedir. Şu an itibariyle tam mükellefiyet kapsamında oran %10 ‘dur. Ancak mukimlik belgesini getiren dar mükellef gerçek kişiler için vergileme %0 olarak dikkate alınacaktır.

3.2.1.4. Hisse Senetleri Alım Satım Kazançlarının Dar Mükellef Kurumlar Açısından İncelenmesi

Dar mükellef kurumlar için de 01.01.2006-06.07.2006 tarihleri arasında %15 oranında tevkifat yapılmakta idi. Ancak, 5527 sayılı Kanunla 07.07.2006 tarihinden itibaren dar mükellef kurumların da %0 oranında tevkifata tabi tutulmasına karar verilmiştir.

07.07.2006 tarihinden itibaren geçerli olan bu yeni uygulama nedeniyle, dar mükellef kurumlarca da İMKB’de işlem gören hisse senetlerinin 1 yıldan fazla ya da az süreyle elde tutulmasından elde edilen gelirlerin vergileme açısından bir önemi kalmamış, her halukarda bu kurumlara uygulanacak olan vergi oranının %0 olması gerekmektedir.

Diğer yandan, dar mükellef kurumlara %0 oranında tevkifat uygulanabilmesi için; bu bilgi ve belgelerin temin edilmesi şartıyla geçerli olacaktır.

Bankalar tarafından % 0 oranlı stopajın uygulanabilmesi için, dar mükellef kurumlarla işlem yapıldığında istenecek belgelere aşağıda yer verilmiştir;

Dar Mükellef Kurumun (Saklamacısı yok, Banka ile direkt olarak işlem yapıyorsa)

•01.01.2007’ye kadar Kuruluş Belgesi, 01.01.2007’den itibaren mukimlik belgesi alınması

ve

•VKN ve Özel kodlu VKN alınması

Kuruluş belgesi 01.01.2007 tarihine kadar uygulanacak olup, kurumların kendi ülkelerinde geçerli kuruluş belgesinin Türkiye'nin o ülkede bulunan temsilciliğince onaylı bir Türkçe örneğinin veya yabancı dilde onaylı kuruluş belgesinin tercüme bürolarınca tercüme edilmiş bir örneğinin bankalar tarafınca temin edilmesi gerekmektedir.

Öte yandan, 01.01.2007 tarihinden sonrası için, dar mükellef kurumlara % 0 oranında tevkifat uygulanabilmesi için, mukimlik belgesinin dar mükellef kişilerde olduğu

gibi Boğaziçi Vergi Dairesine ibrazı gerekmektedir. Ancak bu belge, dar mükellef gerçek kişiler tarafından her yıl yenilenecek olup, dar mükellef kurumlar tarafından ise üç yılda bir yenilenecektir.

Son olarak, 01.01.2007 tarihinden itibaren dar mükellef kurumlarca da mukimlik belgesi alınmasına ilişkin uygulamaya ise Gelir İdaresinin 8 Mart 2007 tarihinde yayımlanan 263 nolu Gelir Vergisi Genel Tebliği'ne istinaden son verilmiştir.

Bu yeni tebliğe istinaden; dar mükellef kurumların söz konusu gelirlerine % 0 oranında tevkifat uygulanabilmesi için, bu kurumların kendi ülkelerinde geçerli kuruluş belgesinin Türkiye'nin o ülkede bulunan temsilciliğince onaylı Türkçe bir örneğini veya yabancı dilde onaylı kuruluş belgesinin tercüme bürolarınca tercüme edilmiş Türkçe bir örneğinin ibrazı yeterli olup, bu belgenin temini ardından Özel Kodlu VKN alınması gerekmektedir.

Dar mükellef kurumlar için bankalarca alınması gereken belgeler; VKN + yukarıda belirlenen şekilde alınacak olan Kuruluş Belgesi + Özel Kodlu VKN 'dir. Ancak bu kuruluş belgesinin her sene itibariyle mukimlik belgesi gibi revize edilmesi gerekmemektedir.

Dar Mükellef Kurumun Saklamacısı varsa

- Saklamacısından yazı alınması,

veya

- İlgili kurumdan saklamacısının kim olduğuna dair ve tüm vergi yükümlülüklerinin saklamacı kurum tarafından yerine getirileceğine dair yazı alınması

gerekir.

Diğer vergi kimlik numarası ve özel kodlu vergi kimlik numaralarının alımına ilişkin olarak tüm yükümlülük saklamacı kuruluşta olduğundan, bankaların bu belgeleri

temini gerekli olmayıp, bankaların vergi sorumluluğu sadece yukarıda yer alan yazılardan herhangi birinin temin edilmesi ile sorumlu olup, dar mükellef kurumlara ait tüm işlemler için vergilerin hesaplanıp doğru olarak ödenmesinden sorumlu olan kuruluş saklamacı kuruluştur.

Dar mükellef kurumlar için de geçerli olan özel kodlu vergi kimlik numarası da 10 haneli olup, ilk 3 hanesi mükim olunan ülkeyi göstermektedir.

Ancak, yukarıda belirtilen belgeleri temin edemeyen ya da bankalara ya da vergi dairesine ibraz edemeyen dar mükellef kurumlar için hisse senedi alım satımından doğan kazançlar üzerinden bankalarca % 10 oranında stopaj uygulanması gerekmektedir.

3.2.2. Hisse Senedi Temettü (Kar Paylarının) Gelirlerinin Vergilendirilmesi

Hisse senedi temettü (kar payları) GVK'nun 75. maddesinin 1 numaralı fıkrasında menkul sermaye iradı olarak tanımlanmıştır. Ancak hisse senedi temettü (kar payları) gelirlerinin vergilendirilmesi geçici 67. madde kapsamında vergilendirilmemekte olup, mevcut vergi sisteminde yer alan hükümler çerçevesinde vergilendirilmektedir.

3.2.3. Devlet Tahvili ve Hazine Bonosu Alım Satım Kazançlarının Vergilendirilmesi

01.01.2006 tarihi öncesine kadar, devlet tahvili ve Hazine bonosu alım satım kazançlarının vergilendirilmesi GVK'nın Kanununun, mükerrer 80 ve 81 ile Geçici 59 uncu maddelerinde düzenlenmiştir.

Buna göre, devlet tahvili ve hazine bonosu alım satımından elde edilen gelirler GVK'nun mükerrer 80. maddesine göre değer artış kazancı olarak vergilendirilmekte ve GVK'nun geçici 59. maddesinde ise, 31.12.2005 tarihine kadar ihraç edilen devlet tahvili ve hazine bonosunun elden çıkarılmasından doğan kazançlara ilişkin vergileme rejimi

açıklanmaktadır. Ancak ticari işletmeler bu tür gelirler için ise bu madde hükümlerinden yararlanamaz.

Ancak, geçici 67. maddenin yürürlüğe girmesiyle birlikte, 01.01.2006 tarihinden itibaren iktisap ve ihraç edilen devlet tahvili ve hazine bonosunun alım satımından elde edilen kazançlar için eski vergi rejimine son verilerek, kaynakta tevkif edilmek suretiyle vergilendirilmesi uygulamasına geçilmiştir.

Öte yandan, geçici 67. maddenin 9 ve 10 numaralı bendlerine göre; 01.01.2006 tarihi öncesinde iktisap ve/veya ihraç edilen Devlet tahvili ve hazine bonusu alım satımından elde edilen gelirler ise, 31.12.2005 itibariyle geçerli olan mevcut uygulamaya göre vergilendirilmesine devam edilecektir.

Diğer yandan, Hazine tarafından yurt dışında ihraç edilen menkul kıymetlerin (Eurobond) alım-satımı da geçici 67. madde kapsamında vergilendirilmemesi gerektiğine dair hüküm bulunmaktadır.

Devlet Tahvili ve Hazine Bonosu, geçici 67. madde kapsamında yapılan sınıflandırmada sabit getirili menkul kıymetler ve diğer sermaye piyasası araçları arasında yer almaktadır.

3.2.3.1. Devlet Tahvili ve Hazine Bonosu Alım Satım Kazançlarının Tam Mükellef Gerçek Kişiler Açısından Geçici 67. madde Uyarınca Vergilendirilmesi

5281 sayılı Kanuna eklenen Geçici 67. maddenin 1 numaralı fıkrası uyarınca; bankalar 01.01.2006 tarihinden itibaren, 10 yıl süreyle uygulanmak üzere, alım satımına aracılık ettikleri devlet tahvili ve hazine bonolarının alış ve satış bedelleri arasındaki fark üzerinden %15 oranında vergi tevkifatı yapmakla sorumlu tutulmuşlardır. Ancak Gelir İdaresinin 23.07.2006 tarih ve 26237 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 2006/10731 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile bu oran 23.07.2006 tarihinden itibaren elde edilecek gelirlere uygulanmak üzere % 10 ’a indirilmiştir.

Bakanlar Kurulu Kararı uyarınca bankalar;

-01.01.2006- 22.07.2006 arasındaki dönemler için %15 oranında,

-23.07.2006 tarihinden itibaren %10 oranında

Vergi tevkifatı yapmaktadırlar.

Devlet tahvili ve hazine bonosundan doğan işlemler esnasında sadece ödenen komisyonlar ile banka ve sigorta muameleleri vergisi, tevkifat matrahında indirim konusu yapılabilmektedir. Alış ve satış işlemleri sırasında ödenen komisyon bedellerinin bir kısmı, işlem hacmine ya da başka bir nedene bağlı olarak iade edilebilmektedir. İade edilen bu tutarlar komisyonun doğduğu işleme bağlı olmaksızın, iadenin gerçekleştiği döneme ilişkin tevkifat matrahına dahil edilmesi gerekir.

Değişik tarihlerde alımlar yapıldıktan sonra bunların bir kısmının elden çıkarılması halinde, **ilk giren ilk çıkar yöntemi (FIFO)** kullanılmaktadır. Aynı gün içinde yapılan alım-satım işlemlerinde ağırlıklı ortalama fiyat bilgisi dikkate alınabilecek, ancak tevkifat matrahı ilk giren ilk çıkar yöntemine göre belirlenmesi gerekir.

Üç aylık dönem içerisinde devlet tahvili ve hazine bonusu alım satımına ilişkin olarak birden fazla alım satım işlemi yapılması halinde, tevkifatın gerçekleştirilmesinde bu işlemler tek bir işlem olarak dikkate alınmalıdır.

Devlet tahvili ve hazine bonusu sabit getirili menkul kıymetler ve diğer sermaye piyasası araçları içinde sınıflandırılmakta olup, alım satımından doğan zararlar takvim yılı aşılmamak kaydıyla izleyen dönemlerin tevkifat matrahından mahsup edilebilmektedir.

Döviz, altına veya başka bir değere endeksli menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası aracının alış ve satış bedeli olarak işlem tarihindeki Yeni Türk Lirası karşılıkları esas alınarak tevkifat matrahı tespit edilir. Menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası aracının yabancı bir para cinsinden ihraç edilmiş olması halinde ise tevkifat matrahının tespitinde kur farkı dikkate alınmaz.

Bankalar devlet tahvili ve hazine bonosunu (Eurobond hariç) 1 numaralı fıkra kapsamında tevkifata tâbi tutulmaksızın almış olmaları halinde, devlet tahvili ve hazine bonosuna ilişkin kendilerine satış yapanlar adına satış bedeli ile alış bedeli arasındaki fark üzerinden tevkifat yapmaları gerekmektedir. Menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası aracının daha önce bir banka veya aracı kurumdan alınmamış olması halinde, tevkifatın yapılmasında alış bedeli yerine ihraç bedeli esas alınmaktadır.

Diğer yandan, geçici 67. maddenin 7 numaralı fıkrası kapsamında tevkifata tabi tutulan kazançlar için gerçek kişilerce yıllık ya da münferit beyanname verilmesine gerek bulunmadığı belirtilmekle beraber, 11 numaralı fıkrasında ise bu madde kapsamında tevkifata tabi tutulan ve yıllık veya münferit beyanname ile beyan edilmeyeceği belirtilen menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası araçlarının elden çıkarılmasından doğan kazançları için takvim yılı itibarıyla yıllık beyanname verilebileceğine dair hüküm yer almaktadır. Ancak, tam mükellef gerçek kişinin birden fazla banka ile çalışması halinde, aynı türden menkul kıymetlerinin yıl içinde oluşan zararlarını birbirinden mahsup edememe durumunun olmasından dolayı takvim yılı sonunda ihtiyari beyanname ile beyan edilemesi gerekebilmektedir.

Yıl içinde tevkifat oranının değişmesi diğer bir deyişle %15 olan tevkifat oranının BKK ile %10'a indirilmesi nedeniyle bu kazancın 23.07.2006 tarihine kadar olan kısmına % 15, bu tarihten sonraki kısmına ise % 10 oranında stopaj uygulanmaktadır. Hesaplanan vergiden yıl içinde tevkif edilen vergilerin mahsup edilebilmesi için ihtiyari beyanname verilmesi gündeme gelebilecektir. Bunun bir diğer nedeni de; mahsup edilemeyen zararlar izleyen takvim yıllarına devredilememesidir.

Öte yandan, geçici 67. maddenin 9 ve 10 numaralı fıkralarında, 01.01.2006 tarihinden önce ihraç ve iktisap edilmiş olan menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası araçlarının elden çıkarılmasından veya elde tutulma sürecinde elde edilen gelirler tevkifat uygulamasının yapılmaması gerektiği ve bu gelirlerin vergilendirilmesinde 31.12.2005 tarihi itibarıyla geçerli olan hükümlerin uygulanması gerektiği açıklanmıştır. Böylece alım

satıma konu edilen devlet tahvili ve hazine bonusu ihraç ve iktisap tarihinin 01.01.2006 tarihi öncesi olması halinde geçici 67. madde kapsamında tevkifat yapılmayacağı kanunla açıkça belirlenmiş olmaktadır.

3.2.3.2. Devlet Tahvili ve Hazine Bonusu Alım Satım Kazançlarının Tam Mükellef Kurumlar Açısından İncelenmesi

Tam mükellef kurumların devlet tahvili ve hazine bonosundan elde ettikleri alım satım kazançları geçici 67. madde kapsamında tevkifata tabi tutulmaktadır. Ayrıca, tam mükellef kurumların elde ettikleri gelirler kurum kazancına tabi olduğundan, elde edilen bu gelirler üzerinden 5520 sayılı yeni kurumlar vergisi kanunu uyarınca %20 oranında kurumlar vergisine tabi olmaktadır. Ancak, tam mükellef kurumlardan tevkif yoluyla alınan vergiler, kurum kazancının tespitinde hesaplanan geçici vergi veya kurumlar vergisinden indirilebilmektedir.

Diğer yandan, geçici 67. maddenin 9 ve 10 numaralı fıkrasında, 01.01.2006 tarihinden önce ihraç ve iktisap edilmiş olan menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası araçlarının elden çıkarılmasından veya elde tutulma sürecinde elde edilen gelirler tevkifat uygulamasının yapılmaması gerektiği ve bu gelirlerin vergilendirilmesinde 31.12.2005 tarihi itibarıyla geçerli olan hükümlerin uygulanması gerektiği açıklanmıştır. Böylece alım satıma konu edilen devlet tahvili ve hazine bonolarının ihraç ve iktisap tarihlerinin 01.01.2006 tarihi öncesi olması halinde geçici 67. madde kapsamında tevkifata tabi değildir.

Geçici 67. madde kapsamında tam mükellef gerçek kişi ve kurumlar açısından aynı olan vergilendirme esaslarına aşağıda yer verilmiştir;

- Geçici 67. madde kapsamında tam mükellef kurumlar ile tam mükellef gerçek kişilerin tabi olduğu vergi oranları aynı olup, BKK uyarınca bankalar; tam mükellef kurumların devlet tahvili ve hazine bonusu alım satım kazançları üzerinden

01.01.2006 - 22.07.2006 arasındaki dönemler için %15 oranında, 23.07.2006 tarihinden itibaren %10 oranında vergi tevkifatı yapılmaktadır.

- Bu alım satımından doğan işlemler esnasında ödenen komisyonlar ile banka ve sigorta muameleleri vergisi, tevkifat matrahında indirilebilmektedir.
- Alış ve satış işlemleri sırasında ödenen komisyon bedellerinin bir kısmı, işlem hacmine ya da başka bir nedene bağlı olarak iade edilebilmesi halinde, iade edilen bu tutarlar komisyonun doğduğu işleme bağlı olmaksızın, iadenin gerçekleştiği döneme ilişkin tevkifat matrahına dahil edilmesi gerekmektedir.
- Değişik tarihlerde alımlar yapıldıktan sonra bunların bir kısmının elden çıkarılması halinde, **ilk giren ilk çıkar yöntemi (FIFO)** kullanılmaktadır. Aynı gün içinde yapılan alım-satım işlemlerinde ağırlıklı ortalama fiyat bilgisi dikkate alınabilecek, ancak tevkifat matrahı ilk giren ilk çıkar yöntemine göre belirlenmesi gerekir.
- Üç aylık dönem içerisinde devlet tahvili ve hazine bonusu alım satımına ilişkin olarak birden fazla alım satım işlemi yapılması halinde, tevkifatın gerçekleştirilmesinde bu işlemler tek bir işlem olarak dikkate alınmalıdır.
- Devlet tahvili ve hazine bonusu alım satımından doğan zararlar takvim yılı aşılmamak kaydıyla izleyen dönemlerin tevkifat matrahından mahsup edilebilmektedir.
- Tevkif suretiyle ödenen bu vergiler geçici vergi ve/veya kurumlar vergisi beyannamesinden indirilebilmektedir.
- Döviz, altına veya başka bir değere endeksli menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası aracının alış ve satış bedeli olarak işlem tarihindeki Yeni Türk Lirası karşılıkları esas alınarak tevkifat matrahı tespit edilir. Menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası aracının yabancı bir para cinsinden ihraç edilmiş olması halinde ise tevkifat matrahının tespitinde kur farkı dikkate alınmaz.

3.2.3.3.Devlet Tahvili ve Hazine Bonosu Alım Satım Kazançlarının Dar Mükellef Gerçek Kişiler Açısından İncelenmesi

01.01.2006 - 06.07.2006 tarihine kadar, devlet tahvili ve hazine bonosu alım satım kazançlarından elde edilen gelirler üzerinden mükellefiyet ayrımı yapılmaksızın %15 oranında vergi kesilmekteydi. Ancak, 07.07.2006 tarihinden itibaren dar mükellef gerçek kişiler için bu oran %0 olarak değiştirilmiştir.

Diğer yandan, bankalar tarafından % 0 oranlı stopajın uygulanabilmesi için dar mükellef gerçek kişilerle işlem yapıldığında istenecek belgeler aşağıdaki gibidir;

- Mukimlik Belgesi
- ve
- Vergi Kimlik Numarası (VKN) ve Özel Kodlu Vergi Kimlik Numarası alınması

Alınacak mukimlik belgelerinin ise;

- İlgili ülkenin yetkili makamları tarafından düzenlenerek imzalanmış olması,
- Aslının ve tercüme bürolarınca tercüme edilmiş örneğinin,

banka vasıtasıyla veya doğrudan müşteri tarafından ilgili vergi dairesine (Boğaziçi Vergi Dairesi) ibraz edilmesi gerekmektedir.

Banka vasıtasıyla ya da müşterinin kendisinin bizzat Boğaziçi Vergi Dairesine gitmesi suretiyle ilgili belgeler vergi dairesince incelenir. Vergi dairesinin evrakları uygun bulunması halinde, dar mükellef gerçek kişi adına özel kodlu vergi kimlik numarası alınır.

Özel kodlu vergi kimlik numarası 10 haneli olup, ilk 3 hanesi mükim olunan ülkeyi göstermektedir. Özel kodlu vergi kimlik numarasının alınması halinde, bu kişiler için %0 oranlı vergi tevkifatı yapılabilmektedir.

Ayrıca, bir takvim yılına ilişkin mukimlik belgesinin, izleyen yılın dördüncü ayına kadar geçerli olduğu ve söz konusu belgenin her yıl yenilenmesi gerektiğinden dar mükellef gerçek kişilerin bu belgelerini her yıl itibariyle Boğaziçi Vergi Dairesine ibrazı gerekmektedir.

Diğer yandan, yukarıda belirtilen belgelerini temin edemeyen ya da bankalara yada vergi dairesine ibraz edemeyen dar mükellef kişilerin elde ettikleri kazançlar üzerinden tam mükellefler için açıklanan ve şu an itibariyle yürürlükte olan oranın (% 10) bankalarca tevkif edilmesi gerekir.

Öte yandan, dar mükellefler için yeni belirlemelerin yer aldığı yeni bir tebliğ yayınlanmıştır. Bu yeni tebliğ, 8 Mart 2007 tarih ve 26456 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren 263 seri numaralı GVK Genel Tebliği’dir. Bu yeni tebliğe istinaden; dar mükellef gerçek kişiler için herhangi bir değişiklik olmamış olup, son hükümler çerçevesince bankalarca alınması gereken belgelere yer verilmiştir.

Bu yeni tebliğe istinaden; dar mükellef gerçek kişiler için bankalarca alınması gereken belgeler; VKN + Dar mükellef gerçek kişi Mukimlik Belgesi + Özel Kodlu VKN’dir. Bir takvim yılına ilişkin mukimlik belgesinin, izleyen yılın dördüncü ayına kadar geçerli olup, her yeni yıla ilişkin mukimlik belgesinin de bankalarca Boğaziçi Kurumlar Vergi Dairesi ’ne asıllarının ibraz edilmek suretiyle bir dilekçe yazılarak verilmesi ve dilekçe ekinde de Özel kodlu VKN’lerinin revize edilmesi gerekmekte olduğunun belirtilmesi gerekir.

Dar mükellef gerçek kişiler için ; mukimlik belgesi uygulaması devam etmekte olup, bu belgeyi ibraz edemeyen müşteriler için, vergileme tam mükellefiyet esasları çerçevesinde bankalar tarafınca yapılması gerekmektedir. Şu an itibariyle tam mükellefiyet kapsamında oran %10 ‘dur. Ancak mukimlik belgesini getiren dar mükellef gerçek kişiler için vergileme %0 olarak dikkate alınacaktır.

3.2.3.4. Devlet Tahvili ve Hazine Bonosu Alım Satım Kazançlarının Dar Mükellef Kurumlar Açısından İncelenmesi

Dar mükellef kurumlar için de 01.01.2006 - 06.07.2006 tarihleri arasında %15 oranında tevkifat yapılmakta idi. Ancak, 5527 sayılı Kanunla 07.07.2006 tarihinden itibaren dar mükellef kurumların da %0 oranında tevkifata tabi tutulmasına karar verilmiştir.

Diğer yandan, dar mükellef kurumlara %0 oranında tevkifat uygulanabilmesi bazı bilgi ve belgelerin temin edilmesi şartıyla geçerli olacaktır.

Bankalar tarafından % 0 oranlı stopajın uygulanabilmesi için, dar mükellef kurumlarla işlem yapıldığında istenecek belgelere aşağıda yer verilmiştir;

Dar Mükellef Kurumun (Saklamacısı yok, Banka ile direkt olarak işlem yapıyorsa)

- 01.01.2007'ye kadar Kuruluş Belgesi, 01.01.2007'den itibaren mukimlik belgesi alınması

ve

- VKN ve Özel kodlu VKN alınması

01.01.2007'ye kadar uygulama için ;

Dar mükellef kurumlardan kuruluş belgesi alınması gereklidir. İlgili kurumlar kendi ülkelerinde geçerli kuruluş belgesinin Türkiye'nin o ülkede bulunan temsilciliğince onaylı bir Türkçe örneğinin veya yabancı dilde onaylı kuruluş belgesinin tercüme bürolarınca tercüme edilmiş bir örneğini banka yada vergi dairesine vermesi şartıyla %0 oranlı tevkifat uygulamasına geçebilir.

01.01.2007 tarihinden sonrasındaki uygulama için;

Dar mükellef kurumlardan da mukimlik belgesi istenecektir. Ancak bu belgenin dar mükellef gerçek kişilerce her yıl yenilenmesi gerekirken, dar mükellef kurumlarca ise üç yılda bir yenilenmesi gerekir.

Diğer yandan, son olarak, 01.01.2007 tarihinden itibaren dar mükellef kurumlarca da mukimlik belgesi alınmasına ilişkin uygulamaya ise Gelir İdaresinin 8 Mart 2007 tarihinde yayımlanan 263 nolu Gelir Vergisi Genel Tebliği'ne istinaden son verilmiştir.

Bu yeni tebliğe istinaden; dar mükellef kurumların söz konusu gelirlerine % 0 oranında tevkifat uygulanabilmesi için, bu kurumların kendi ülkelerinde geçerli kuruluş belgesinin Türkiye'nin o ülkede bulunan temsilciliğince onaylı Türkçe bir örneğini veya yabancı dilde onaylı kuruluş belgesinin tercüme bürolarınca tercüme edilmiş Türkçe bir örneğinin ibrazı yeterli olup, bu belgenin temini ardından Özel Kodlu VKN alınması gerekmektedir.

Dar mükellef kurumlar için bankalarca alınması gereken belgeler; VKN + yukarıda belirlenen şekilde alınacak olan Kuruluş Belgesi + Özel Kodlu VKN 'dir. Ancak bu kuruluş belgesinin her sene itibariyle mukimlik belgesi gibi revize edilmesi gerekmemektedir.

Dar mükellef kurumlar bazen saklamacı kuruluşlar aracılığıyla da Türkiye'de işlem yapabilmektedir.

Dar Mükellef Kurumun Saklamacısı varsa

- Saklamacısından yazı alınması,
veya
- İlgili kurumdan saklamacısının kim olduğuna dair ve tüm vergi yükümlülüklerinin saklamacı kurum tarafından yerine getirileceğine dair yazı alınması
gerekir.

Diğer vergi kimlik numarası ve özel kodlu vergi kimlik numaralarının alımına ilişkin olarak tüm yükümlülük saklamacı kuruluştta olduğundan, bankaların bu belgeleri temini gerekli olmayıp, bankaların vergi sorumluluğu sadece yukarıda yer alan yazılardan herhangi birinin temin edilmesi ile sınırlıdır. Ayrıca, dar mükellef kurumlara ait tüm işlemler için vergilerin hesaplanıp doğru olarak ödenmesinden sorumlu olan kuruluştta saklamacı kuruluştur.

Ancak, yukarıda belirtilen belgeleri temin edemeyen ya da bankalara ya da vergi dairesine ibraz edemeyen dar mükellef kurumlar için devlet tahvili ve hazine bonosu alım satımından doğan kazançlar üzerinden bankalarca % 10 oranında stopaj uygulanması gerekmektedir.

3.2.4. Eurobond Alım Satım Kazançlarının Vergilendirilmesi

Eurobond, kurumlar veya devletler tarafından menkul kıymet ihracı yoluyla uluslararası sermaye piyasalarından finansman sağlamak amacıyla doğrudan ihraç edilen tahvillerdir.⁶⁵ Diğer bir deyişle, eurobondlar Hazine'nin dış borçlanmada kullandığı dövizli bonolar olup, bir seneden uzun tahvillerdir.

Hazine tarafından ihraç edilen eurobondların alım satım kazançları geçici 67. madde kapsamında vergilenmemektedir. Ancak 258 nolu GVK Genel Tebliği'nde Eurobondların vergilendirilmesine ilişkin açıklamalar yapılmıştır.

Söz konusu menkul kıymetlerin alım-satımından elde edilen kazançlar diğer alım satım kazançlarında da olduğu gibi değer artış kazançı olarak vergiye tabidir.

Eurobondların elden çıkarılmasından doğan kazanç, elden çıkarma karşılığında elde edilen yabancı para tutarının Yeni Türk Lirası karşılığında, bunların alımında ödenen yabancı para tutarının Yeni Türk Lirası karşılığı ve varsa alım-satım giderlerinin düşülmesi suretiyle hesaplanır.

⁶⁵ TUĞLU Ali, Eurobondlar ve Eurobondlardan Elde Edilen Gelirlerin Vergilendirilmesi, Yaklaşım Dergisi, Şubat 2006, Yaklaşım Yayınları sayı 158

Eurobond alım satım kazançlarının tam mükellef gerçek kişi ve kurumlarca vergilendirilmesi aşağıdaki gibidir;

Tablo 2
Eurobond Alım Satım Kazançlarının Tam Mükellef
Gerçek Kişi ve Kurumlarca Vergilendirilmesi

Alım Satım Kazancının Dönemi	Tam Mükellef Gerçek Kişi	Tam Mükellef Kurum
26/07/2001 Tarihinden Önce İhraç Edilen Eurobondlardan Elde Edilen	<ul style="list-style-type: none">-Alım satım kazancı YTL üzerinden hesaplanır.-GVK'nın Geçici 59 uncu maddesinde yer alan istisna uygulanmayacaktır.-Maliyet bedeli endekslemesi yapıldıktan sonra bulunacak kazançtan anılan Kanunun mükerrer 80 inci maddesinde yer alan istisna (2006 yılı için 14.000 YTL) düşüldükten sonra kalan tutar ne olursa olsun beyan edilecektir.-Kazancın tespitinde maliyet bedeli, menkul kıymetin elden çıkarıldığı ay hariç olmak üzere ÜFEdeki artış oranında artırılarak tespit edilecektir.	Geçici 67. madde kapsamında tevkifata tabi değildir. %20 oranında kurumlar vergisine tabidir.
26/07/2001-31/12/2005 tarihleri arasında ihraç edilen Eurobondlardan Elde Edilen	<ul style="list-style-type: none">-Maliyet bedeli endekslemesi yapılacak.-Bulunacak kazanç tutarından Geçici 59 uncu maddede yer alan istisna tutarı olan 191.089,20 YTL düşülecek-Kalan tutar ne olursa olsun beyan edilecektir.	Geçici 67. madde kapsamında tevkifata tabi değildir. %20 oranında kurumlar vergisine tabidir.
01/01/2006 tarihinden itibaren elde edilen	<ul style="list-style-type: none">-ÜFE artış oranının %10 ve üzerinde olması şartıyla, iktisap bedeli elden çıkarıldığı tarih hariç olmak üzere, ÜFE oranında artırabilir.-Geçici 59 uncu ve mükerrer 80 inci maddelerdeki istisna uygulanmayacak.	Geçici 67. madde kapsamında tevkifata tabi değildir. %20 oranında kurumlar vergisine tabidir.

	-Maliyet bedeli endekslemesi yapıldıktan sonra bulunacak kazanç, tutarı ne olursa olsun beyan edilecektir.	
--	--	--

Eurobond alım satım kazançlarının dar mükellef gerçek kişi ve kurumlarca vergilendirilmesi aşağıdaki gibidir;

Tablo 3
Eurobond Alım Satım Kazançlarının Dar Mükellef Gerçek Kişi ve Kurumlarca Vergilendirilmesi

Alım Satım Kazancının Dönemi	Dar Mükellef Gerçek Kişi	Dar Mükellef Kurum
2006 yılında elde edilen	Genel olarak GVK'nın 101. maddesine göre 15 gün içinde münferit beyanname ile verilmesi gerekir. Ancak GVK 258 GT'nde ihraç tarihi ne olursa olsun münferit beyanname verilmez hükmü yer almaktadır. Bu nedenle özel beyanname verilmez.	Genel olarak GVK'nın 101. maddesine göre 15 gün içinde münferit beyanname ile verilmesi gerekir. Ancak GVK 258 GT'nde ihraç tarihi ne olursa olsun münferit beyanname verilmez hükmü yer almaktadır. Bu nedenle özel beyanname verilmez.

3.2.5. Devlet Tahvili ve Hazine Bonosu Faiz Gelirlerinin Vergilendirilmesi

Devlet tahvili ve hazine bonosu faizlerine ilişkin açıklama GVK 75. maddesinin 2 numaralı fıkrasının 5 numaralı bendinde açıklanmıştır. Her nevi tahvil ve hazine bonosu faizleri ile Toplu Konut İdaresi, Kamu Ortaklığı İdaresi ve Özelleştirme İdaresi'nce çıkarılan menkul kıymetlerden sağlanan gelirler de anılan kanun maddesinde aynı kapsamdadır.

Geçici 67. maddenin 2 numaralı fıkrasında ise aynı kanunun 75. maddesinin 2 numaralı fıkrasının 5 numaralı bendinde yazılı menkul sermaye iratlarından elde edilen (Hazine tarafından yurt dışında ihraç edilen menkul kıymetlerden elde edilenler hariç),

ödemeyi yapanlarca tevkifat yapılması gerektiğinden bahseder. Ancak bu fıkrada uygulama ile ilgili bir istisna belirtilmiştir. Buna göre, bankalara ve aracı kurumlara yapılan menkul sermaye ödemelerinden tevkifat yapılmaması gerekmektedir. Ayrıca bankalara alış bedeli tevsik edilmeden teslim edilmiş olan menkul kıymetlerin gelirlerinin ödenmesinde ise ödeme banka veya aracı kurumlar aracılığıyla yapılırsa dahi tevkifat yapılacağı hükme bağlanmıştır. Menkul kıymetin bir banka veya aracı kurum aracılığıyla alınmış olması halinde tevkifatta, bu işlemdeki itfa bedeli ile alış bedeli arasındaki farkın esas alınması gerektiği belirtilmiştir. Yine bu iratlar üzerinden 94 üncü madde veya Kurumlar Vergisi Kanununun 24 üncü maddesi kapsamında ayrıca tevkifat yapılmaz.

Öte yandan, geçici 67. maddenin 9 numaralı fıkrasınca, 01.01.2006 tarihinden önce ihraç edilen menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası araçlarının elden çıkarılmasından veya elde tutulma sürecinde elde edilen gelirler tevkifat uygulamasının yapılmaması gerektiği ve bu gelirlerin vergilendirilmesinde 31.12.2005 tarihi itibarıyla geçerli olan hükümlerin uygulanması gerektiği açıklanmıştır.

3.2.5.1. Devlet Tahvili ve Hazine Bonosu Faiz Gelirlerinin Tam Mükellef Gerçek Kişiler Açısından İncelenmesi

01.01.2006 tarihinden sonra ihraç ve iktisap edilen devlet tahvili, hazine bonosu faizlerinden elde edilen kazançlar geçici 67. madde kapsamında tevkifata tutulmaktadır. Ancak bu tevkifat oranı 23.07.2006 tarih ve 26237 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 2006/10731 sayılı BKK ile bu oran 23.07.2006 tarihinden itibaren elde edilecek gelirlere uygulanmak üzere % 10’a indirilmiştir.

Bakanlar Kurulu Kararı uyarınca bankalar;

-01.01.2006- 22.07.2006 arasındaki dönemler için %15 oranında,

-23.07.2006 tarihinden itibaren %10 oranında

Vergi tevkifatı yapmaktadırlar.

Geçici 67. madde, 257 ve 258 nolu GVK Genel Tebliğinde yapılan açıklamalar çerçevesinde, itfa gelirlerinde tevkifat matrahının tespitine ilişkin olarak dikkate alınması gereken hususlara aşağıda yer verilmiştir.

1. İtfa gelirlerinde tevkifat matrahı; alış bedeli ile itfa bedeli arasındaki tutar olarak hesaplanmalıdır.
2. Alış ve itfa işlemleri sırasında ödenen komisyonlar ile banka ve sigorta muameleleri vergisi tevkifat matrahının tespitinde dikkate alınacak olup, bu giderler dışında başkaca bir giderin tevkifat matrahının tespitinde indirim konusu yapılamaz.
3. Söz konusu tevkifat matrahı hesaplaması, sadece 01.01.2006 tarihinden sonra iktisap edilen menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası araçlarının elden çıkarılması durumunda uygulanacak olup, 31.12.2005 tarihinden önce iktisap edilen menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası araçlarının bu hesaplama yöntemine dahil edilmemesi ve bu kıymetlerden elde edilen gelirlerin vergilendirilmesinde 31.12.2005 tarihi itibarıyla geçerli olan hükümlerin uygulanması gerekmektedir.

3.2.5.2. Devlet Tahvili ve Hazine Bonosu Faiz Gelirlerinin Tam Mükellef Kurumlar Açısından İncelenmesi

Tam mükellef kurumların devlet tahvili ve hazine bonosundan elde ettikleri faiz gelirleri kazançları geçici 67. madde kapsamında tevkifata tabi tutulmaktadır. Ayrıca, tam mükellef kurumların elde ettikleri gelirler kurum kazancına tabi olduğundan, elde edilen bu gelirler üzerinden 5520 sayılı yeni kurumlar vergisi kanunu uyarınca %20 oranında kurumlar vergisine tabi olmaktadır. Ancak, tam mükellef kurumlardan tevkif yoluyla alınan vergiler, kurum kazancının tespitinde hesaplanan geçici vergi veya kurumlar vergisinden indirilebilmektedir.

Diğer yandan, geçici 67. maddenin 9 ve 10 numaralı fıkrasında, 01.01.2006 tarihinden önce ihraç ve iktisap edilmiş olan menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası araçlarının elden çıkarılmasından veya elde tutulma sürecinde elde edilen gelirler tevkifat

uygulanmasının yapılmaması gerektiği ve bu gelirlerin vergilendirilmesinde 31.12.2005 tarihi itibarıyla geçerli olan hükümlerin uygulanması gerektiği açıklanmıştır. Böylece, alım satıma konu edilen devlet tahvili ve hazine bonolarının ihraç ve iktisap tarihlerinin 01.01.2006 tarihi öncesi olması halinde geçici 67. madde kapsamında tevkifata tabi değildir.

3.2.5.3. Devlet Tahvili ve Hazine Bonosu Faiz Gelirlerinin Dar Mükellef Gerçek Kişiler Açısından İncelenmesi

01.01.2006 - 06.07.2006 tarihine kadar, devlet tahvili ve hazine bonosu faiz gelirlerinden elde edilen gelirler üzerinden mükellefiyet ayrımı yapılmaksızın %15 oranında vergi kesilmekteydi. Ancak, 07.07.2006 tarihinden itibaren dar mükellef gerçek kişiler için bu oran %0 olarak değiştirilmiştir.

Ancak, bankalar tarafından % 0 oranlı stopajın uygulanabilmesi için dar mükellef gerçek kişilerle işlem yapıldığında istenecek belgeler aşağıdaki gibidir;

- Mukimlik Belgesi
- ve
- VKN ve Özel Kodlu Vergi Kimlik Numarası alınması

Alınacak mukimlik belgelerinin ise;

- İlgili ülkenin yetkili makamları tarafından düzenlenerek imzalanmış olması,
- Aslının ve tercüme bürolarınca tercüme edilmiş örneğinin,

banka vasıtasıyla veya doğrudan müşteri tarafından ilgili vergi dairesine (Boğaziçi Vergi Dairesi) ibraz edilmesi gerekmektedir.

Banka vasıtasıyla ya da müşterinin kensinin bizzat Boğaziçi Vergi Dairesine gidilmek suretiyle ilgili belgeler vergi dairesince incelendikten sonra uygun bulunması halinde, dar mükellef gerçek kişi adına özel kodlu vergi kimlik numarası alınabilmektedir.

Özel kodlu vergi kimlik numarası 10 haneli olup, ilk 3 hanesi mukim olunan ülkeyi göstermektedir. Özel kodlu vergi kimlik numarasının alınması halinde, bu kişiler için %0 oranlı vergi tevkifatı yapılabilmektedir.

Ayrıca, bir takvim yılına ilişkin mukimlik belgesinin, izleyen yılın dördüncü ayına kadar geçerli olduğu ve söz konusu belgenin her yıl yenilenmesi gerektiğinden dar mükellef gerçek kişilerin bu belgelerini her yıl itibariyle Boğaziçi Vergi Dairesine ibrazı gerekmektedir.

Diğer yandan, yukarıda belirtilen belgelerini temin edemeyen ya da bankalara yada vergi dairesine ibraz edemeyen dar mükellef kişilerin elde ettikleri kazançlar üzerinden tam mükellefler için açıklanan ve şu an itibariyle yürürlükte olan oranın (% 10) bankalarca tevkif edilmesi gerekir.

Öte yandan, dar mükellefler için yeni belirlemelerin yer aldığı yeni bir tebliğ yayınlanmıştır. Bu yeni tebliğ, 8 Mart 2007 tarih ve 26456 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren 263 seri numaralı Gelir Vergisi Genel Tebliği’dir. Bu yeni tebliğe istinaden; dar mükellef gerçek kişiler için herhangi bir değişiklik olmamış olup, son hükümler çerçevesince bankalarca alınması gereken belgelere yer verilmiştir.

Yeni tebliğe istinaden; dar mükellef gerçek kişiler için bankalarca alınması gereken belgeler; VKN + Dar mükellef gerçek kişi Mukimlik Belgesi + Özel Kodlu VKN’dir. Bir takvim yılına ilişkin mukimlik belgesinin, izleyen yılın dördüncü ayına kadar geçerli olup, her yeni yıla ilişkin mukimlik belgesinin de bankalarca Boğaziçi Kurumlar Vergi Dairesi ’ne asıllarının ibraz edilmek suretiyle bir dilekçe yazılarak verilmesi ve dilekçe ekinde de Özel kodlu VKN’lerinin revize edilmesi gerekmekte olduğunun belirtilmesi gerekir.

Dar mükellef gerçek kişiler için ; mukimlik belgesi uygulaması devam etmekte olup, bu belgeyi ibraz edemeyen müşteriler için, vergileme tam mükellefiyet esasları çerçevesinde bankalar tarafınca yapılması gerekmektedir. Şu an itibariyle tam mükellefiyet kapsamında oran %10 'dur. Ancak mukimlik belgesini getiren dar mükellef gerçek kişiler için vergileme %0 olarak dikkate alınacaktır.

3.2.5.4. Devlet Tahvili ve Hazine Bonosu Faiz Gelirlerinin Dar Mükellef Kurumlar Açısından İncelenmesi

Dar mükellef kurumlar için de 01.01.2006 - 06.07.2006 tarihleri arasında %15 oranında tevkifat yapılmakta idi. Ancak, 5527 sayılı Kanunla 07.07.2006 tarihinden itibaren dar mükellef kurumların da %0 oranında tevkifata tabi tutulmasına karar verilmiştir.

Diğer yandan, dar mükellef kurumlara %0 oranında tevkifat uygulanabilmesi bazı bilgi ve belgelerin temin edilmesi şartıyla geçerli olacaktır.

Bankalar tarafından % 0 oranlı stopajın uygulanabilmesi için, dar mükellef kurumlarla işlem yapıldığında istenecek belgelere aşağıda yer verilmiştir;

Dar Mükellef Kurumun (Saklamacısı yok, Banka ile direkt olarak işlem yapıyorsa)

- 01.01.2007'ye kadar Kuruluş Belgesi, 01.01.2007'den itibaren mukimlik belgesi alınması
- ve
- VKN ve Özel kodlu VKN alınması

01.01.2007'ye kadar uygulama için ;

Dar mükellef kurumlardan kuruluş belgesi alınması gereklidir. İlgili kurumlar kendi ülkelerinde geçerli kuruluş belgesinin Türkiye'nin o ülkede bulunan temsilciliğince

onaylı bir Türkçe örneğinin veya yabancı dilde onaylı kuruluş belgesinin tercüme bürolarınca tercüme edilmiş bir örneğini banka yada vergi dairesine vermesi şartıyla %0 oranlı tevkifat uygulamasına geçebilir.

01.01.2007 tarihinden sonrasındaki uygulama için;

Dar mükellef kurumlardan da mukimlik belgesi istenecektir. Ancak bu belgenin dar mükellef gerçek kişilerce her yıl yenilenmesi gerekirken, dar mükellef kurumlarca ise üç yılda bir yenilenmesi gerekir.

Son olarak, 01.01.2007 tarihinden itibaren dar mükellef kurumlarca da mukimlik belgesi alınmasına ilişkin uygulamaya ise Gelir İdaresinin 8 Mart 2007 tarihinde yayımlanan 263 nolu Gelir Vergisi Genel Tebliği'ne istinaden son verilmiştir.

Bu yeni tebliğe istinaden; dar mükellef kurumların söz konusu gelirlerine % 0 oranında tevkifat uygulanabilmesi için, bu kurumların kendi ülkelerinde geçerli kuruluş belgesinin Türkiye'nin o ülkede bulunan temsilciliğince onaylı Türkçe bir örneğini veya yabancı dilde onaylı kuruluş belgesinin tercüme bürolarınca tercüme edilmiş Türkçe bir örneğinin ibrazı yeterli olup, bu belgenin temini ardından Özel Kodlu VKN alınması gerekmektedir.

Dar mükellef kurumlar için bankalarca alınması gereken belgeler; VKN + yukarıda belirlenen şekilde alınacak olan Kuruluş Belgesi + Özel Kodlu VKN 'dir. Ancak bu kuruluş belgesinin her sene itibariyle mukimlik belgesi gibi revize edilmesi gerekmemektedir.

Dar mükellef kurumlar bazen saklamacı kuruluşlar aracılığıyla da Türkiye'de işlem yapabilmektedir.

Dar Mükellef Kurumun Saklamacısı varsa

- Saklamacısından yazı alınması,
veya

- İlgili kurumdan saklamacısının kim olduğuna dair ve tüm vergi yükümlülüklerinin saklamacı kurum tarafından yerine getirileceğine dair yazı alınması

gerekir.

Diğer vergi kimlik numarası ve özel kodlu vergi kimlik numaralarının alımına ilişkin olarak tüm yükümlülük saklamacı kuruluşta olduğundan, bankaların bu belgeleri temini gerekli olmayıp, bankaların vergi sorumluluğu sadece yukarıda yer alan yazılardan herhangi birinin temin edilmesi ile sınırlıdır. Ayrıca, dar mükellef kurumlara ait tüm işlemler için vergilerin hesaplanıp doğru olarak ödenmesinden sorumlu olan kuruluşta saklamacı kuruluşur.

Ancak, yukarıda belirtilen belgeleri temin edemeyen ya da bankalara ya da vergi dairesine ibraz edemeyen dar mükellef kurumlar için devlet tahvili ve hazine bonosun faiz gelirlerinden doğan kazançlar üzerinden bankalarca % 10 oranında stopaj uygulanması gerekmektedir.

3.2.6. Eurobond Faiz Gelirlerinin Vergilendirilmesi

Eurobond faiz gelirleri de geçici 67. madde kapsamında vergilendirilmemektedir. Ancak bir nevi tahvil olan Eurobond faiz gelirlerinin tam mükellef gerçek kişi ve kurumlarca vergilendirilmesine aşağıdaki tabloda kısaca yer verilmiştir;

Tablo 4
Eurobond Faiz Gelirlerinin Tam Mükellef
Gerçek Kişi ve Kurumlarca Vergilendirilmesi

Faiz Gelirinin Dönemi	Tam Mükellef Gerçek Kişi	Tam Mükellef Kurum
26/07/2001 Tarihinden Önce İhraç Edilen Eurobondlardan Elde Edilen	İstisna yoktur. GVK'nın 103. maddesindeki beyan sınırı (2006 yılı 18.000YTL) aşması halinde tamamı beyana tabi	Geçici 67. madde kapsamında tevkifata tabi değildir. %20 oranında kurumlar vergisine tabidir.
26/07/2001-31/12/2005 tarihleri arasında ihraç edilen Eurobondlardan Elde Edilen	GVK Geçici 59'daki 191.089,20YTL düşülür, kalan tutar beyan sınırı olan 18.000YTL'yi aşarsa tamamı beyan edilir.	Geçici 67. madde kapsamında tevkifata tabi değildir. %20 oranında kurumlar vergisine tabidir.
01/01/2006 tarihinden itibaren elde edilen	Beyan sınırının 18.000YTL'nin aşılması halinde tamamı beyan edilir.	Geçici 67. madde kapsamında tevkifata tabi değildir. %20 oranında kurumlar vergisine tabidir.

Eurobond faiz gelirlerinin dar mükellef gerçek kişi ve kurumlarca vergilendirilmesi aşağıdaki gibidir;

Tablo 5
Eurobond Faiz Gelirlerinin Dar Mükellef
Gerçek Kişi ve Kurumlarca Vergilendirilmesi

Faiz Gelirinin Dönemi	Dar Mükellef Gerçek Kişi	Dar Mükellef Kurum
2006 yılında elde edilen	GVK 94/7 a maddesine göre %0 oranında stopaja tabidir. GVK 86/2 ye göre, Türkiye'de stopaja tabi tutulmuş bulunan MSİ için yıllık beyana gerek bulunmamaktadır. Yine GVK Geçici 67. maddenin 7 numaralı fıkrasında, tevkifata tabi tutulsun tutulmasın dar mükellef kişilerce Hazine tarafından yurt dışında ihraç edilen menkul kıymetlerden sağlanan kazanç ve iratlar için münferit veya özel beyanname verilmez.	GVK Geçici 67. maddenin 7 numaralı fıkrasında, tevkifata tabi tutulsun tutulmasın, dar mükellef kurumlarca Hazine tarafından yurt dışında ihraç edilen menkul kıymetlerden sağlanan kazanç ve iratlar için münferit veya özel beyanname verilmez.

3.2.7. Mevduat Faizlerinin Vergilendirilmesi

Mevduat faizleri GVK'nın 75. maddesinin 2 numaralı fıkrasının 7 numaralı bendinde tanımlanmıştır. Buna göre; bankalara, bankerlere, tasarruf sandıklarına, tevdiat kabul eden diğer müesseselere yatırılan vadeli, vadesiz paralara ödenen faizler, bunlar dışında kalan kişi ve kuruluşlardan devamlı olarak para toplama işi ile uğraşanların her ne şekilde ve ad altında olursa olsun toplanan paralara sağladıkları gelirler ve menfaatler ile bankalar ve 2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanununa göre kurulan aracı kurumlar arasındaki borsa para piyasasında değerlendirilen paralara ödenen faizlerin de mevduat faizi sayılacağı anlaşılmaktadır.

GVK'nın Geçici 67 maddesinin 4 numaralı fıkrasında ise mevduat faizlerinin 01.01.2006 tarihi itibarıyla vergilendirilmesine esas hususlar açıklanmış olup, bankalar arası mevduat ile aracı kurumların borsa para piyasasında değerlendirdikleri kendilerine ait paralarına yürütülen faizler hariç olmak üzere, mevduat faizlerinden ödemeyi yapanlarca % 15 oranında vergi tevkifatı yapılmaktadır. Bu fıkra kapsamında yapılan tevkifat tutarları ise bankalar tarafından Gelir İdaresi tarafınca hazırlanmış olan muhtasar beyannamede izleyen ayın 20. günü akşamına kadar beyan edilmekte, 26. akşamına kadar ödenmektedir. Bu iratlar üzerinden GVK 94 üncü madde veya Kurumlar Vergisi Kanununun 24 üncü maddesi kapsamında ayrıca tevkifat yapılmaz. Ancak, 04.04.2007 tarih ve 26483 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 5615 sayılı Kanunla geçici 67. madde kapsamında verilen muhtasar beyannamesinin verilme süresi de yeniden belirlenmiştir. Ancak, muhtasar beyanname verilme süresi 04.04.2007 tarihinden itibaren verilecek olanlar için eskiden olduğu gibi izleyen ayın 20 inci akşamına kadar değil, izleyen ayın 23 üncü günü akşamına kadar beyan edileceği hüküm altına alınmıştır. Söz konusu yeni kanunla sadece beyan dönemi değişmiş olup, ödeme günü için herhangi bir değişiklik bulunmadığından, ödeme izleyen ayın 26' ıncı gününde yapılacaktır.

Öte yandan, mevduat faizleri üzerinden yapılacak tevkifata ilişkin 18.01.2006 tarihinde Gelir İdaresi Başkanlığı tarafından Gelir Vergisi Kanunu 45 nolu sirküleri çıkarılmıştır.

Dolayısıyla, gerek vergi kanunlarında gerekse kendi özel kanunlarında gelir ve kurumlar vergisinden muaf olduğu belirtilen kurum ve kuruluşlarca elde edilen gelirler üzerinden Geçici 67 nci maddenin 4 numaralı fıkrası gereğince tevkifat yapılması gerekmektedir. Bu çerçevede, söz konusu gelirlerin kamu kurum ve kuruluşlarınca elde edilmesi durumunda da tevkifat yapılması gerekmektedir.

3.2.7.1. Mevduat Faizlerinin Tam Mükellef Gerçek Kişiler Açısından İncelenmesi

01.01.2006 tarihinden itibaren mevduat faizinden elde edilen kazançlara uygulanacak olan tevkifat oranı %15 olarak belirlenmiştir.

Tevkifat matrahı vade sonu ile vade başı arasındaki elde edilen brüt faiz tutarı üzerinden hesaplanmaktadır.

Söz konusu tevkifat matrahı hesaplaması, düzenleme 01.01.2006 tarihi itibarıyla yürürlüğe girdiğinden bu tarihten sonra yapılacak ödemeler için % 15 oranında vergi tevkifatına tabi olmaktadır.

Örnek:

Bayan S, 01.10.2005 tarihinde T Bankasına 12 ay vadeli mevduat hesabı açtırmıştır. Vade sonu olan 01.10.2006 tarihinde ise 50.000. YTL faiz geliri elde etmiştir.

Söz konusu hesabın vadesi 01.01.2006'dan sonraki bir tarihi taşıdığından elde edilen faiz geliri üzerinden Geçici 67 nci maddenin 4 numaralı fıkrasına göre % 15 oranında tevkifat yapılması gerekmektedir.

3.2.7.2. Mevduat Faizlerinin Tam Mükellef Kurumlar Açısından İncelenmesi

01.01.2006 tarihinden itibaren tam mükellef kurumların mevduat faizinden elde edilen kazançlara uygulanması gereken tevkifat oranı %15 olarak belirlenmiştir. Diğer yandan, bankalar arası mevduat tevkifat kapsamında değildir. Bu kapsama dahil olan banka kavramı ise geçici 67 nci maddenin 12 numaralı fıkrasında yer almakta olup, 5411 sayılı Bankacılık Kanunu kapsamında faaliyette bulunan bankalar ile Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasını ifade etmektedir.

Aşağıdaki tabloda geçici 67. madde 12 numaralı fıkrasında belirtilen 5411 sayılı Bankacılık Kanunu kapsamında tevkifata tabi olmayan mevduat faizlerine yer verilmiştir;

Yurt İçi Banka	Tevkifata Tabi Değil
Yurt İçi Yabancı Banka Şubesi	Tevkifata Tabi Değil

Tevkifat matrahı vade sonu ile vade başı arasındaki elde edilen brüt faiz tutarı üzerinden hesaplanmaktadır. Söz konusu tevkifat matrahı hesaplaması, düzenleme 01.01.2006 tarihi itibarıyla yürürlüğe girdiğinden bu tarihten sonra yapılacak ödemeler için % 15 oranında vergi tevkifatına tabi olmaktadır.

Öte yandan, Geçici 67. maddenin 5 numaralı fıkrasınca açıklandığı üzere, gelir sahibinin gerçek veya tüzel kişi ya da dar veya tam mükellef olması, vergi mükellefiyeti bulunup bulunmaması, vergiden muaf olup olmaması ve elde edilen kazancın vergiden istisna olup olmaması bu madde kapsamında yapılacak tevkifatı etkilememektedir. Bu nedenle, tam mükellef kurumların elde ettikleri mevduat faizleri de geçici 67. madde kapsamında tevkifata tabi tutulmaktadır. Ancak, tam mükellef kurumlardan tevkif yoluyla alınan vergiler, kurum kazancının tespitinde hesaplanan geçici vergi veya kurumlar vergisinden indirilebilmektedir. Bu bağlamda, tam mükellef kurumların elde ettikleri gelirler kurum kazancına tabi olduğundan, elde edilen bu gelirler üzerinden ayrıca 21.06.2006 tarih ve 26205 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan yeni 5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu uyarınca %20 oranında kurumlar vergisi alınmaktadır.

Öte yandan, ticari faaliyet kapsamında elde edilen gelirler ticari kazanç hükümleri çerçevesinde kazancın tespitinde dikkate alınacak olduğundan geçici 67. madde kapsamında ödenmiş olan bu vergiler, GVK 94 üncü madde kapsamında tevkif edilen vergilerin tâbi olduğu hükümler çerçevesinde tevkifata tâbi kazançların beyan edildiği beyannamelerde hesaplanan vergiden mahsup edilecektir. Bankalar dönemler itibariyle müşterilerinin elde ettikleri mevduat faiz gelirlerini içeren bir ekstre hazırlamaktadırlar. Tam mükellef kurumlar bu ekstreleri ilgili beyannamelerin altına koymak suretiyle mahsup işlemini yapabilmektedir.

3.2.7.3. Mevduat Faizlerinin Dar Mükellef Gerçek Kişiler Açısından İncelenmesi

01.01.2006 tarihi itibarıyla dar mükellef gerçek kişilerin elde ettikleri mevduat faizleri de geçici 67. madde kapsamında % 15 tevkifata tabi tutulmaktadır. Tevkifat matrahı vade sonu ile vade başı arasındaki elde edilen brüt faiz tutarı üzerinden hesaplanmaktadır. Ancak Çifte Vergilendirmeyi Önleme Anlaşmaları kapsamında dar mükellef kişilerin Türkiye’de elde ettikleri bu gelirler üzerinden ilgili ülke ile yapılan anlaşma çerçevesinde daha düşük oranlı vergilendirilmesi de söz konusu olabilmektedir.

Genel olarak Çifte Vergilendirmeyi Önleme Anlaşmalarının 11 üncü maddesi hükmüne göre; bir Akit Devlette doğan ve diğer Akit Devlet mukimine ödenen faiz, bu diğer Devlette vergilendirilebilmektedir. Bununla beraber, söz konusu faiz elde edildiği Akit Devlette (örneğin GVK Geç.67 kapsamında Türkiye’de) ve o Devletin (Türkiye’nin) mevzuatına göre de vergilendirilebilir.

Dar mükelleflerin Türkiye kaynaklı elde edecekleri faiz gelirleri üzerinden yapılacak tevkifat; iç mevzuatımızda düzenlenen oranların Anlaşmalarda belirlenen oranlardan yüksek olması halinde devreye girecek ve vergilendirme Anlaşmada belirlenen oranlara göre yapılacaktır. Bu çerçevede, faiz gelirleri için alınacak vergi oranları Türkiye’nin Çifte Vergilendirmeyi Önleme Anlaşması imzalamış olduğu ülkelere göre değişmektedir. Faiz gelirleri için alınacak vergi oranları 5 numaralı başlıklı Çifte

Vergilendirmeyi Önleme Anlaşması bölümünde açıklandığından bu bölümde ülke bazında oranlara yer verilmemiştir.

Ancak örnek teşkil etmesi açısından Türkiye Cumhuriyeti ile Yunanistan Cumhuriyeti arasında gelir üzerinden alınan vergilerde çifte vergilendirmeyi önleme anlaşması'nın 11. maddesinin 2 numaralı fıkrasına aynen yer verilmiştir. ‘‘Bununla beraber bu faiz, elde edildiği Akit Devlette ve o Devletin mevzuatına göre de vergilendirilebilir; ancak faizin gerçek lehdarı diğer Akit Devletin bir mukimi ise, bu şekilde alınacak vergi, faizin gayrisafi tutarının yüzde 12'sini aşmayacaktır. Akit Devletlerin yetkili makamları, bu sınırlamanın uygulama yöntemini karşılıklı anlaşma yoluyla belirleyeceklerdir.’’⁶⁶ Hükümü yer almaktadır.

Bu hükme istinaden; Yunanistan vatandaşı dar mükellef kişinin Türkiye'deki bir banka vasıtasıyla parasını mevduat faizi elde etmek üzere vadeli hesap açtığını varsayalım. Aşağıda düşük oranlı tevkifat uygulanmasına dair istenen tüm belgelerin de bankaya ve vergi dairesine ibraz edilmiş ve uygun bulunmuş olması halinde, bu kişinin Türkiye'de banka aracılığıyla elde etmiş olduğu mevduat faizi üzerinden banka tarafından %12 oranında tevkifat yapılması, uygun olmaması halinde ise genel oran olan %15 üzerinden vergi tevkifatı yapılması gerekir.

Öte yandan, Geçici 67 inci madde çerçevesinde yapılacak tevkifat uygulamasından önce mukimlik belgesinin ve tercümesinin ibraz edilmesi durumunda Anlaşma hükümleri çerçevesinde Türkiye'de elde edilen kazançta anlaşmada öngörülen tevkifatın uygulanması mümkün olacaktır. Tevkifat uygulamasından önce mukimlik belgesinin ibraz edilmemesi halinde anlaşma hükümleri dikkate alınmadan % 15 oranı uygulanmak suretiyle tevkifat yapılması gerekmektedir. Ancak bu durumda sonradan söz konusu mukimlik belgesinin ibrazı ile anlaşma hükümlerine göre yersiz olarak stopaj yoluyla alınan verginin iadesi talep

⁶⁶ <http://www.gelirler.gov.tr/gelir2.nsf/cifteveryunanistan>

edilebilecektir. İade işlemi ise, vergi dairesince gelir sahibine ödenmek üzere tevkifatı yapmakla sorumlu olan banka ve aracı kurum adına yapılacaktır.

Bankaların Çifte Vergilendirmeyi Önleme Anlaşmaları kapsamında düşük oranlı stopaj uygulayabilmesi için dar mükellef gerçek kişilerle işlem yapılması halinde istenen belgelere aşağıda yer verilmiştir;

- Mukimlik Belgesi

ve

- VKN ve Özel Kodlu Vergi Kimlik Numarası alınması

Dar mükellef kişilerin, Geçici 67 nci madde kapsamında yatırım yapabilmeleri ve çifte vergilendirmeyi önleme anlaşmaları hükümlerinden yararlanabilmeleri için vergi kimlik numarası almaları gerekmektedir.

Vergi kimlik numarası alınabilmesi için dar mükellef gerçek kişilerin pasaportlarının noter onaylı bir örneği ya da vergi dairesi yetkililerince onaylanmak üzere, aslı ve fotokopisini vergi dairesine ibraz etmeleri gerekmektedir. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti vatandaşları için nüfus cüzdanının ibrazı yeterli olmaktadır.

Ayrıca, bankalar kendilerine işlem yapmak için müracaat eden ancak vergi kimlik numarası ibraz edemeyen yabancı müşterileri için, 07.11.2003 tarih ve 48244 sayılı Genel Yazısı ekinde bulunan “Yabancılar İçin Vergi Kimlik Numarası Talep Formu”nu doldurmak suretiyle toplu olarak vergi kimlik numarası alabileceklerdir. Bankaların bu şekilde toplu olarak vergi kimlik numarası alabilmeleri için, dar mükellef gerçek kişilerce vergi dairesine sunulması gereken bu belgeleri, “Yabancılar İçin Vergi Kimlik Numarası Talep Formu”na ekleyerek İstanbul Vergi Dairesi Başkanlığı Boğaziçi Vergi Dairesi Müdürlüğü’ne göndermeleri gerekmektedir.

Alınacak mukimlik belgelerinin ise; ilgili ülkenin yetkili makamları tarafından düzenlenerek imzalanmış olması, aslının ve tercüme bürolarınca tercüme edilmiş örneğinin, banka vasıtasıyla veya doğrudan müşteri tarafından ilgili vergi dairesine (Boğaziçi Vergi

Dairesi) ibraz edilmesi gerekmektedir. Banka vasıtasıyla ya da müşterinin kensinin bizzat Boğaziçi Vergi Dairesine gidilmek suretiyle ilgili belgeler vergi dairesince incelendikten sonra uygun bulunması halinde, dar mükellef gerçek kişi adına ayrıca özel kodlu vergi kimlik numarası verilmektedir. Vergi dairesince, kişinin hangi ülkenin mukimi olduğunu da gösterecek şekilde bir kodlama yapılmak suretiyle özel kodlu vergi kimlik numarası oluşturulacaktır. Özel kodlu vergi kimlik numarasının alınması halinde, bu kişiler için düşük oranlı vergi tevkifatı yapılabilmektedir. Bu VKN ise; 10 haneli olup, ilk 3 hanesi mükim olunan ülkeyi göstermektedir.

Alınacak mukimlik belgelerinin ise;

- İlgili ülkenin yetkili makamları tarafından düzenlenerek imzalanmış olması,
- Aslının ve tercüme bürolarınca tercüme edilmiş örneğinin,

banka vasıtasıyla veya doğrudan müşteri tarafından ilgili vergi dairesine (Boğaziçi Vergi Dairesi) ibraz edilmesi gerekmektedir.

Ayrıca, bir takvim yılına ilişkin mukimlik belgesinin, izleyen yılın dördüncü ayına kadar geçerli olduğu ve söz konusu belgenin her yıl yenilenmesi gerektiğinden dar mükellef gerçek kişilerin bu belgelerini her yıl itibarıyla Boğaziçi Vergi Dairesine ibrazı gerekmektedir. Bu kapsamda; yukarıda belirtilen belgelerini temin edemeyen ya da bankalara yada vergi dairesine ibraz edemeyen dar mükellef kişilerin elde ettikleri mevduat faizleri üzerinden bankalarca % 15 stopaj uygulanması gerekmektedir.

Öte yandan, dar mükellefler için yeni belirlemelerin yer aldığı yeni bir tebliğ yayınlanmıştır. Bu yeni tebliğ, 8 Mart 2007 tarih ve 26456 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren 263 seri numaralı Gelir Vergisi Genel Tebliği’dir.

Yeni tebliğ kapsamında da; dar mükellef kişilerin ÇVÖA hükümlerinden yararlanabilme hükmü saklı kalmıştır. Yine, bu ikili anlaşmalara istinaden; T.C hükümeti anlaşma yaptığı bu ülkeleri daha düşük oranda vergilendirebilmektedir.

ÇVÖA kapsamında dar mükellef kişi için bankalarca istenecek olan belgeler de bir değişiklik olmamış olup, istenen belgelere aşağıda yer verilmiştir.

- VKN
- Mukimlik Belgesi
- Özel Kodlu VKN

Bir takvim yılına ilişkin mukimlik belgesinin, izleyen yılın dördüncü ayına kadar geçerli olup, her yeni yıla ilişkin mukimlik belgesinin de bankalarca Boğaziçi Kurumlar Vergi Dairesi 'ne asıllarının ibraz edilmek suretiyle bir dilekçe yazılarak verilmesi ve dilekçe ekinde de Özel kodlu VKN'lerinin revize edilmesi gerekmekte olduğunun belirtilmesi gerekir.

3.2.7.4. Mevduat Faizlerinin Dar Mükellef Kurumlar Açısından İncelenmesi

01.01.2006 tarihi itibarıyla dar mükellef kurumların da elde ettikleri mevduat faizleri de geçici 67. madde kapsamında % 15 tevkifata tabi tutulmaktadır. Tevkifat matrahı vade sonu ile vade başı arasındaki elde edilen brüt faiz tutarı üzerinden hesaplanmaktadır.

5411 sayılı Bankalar Kanunu kapsamında olmayan bankalar arası mevduat faizlerine de tevkifat yapılması gerekir. Bu bankalara aşağıda yer verilmiştir;

Yurt Dışı Banka (Türk.Şb.Yok)	Tevkifata Tabi
Yurt Dışı Banka (Türk.Şb.Var)	Tevkifata Tabi

Ancak Çifte Vergilendirmeyi Önleme Anlaşmaları dar mükellef kurumlar içinde geçerlidir. Dar mükelleflerin Türkiye kaynaklı elde edecekleri faiz gelirleri üzerinden yapılacak tevkifat; iç mevzuatımızda düzenlenen oranların Anlaşmalarda belirlenen oranlardan yüksek olması halinde devreye girecek ve vergilendirme Anlaşmada belirlenen oranlara göre yapılacaktır. Bu çerçevede, faiz gelirleri için alınacak vergi oranları

Türkiye'nin Çifte Vergilendirmeyi Önleme Anlaşması imzalamış olduğu ülkelere göre değişmektedir.

Diğer yandan, dar mükellef kurumların da geçici 67. madde kapsamında mevduat faizi geliri elde edebilmesi ve çifte vergilendirmeyi önleme anlaşmaları hükümlerinden yararlanabilmeleri için vergi kimlik numarası almaları gerekmektedir.

Vergi kimlik numarası alınabilmesi için dar mükellef kurumların kendi ülkelerinde geçerli kuruluş belgesinin Türkiye'nin o ülkede bulunan temsilciliğince onaylı Türkçe bir örneğini veya yabancı dilde onaylı kuruluş belgesinin tercüme bürolarınca tercüme edilmiş Türkçe bir örneğinin ilgili vergi dairesine ibraz edilmesi gerekir. Bankalar kendilerine işlem yapmak için müracaat eden ancak vergi kimlik numarası ibraz edemeyen yabancı müşterileri için, 07.11.2003 tarih ve 48244 sayılı Genel Yazısı ekinde bulunan "Yabancılar İçin Vergi Kimlik Numarası Talep Formu"nu doldurmak suretiyle toplu olarak vergi kimlik numarası alabilmektedir.

Bankaların bu şekilde toplu olarak vergi kimlik numarası alabilmeleri için, dar mükellef kurumlarca vergi dairesine sunulması gereken bu belgeleri, "Yabancılar İçin Vergi Kimlik Numarası Talep Formu"na ekleyerek İstanbul Vergi Dairesi Başkanlığı Boğaziçi Vergi Dairesi Müdürlüğü'ne göndermeleri gerekmektedir.

Çifte vergilendirmeyi önleme anlaşmaları hükümlerinden yararlanılabilmesi için ise dar mükellef kurumun 01.01.2007'ye kadar kuruluş belgesi, 01.01.2007'den itibaren mukimlik belgesinin de bankalar aracılığıyla ilgili vergi dairesine ibraz edilerek özel kodlu vergi kimlik numarası alınması gerekir.

Özel kodlu vergi kimlik numarası alınabilmesi için, 01.01.2007'ye kadar, dar mükellef kurumlardan kuruluş belgesi alınması yeterlidir. Bu kurumlar kendi ülkelerinde geçerli kuruluş belgesinin Türkiye'nin o ülkede bulunan temsilciliğince onaylı bir Türkçe örneğinin veya yabancı dilde onaylı kuruluş belgesinin tercüme bürolarınca tercüme edilmiş bir örneğini banka yada vergi dairesine vermesi şartıyla çifte vergilendirme

hükümlerinden yararlanarak düşük oranda stopaja tabi olabileceklerdir. Ancak 01.01.2007 tarihinden sonra dar mükellef kurumlarda mukimlik belgesi temin etmek zorunda bırakılmıştır. Ancak bu mukimlik belgesi gerçek kişiler için her yıl yenilenmesi gerekirken, kurumlar için üç sene de bir yenilenmesi esastır.

Özel kodlu VKN, vergi dairesince, bu kurumun hangi ülkenin mukimi olduğunu da gösterecek şekilde bir kodlama yapılmak suretiyle oluşturulmakta olup, ancak bu VKN'nin alınması sonrasında çifte vergilendirmeyi önleme anlaşmalarının hükümlerinden yararlanılabilir.

01.01.2007 tarihinden sonra uygulanmak üzere istenen mukimlik belgesi ise Anlaşmaya taraf devlette o dönemde mukim olarak tam mükellefiyet esasında tüm dünya kazançları üzerinden vergilendirildiğini belirten, Anlaşmanın 3'üncü maddesinde tanımlanan yetkili makam tarafından düzenlenerek imzalanmış olması ve bu belgenin de aslının ve tercüme bürolarınca tercüme edilmiş örneğinin ibraz edilmesi gerekmektedir. Tevkifat uygulamasından önce bu belgenin ibraz edilmemesi halinde Çifte Vergilendirmeyi Önleme Anlaşması hükümleri dikkate alınmadan bankalarca dar mükellef kurumun elde ettiği mevduat faizi üzerinden % 15 oranı uygulanmak suretiyle tevkifat yapılması gerekir.

Öte yandan, dar mükellef kurumun mukimlik belgesini sonradan temin etmesi halinde, bu belgenin ibrazı ile Çifte Vergilendirmeyi Önleme Anlaşması hükümleri ve iç mevzuatımız hükümleri doğrultusunda %15 oranında uygulanan verginin iadesi de mümkün olmaktadır. Bu durumda iade işlemi, vergi dairesince, gelir sahibine ödenmek üzere tevkifatı yapmakla sorumlu olan banka adına yapılmaktadır.

Son olarak, dar mükellefler için yeni belirlemelerin yer aldığı yeni bir tebliğ yayımlanmıştır. Bu yeni tebliğ, 8 Mart 2007 tarih ve 26456 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 263 seri numaralı Gelir Vergisi Genel Tebliği'dir.

Bu yeni tebliğ kapsamında da ; dar mükellef kurumların ÇVÖA hükümlerinden yararlanabilme hükmü saklı kalmıştır. Yine, bu ikili anlaşmalara istinaden; T.C hükümeti anlaşma yaptığı bu ülkeleri daha düşük oranda vergilendirebilmektedir.

ÇVÖA kapsamında dar mükellef kurumlar için bankalarca istenecek olan belgeler de bir değişiklik olmamış olup, istenen belgelere aşağıda yer verilmiştir.

- VKN
- Mukimlik Belgesi
- Özel Kodlu VKN

Bir takvim yılına ilişkin mukimlik belgesinin, izleyen yılın dördüncü ayına kadar geçerli olup, her yeni yıla ilişkin mukimlik belgesinin de bankalarca Boğaziçi Kurumlar Vergi Dairesi 'ne asıllarının ibraz edilmek suretiyle bir dilekçe yazılarak verilmesi ve dilekçe ekinde de Özel kodlu VKN'lerinin revize edilmesi gerekmekte olduğunun belirtilmesi gerekir.

3.2.8. Repo Gelirlerinin Vergilendirilmesi

Repo gelirleri, GVK'nın 75. maddesinin 2 numaralı fıkrasının 14 numaralı bendinde tanımlanmıştır. Buna göre; her nevi tahvil ve hazine bonosu faizleri ile Toplu Konut İdaresi, Kamu Ortaklığı İdaresi ve Özelleştirme İdaresi'nce çıkarılan menkul kıymetlerin gerei alım ve satımı taahhüdü ile iktisap veya elden çıkarılması karşılığında sağlanan menfaatlerin yani repo gelirlerinin menkul sermaye iradı sayılacağı kanunda açıkça hüküm altına alınmıştır.

GVK'nın Geçici 67 maddesinin 4 numaralı fıkrasında ise repo gelirlerinin 01.01.2006 tarihi itibarıyla vergilendirilmesine esas hususlar açıklanmış olup, repo gelirlerinden ödemeyi yapanlarca % 15 oranında vergi tevkifatı yapılmaktadır. Bu fıkra kapsamında yapılan tevkifat tutarları ise bankalar tarafından Gelir İdaresi tarafınca

hazırlanmış olan muhtasar beyannamede ertesini ayın 20. günü akşamına kadar beyan edilmekte, 26. akşamına kadar ödenmektedir. Ancak, 04.04.2007 tarih ve 26483 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren 5615 sayılı Kanunla geçici 67. madde kapsamında verilen muhtasar beyannamesinin verilme süresi de yeniden belirlenmiştir. Böylece, muhtasar beyanname verilme süresi 04.04.2007 tarihinden itibaren verilecek olanlar için eskiden olduğu gibi izleyen ayın 20 inci akşamına kadar değil, izleyen ayın 23 üncü günü akşamına kadar beyan edileceği hüküm altına alınmıştır. Söz konusu yeni kanunla sadece beyan dönemi değişmiş olup, ödeme günü için herhangi bir değişiklik bulunmadığından, ödeme izleyen ayın 26’ ıncı gününde yapılacaktır.

Öte yandan, repo gelirlerinin üzerinden yapılacak tevkifata ilişkin 18.01.2006 tarihinde Gelir İdaresi Başkanlığı tarafından Gelir Vergisi Kanunu 45 nolu sirküleri çıkarılmıştır. Bu çerçevede, söz konusu gelirlerin kamu kurum ve kuruluşlarınca elde edilmesi durumunda da tevkifat yapılması gerekmektedir.

3.2.8.1. Repo Gelirlerinin Tam Mükellef Gerçek Kişiler Açısından İncelenmesi

01.01.2006 tarihinden itibaren repo gelirlerinden elde edilen kazançlara uygulanacak olan tevkifat oranı %15 olarak belirlenmiştir.

Tevkifat matrahı vade sonu ile vade başı arasındaki elde edilen brüt faiz tutarı üzerinden hesaplanmaktadır.

Söz konusu tevkifat matrahı hesaplaması, düzenleme 01.01.2006 tarihi itibarıyla yürürlüğe girdiğinden bu tarihten sonra yapılacak ödemeler için % 15 oranında vergi tevkifatına tabi olmaktadır.

Örnek:

Bayan S’nin 31.12.2005 - 02.01.2006 tarihleri arasında repo emri vermiş olduğunu varsayalım. Vade sonu olan 02.01.2006 tarihinde ise 100.000. YTL faiz geliri elde etmiştir.

Söz konusu hesabın vadesi 01.01.2006'dan sonraki bir tarihi taşıdığından elde edilen faiz geliri üzerinden Geçici 67 nci maddenin 4 numaralı fıkrasına göre % 15 oranında tevkifat yapılması gerekmektedir.

3.2.8.2. Repo Gelirlerinin Tam Mükellef Kurumlar Açısından İncelenmesi

01.01.2006 tarihinden itibaren tam mükellef kurumların repo gelirlerinden elde edilen kazançlara uygulanması gereken tevkifat oranı %15 olarak belirlenmiştir.

Tevkifat matrahı vade sonu ile vade başı arasındaki elde edilen brüt faiz tutarı üzerinden hesaplanmaktadır. Söz konusu tevkifat matrahı hesaplaması, düzenleme 01.01.2006 tarihi itibarıyla yürürlüğe girdiğinden bu tarihten sonra yapılacak ödemeler için % 15 oranında vergi tevkifatına tabi olmaktadır.

Öte yandan, Geçici 67. maddenin 5 numaralı fıkrasınca açıklandığı üzere, gelir sahibinin gerçek veya tüzel kişi ya da dar veya tam mükellef olması, vergi mükellefiyeti bulunup bulunmaması, vergiden muaf olup olmaması ve elde edilen kazancın vergiden istisna olup olmaması bu madde kapsamında yapılacak tevkifatı etkilememektedir. Bu nedenle, tam mükellef kurumların elde ettikleri repo gelirleri de geçici 67. madde kapsamında tevkifata tabi tutulmaktadır. Ancak, tam mükellef kurumlardan tevkif yoluyla alınan vergiler, kurum kazancının tespitinde hesaplanan geçici vergi veya kurumlar vergisinden indirilebilmektedir. Bu bağlamda, tam mükellef kurumların elde ettikleri gelirler kurum kazancına tabi olduğundan, elde edilen bu gelirler üzerinden ayrıca 21.06.2006 tarih ve 26205 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan yeni 5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu uyarınca %20 oranında kurumlar vergisi alınmaktadır.

Öte yandan, ticari faaliyet kapsamında elde edilen gelirler ticari kazanç hükümleri çerçevesinde kazancın tespitinde dikkate alınacak olduğundan geçici 67. madde kapsamında ödenmiş olan bu vergiler, GVK 94 üncü madde kapsamında tevkif edilen vergilerin tâbi olduğu hükümler çerçevesinde tevkifata tâbi kazançların beyan edildiği beyannamelerde hesaplanan vergiden mahsup edilecektir. Bankalar dönemler itibarıyla

müşterilerinin elde ettikleri repo gelirlerini içeren bir ekstre hazırlamaktadırlar. Tam mükellef kurumlar bu ekstreleri ilgili beyannamelerin altına koymak suretiyle mahsup işlemini yapabilmektedir.

3.2.8.3. Repo Gelirlerinin Dar Mükellef Gerçek Kişiler Açısından İncelenmesi

01.01.2006 tarihi itibarıyla dar mükellef gerçek kişilerin elde ettikleri repo gelirleri de geçici 67. madde kapsamında % 15 tevkifata tabi tutulmaktadır. Tevkifat matrahı vade sonu ile vade başı arasındaki elde edilen brüt faiz tutarı üzerinden hesaplanmaktadır. Ancak, Çifte Vergilendirmeyi Önleme Anlaşmaları kapsamında dar mükellef kişilerin Türkiye’de elde ettikleri bu gelirler üzerinden ilgili ülke ile yapılan anlaşma çerçevesinde daha düşük oranlı vergilendirilmesi de söz konusu olabilmektedir.

Genel olarak Çifte Vergilendirmeyi Önleme Anlaşmalarının 11 üncü maddesi hükmüne göre; bir Akit Devlette doğan ve diğer Akit Devlet mukimine ödenen faiz, bu diğer Devlette vergilendirilebilmektedir. Bununla beraber, söz konusu faiz elde edildiği Akit Devlette (örneğin GVK Geç.67 kapsamında Türkiye’de) ve o Devletin (Türkiye’nin) mevzuatına göre de vergilendirilebilir.

Dar mükelleflerin Türkiye kaynaklı elde edecekleri faiz gelirleri üzerinden yapılacak tevkifat; iç mevzuatımızda düzenlenen oranların Anlaşmalarda belirlenen oranlardan yüksek olması halinde devreye girecek ve vergilendirme Anlaşmada belirlenen oranlara göre yapılacaktır. Bu çerçevede, faiz gelirleri için alınacak vergi oranları Türkiye’nin Çifte Vergilendirmeyi Önleme Anlaşması imzalamış olduğu ülkelere göre değişmektedir. Faiz gelirleri için alınacak vergi oranları 5 numaralı başlıklı Çifte Vergilendirmeyi Önleme Anlaşması bölümünde açıklandığından bu bölümde ülke bazında oranlara yer verilmemiştir.

Öte yandan, Geçici 67 inci madde çerçevesinde yapılacak tevkifat uygulamasından önce mukimlik belgesinin ve tercümesinin ibraz edilmesi durumunda Anlaşma hükümleri çerçevesinde Türkiye’de elde edilen kazançta anlaşmada öngörülen tevkifatın uygulanması

mümkün olacaktır. Tevkifat uygulamasından önce mukimlik belgesinin ibraz edilmemesi halinde anlaşma hükümleri dikkate alınmadan % 15 oranı uygulanmak suretiyle tevkifat yapılması gerekmektedir. Ancak bu durumda sonradan söz konusu mukimlik belgesinin ibrazı ile anlaşma hükümlerine göre yersiz olarak stopaj yoluyla alınan verginin iadesi talep edilebilecektir. İade işlemi ise, vergi dairesince gelir sahibine ödenmek üzere tevkifatı yapmakla sorumlu olan banka ve aracı kurum adına yapılacaktır.

Bankaların Çifte Vergilendirmeyi Önleme Anlaşmaları kapsamında düşük oranlı stopaj uygulayabilmesi için dar mükellef gerçek kişilerle işlem yapılması halinde istenen belgelere aşağıda yer verilmiştir;

- Mukimlik Belgesi
- ve
- VKN ve Özel Kodlu Vergi Kimlik Numarası alınması

Dar mükellef kişilerin, Geçici 67 nci madde kapsamında yatırım yapabilmeleri ve çifte vergilendirmeyi önleme anlaşmaları hükümlerinden yararlanabilmeleri için vergi kimlik numarası almaları gerekmektedir.

Vergi kimlik numarası alınabilmesi için dar mükellef gerçek kişilerin pasaportlarının noter onaylı bir örneği ya da vergi dairesi yetkililerince onaylanmak üzere, aslı ve fotokopisini vergi dairesine ibraz etmeleri gerekmektedir. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti vatandaşları için nüfus cüzdanının ibrazı yeterli olmaktadır.

Ayrıca, bankalar kendilerine işlem yapmak için müracaat eden ancak vergi kimlik numarası ibraz edemeyen yabancı müşterileri için, 07.11.2003 tarih ve 48244 sayılı Genel Yazısı ekinde bulunan “Yabancılar İçin Vergi Kimlik Numarası Talep Formu”nu doldurmak suretiyle toplu olarak vergi kimlik numarası alabileceklerdir. Bankaların bu şekilde toplu olarak vergi kimlik numarası alabilmeleri için, dar mükellef gerçek kişilerce vergi dairesine sunulması gereken bu belgeleri, “Yabancılar İçin Vergi Kimlik Numarası

Talep Formu”na ekleyerek İstanbul Vergi Dairesi Başkanlığı Boğaziçi Vergi Dairesi Müdürlüğü’ne göndermeleri gerekmektedir.

Alınacak mukimlik belgelerinin ise; ilgili ülkenin yetkili makamları tarafından düzenlenerek imzalanmış olması, aslının ve tercüme bürolarınca tercüme edilmiş örneğinin, banka vasıtasıyla veya doğrudan müşteri tarafından ilgili vergi dairesine (Boğaziçi Vergi Dairesi) ibraz edilmesi gerekmektedir. Banka vasıtasıyla ya da müşterinin kensinin bizzat Boğaziçi Vergi Dairesine gidilmek suretiyle ilgili belgeler vergi dairesince incelendikten sonra uygun bulunması halinde, dar mükellef gerçek kişi adına ayrıca özel kodlu vergi kimlik numarası verilmektedir. Vergi dairesince, kişinin hangi ülkenin mukimi olduğunu da gösterecek şekilde bir kodlama yapılmak suretiyle özel kodlu vergi kimlik numarası oluşturulacaktır. Özel kodlu vergi kimlik numarasının alınması halinde, bu kişiler için düşük oranlı vergi tevkifatı yapılabilmektedir. Bu VKN ise; 10 haneli olup, ilk 3 hanesi mükim olunan ülkeyi göstermektedir.

Alınacak mukimlik belgelerinin ise;

- İlgili ülkenin yetkili makamları tarafından düzenlenerek imzalanmış olması,
- Aslının ve tercüme bürolarınca tercüme edilmiş örneğinin,

banka vasıtasıyla veya doğrudan müşteri tarafından ilgili vergi dairesine (Boğaziçi Vergi Dairesi) ibraz edilmesi gerekmektedir.

Ayrıca, bir takvim yılına ilişkin mukimlik belgesinin, izleyen yılın dördüncü ayına kadar geçerli olduğu ve söz konusu belgenin her yıl yenilenmesi gerektiğinden dar mükellef gerçek kişilerin bu belgelerini her yıl itibarıyla Boğaziçi Vergi Dairesine ibrazı gerekmektedir. Bu kapsamda; yukarıda belirtilen belgelerini temin edemeyen ya da bankalara yada vergi dairesine ibraz edemeyen dar mükellef kişilerin elde ettikleri repo gelirleri üzerinden bankalarca % 15 stopaj uygulanması gerekmektedir.

Öte yandan, dar mükellefler için yeni belirlemelerin yer aldığı yeni bir tebliğ yayınlanmıştır. Bu yeni tebliğ, 8 Mart 2007 tarih ve 26456 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren 263 seri numaralı Gelir Vergisi Genel Tebliği’dir.

Bu yeni tebliğ kapsamında da ; dar mükellef kişilerin ÇVÖA hükümlerinden yararlanabilme hükmü saklı kalmıştır. Yine, bu ikili anlaşmalara istinaden; T.C hükümeti anlaşma yaptığı bu ülkeleri daha düşük oranda vergilendirebilmektedir.

ÇVÖA kapsamında dar mükellef kişi için bankalarca istenecek olan belgeler de bir değişiklik olmamış olup, istenen belgelere aşağıda yer verilmiştir.

- VKN
- Mukimlik Belgesi
- Özel Kodlu VKN

Bir takvim yılına ilişkin mukimlik belgesinin, izleyen yılın dördüncü ayına kadar geçerli olup, her yeni yıla ilişkin mukimlik belgesinin de bankalarca Boğaziçi Kurumlar Vergi Dairesi ’ne asıllarının ibraz edilmek suretiyle bir dilekçe yazılarak verilmesi ve dilekçe ekinde de Özel kodlu VKN’lerinin revize edilmesi gerekmekte olduğunun belirtilmesi gerekir.

3.2.8.4. Repo Gelirlerinin Dar Mükellef Kurumlar Açısından İncelenmesi

01.01.2006 tarihi itibarıyla dar mükellef kurumların da elde ettikleri repo gelirleri üzerinden % 15 tevkifat yapılmaktadır. Tevkifat matrahı vade sonu ile vade başı arasındaki elde edilen brüt faiz tutarı üzerinden hesaplanmaktadır.

Ancak Çifte Vergilendirmeyi Önleme Anlaşmaları dar mükellef kurumlar içinde geçerlidir. Dar mükelleflerin Türkiye kaynaklı elde edecekleri faiz gelirleri üzerinden yapılacak tevkifat; iç mevzuatımızda düzenlenen oranların Anlaşmalarda belirlenen oranlardan yüksek olması halinde devreye girecek ve vergilendirme Anlaşmada belirlenen

oranlara göre yapılacaktır. Bu çerçevede, faiz gelirleri için alınacak vergi oranları Türkiye'nin Çifte Vergilendirmeyi Önleme Anlaşması imzalamış olduğu ülkelere göre değişmektedir.

Diğer yandan, dar mükellef kurumların da geçici 67. madde kapsamında mevduat faizi geliri elde edebilmesi ve çifte vergilendirmeyi önleme anlaşmaları hükümlerinden yararlanabilmeleri için vergi kimlik numarası almaları gerekmektedir.

Vergi kimlik numarası alınabilmesi için dar mükellef kurumların, kendi ülkelerinde geçerli kuruluş belgesinin Türkiye'nin o ülkede bulunan temsilciliğince onaylı Türkçe bir örneğini veya yabancı dilde onaylı kuruluş belgesinin tercüme bürolarınca tercüme edilmiş Türkçe bir örneğinin ilgili vergi dairesine ibraz edilmesi gerekir. Bankalar kendilerine işlem yapmak için müracaat eden ancak vergi kimlik numarası ibraz edemeyen yabancı müşterileri için, 07.11.2003 tarih ve 48244 sayılı Genel Yazısı ekinde bulunan "Yabancılar İçin Vergi Kimlik Numarası Talep Formu"nu doldurmak suretiyle toplu olarak vergi kimlik numarası alabilmektedir.

Bankaların bu şekilde toplu olarak vergi kimlik numarası alabilmeleri için, dar mükellef kurumlarca vergi dairesine sunulması gereken bu belgeleri, "Yabancılar İçin Vergi Kimlik Numarası Talep Formu"na ekleyerek İstanbul Vergi Dairesi Başkanlığı Boğaziçi Vergi Dairesi Müdürlüğü'ne göndermeleri gerekmektedir.

Çifte vergilendirmeyi önleme anlaşmaları hükümlerinden yararlanılabilmesi için ise dar mükellef kurumlar 01.01.2007'ye kadar kuruluş belgesi, 01.01.2007'den itibaren mukimlik belgesinin de bankalar aracılığıyla ilgili vergi dairesine ibraz edilerek özel kodlu vergi kimlik numarası alınması gerekir.

Özel kodlu vergi kimlik numarası alınabilmesi için, 01.01.2007'ye kadar, dar mükellef kurumlardan kuruluş belgesi alınması yeterlidir. Bu kurumlar kendi ülkelerinde geçerli kuruluş belgesinin Türkiye'nin o ülkede bulunan temsilciliğince onaylı bir Türkçe örneğinin veya yabancı dilde onaylı kuruluş belgesinin tercüme bürolarınca tercüme

edilmiş bir örneğini banka yada vergi dairesine vermesi şartıyla çifte vergilendirme hükümlerinden yararlanarak düşük oranda stopaja tabi olabileceklerdir. Ancak 01.01.2007 tarihinden sonra dar mükellef kurumlarda mukimlik belgesi temin etmek zorunda bırakılmıştır. Ancak bu mukimlik belgesi gerçek kişiler için her yıl yenilenmesi gerekirken, kurumlar için üç sene de bir yenilenmesi esastır.

Özel kodlu VKN, vergi dairesince, bu kurumun hangi ülkenin mukimi olduğunu da gösterecek şekilde bir kodlama yapılmak suretiyle oluşturulmakta olup, ancak bu VKN'nin alınması sonrasında çifte vergilendirmeyi önleme anlaşmalarının hükümlerinden yararlanılabilir.

01.01.2007 tarihinden sonra uygulanmak üzere istenen mukimlik belgesi ise Anlaşmaya taraf devlette o dönemde mukim olarak tam mükellefiyet esasında tüm dünya kazançları üzerinden vergilendirildiğini belirten, Anlaşmanın 3'üncü maddesinde tanımlanan yetkili makam tarafından düzenlenerek imzalanmış olması ve bu belgenin de aslının ve tercüme bürolarınca tercüme edilmiş örneğinin ibraz edilmesi gerekmektedir. Tevkifat uygulamasından önce bu belgenin ibraz edilmemesi halinde Çifte Vergilendirmeyi Önleme Anlaşması hükümleri dikkate alınmadan bankalarca dar mükellef kurumun elde ettiği mevduat faizi üzerinden % 15 oranı uygulanmak suretiyle tevkifat yapılması gerekir.

Öte yandan, dar mükellef kurumun mukimlik belgesini sonradan temin etmesi halinde, bu belgenin ibrazı ile Çifte Vergilendirmeyi Önleme Anlaşması hükümleri ve iç mevzuatımız hükümleri doğrultusunda %15 oranında uygulanan verginin iadesi de mümkün olmaktadır. Bu durumda iade işlemi, vergi dairesince, gelir sahibine ödenmek üzere tevkifatı yapmakla sorumlu olan banka adına yapılmaktadır.

Son olarak, dar mükellefler için yeni belirlemelerin yer aldığı yeni bir tebliğ yayımlanmıştır. Yeni tebliğ, 8 Mart 2007 tarih ve 26456 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 263 seri numaralı Gelir Vergisi Genel Tebliği'dir.

Bu yeni tebliğ kapsamında da ; dar mükellef kurumların ÇVÖA hükümlerinden yararlanabilme hükmü saklı kalmıştır. Yine, bu ikili anlaşmalara istinaden; T.C hükümeti anlaşma yaptığı bu ülkeleri daha düşük oranda vergilendirebilmektedir.

ÇVÖA kapsamında dar mükellef kurumlar için bankalarca istenecek olan belgeler de bir değişiklik olmamış olup, istenen belgelere aşağıda yer verilmiştir.

- VKN
- Mukimlik Belgesi
- Özel Kodlu VKN

Bir takvim yılına ilişkin mukimlik belgesinin, izleyen yılın dördüncü ayına kadar geçerli olup, her yeni yıla ilişkin mukimlik belgesinin de bankalarca Boğaziçi Kurumlar Vergi Dairesi 'ne asıllarının ibraz edilmek suretiyle bir dilekçe yazılarak verilmesi ve dilekçe ekinde de Özel kodlu VKN'lerinin revize edilmesi gerekmekte olduğunun belirtilmesi gerekir.

3.2.9. Menkul Kıymetler Yatırım Fonları Katılma Belgelerinin Fona İadesinden Elde Edilen Gelirlerin Vergilendirilmesi

1 Ekim 2006 tarihinden itibaren yatırım fonlarının katılma belgelerinin ilgili olduğu fona iadesi ve menkul kıymetler yatırım ortaklıklarının hisse senetlerinin alım satımından elde edilen gelirlerin vergilendirmesi esasında değişiklikler yapılmıştır.

Buna göre; 23.07.2006 tarihli 2006/10731 sayılı BKK ile, 01.10.2006 tarihinden itibaren yatırım fonu katılma belgelerinin ve yatırım ortaklığı hisse senetlerinin fona iadesinden/satışından elde edilen kazançlar üzerinden % 10 tevkifat yapılmasını ve vergilemede mükerrerliği önlenmesi amacıyla yine aynı tarihten itibaren, bu fon ve ortaklıkların portföy kazançları üzerinden alınan tevkifatın oranının % 10'dan % 0'a indirilmesi kararlaştırılmıştır.

Bu düzenlemelerin uygulanmasına, 01.10.2006 tarihinde başlanmış olup, yeni uygulamada, menkul kıymet yatırım fonu ve ortaklıkları ile borsa yatırım fonları, konut finansman fonları ve varlık finansman fonlarının portföy kazançları üzerinden tevkifat yapılmayacak (tevkifat oranı % 0) ve fakat bunların katılma belgelerinin fona iadesinden/satışından elde edilecek kazançlar ise % 10 oranında tevkifata tabi tutulacaktır.

Ayrıca, yeni düzenleme ile, sürekli olarak portföyünün en az % 51'i İstanbul Menkul Kıymetler Borsasında işlem gören hisse senetlerinden oluşan yatırım fonlarının bir yıldan fazla süreyle elde tutulan katılma belgelerinin elden çıkarılmasında sağlanan kazançlar üzerinden tevkifat yapılmayacaktır.

Bu yeni uygulama öncesinde, Sermaye Piyasası Kanunu'na göre kurulan menkul kıymetler yatırım fonları ile menkul kıymetler yatırım ortaklıklarının kurumlar vergisinden istisna edilmiş olan portföy kazançları üzerinden;

- 01.01.2006 -23.07.2006 tarihine kadar %15,
- 24.07.2006-30.09.2006 tarihine kadar %10 oranında vergileme yapılmakta idi.

Bu nedenle, yatırım fonu fiyatı hesaplanırken, elde edilen gelir üzerinden %10 stopaj, sistemsel olarak otomatik olarak hesaplanıp, açıklanan yeni fiyat içerisinde müşterilere yansıtılmaktaydı. Diğer bir deyişle; açıklanan fiyat (vergili) net geliri yansıtılmaktaydı.

Böylece, kurumlar fon üzerinden elde ettikleri gelirler için ödedikleri stopajı ayrı bir kalem olarak hesap planlarında izleyememekte, bu sebeple yatırım fonları için ödedikleri verginin fon içerisinde kalması nedeniyle Kurumlar vergisinden mahsup edilememektedir.

Ancak yeni düzenleme ile, 2006/10731 sayılı BKK'na istinaden; 01.10.2006 tarihinden itibaren portföy kazançları üzerinden %0 oranında tevkifat yapılmaya

başlanmıştır. Dolayısıyla, portföy kazançları üzerinden vergilendirilme yapılmasına son verilerek yatırımcı bazında vergilemeye geçilmiştir.

Böylece, 01.10.2006 tarihinden itibaren, yatırımcının fona katılma belgesini satması ile yatırım ortaklığı hisse senetleri alım satım kazancı nedeniyle elde edilen gelirler üzerinden %10'luk vergi kesintisi (stopaj) yapılmaya başlanmıştır.

01.10.2006 tarihinden itibaren; yatırım fonu katılma belgelerinin fona iadesinden elde edilen gelirler için kesilen stopaj, yatırımcı bazında vergilendirilmek suretiyle bankalar tarafından müşteri adına vergi dairesine yatırılacaktır.

Diğer bir deyişle, açıklanacak olan fiyat artık net (vergili) fiyatı değil, brüt fiyatı gösteriyor şekilde olacaktır. Böylece brüt fiyat açıklanması nedeniyle, kişi yada kurumların bu gelirler den elde ettikleri kazançlar üzerinden %10 stopaj ödeyecek olup, banka bu vergiyi (stopajı) müşterisi adına FIFO (İlk Giren İlk Çıkar) yöntemi ile otomatik olarak hesaptan tahsil edecek olup, müşterinin hesabına net rakamı geçecektir.

Bu bağlamda, 01.10.2006 tarihinden itibaren yatırım fonları da hazine bonoları ve tahvillere paralel bir şekilde vergilendirilmeye başlanmıştır. Yeni uygulama ile fon işlemlerinden doğan zararlar da karlardan mahsup edilebilme imkanına kavuşmuştur.

3.2.9.1. Menkul Kıymetler Yatırım Fonları Katılma Belgelerinin Fona İadesinden Elde Edilen Gelirlerin Tam Mükellef Gerçek Kişiler İncelenmesi

Geçici 67. maddenin 8 numaralı fıkrasına göre; Sermaye Piyasası Kanununa göre kurulan menkul kıymetler yatırım fonları (**borsa yatırım fonları ile konut finansman fonları ve varlık finansman fonları dahil**) ile menkul kıymetler yatırım ortaklıklarının Kurumlar Vergisinden istisna edilmiş olan portföy kazançları, dağıtılsın veya dağıtılmasın % 15 oranında vergi tevkifatına tâbi tutulmaktaydı. Ayrıca bu kazançlar üzerinden GVK 94 üncü madde uyarınca ayrıca tevkifat yapılmamakta olduğu ile bu fon veya ortaklıklarının katılma belgelerinin ilgili fona iadesinden elde edilen gelirler ile hisse senetlerinin alım satımından elde edilen kazançlar için yıllık beyanname verilmeyeceği de anılan kanunda

açıklanmıştı. Böylece, diğer gelirler nedeniyle beyanname verilmesi halinde de bu gelirler beyannameye dahil edilmeyecekti.

Ancak, GVK'nın Geçici 67 nci maddesinin 1 numaralı fıkrasının altıncı paragrafında yapılan değişiklik ve anılan BKK ile, 01.10.2006 tarihinden itibaren Sermaye Piyasası Kanununa göre kurulan menkul kıymetler yatırım fonlarının katılma belgelerinin ilgili olduğu fona iadesi geçici 67. madde kapsamında tevkifat kapsamına alınmıştır. Ayrıca 257 nolu GVK Genel Tebliğinde yer alan aynı tür menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası aracının değerlendirilmesindeki sınıflandırma bu uygulama öncesine kadar üçe ayrılmakta iken, 01.10.2006 tarihinden itibaren Sermaye Piyasası Kanununa göre kurulan menkul kıymetler yatırım fonlarının katılma belgelerinin ilgili olduğu fona iadesi tevkifat kapsamına alındığından, bu sınıflamaya “Yatırım Fonları Katılma Belgeleri” de eklenmesi suretiyle, bu tarihten itibaren sözkonusu sınıflama dörde ayrılmaktadır.

Bu bağlamda, yatırım fonu katılma belgesinin fona iadesinden elde edilen kazançlar ayrı bir sınıflandırma içine alındığından, zarar edilmesi halinde bu sınıflandırma içinde zarar mahsubunun da yapılması imkanına kavuşmuştur.

Öte yandan, önceki uygulamada bu fonların katılma belgelerinin ilgili olduğu fona iadesinden elde edilen gelirler katılımcı nezdinde vergilendirilmediğinden, 01.10.2006 tarihinden itibaren yapılacak % 10'luk tevkifat uygulamasında, yatırımcıların bu tarihten önce iktisap ettikleri yatırım fonları katılma belgeleri için; Eylül ayının son işlem gününde ilgili yatırım fonu katılma belgesinin kapanış fiyatı, bundan böyle alış maliyeti olarak dikkate alınmıştır. Bu tarihten sonraki alım satımlar ise bankalar FIFO (İlk Giren İlk Çıkar) yöntemi esas alınmak suretiyle tevkifat yapmaktadır.

Geçici 67. madde, 257 ve 258 nolu GVK Genel Tebliğinde yapılan açıklamalar çerçevesinde, tevkifat matrahının tespitinde dikkate alınması gereken hususlara aşağıda yer verilmiştir.

- Alım-satım işlemlerinde tevkifat matrahı alış bedeli ile satış bedeli arasındaki tutar olarak hesaplanmaktadır.
- Alış ve satış işlemleri sırasında ödenen komisyonlar ile banka ve sigorta muameleleri vergisi tevkifat matrahının tespitinde dikkate alınacak olup, bu giderler dışında başkaca bir giderin tevkifat matrahının tespitinde indirim konusu yapılamaz.
- Aynı tür menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası aracından değişik tarihlerde alımlar yapıldıktan sonra bunların bir kısmının elden çıkarılması halinde, **ilk giren ilk çıkar yöntemi (FIFO)** kullanılmak suretiyle, tevkifat matrahının tespitinde dikkate alınacak alış bedeli belirlenir.
- Üç aylık dönem içerisinde yatırım fonları ile ilgili olarak birden fazla alım - satım işlemi yapılması halinde tevkifatın gerçekleştirilmesinde bu işlemler tek bir işlem olarak dikkate alınır.
- Yatırım fonlarının alım satımından doğan zararlar takvim yılı aşılmamak kaydıyla izleyen dönemlerin tevkifat matrahından mahsup edilir.

Bu yeni uygulamayla tam mükellef gerçek kişilerin elde ettikleri gelirler açısından bir değişiklik sözkonusu olmamakta olup, yatırım fonu katılma belgelerinin fona iadesinden elde edilen gelirler için kesilen stopaj, bundan böyle yatırımcı bazında vergilendirilmek suretiyle bankalar tarafından müşteri adına vergi dairesine yatırılmaktadır.

Öte yandan, tam mükellef gerçek kişilere avantaj sağlayan bir uygulamaya da geçilmiştir. Yeni uygulamaya göre, sürekli olarak portföyünün en az % 51'i İstanbul Menkul Kıymetler Borsasında işlem gören hisse senetlerinden oluşan yatırım fonlarının bir yıldan fazla süreyle elde tutulan katılma belgelerinin elden çıkarılması ile ilgili olarak, bir yıllık sürenin hesaplanmasında, katılma belgesinin iktisap tarihinin esas alınması ile bu uygulama öncesinde yatırımcının almış olduğu bu tür fonlarda geriye yönelik olarak vergilendirilmemesi yönünde karara bağlanmıştır.

Örnek olarak Bay A 30.11.2005 tarihinde portföyünün %51'i İMKB'de işlem gören hisse senetlerinden oluşan yatırım fonu almış olsun. Bu fonu 01.12.2006 tarihinden sonraki bir tarihte satar ise, elde ettiği gelir tutarı ne olursa olsun bu geliri üzerinden tevkifat yapılmayacağından herhangi bir vergi ödenmesi durumuyla karşılaşılmayacaktır.

Ancak değişken fonlarla ilgili olarak, Takasbank tarafından günlük olarak açıklanan bilgiler çerçevesinde, fon portföyünün % 51'inin İstanbul Menkul Kıymetler Borsasında işlem gören hisse senetlerinden oluşması şartının ihlal edilmesi durumunda, ertesi günden itibaren söz konusu katılma belgelerinin elden çıkarılmasından elde edilen gelirler üzerinden tevkifat yapılması gerekmektedir. Bu nedenle fon portföyünün %51'in altına inmesi halinde bu istisnadan yararlanılamaz.

3.2.9.2. Menkul Kıymetler Yatırım Fonları Katılma Belgelerinin Fona İadesinden Elde Edilen Gelirlerin Tam Mükellef Kurumlar Açısından İncelenmesi

01.10.2006 tarihinden itibaren Sermaye Piyasası Kanununa göre kurulan menkul kıymetler yatırım fonlarının katılma belgelerinin ilgili olduğu fona iadesi geçici 67. madde kapsamında tevkifat kapsamına alınmıştır. Ayrıca 257 nolu GVK Genel Tebliğinde yer alan aynı tür menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası aracının değerlendirilmesindeki sınıflandırma bu uygulama öncesine kadar üçe ayrılmakta iken, 01.10.2006 tarihinden itibaren Sermaye Piyasası Kanununa göre kurulan menkul kıymetler yatırım fonlarının katılma belgelerinin ilgili olduğu fona iadesi tevkifat kapsamına alındığından, bu sınıflamaya "Yatırım Fonları Katılma Belgeleri" de eklenmesi suretiyle, bu tarihten itibaren sözkonusu sınıflama dörte ayrılmaktadır.

Bu bağlamda, yatırım fonu katılma belgesinin fona iadesinden elde edilen kazançlar ayrı bir sınıflandırma içine alındığından, zarar edilmesi halinde bu sınıflandırma içinde zarar mahsubunun da yapılması imkanına kavuşmuştur.

Öte yandan, önceki uygulamada bu fonların katılma belgelerinin ilgili olduğu fona iadesinden elde edilen gelirler katılımcı nezdinde vergilendirilmediğinden, 01.10.2006 tarihinden itibaren yapılacak % 10'luk tevkifat uygulamasında, yatırımcıların bu tarihten önce iktisap ettikleri yatırım fonları katılma belgeleri için; Eylül ayının son işlem gününde ilgili yatırım fonu katılma belgesinin kapanış fiyatı, bundan böyle alış maliyeti olarak dikkate alınmıştır.

01.10.2006 tarihinden itibaren, tam mükellef kurumlar yatırım fonu katılma belgelerinin fona iadesinden elde edilen gelirleri kurumlar vergisi uyarınca %20 oranında vergiye tabidir. Ancak geçici 67. madde kapsamında ödenen stopaj, 01.10.2006 tarihinden itibaren kurumlar vergisinden mahsup edilme imkanına da kavuşmuştur. Tam mükellef kurumlar için de gerçek kişilerde olduğu gibi, %51'inin devamlı olarak hisse senedi taşıyan yatırım fonu olması ve 1 yıl elde tutulması durumunda stopajdan muaf hale getirilmiştir. Yine, değişken fonlarla ilgili olarak, Takasbank tarafından günlük olarak açıklanan bilgiler çerçevesinde, fon portföyünün % 51'inin İstanbul Menkul Kıymetler Borsasında işlem gören hisse senetlerinden oluşması şartının ihlal edilmesi durumunda, ertesi günden itibaren söz konusu katılma belgelerinin elden çıkarılmasından elde edilen gelirler üzerinden tevkifat yapılması gerekmektedir. Bu nedenle fon portföyünün %51'in altına inmesi halinde bu istisnadan yararlanılamaz.

Diğer yandan, bankalarca gerçekleştirilecek tevkifat, elde edilmesine aracılık ettikleri kazançlar ile ilgili olmalıdır. Dolayısıyla, bu kurumların kendi portföylerinde bulunan menkul kıymetler veya diğer sermaye piyasası araçlarından elde ettikleri kazançlar tevkifat kapsamında olmayacaktır. Aynı şekilde, bir bankanın kendi portföyünde bulunan bir menkul kıymeti başka bir bankaya satması durumunda da banka tarafından elde edilen gelir üzerinden tevkifat yapılmayacaktır. Ancak, bankanın başka bir banka/aracı kurumu aracı kılmak suretiyle menkul kıymet satın alması durumunda bu menkul kıymetlerle ilgili olarak elde edeceği gelirden sorumlularca tevkifat yapılacağı tabidir. Bu kapsamda, yurtiçi bankalar ile yurtiçi yabancı banka şubelerinin kendi portföyünde bulunan bu fonların başka

bir tam mükellef bankatarafından alınıp sonradan fona iade edilmesi durumunda elde edilen kazançlar geçici 67. madde kapsamında tevkifata tabi olmamaktadır.

Geçici 67. madde, 257 ve 258 nolu GVK Genel Tebliğinde yapılan açıklamalar çerçevesinde, tevkifat matrahının tespitinde dikkate alınması gereken hususlara aşağıda yer verilmiştir.

- Alım-satım işlemlerinde tevkifat matrahı alış bedeli ile satış bedeli arasındaki tutar olarak hesaplanmaktadır.
- Alış ve satış işlemleri sırasında ödenen komisyonlar ile banka ve sigorta muameleleri vergisi tevkifat matrahının tespitinde dikkate alınacak olup, bu giderler dışında başkaca bir giderin tevkifat matrahının tespitinde indirim konusu yapılamaz.
- Aynı tür menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası aracından değişik tarihlerde alımlar yapıldıktan sonra bunların bir kısmının elden çıkarılması halinde, **ilk giren ilk çıkar yöntemi (FIFO)** kullanılmak suretiyle, tevkifat matrahının tespitinde dikkate alınacak alış bedeli belirlenir.
- Üç aylık dönem içerisinde yatırım fonları ile ilgili olarak birden fazla alım satım işlemi yapılması halinde tevkifatın gerçekleştirilmesinde bu işlemler tek bir işlem olarak dikkate alınır.
- Yatırım fonlarının alım satımından doğan zararlar takvim yılı aşılmamak kaydıyla izleyen dönemlerin tevkifat matrahından mahsup edilir.

3.2.9.3. Menkul Kıymetler Yatırım Fonları Katılma Belgelerinin Fona İadesinden Elde Edilen Gelirlerin Dar Mükellef Gerçek Kişiler Açısından İncelenmesi

01.01.2006 – 23.07.2006 tarihine kadar, yatırım fonlarının kurumlar vergisinden istisna edilmiş olan portföy kazançları üzerinden mükellefiyet ayrımı yapılmaksızın %15

oranında tevkifat yapılmak suretiyle vergilendirilmekteydi. Ancak 2006/10731 sayılı BKK ile 24.07.2006-30.09.2006 tarihine kadar bu kazançların %10 oranında vergilemesine karar verilmiştir. Yine aynı BKK'na istinaden, 01.10.2006 tarihinden itibaren portföy kazançları üzerinden %0 oranında tevkifat yapılmaya başlanmasına dolayısıyla, portföy kazançları üzerinden vergilendirilme yapılmasına son verilerek yatırımcı bazında vergilemeye geçilmiştir. Diğer yandan, dar mükellef gerçek kişiler için de 07.07.2006 tarihinden itibaren tevkifat oranının %0 olarak uygulanmasına karar verilmiştir. Böylece yatırım fonlarının yatırımcı bazında vergilendirilmesine geçilmiş olmasına rağmen, dar mükellef gerçek kişilerin %0 oranında stopaja tabi tutulacağından, bu kişiler için %0 oranında vergikesilmesi gerekmektedir.

Ancak, bankalar tarafından bu kişilere % 0 oranlı stopajın uygulanabilmesi için bazı şartlar gerekmektedir. Bu kişilerle işlem yapıldığında istenecek belgelere aşağıda yer verilmiştir;

•Mukimlik Belgesi

ve

•VKN ve Özel Kodlu Vergi Kimlik Numarası alınması

Alınacak mukimlik belgelerinin ise;

- İlgili ülkenin yetkili makamları tarafından düzenlenerek imzalanmış olması,
- Aslının ve tercüme bürolarınca tercüme edilmiş örneğinin,

banka vasıtasıyla veya doğrudan müşteri tarafından ilgili vergi dairesine (Boğaziçi Vergi Dairesi) ibraz edilmesi gerekmektedir.

Banka vasıtasıyla ya da müşterinin kensinin bizzat Boğaziçi Vergi Dairesine gidilmek suretiyle ilgili belgeler vergi dairesince incelendikten sonra uygun bulunması halinde, dar mükellef gerçek kişi adına özel kodlu vergi kimlik numarası alınabilmektedir.

Özel kodlu vergi kimlik numarası 10 haneli olup, ilk 3 hanesi mükim olunan ülkeyi göstermektedir. Özel kodlu vergi kimlik numarasının alınması halinde, bu kişiler için %0 oranlı vergi tevkifatı yapılabilmektedir.

Ayrıca, bir takvim yılına ilişkin mukimlik belgesinin, izleyen yılın dördüncü ayına kadar geçerli olduğu ve söz konusu belgenin her yıl yenilenmesi gerektiğinden dar mükellef gerçek kişilerin bu belgelerini her yıl itibariyle Boğaziçi Vergi Dairesine ibraz gerekmektedir.

Ancak, yukarıda belirtilen belgelerini temin edemeyen ya da bankalara ya da vergi dairesine ibraz edemeyen dar mükellef kişilerin elde ettikleri kazançlar üzerinden tam mükellefler için açıklanan ve şu an itibariyle yürürlükte olan oranın (% 10) bankalarca tevkif edilmesi gerekir.

Öte yandan, dar mükellefler için yeni belirlemelerin yer aldığı yeni bir tebliğ yayınlanmıştır. Bu yeni tebliğ, 8 Mart 2007 tarih ve 26456 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren 263 seri numaralı Gelir Vergisi Genel Tebliği’dir. Yeni tebliğe istinaden; dar mükellef gerçek kişiler için herhangi bir değişiklik olmamış olup, son hükümler çerçevesince bankalarca alınması gereken belgelere yer verilmiştir.

Bu yeni tebliğe göre; dar mükellef gerçek kişiler için bankalarca alınması gereken belgeler; VKN + Dar mükellef gerçek kişi Mukimlik Belgesi + Özel Kodlu VKN’dir. Bir takvim yılına ilişkin mukimlik belgesinin, izleyen yılın dördüncü ayına kadar geçerli olup, her yeni yıla ilişkin mukimlik belgesinin de bankalarca Boğaziçi Kurumlar Vergi Dairesi’ne asıllarının ibraz edilmek suretiyle bir dilekçe yazılarak verilmesi ve dilekçe ekinde de Özel kodlu VKN’lerinin revize edilmesi gerekmekte olduğunun belirtilmesi gerekir.

Dar mükellef gerçek kişiler için ; mukimlik belgesi uygulaması devam etmekte olup, bu belgeyi ibraz edemeyen müşteriler için, vergileme tam mükellefiyet esasları çerçevesinde bankalar tarafınca yapılması gerekmektedir. Şu an itibariyle tam mükellefiyet

kapsamında oran %10 'dur. Ancak mukimlik belgesini getiren dar mükellef gerçek kişiler için vergileme %0 olarak dikkate alınacaktır.

3.2.9.4. Menkul Kıymetler Yatırım Fonları Katılma Belgelerinin Fona İadesinden Elde Edilen Gelirlerin Dar Mükellef Kurumlar Açısından İncelenmesi

Dar mükellef gerçek kişiler için geçerli olan hükümler dar mükellef kurumlar içinde geçerlidir. Bu bağlamda, 01.01.2006 – 23.07.2006 tarihine kadar, yatırım fonlarının kurumlar vergisinden istisna edilmiş olan portföy kazançları üzerinden mükellefiyet ayrımı yapılmaksızın %15 oranında tevkifat yapılmak suretiyle vergilendirilmekteydi. Ancak 2006/10731 sayılı BKK ile 24.07.2006 - 30.09.2006 tarihine kadar bu kazançların %10 oranında vergilemesine karar verilmiştir. Yine aynı BKK'na istinaden, 01.10.2006 tarihinden itibaren portföy kazançları üzerinden %0 oranında tevkifat yapılmaya başlanmasına, dolayısıyla, portföy kazançları üzerinden vergilendirilme yapılmasına son verilerek yatırımcı bazında vergilemeye geçilmiştir. Diğer yandan, dar mükellef gerçek kişiler için de 07.07.2006 tarihinden itibaren tevkifat oranının %0 olarak uygulanmasına karar verilmiştir. Böylece 01.10.2006 tarihinde her ne kadar yatırım fonlarının yatırımcı bazında vergilendirilmesine geçilmiş olsa bile, dar mükellef kurumların %0 oranında stopaja tabi tutulacağından, bu kurumlar için %0 oranında vergi kesilmesi gerekmektedir.

Diğer yandan, dar mükellef kurumlara %0 oranında tevkifat uygulanabilmesi bazı bilgi ve belgelerin temin edilmesi şartıyla geçerli olacaktır.

Bankalar tarafından % 0 oranlı stopajın uygulanabilmesi için, dar mükellef kurumlarla işlem yapıldığında istenecek belgelere aşağıda yer verilmiştir;

Dar Mükellef Kurumun (Saklamacısı yok, Banka ile direkt olarak işlem yapıyorsa)

•01.01.2007'ye kadar Kuruluş Belgesi, 01.01.2007'den itibaren mukimlik belgesi alınması

ve

•VKN ve Özel kodlu VKN alınması

01.01.2007'ye kadar uygulama için ;

Dar mükellef kurumlardan kuruluş belgesi alınması gereklidir. İlgili kurumlar kendi ülkelerinde geçerli kuruluş belgesinin Türkiye'nin o ülkede bulunan temsilciliğince onaylı bir Türkçe örneğinin veya yabancı dilde onaylı kuruluş belgesinin tercüme bürolarınca tercüme edilmiş bir örneğini banka yada vergi dairesine vermesi şartıyla %0 oranlı tevkifat uygulamasına geçebilir.

01.01.2007 tarihinden sonrasındaki uygulama için;

Dar mükellef kurumlardan da mukimlik belgesi istenecektir. Ancak bu belgenin dar mükellef gerçek kişilerce her yıl yenilenmesi gerekirken, dar mükellef kurumlarca ise üç yılda bir yenilenmesi gerekir.

Son olarak, 01.01.2007 tarihinden itibaren dar mükellef kurumlarca da mukimlik belgesi alınmasına ilişkin uygulamaya ise Gelir İdaresinin 8 Mart 2007 tarihinde yayımlanan 263 nolu Gelir Vergisi Genel Tebliği'ne istinaden son verilmiştir.

Yeni tebliğe istinaden; dar mükellef kurumların söz konusu gelirlerine % 0 oranında tevkifat uygulanabilmesi için, bu kurumların kendi ülkelerinde geçerli kuruluş belgesinin Türkiye'nin o ülkede bulunan temsilciliğince onaylı Türkçe bir örneğini veya yabancı dilde onaylı kuruluş belgesinin tercüme bürolarınca tercüme edilmiş Türkçe bir örneğinin ibrazı yeterli olup, bu belgenin temini ardından Özel Kodlu VKN alınması gerekmektedir.

Dar mükellef kurumlar için bankalarca alınması gereken belgeler; VKN + yukarıda belirlenen şekilde alınacak olan Kuruluş Belgesi + Özel Kodlu VKN 'dir. Ancak bu kuruluş belgesinin her sene itibariyle mukimlik belgesi gibi revize edilmesi gerekmemektedir.

Dar mükellef kurumlar bazen saklamacı kuruluşlar aracılığıyla da Türkiye'de işlem yapabilmektedir.

Dar Mükellef Kurumun Saklamacısı varsa

- Saklamacısından yazı alınması,

veya

- İlgili kurumdan saklamacısının kim olduğuna dair ve tüm vergi yükümlülüklerinin saklamacı kurum tarafından yerine getirileceğine dair yazı alınması

gerekir.

Diğer vergi kimlik numarası ve özel kodlu vergi kimlik numaralarının alımına ilişkin olarak tüm yükümlülük saklamacı kuruluşta olduğundan, bankaların bu belgeleri temini gerekli olmayıp, bankaların vergi sorumluluğu sadece yukarıda yer alan yazılardan herhangi birinin temin edilmesi ile sınırlıdır. Ayrıca, dar mükellef kurumlara ait tüm işlemler için vergilerin hesaplanıp doğru olarak ödenmesinden sorumlu olan kuruluşta saklamacı kuruluşur.

Ancak, yukarıda belirtilen belgeleri temin edemeyen ya da bankalara ya da vergi dairesine ibraz edemeyen dar mükellef kurumlar için yatırım fonu katılma belgesinin fona iadesinden doğan kazançlar üzerinden bankalarca % 10 oranında stopaj uygulanması gerekmektedir.

3.2.10. Vadeli İşlem ve Opsiyon Sözleşmelerinden Elde Edilen Kazançların Vergilendirilmesi

Geçici 67. maddenin 13 numaralı fıkrasında menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası aracına ilişkin tanıma yer verilmiştir. Bu Kanun uyarınca, bankaların ve aracı kurumların taraf olduğu veya bunlar aracılığıyla yapılan; belirli bir vadede, önceden belirlenen fiyat, miktar ve nitelikte, ekonomik veya finansal göstergelere dayalı olarak düzenlenenler de dahil olmak üzere, para veya sermaye piyasası aracını, malı, kıymetli madeni ve döviz alma, satma, değiştirme hak ve/veya yükümlülüğünü veren vadeli işlem ve opsiyon sözleşmelerinin diğer sermaye piyasası aracı olarak kabul edileceği benimsenmiştir.

Diğer sermaye piyasası aracı ifadesi ise, özel bir belirleme yapılmadığı sürece Türkiye’de ihraç edilmiş ve Sermaye Piyasası Kurulunca kayda alınmış ve/veya Türkiye’de kurulu menkul kıymet ve vadeli işlem ve opsiyon borsalarında işlem gören menkul kıymetler veya diğer sermaye piyasası araçları ile kayda alınmamış olsa veya menkul kıymet ve vadeli işlem borsalarında işlem görmese dahi Hazine veya diğer kamu tüzel kişileri tarafından ihraç edilecek her türlü menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası aracını ifade etmektedir.

Öte yandan, Türkiye’de kurulu vadeli işlem ve opsiyon borsalarında tam ve dar mükellef gerçek/tüzel kişiler tarafından 2006 yılında yapılan işlemlerden elde edilen kazançlar için tevkifat oranı sıfır olarak uygulanacaktır. 2007 ve izleyen yıllarda ise 5527 sayılı Kanun ve 2006/10731 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı gereğince tevkifat yapılacağı tabidir hükmü yer almaktaydı. Ancak 04.04.2007 tarih ve 26483 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 5615 sayılı Kanun’un 10. maddesi ile GVK Geçici 67. maddesinin 14 numaralı fıkrasında yer alan ibare 31.12.2008 tarihine kadar olarak değişmiştir. Bu nedenle, Türkiye’de kurulu vadeli işlem ve opsiyon borsalarında 2008 yılı sonuna kadar yapılan işlemlerden elde edilen kazançlar için tevkifat oranı sıfır olarak uygulanacaktır.

Ayrıca, menkul kıymetler üzerine yapılan vadeli işlem ve opsiyon sözleşmelerinde sınıflandırma, işlemle ilişkilendirilen menkul kıymetin dahil olduğu gruba göre yapılması gerekir. Menkul kıymete bağlı olmaksızın yapılan işlemler ise vadeli işlem ve opsiyon sözleşmeleri grubu içinde değerlendirilecektir.

3.2.10.1. Vadeli İşlem ve Opsiyon Sözleşmelerinden Elde Edilen Kazançların Tam Mükellef Gerçek Kişiler Açısından İncelenmesi

5281 sayılı Kanuna eklenen Geçici 67. maddenin 1 numaralı fıkrası uyarınca; bankalar 01.01.2006 tarihinden itibaren, 10 yıl süreyle uygulanmak üzere, vadeli işlem ve opsiyon sözleşmelerinden elde edilen kazançları %15 oranında vergi tevkifatı yapmakla sorumlu tutulmuşlardı. Ancak Gelir İdaresinin 23.07.2006 tarih ve 26237 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 2006/10731 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile bu oran 23.07.2006 tarihinden itibaren elde edilecek gelirlere uygulanmak üzere % 10 ’a indirilmiştir.

Bakanlar Kurulu Kararı uyarınca bankalar;

-01.01.2006- 22.07.2006 arasındaki dönemler için %15 oranında,

-23.07.2006 tarihinden itibaren %10 oranında

Vergi tevkifatı yapmaktadırlar.

Vadeli İşlem ve Opsiyon sözleşmelerinde tevkifat matrahının tespitinde dikkate alınması gereken hususlara aşağıda yer verilmiştir.

- Sözleşmeye baz alınan kıymetin piyasa fiyatına göre oluşan değeri ile işlem fiyatına göre oluşan değeri arasındaki fark tevkifat matrahıdır.⁶⁷
- Alış ve satış işlemleri sırasında ödenen komisyonlar ile banka ve sigorta muameleleri vergisi tevkifat matrahının tespitinde dikkate alınacak olup, bu giderler dışında başkaca bir giderin tevkifat matrahının tespitinde indirim konusu yapılamaz.

⁶⁷ DEMİR Şeref, a.g.e

- İlk giren ilk çıkar yöntemi (FIFO) kullanılmak suretiyle, tevkifat matrahının tespitinde dikkate alınacak alış bedeli belirlenir. Aynı gün içinde yapılan alım-satım işlemlerinde ağırlıklı ortalama fiyat bilgisi dikkate alınabilecek, ancak tevkifat matrahı ilk giren ilk çıkar yöntemine göre belirlenecektir.
- Üç aylık dönem içerisinde aynı türden diğer sermaye piyasası aracı ile ilgili olarak birden fazla alım satım işlemi yapılması halinde tevkifatın gerçekleştirilmesinde bu işlemler tek bir işlem olarak dikkate alınır.
- Aynı türden diğer sermaye piyasası aracı alım satımından doğan zararlar takvim yılı aşılmamak kaydıyla izleyen dönemlerin tevkifat matrahından mahsup edilir.
- Alış ve satış işlemleri sırasında ödenen komisyon bedellerinin bir kısmı, işlem hacmine ya da başka bir nedene bağlı olarak iade edilebilmektedir. İade edilen bu tutarlar komisyonun doğduğu işleme bağlı olmaksızın, iadenin gerçekleştiği döneme ilişkin tevkifat matrahına dahil edilmesi gerekir.
- Türkiye’de kurulu vadeli işlem ve opsiyon borsalarında (VOB) tam ve dar mükellef gerçek/tüzel kişiler tarafından 2006 yılında yapılan işlemlerden elde edilen kazançlar için tevkifat oranı sıfır olarak uygulanacaktır. Ancak 04.04.2007 tarih ve 26483 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 5615 sayılı Kanun’un 10. maddesi ile GVK Geçici 67. maddesinin 14 numaralı fıkrasında yer alan ibare 31.12.2008 tarihine kadar olarak değişmiştir. Bu nedenle Türkiye’de kurulu vadeli işlem ve opsiyon borsalarında 2008 yılı sonuna kadar yapılan işlemlerden elde edilen kazançlar için tevkifat oranı sıfır olarak uygulanacaktır.
- VOB dışında banka ve aracı kurum aracılığıyla işlem yapan tam mükellef gerçek kişiler %10 oranında stopaja tabidirler. (2006/10731 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı öncesi 01.01.2006 - 23.07.2006 arasında %15).

- Türev ürün sözleşmesi bir bütün olarak dikkate alınacak olmakla birlikte; birden fazla yıla yayılan türev ürünlere ilişkin sözleşmeden doğan kar ya da zararın, dönemsel olarak ödenmesinin öngörüldüğü hallerde, her ödeme dönemi itibarıyla lehdara yapılan ödemelerden tevkifat yapılacaktır.
- Bu kazancın bir kısmının sözleşmenin devamı sırasında lehdara ödenmesi halinde tevkifat yapılmasına gerek bulunmamaktadır. Ancak, sözleşme sona ermeden sözleşmeden doğan kazancın ilgisine (lehdara) ödenmesi sırasında sözleşme sonunda doğacak verginin ödenmesini güvenceye alacak önlemlerin banka ve aracı kurumca alınacağı tabidir.

Vadeli İşlem ve opsiyon sözleşmelerinde geçici 67. madde kapsamında tevkifat matrahı aşağıdaki şekilde formüle edilebilir.

$$\text{Vadeli İşlem Tevkifat Matrahı} = \text{Sözleşmeye baz alınan kıymetin piyasa fiyatına göre oluşan değeri (Vadedeki spot kur) - Sözleşmeye baz alınan kıymetin işlem fiyatına göre oluşan değeri (Forward kur)}$$

$$\text{Opsiyon Sözleşmesi Tevkifat Matrahı} = \text{(Sözleşmeye baz alınan kıymetin piyasa fiyatına göre oluşan değeri - Sözleşmeye baz alınan kıymetin işlem fiyatına göre oluşan değeri) - Opsiyon Primi}$$

3.2.10.2. Vadeli İşlem ve Opsiyon Sözleşmelerinden Elde Edilen Kazançların Tam Mükellef Kurumlar Açısından İncelenmesi

Türkiye’de kurulu vadeli işlem ve opsiyon borsalarında tam mükellef kurumlar tarafından 2006 yılında yapılan işlemlerden elde edilen kazançlar için tevkifat oranı sıfır olarak uygulanacaktır. 2007 ve izleyen yıllarda ise 5527 sayılı Kanun ve 2006/10731 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı gereğince tevkifat yapılacağı tabidir hükmü yer almaktaydı. Ancak 04.04.2007 tarih ve 26483 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 5615 sayılı Kanun’un 10.

maddesi ile GVK Geçici 67. maddesinin 14 numaralı fıkrasında yer alan ibare 31.12.2008 tarihine kadar olarak değişmiştir. Bu nedenle Türkiye’de kurulu vadeli işlem ve opsiyon borsalarında 2008 yılı sonuna kadar uyapılan işlemlerden elde edilen kazançlar için tevkifat oranı sıfır olarak uygulanacaktır.

Diğer yandan, tam mükellef kurumlardan tevkif yoluyla alınan vergiler, kurum kazancının tespitinde hesaplanan geçici vergi veya kurumlar vergisinden indirilebilmektedir. Bu bağlamda, tam mükellef kurumların elde ettikleri gelirler kurum kazancına tabi olduğundan, elde edilen bu gelirler de 5520 sayılı 21.06.2006 tarih ve 26205 sayılı yeni kurumlar vergisi kanunu uyarınca %20 oranında kurumlar vergisine tabi olmaktadır.

Tam mükellef kurumlar aralarında yaptıkları vadeli işlem ve opsiyon sözleşmelerinden doğan kazançlar için tevkifat yapılmamaktadır. Bu uygulama geçici 67. maddenin 14 numaralı fıkrasında yapılan değişlikle sürekli hale getirilmiştir.

3.2.10.3. Vadeli İşlem ve Opsiyon Sözleşmelerinden Elde Edilen Kazançların Dar Mükellef Gerçek Kişiler Açısından İncelenmesi

Türkiye’de kurulu vadeli işlem ve opsiyon borsalarında dar mükellef gerçek kişiler tarafından 2006 yılında yapılan işlemlerden elde edilen kazançlar için tevkifat oranı sıfır olarak uygulanacaktır. 2007 ve izleyen yıllarda ise 5527 sayılı Kanun ve 2006/10731 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı gereğince tevkifat yapılacağı tabidir hükmü yer lamaktaydı. Ancak 04.04.2007 tarih ve 26483 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 5615 sayılı Kanun’un 10. maddesi ile GVK Geçici 67. maddesinin 14 numaralı fıkrasında yer alan ibare 31.12.2008 tarihine kadar olarak değişmiştir. Bu nedenle Türkiye’de kurulu vadeli işlem ve opsiyon borsalarında 2008 yılı sonuna kadar uyapılan işlemlerden elde edilen kazançlar için tevkifat oranı sıfır olarak uygulanacaktır.

01.01.2006 - 06.07.2006 tarihine kadar, vadeli işlem ve opsiyon sözleşmelerinden elde edilen gelirler üzerinden %15 oranında vergi kesilmekteydi. Ancak 5527 sayılı

Kanunla 07.07.2006 tarihinden itibaren dar mükellef gerçek kişiler için bu oran %0 olarak uygulanmaktadır.

Ancak, bankalar tarafından % 0 oranlı stopajın uygulanabilmesi için dar mükellef gerçek kişilerle işlem yapıldığında istenecek belgeler aşağıdaki gibidir;

- Mukimlik Belgesi

ve

- VKN ve Özel Kodlu Vergi Kimlik Numarası alınması

Alınacak mukimlik belgelerinin ise;

- İlgili ülkenin yetkili makamları tarafından düzenlenerek imzalanmış olması,
- Aslının ve tercüme bürolarınca tercüme edilmiş örneğinin,

banka vasıtasıyla veya doğrudan müşteri tarafından ilgili vergi dairesine (Boğaziçi Vergi Dairesi) ibraz edilmesi gerekmektedir.

Banka vasıtasıyla ya da müşterinin kensinin bizzat Boğaziçi Vergi Dairesine gidilmek suretiyle ilgili belgeler vergi dairesince incelendikten sonra uygun bulunması halinde, dar mükellef gerçek kişi adına özel kodlu vergi kimlik numarası alınabilmektedir.

Özel kodlu vergi kimlik numarası 10 haneli olup, ilk 3 hanesi mükim olunan ülkeyi göstermektedir. Özel kodlu vergi kimlik numarasının alınması halinde, bu kişiler için %0 oranlı vergi tevkifatı yapılabilmektedir.

Ayrıca, bir takvim yılına ilişkin mukimlik belgesinin, izleyen yılın dördüncü ayına kadar geçerli olduğu ve söz konusu belgenin her yıl yenilenmesi gerektiğinden dar mükellef gerçek kişilerin bu belgelerini her yıl itibariyle Boğaziçi Vergi Dairesine ibrazı gerekmektedir.

Diğer yandan, yukarıda belirtilen belgelerini temin edemeyen ya da bankalara yada vergi dairesine ibraz edemeyen dar mükellef kişilerin elde ettikleri kazançlar

üzerinden tam mükellefler için açıklanan ve şu an itibariyle yürürlükte olan oranın (% 10) bankalarca tevkif edilmesi gerekir.

Öte yandan, dar mükellefler için yeni belirlemelerin yer aldığı yeni bir tebliğ yayınlanmıştır. Bu yeni tebliğ, 8 Mart 2007 tarih ve 26456 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren 263 seri numaralı Gelir Vergisi Genel Tebliği’dir. Yeni tebliğe istinaden; dar mükellef gerçek kişiler için herhangi bir değişiklik olmamış olup, son hükümler çerçevesince bankalarca alınması gereken belgelere yer verilmiştir.

Böylece, dar mükellef gerçek kişiler için bankalarca alınması gereken belgeler; VKN + Dar mükellef gerçek kişi Mukimlik Belgesi + Özel Kodlu VKN’dir. Bir takvim yılına ilişkin mukimlik belgesinin, izleyen yılın dördüncü ayına kadar geçerli olup, her yeni yıla ilişkin mukimlik belgesinin de bankalarca Boğaziçi Kurumlar Vergi Dairesi ’ne asıllarının ibraz edilmek suretiyle bir dilekçe yazılarak verilmesi ve dilekçe ekinde de Özel kodlu VKN’lerinin revize edilmesi gerekmekte olduğunun belirtilmesi gerekir.

Dar mükellef gerçek kişiler için ; mukimlik belgesi uygulaması devam etmekte olup, bu belgeyi ibraz edemeyen müşteriler için, vergileme tam mükellefiyet esasları çerçevesinde bankalar tarafınca yapılması gerekmektedir. Şu an itibariyle tam mükellefiyet kapsamında oran %10 ‘dur. Ancak mukimlik belgesini getiren dar mükellef gerçek kişiler için vergileme %0 olarak dikkate alınacaktır.

3.2.10.4. Vadeli İşlem ve Opsiyon Sözleşmelerinden Elde Edilen Kazançların Dar Mükellef Kurumlar Açısından İncelenmesi

Gelir Vergisi Kanununun Geçici 67 nci maddesinin 14 numaralı fıkrasında yapılan değişiklikle, Türkiye’de işyeri veya daimi temsilcisi aracılığıyla faaliyette bulunan dar mükellef kurumların (Banka ve benzeri finans kurumları için Türkiye’de işyeri veya daimi temsilci aracılığıyla faaliyette bulunma şartı aranmaz) aralarında yaptıkları vadeli işlem ve opsiyon sözleşmelerinden doğan kazançlar için tevkifat yapılmamasına ilişkin uygulama

sürekli hale getirilmiştir. Bu bağlamda, geçici 67. madde kapsamında bu gelirler üzerinden tevkifat yapılmaz.

Öte yandan, Türkiye’de kurulu vadeli işlem ve opsiyon borsalarında dar mükellef kurumlar tarafından 2006 yılında yapılan işlemlerden elde edilen kazançlar için tevkifat oranı sıfır olarak uygulanmaktadır. 2007 ve izleyen yıllarda ise 5527 sayılı Kanun ve 2006/10731 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı gereğince tevkifat yapılacağı tabidir hükmü yer almaktaydı. Ancak 04.04.2007 tarih ve 26483 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 5615 sayılı Kanun’un 10. maddesi ile GVK Geçici 67. maddesinin 14 numaralı fıkrasında yer alan ibare 31.12.2008 tarihine kadar olarak değişmiştir. Bu nedenle, Türkiye’de kurulu vadeli işlem ve opsiyon borsalarında 2008 yılı sonuna kadar uyarılan işlemlerden elde edilen kazançlar için tevkifat oranı sıfır olarak uygulanacaktır.

Son olarak, 01.01.2007 tarihinden itibaren dar mükellef kurumlarca da mukimlik belgesi alınmasına ilişkin uygulamaya ise Gelir İdaresinin 8 Mart 2007 tarihinde yayımlanan 263 nolu Gelir Vergisi Genel Tebliği’ne istinaden son verilmiştir. Buna göre; dar mükellef kurumların söz konusu gelirlerine % 0 oranında tevkifat uygulanabilmesi için, bu kurumların kendi ülkelerinde geçerli kuruluş belgesinin Türkiye’nin o ülkede bulunan temsilciliğince onaylı Türkçe bir örneğini veya yabancı dilde onaylı kuruluş belgesinin tercüme bürolarınca tercüme edilmiş Türkçe bir örneğinin ibrazı yeterli olup, bu belgenin temini ardından Özel Kodlu VKN alınması gerekmektedir.

Dar mükellef kurumlar için bankalarca alınması gereken belgeler; VKN + yukarıda belirlenen şekilde alınacak olan Kuruluş Belgesi + Özel Kodlu VKN ’dir. Ancak bu kuruluş belgesinin her sene itibariyle mukimlik belgesi gibi revize edilmesi gerekmemektedir.

IV. BANKALAR MUHASEBE SİSTEMİNDE MENKUL KIYMET ve DİĞER SERMAYE ARAÇLARININ İRDELENMESİ

4.1. BANKALARIN TABİ OLDUĞU MUHASEBE UYGULAMALARI

Bankalar, Banka Düzenleme ve Denetleme Kurulu (BDDK) tarafınca 23 Ekim 2002 tarih ve 24915 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan Yönetmelik, 29 Kasım 2004 tarih ve 25655 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan Yönetmelik ve 30 Haziran 2005 tarih ve 25861 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan Yönetmeliklerle değişiklikler yapılan Muhasebe Uygulama Yönetmeliği’ne (MUY) tabidirler. Ancak, 1 Kasım 2006 tarih ve 26333 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan ‘‘Bankaların Muhasebe Uygulamalarına Ve Belgelerin Saklanması İlişkin Usul Ve Esaslar Hakkında Yönetmelik’’ ile 22.06.2002 tarihli ve 24793 mükerrer sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan Muhasebe Uygulama Yönetmeliği yürürlükten kaldırılmıştır.

Diğer yandan, BDDK tarafından yayımlanan bu son yönetmelikle ilgili olarak, Avrupa Birliği (AB) üyesi ülkelerin borsaya kayıtlı şirketler ve bankalar için 2005’den itibaren Uluslararası Finansal Raporlama Standartlarını (IFRS / IAS) uygulamaya başlayacak olmaları, Türkiye'nin de bu yönde niyet belirtmiş olması, SPK ve BDDK'nın bu içerikte düzenlemeler yapmaları ve temel yasa durumundaki yeni Türk Ticaret Kanunu taslağına, Türkiye Muhasebe Standartları Kurulunca (TMSK) yayımlanacak standartların uluslararası muhasebe standartlarına uyumlu olması yönünde hüküm konmuş olması üzerine; yayımlanacak Türkiye Muhasebe Standartlarının, Uluslararası Finansal Raporlama Standartlarına (IFRS / IAS) uyumu hususunda TMSK ile diğer Kurullarca strateji kararı alınmıştır. Muhasebenin uluslar arası uyumlaştırılmasında standartlar çok önemli fonksiyonlara sahiptirler. Günümüzde globalleşme kavramının önemi ülkelerin ekonomik sosyal ve politik platformlarında giderek artmaktadır.⁶⁸ Bu nedenle AB’ye uyumlu

⁶⁸ GÖKDENİZ, A. Ümit, Muhasebe Standartları, Alfa Yayınları, 1996, s 1

muhasebe standartlarına uyumun sağlanması adına bu gelişmeler muhasebe bilgilerinin tüm dünya ülkelerinde değerlendirilebilmesi adına önemli bir gelişmedir.

Bu nedenlerden dolayı, en son yayımlanan bu yönetmeliğin amacı; bankaların; muhasebe ve raporlama sisteminde şeffaflık ve tekdüzenin sağlanması, işlemlerinin kayıt dışında kalmasının önlenmesi, faaliyetlerinin gerçek mahiyetlerine uygun olarak sağlıklı ve güvenilir bir biçimde muhasebeleştirilmesi, konsolide ve konsolide olmayan bazda mali durumları, mali performansları ile yönetimin etkinliği hakkında bilgileri içeren finansal tablolarının zamanında ve doğru bir şekilde hazırlanması, raporlanması ve yayımlanmasına ve belgelerin saklanması ilişkin usul ve esasları düzenlemektir.

Bir önceki yönetmelikte; yönetmelikte ve bu yönetmelik uyarınca muhasebe standartlarına ilişkin olarak yürürlüğe konulacak tebliğlerde açıklık olmayan hallerde, sırasıyla; ulusal ve uluslararası muhasebe standartlarında benimsenen esaslara, Avrupa Birliği düzenlemelerinin getirdiği normlara ve mevzuata aykırı olmamak kaydıyla mali piyasalarda yaygın olarak kullanılan esaslara uyulur hükmü yer almaktaydı. Ancak, söz konusu yeni yönetmeliğin 4. maddesi ile bankalar, faaliyetlerini bu yönetmelik ve Kurulca çıkarılacak tebliğlere göre muhasebeleştireceği ve faaliyetlerin, 16.01.2005 tarihli ve 25702 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Türkiye Muhasebe Standartları Kurulunun 1 sıra Nolu Finansal Tabloların Hazırlanma ve Sunulma Esaslarına İlişkin Kavramsal Çerçeve Hakkında Tebliğ hükümleri çerçevesinde Türkiye Muhasebe Standartlarına uygun olarak muhasebeleştirilmesi esas alınacağı belirtilmiştir.⁶⁹

Öte yandan, 8 Kasım 2006 tarihli, 26340 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan “Bankaların Konsolide Finansal Tablolarının Düzenlenmesine İlişkin Tebliğ” ile aşağıda belirtilen tüm yönetmelik ve tebliğlerde yürürlükten kaldırılmıştır. Bunlar;

⁶⁹ www.bddk.org.tr, 1 Kasım 2006 tarih ve 26333 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan “Bankaların Muhasebe Uygulamalarına Ve Belgelerin Saklanması İlişkin Usul Ve Esaslar Hakkında Yönetmelik”

22.06.2002 tarihli ve 24793 mükerrer sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan Muhasebe Uygulama Yönetmeliğine İlişkin;

- 1 Sayılı Tebliğ - Finansal Araçların Muhasebeleştirilmesi Standardı,
- 2 Sayılı Tebliğ - Maddi Duran Varlıkların Muhasebeleştirilmesi Standardı,
- 3 Sayılı Tebliğ - Maddi Olmayan Duran Varlıkların Muhasebeleştirilmesi Standardı,
- 4 Sayılı Tebliğ - Kiralama İşlemlerine İlişkin Muhasebe Standardı,
- 5 Sayılı Tebliğ - Bankanın Dahil Olduğu Risk Grubuyla Yaptığı İşlemlerin Muhasebeleştirilmesi Standardı,
- 6 Sayılı Tebliğ - Banka Birleşme ve Devirleri ile Bankalarca İktisap Edilen Ortaklıkların Muhasebeleştirilmesi Standardı,
- 7 Sayılı Tebliğ - Varlıklardaki Değer Azalışının Muhasebeleştirilmesi Standardı,
- 8 Sayılı Tebliğ - Karşılıklar, Şarta Bağlı Yükümlülükler ve Varlıkların Muhasebeleştirilmesi Standardı,
- 9 Sayılı Tebliğ - Devlet Teşviklerinin Muhasebeleştirilmesi ve Devlet Yardımlarının Dipnotlarda Açıklanması Standardı,
- 10 Sayılı Tebliğ - Banka Çalışanlarının Haklarının Muhasebeleştirilmesi Standardı,
- 11 Sayılı Tebliğ - Kur Değişim Etkilerinin Muhasebeleştirilmesi Standardı,
- 12 Sayılı Tebliğ - Dönem Net Kâr/Zararı, Temel Hatalar ve Muhasebe Politikalarında Yapılan Değişikliklerin Muhasebeleştirilmesi Standardı,
- 13 Sayılı Tebliğ - Bilanço Tarihinden Sonra Ortaya Çıkan Hususların Muhasebeleştirilmesi Standardı,
- 14 Sayılı Tebliğ - Mali Tabloların Yüksek Enflasyon Dönemlerinde Düzenlenmesine İlişkin Muhasebe Standardı,
- 15 Sayılı Tebliğ - Konsolide Mali Tabloların Düzenlenmesi, Bağlı Ortaklık, Birlikte Kontrol Edilen Ortaklık ve İştiraklerin Muhasebeleştirilmesi Standardı,
- 16 Sayılı Tebliğ - Nakit Akım Tablosunun Düzenlenmesine İlişkin Muhasebe Standardı,
- 18 Sayılı Tebliğ - Vergilerin Muhasebeleştirilmesi Standardı

08.09.2005 tarihli ve 25930 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Yıllık Faaliyet Raporuna İlişkin Tebliğ yürürlükten kaldırılmıştır.

Son olarak BDDK tarafından 26 Ocak 2007 tarih ve 26415 mükerrer sayılı Resmi Gazete’de ‘‘Tekdüzen Hesap Planı ve İzahnamesi Hakkında Tebliğ’’ yayımlanmıştır (Ek: 6). Bu tebliğe istinaden 22 Haziran 2002 tarihli ve 24793 mükerrer sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan ‘‘Tekdüzen Hesap Planı ve İzahnamesi Hakkındaki Tebliğ’’ 01.01.2007 tarihinden itibaren geçerli olmak üzere yürürlüğe girmiştir. Bankalar, Kurulca düzenlenen tek düzen hesap planı ve izahnamelerine göre muhasebe kayıtlarını tutmaktadır. Bu tebliğin amacı, bankalar için muhasebeleştirme ve finansal raporlama açısından tekdüzeni sağlama, tek tip bilanço ve gelir tablosunun doğrudan elde edilmesi, denetim ve gözetim için gerekli olan bilgilerin doğrulanabilir ve denetlenebilir bir şekilde doğrudan ve sağlıklı olarak elde edilmesi, ekonominin izlenmesi ve yönlendirilmesi için yetkili mercilerin ihtiyaç duyduğu bilgilerle, diğer istatistikî bilgilere doğrudan ulaşılması, finansal analiz, risk analizi, verimlilik analizi gibi çeşitli analiz ve yorumlar için ihtiyaç duyulan bilgilerin standart bir şekilde elde edilmesini sağlamaktır. Türkiye’de faaliyette bulunan mevduat bankaları ile kalkınma ve yatırım bankaları bu Tebliğ hükümlerine tâbidir.

Yine 10 Şubat 2007 tarih ve 26430 sayılı Resmi Gazete ile ‘‘Bankalarca Kamuya Açıklanacak Finansal Tablolar İle Bunlara İlişkin Açıklama Ve Dipnotlar Hakkında Tebliğ’’ yayımlanarak, 22.06/2002 tarihli ve 24793 mükerrer sayılı Resmî Gazetede yayımlanan Muhasebe Uygulama Yönetmeliğine İlişkin 17 Sayılı Tebliğ - Kamuya Açıklanacak Mali Tablolar ile Bunlara İlişkin Açıklama ve Dipnotlar Standardı ile 27/6/2005 tarihli ve 25858 sayılı Resmî Gazetede yayımlanan Muhasebe Uygulama Yönetmeliğine İlişkin 19 Sayılı Tebliğ - Özel Finans Kurumlarınca Kamuya Açıklanacak Mali Tablolar ile Bunlara İlişkin Açıklama ve Dipnotlar Standardı yürürlükten kaldırılmıştır.

4.2. BANKA TEK DÜZEN HESAP PLANI (THP) ve İZAHNAMESİ

Bankalar, 22.06.2002 tarih ve 24793(Mükerrer) sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan ‘‘Tekdüzen Hesap Planı ve İzahnamesi Hakkında Tebliğ’’e göre muhasebe kayıtlarını tutmakta idiler. Ancak, 26 Ocak 2007 tarih 26415 mükerrer sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan ve 01.01.2007 tarihi itibariyle yürürlüğe giren ‘‘Tekdüzen Hesap Planı ve İzahnamesi Hakkında Tebliğ’’ ile bankalar 2007 yılı itibariyle bu yeni tebliğe istinaden kayıtlarını tutmak zorundadırlar. Türkiye’de faaliyette bulunan bütün bankalar bu Tebliğ hükümlerine tabidir.

- Tüm bankalar için muhasebeleştirme ve mali raporlama açısından tek düzenin,
- Tüm bankalarca tek tip bilanço ve gelir tablosunun doğrudan elde edilmesini,
- Bankaların denetim ve gözetim için gerekli olan bilgilerin doğrulanabilir ve denetlenebilir bir şekilde doğrudan ve sağlıklı olarak elde edilmesini,
- Ekonominin izlenmesi ve yönlendirilmesi için yetkili mercilerin ihtiyaç duyduğu bilgilerle, diğer istatistiki bilgilere doğrudan ve tek elden ulaşılmasını,
- Finansal analiz, risk analizi, verimlilik analizi gibi çeşitli analiz ve yorumlar için ihtiyaç duyulan bilgilerin standart bir şekilde elde edilmesini,

Sağlamak üzere bu tebliğ hazırlanmıştır.

4.2.1. Tekdüzen Hesap Planı Yapısı

Tek düzen Hesap Planı on gruptan oluşmaktadır. Her grup içerisinde yer alan hesaplar, Türk parası ve yabancı para olarak ikiye ayrılmıştır. Yabancı para olarak belirtilen hesaplar, bankanın yabancı para işlemlerden doğan tutarların kaydedildiği hesaplardır. Bu hesaplardaki yabancı para bakiyeler, ilgili TMS hükümleri çerçevesinde dönem sonlarında değerlemeye tabi tutularak değerlendirme farkları ilgili hesaplara intikal ettirilir. Yabancı para hesaplardan ve işlemlerden sağlanan yabancı para faiz, komisyon ve gelirler, işlem tarihindeki kurdan Türk parasına çevrilir ve ilgili yabancı para kâr/zarar hesaplarına kaydedilir. Yukarıda belirtilen gelirler yabancı para yerine Türk parası üzerinden tahsil

edilse bile, yine ilgili yabancı para kâr-zarar hesaplarına kaydedilir.⁷⁰ THP grupları aşağıdaki gibidir;

- 0 DÖNEN DEĞERLER
- 1 KREDİLER
- 2 YATIRIM AMAÇLI DEĞERLER VE DİĞER AKTİFLER
- 3 MEVDUAT VE DİĞER YABANCI KAYNAKLAR
- 4 ÖZKAYNAKLAR
- 5 FAİZ GELİRLERİ
- 6 FAİZ GİDERLERİ
- 7 FAİZ DIŞI GELİRLER
- 8 FAİZ DIŞI GİDERLER
- 9 BİLANÇO DIŞI HESAPLAR

Hesap numaralama sistemi, belirli hesaplar hariç 6 haneden oluşmaktadır. İstisnai hesaplar ise yedi haneden oluşmaktadır. Hesap numaralarının hanelere göre gösterimi aşağıda belirtildiği şekildedir:

1 2 3 4 5 6
A B C D E F

- A - Grup numarasını tanımlar,
BC - Defteri kebir hesap numaralarını tanımlar,
DE - Yardımcı hesap numaralarını tanımlar,
F - Alt hesap numaralarını tanımlar.

Tekdüzen Hesap Planı'nda Türk parası ve yabancı para işlemler için çalışan hesaplar, defteri kebir seviyesinde ayrılmıştır. Defteri kebir hesaplarının son hanesi çift numaralı ise Türk Parası'nı, tek numaralı ise yabancı para ile çalışan hesapları ifade eder. 012 Yoldaki Paralar – Türk Parası, 013 Yoldaki Paralar – Yabancı Para şeklinde örnek verilebilir.

⁷⁰ <http://www.rega.basbakanlik.gov.tr>, 22.06.2002 tarih ve 24793(Mükerrer) sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan “Tekdüzen Hesap Planı ve İzahnamesi Hakkında Tebliğ, md 5

Tek Düzen Hesap Planı dışında defteri kebir hesaplarının açılması mümkün değildir. Bankalar, kullanmasalar bile Tekdüzen Hesap Planı kapsamında açılmış bütün defteri kebir hesapları ile yardımcı ve alt hesaplarını açmak zorundadırlar.

Tekdüzen Hesap Planı'nda;

- Kurumun izni olmadan defteri kebir seviyesinde yeni hesap açılmaz.
- Defteri kebir düzeyinde açılmış olup yardımcı ve alt hesapları bulunmayan hesaplar için bankalar ihtiyaç duymaları halinde yardımcı, alt ve daha tali dereceli hesaplar açabilirler.
- Defteri kebir hesabı ile birlikte 1 veya daha fazla yardımcı hesap varsa yeni yardımcı hesapların ilavesi, 1 veya daha fazla alt hesap varsa yeni alt hesapların ilavesi, Kurumun izniyle mümkündür.
- Yardımcı hesap veya alt hesap seviyesinde tespit edilmiş maddeler için bankalar, gerek duyacakları alt ve daha tali hesapları, mevcut hesap numaralarının sonuna yeni haneler eklemek suretiyle açabilirler.
- Altı ya da yedi haneli hesaplarda bankalar, döviz cinsi, müşteri numarası, kontrol numarası gibi hususları izlemek amacıyla, ilave haneler eklemek suretiyle daha alt seviyede hesaplar açabilirler.
- “Diğer” hesaplar, ilgili bölümde ayrı bir hesap açılmasını gerektirmeyen büyüklükte olan işlemlerle sık tekrarlanmayan işlemlerin kaydı için ayrılmıştır. Bir işlem bu niteliği taşımadığı halde kaydedileceği özel bir hesap bulunmuyorsa, bu tür işlemler için Kurumdan izin alınarak özel bir hesabın açılması şarttır.

4.2.2. Banka Muhasebe Düzeninde Yer Alan Bazı Menkul Kıymetlere İlişkin Muhasebe Hesapları

Bu bölümde, yalnızca geçici 67. madde kapsamında bankalar aracılığıyla elde edilen menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası araçlarına ilişkin hesaplara yer verilmiştir.

Hisse Senetleri Hesabı (03003)

Alım satım amaçlı olarak elde tutulan hisse senetlerinin kaydına özgü bir hesaptır. Sermaye Piyasası Kanunu hükmü gereğince borsaya kote edilen ve borsaya kote olmayan hisse senetleri olarak alt hesaplarda izlenir.

Hazine Bonoları Hesabı (030026)

Hazine Müsteşarlığı tarafından çıkarılan ve alım satım amaçlı olarak elde tutulan Hazine bonolarının kaydedildiği bir hesaptır.

Devlet Borçlanma Tahvilleri Hesabı (030020)

Hazine Müsteşarlığı tarafından çıkarılan Hazine kefaletini haiz devlet borçlanma tahvillerinden alım satım amaçlı olarak elde tutulanların kaydedildiği bir hesaptır.

Vadeli İşlem ve Opsiyon Sözleşmeleri Hesapları

Tüm vadeli işlem ve opsiyon sözleşmeleri aşağıda belirtilen nazım (bilanço dışı) hesaplarda izlenmektedir.

964 Alım Satım Amaçlı Türev Finansal Araçlardan Alacaklar - Türk Parası

965 Alım Satım Amaçlı Türev Finansal Araçlardan Alacaklar - Yabancı Para

966 Alım Satım Amaçlı Türev Finansal Araçlardan Borçlar - Türk Parası

967 Alım Satım Amaçlı Türev Finansal Araçlardan Borçlar - Yabancı Para

Aşağıda ilgili tebliğ açıklamalarına aynen yer verilmiştir;⁷¹

Bankanın döviz ve faiz haddi ile ilgili işlemleri aşağıdaki yardımcı hesaplarda izlenir.

Alım satım amaçlı türev finansal araçlar aşağıda belirtilen yardımcı hesaplarda izlenirken, bunların ilgili Türkiye Muhasebe Standardı uyarınca değerlemeye tabi tutulmasından doğan farklar ilgili bilânço hesabı ile ilgili kâr/zarar hesabı karşılıklı çalıştırılmak suretiyle muhasebeleştirilir. Karma bir finansal aracın unsuru olan saklı

⁷¹ <http://rega.basbakanlik.gov.tr>, 26.01.2007 tarih ve 26415(Mükerrer) sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan “Tekdüzen Hesap Planı ve İzahnamesi Hakkında Tebliğ,

türevler, ilgili Türkiye Muhasebe Standardı hükümleri çerçevesinde asıl finansal araçtan ayrıştırılmak suretiyle muhasebeleştirilir.

Vadeli Döviz Alım Satım İşlemleri

Bankanın vadeli olarak aldığı veya sattığı dövizlerin, bankaca belirlenen vadeli kur üzerinden Türk parası karşılıklarının izlendiği bir hesaptır.

Swap Alım Satım İşlemleri

İleride bir tarihte ters işlemle satılan paranın geri alınması şartıyla, bir paranın başka bir para ile aynı gün içinde değişimi işlemleri para swapları hesaplarında izlenir. Aynı miktarda ve aynı vadedeki, ayrıca aynı geri ödeme miktarına sahip borcun faiz ödemelerinin veya bazen de geri ödeme taksitlerinin karşılıklı olarak değiştirilmesi işlemi olan faiz swapları faiz swapları hesaplarında izlenir.

Futures Para Sözleşmesi İşlemleri

Standart miktardaki yabancı paranın gelecekteki bir tarihte teslimi ile ilgili sözleşmelerden kaynaklanan işlemler bu hesapta izlenir. Sözleşmenin alındığı ya da satıldığı gündeki döviz kuru esas alınır.

Futures Faiz Alım Satım Sözleşmesi İşlemleri

Futures para işlemleri ile benzer niteliklere sahip olan ancak futures sözleşmelerinde teslimleri belirtilen menkul değerlerin (Hazine Bonoları, Devlet Tahvilleri) standartlaşmış miktarlarının faizi bu hesapta izlenir.

Para ve Faiz Opsiyonları

Bir finansal aracın gelecekte belirlenen bir tarihte veya bu tarihten daha evvel, önceden belirlenmiş bir fiyattan satılması veya satın alınması hakkını veren opsiyon sözleşmelerinin kaydına özgü bir hesaptır. Söz konusu opsiyon hesapları satıcı (keşideci) taraf ile alıcı (lehdar) tarafın sözleşmelerinin izlenmesi amacıyla iki bölüme ayrılmıştır.

Diğer

Yukarıda açıklanan işlemler dışında kalan, limitli faiz işlemleri, futures hisse senedi endeksine ilişkin işlemler gibi faize ve dövizde dayalı türev işlemler bu bölümde izlenir.

4.3. BANKALAR MUHASEBE SİSTEMİNDE TÜRKİYE MUHASEBE STANDARTLARI KURULU

Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu, 2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanununa 18.12.1999 gün ve 4487 sayılı Kanunla eklenen Ek-1'inci maddede öngörülen görevleri yerine getirmek üzere kanunla kurulmuş, idari ve mali özerkliğe sahip kamu tüzel kişisidir.

Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu; Hazine Müsteşarlığı, Maliye Bakanlığı, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, Sermaye Piyasası Kurulu, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu, Yüksek Öğretim Kurulu ile Türkiye Odalar ve Borsalar Birliğinden birer, Türkiye Serbest Muhasebeci Malî Müşavirler ve Yeminli Malî Müşavirler Odaları Birliğinden bir yeminli malî müşavir ve bir serbest muhasebeci malî müşavir olmak üzere 9 üyeden oluşmaktadır.

Anılan Kanun hükmü uyarınca Başbakanlığın ilgili kuruluşu olan Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu, halen Maliye Bakanlığı ile ilişkilendirilmiş bulunmaktadır.

Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu, denetlenmiş finansal tabloların sunumunda; finansal tabloların ihtiyaca uygun, gerçek, güvenilir, dengeli, karşılaştırılabilir ve anlaşılabilir nitelikte olmaları için ulusal muhasebe ilkelerinin gelişmesi ve benimsenmesini sağlayacak ve kamu yararı için uygulanacak ulusal muhasebe standartlarını saptamak ve yayınlamak üzere kurulmuştur.

Kurul, faaliyetlerinin düzenli olarak yürütülmesi amacıyla personel istihdam edebileceği gibi, gerektiğinde ilgili kuruluşlardan konuyla ilgili eleman istihdam edebilir.

Kurul, muhasebe standartlarının hazırlanması amacıyla ilgili kuruluş temsilcilerinin de katılımıyla çalışma komisyonları kurar.

Türkiye Muhasebe Standartları Kurulunun çalışmalarına ilişkin usul ve esaslar ile Kurulca belirlenecek standartların uygulama nitelik ve kapsamına ilişkin usul ve esaslar Bakanlar Kurulu tarafından çıkarılacak yönetmeliklerde belirlenir.

Ülkemizde ve uluslararası piyasalardaki gelişmeleri yakından izleyen Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu, gelişmiş ülkelerle de uyum sağlamak amacıyla, Uluslararası Finansal Raporlama standartlarına (UFRS/UMS) uyumlu standartlar üretmektedir.

Diğer yandan, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu (BDDK) tarafınca belirlenen ve 2008 yılından itibaren uygulanmaya başlanacak olan Basel-II kuralları ile uluslararası muhasebe standartlarının uygulamalarına geçiş şart olmaktadır. Basel-II Standartların amacı bankaların kredi kriterlerinde risk yönetimini ön plana çıkarmaktır. Risk odaklı kredi yönetimi beraberinde risk odaklı kredi fiyatlamasını getirecektir.⁷²

Ayrıca, TTK taslağında geçici madde ile Türkiye Muhasebe Standartlarına (TMS) geçişe ilişkin hükümlerde yer almaktadır. Buna göre; TMSK, TTK'nın yürürlüğe girdiği tarihten itibaren 10 gün içinde, büyük ve orta ölçekli sermaye şirketlerinin ve şirketler topluluklarının ticari defterleri ile münferit ve konsolide finansal tablolarına doğrudan doğruya uygulanacak olan, UFRS'ye veya bunun yerine geçen standartlara tam bir uygunluk içinde hazırlanmış bulunan TMS'nin tam metnini TTK 88. maddeye uygun olarak Resmi Gazete'de tebliğ halinde yayımlayacağından bahseder.

Öte yandan, yine Türk Ticaret Yasası Tasarısı'nın 88. maddesinde öngörülen yasal düzenlemeye göre gerçek ve tüzel kişilerin ticari defterlerine, küçük ve orta ölçekli işletmelere, ticaret şirketlerinin finansal tablolarıyla konsolide hesaplara ve hatta gereğinde

⁷² http://www.alomaliye.com/ozan_uslu_basel.htm; BASEL – II ve Kobilere Etkileri Makalesi,4 Temmuz 2005

esnafa finansal tablolarını düzenlerken, Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu tarafından yayımlanan, Türkiye Muhasebe Standartları'na ve kavramsal çerçevede yer alan muhasebe ilkelerine aynen uymak ve bunları uygulamak zorunda olduklarından bahseder. Böylece IFRS'in Türkiye'de uygulanması sağlanacaktır. Genel gerekçeden hareketle ise muhasebe Vergi Usul Kanunu'na (VUK) ve vergi mevzuatına göre tutulamayacağı ve vergi verilerini ve sonuçlarını bu suretle tutulan muhasebe dayandırıldığından bahsedilir.

Ayrıca, TMSK tarafından değişik ölçütlerdeki işletmeler ve sektörler itibariyle, Uluslararası Finansal Raporlama Standartları'ndan farklı istisnai uygulamalara izin verildiği hallerde, bunları uygulayanlar, söz konusu durumu finansal tablo dipnotlarında açıklayacaklardır.⁷³

SPK ve BDDK'nın muhasebe standartlarındaki düzenlemeleri doğrultusunda UFRS Türkiye'deki halka açık şirketlerin ve finansal kuruluşların son yıllarda sürekli gündeminde olmuştur; TTK'nın yasallaşması ve Basel II'nin uygulanmaya başlanması ile birlikte UFRS'ne göre mali tablo hazırlayan şirketlerin sayısı hızla artacaktır.

4.3.1. Banka Muhasebe Sistemi ile ilgili TMSK Tebliğleri

4.3.1.1. Finansal Tabloların Hazırlanma ve Sunulma Esaslarına İlişkin Kavramsal Çerçeve Hakkındaki Tebliğ Sıra No: 1

Bu Tebliğin amacı; Finansal Tabloların Hazırlanma ve Sunulma Esaslarına İlişkin Kavramsal Çerçeveyi ve buna ilişkin uygulamayı ve yayımlanacak Türkiye Muhasebe Standartları ile tek tip finansal tabloların düzenlenmesi ve finansal tabloların Uluslararası Finansal Raporlama Standartları ile uygunluğunun sağlanmasına dair usul ve esasları belirlemektir.

⁷³ www.deloitte.com.tr, UFRS Cep Kitapçığı 2006

Bu Tebliğ ile, Kavramsal çerçeve, finansal tabloların amacını, finansal tablolarda yer alan bilgilerin yararlılığını belirleyen niteliksel özelliklerini, finansal tabloları oluşturan unsurların tanımını, tahakkuk ve ölçüleme esasları ile sermayenin devamlılığı kavramlarını Uluslararası Finansal Raporlama Standartları ile uyumlu olarak ele alınmasına dair uluslararası esasları kapsar.

Vergi mevzuatı ile ilişkisi açısından ise madde 6'da açıklamalar yapılmıştır. Buna göre; Türkiye Muhasebe Standartları ve Yorumları ile bu Kavramsal Çerçeve de yer alan kavram ve ilkeler doğrultusunda düzenlenecek finansal tablolar ticari bilançonun oluşumu ile ilgili olduğundan bahsedilmektedir. Ancak, Vergi Usul Kanunundaki iktisadi kıymetlerin değerlendirilmesine ilişkin hükümler vergi matrahının hesaplanması ile ilgili olduğu ve bu itibarla, mükellefler Türkiye Muhasebe Standartlarına göre düzenledikleri tek tip finansal tablolarında oluşan ticari kardan hareketle, Vergi Usul Kanunundaki farklı değerlendirme hükümlerinin olumlu ve olumsuz etkileri ile kanunen kabul edilmeyen giderler ve vergiden muaf veya müstesna gelirlerini bu kara eklemek ve indirmek suretiyle haricen gelir veya kurumlar vergisi matrahlarını hesaplayacaklardır. Maliye Bakanlığının, Türkiye Muhasebe Standartlarına uygun olmak koşuluyla ihtiyatlı ve sınırlayıcı düzenlemeler yapma ve mükelleflerden ek mali tablolar ile raporlar isteme hakkı da her zaman için saklıdır.

4.3.1.1.1. Muhasebenin Varsayımları

a) Tahakkuk Esası

Kendilerinden beklenen amaca cevap vermek için, finansal tablolar muhasebenin tahakkuk esasına göre hazırlanırlar. Bu esasa göre, işlemlerin ve diğer olayların etkisi, nakit veya nakit benzerleri alındığında veya ödendiğinde değil, bu işlem ve olaylar olduğu zaman tahakkuk ettirilir ve ilgili oldukları dönemin muhasebe kayıtlarına kaydedilerek o dönemin finansal tablolarında raporlanırlar. Tahakkuk esasına göre hazırlanan finansal tablolar, kullanıcıları, sadece geçmişteki nakit tahsilatlar ve nakit ödemelerle sonuçlanan işlemler hakkında değil gelecekte nakit ödemesi gerektirecek mevcut yükümlülükler ve gelecekte

nakte dönüşecek mevcut kaynaklar hakkında da bilgilendirir. Böylece, sözkonusu finansal tablolar geçmişte olan işlemlerle ve olaylarla ilgili bilgiler vermek suretiyle kullanıcılara ekonomik kararlar verirken en çok yararlanacakları türden bilgiler sunarlar.

b) İşletmenin Sürekliliği

Finansal tablolar normal olarak işletmenin devamlılığı ve öngörülebilir bir gelecekte de faaliyetlerini sürdüreceği varsayımına dayanılarak hazırlanırlar. Böylece, işletmenin ne tasfiyeye niyetinin ne de ihtiyacının olduğu, faaliyet hacminin de önemli bir ölçüde azalmayacağı varsayılır. Eğer böyle bir niyet ve ihtiyaç varsa finansal tablolar farklı bir gerekçe ile hazırlanmalı ve bu gerekçe açıklanmalıdır.

4.3.1.1.2. Finansal Tabloların Niteliksel Özellikleri

Finansal tabloların niteliksel özellikler taşıması finansal tablolarda yer alan bilgilerin kullanıcıların işine yaraması anlamına gelir.

Dört tane niteliksel özellik; anlaşılabilirlik, ihtiyaca uygunluk, güvenilirlik ve karşılaştırılabilirlik olup, aşağıda bu özelliklere yer verilmiştir.

a) Anlaşılabilirlik

Finansal tablolarda yer alan bilgilerin taşıması gereken önemli bir özellik kullanıcılar tarafından tam olarak anlaşılabilir olmalarıdır. Bu konuda, kullanıcıların işletmenin iş kolu ve ekonomik faaliyetleri hakkında bilgi sahibi olduğu, muhasebeden anladığı, bilgileri de makul seviyede bir dikkatle incelediği varsayılır. Ancak, karmaşık konularla ilgili olup kullanıcıların ekonomik karar verirken yararlanabilecekleri ve finansal tablolarda yer verilmesi gereken bilgiler, sadece bazı kullanıcılar için anlaşılması güç olacağı gerekçesi ile finansal tablolardan da dışlanmamalıdır.

b) İhtiyaca Uygunluk

Bilginin faydalı olabilmesi için kullanıcıların karar vermeleri sırasındaki ihtiyaçlarına uygun olması gerekir. Eğer kullanıcıların ekonomik kararlarını geçmişteki, bugünkü ve gelecekteki olayları değerlendirmelerine yardımcı olmak ya da geçmişteki

olayları algılamalarını teyid etmek veya düzeltmek suretiyle etkiliyorsa, bilgi, uygunluk kalitesini taşır.

Bilginin tahmin edilebilirlik ve teyid edilebilirlik özellikleri birbiriyle ilişkilidir. Örneğin, işletmenin sahip olduğu aktiflerin mevcut seviyesi ve yapısı, finansal tablo kullanıcılarının, işletmenin ortaya çıkacak fırsatlardan yararlanabilme kabiliyeti veya olumsuz koşulların meydana gelmesi halinde işletmenin bunlara karşı nasıl bir tepki vereceği konularında tahminde bulunmalarına yararlı olacak değerli bilgilerdir. Geçmişteki tahminler ve gerçekleştirmelere bakılarak işletmenin nasıl yapılandırılması gerektiği hususunun ya da planlanan operasyonların nasıl sonuçlanacağı hususunun değerlendirilmesi söz konusu olunca, aynı bilgiler teyid edilebilirlik rolü üstlenmektedir.

Mevcut finansal duruma ait bilgiler ve geçmişteki faaliyet sonuçları, gelecekteki finansal durumu ve faaliyet sonuçlarını, kullanıcıları doğrudan ilgilendiren konularda, örneğin, temettü ve ücret ödemelerini, hisse senedinin fiyatındaki hareketleri ve işletmenin vadesi geldiğinde borçlarını ödeme kabiliyetini tahmin etmekte sıkça kullanılan bilgilerdir. Tahminlerde kullanılabilme değeri taşıması için bilgilerin doğrudan doğruya bir öngörü olması şart değildir. Ancak, finansal tabloları kullanarak tahmin yapabilme olanağı geçmişte olan işlemlerin ve olayların gösterim şekline bağlı olarak artmaktadır. Örneğin, gelir tablosunun tahminlerde kullanılabilme değeri, alışılmadık, normal dışı ve az rastlanan gelir ve gider kalemlerinin gelir tablosunda ayrıca açıklanması ile artar.

c) İhtiyaca Uygunluk ve Önemlilik

Bilginin uygunluğu onun özelliğinden ve önemliliğinden etkilenir. Bazı durumlarda bilginin özelliği tek başına uygunluğunu belirlemek için yeterli olabilir. Örneğin, yeni bir faaliyet alanının raporlanması, raporlama dönemindeki yeni faaliyetin sonuçlarının rakam olarak önemli olup olmamasına bakılmaksızın işletmenin karşı karşıya olduğu risklerin ve meydana gelecek olan fırsatların belirlenmesinde etkili olabilir. Diğer bazı durumlarda, örneğin, işletme için uygun bir şekilde ana stok kalemleri olarak

belirlenen stokların tutarları dikkate alındığında hem özellik hem de önemlilik kavramları söz konusudur.

Eğer bir bilginin verilmemesi ya da yanlış verilmesi finansal tabloları kullanarak ekonomik kararlarını verecek olan kullanıcıları etkileyebilecekse, o bilgi önemliliğe sahip bir bilgidir. Bilginin eksikliği veya yanlışlığı durumlarında önemlilik hususunun olup olmadığına karar vermek için bilgi verilmeyen kalemin ya da hatalı verilen kalemin büyüklüğüne bakmak gerekir. Bu nedenle, önemlilik, bilginin faydalı olması için öncelikle taşınması gereken niteliksel bir özellik olmaktan ziyade, bir ayırım ya da ayırıştırma noktasını gösterir.

d) Güvenilirlik

Faydalı olması için bilginin güvenilir de olması gerekir. Bilgi önemli hatalar içermiyorsa, önyargılı değilse ve belli bir konuyu makul bir şekilde açıklamış olduğu kabul edildiği ya da açıklamış olduğu beklendiği için kullanıcılar tarafından bu bilgiye dayanılacaksa bilginin güvenilirlik özelliği vardır.

Bilgi uygun olabilir fakat içerik olarak güvenilir olmayabilir ya da anlaşıldığı şekliyle yanıltıcı olabilir. Örneğin, işletme aleyhine açılan bir zarar tazmini davasında davanın dayanağının geçerliliği ve tazminat talebi rakamı konusunda anlaşmazlık varsa, işletmenin bilançosunda tazminat talebinin tamamına karşılık ayırması uygun değildir, durumun ve rakamların finansal tablolara ilişkin notlarda açıklanması daha doğrudur.

Bilginin güvenilir olması için açıklamayı amaçladığı ya da makul bir şekilde açıklamış olduğunun beklendiği işlemleri ve diğer olayları doğru bir şekilde göstermesi gerekir. Örneğin, bir bilanço, tahakkuk ilkesine uygun olarak raporlama tarihinde aktifler, pasifler ve özkaynaklar olarak sonuçlanan işlemleri ve diğer olayları doğru bir şekilde göstermelidir.

Bilgilerin çoğu amaçladığı açıklamayı doğru bir şekilde yapmaktan uzak olma riski ile karşı karşıyadır. Bunun önyargı ile ilgisi yoktur. Daha ziyade ölçülenmesi gereken işlem ve diğer olayların belirlenmesinin veya bilginin ilgili olduğu işlem ve olaylarla ilgili mesajları verebilmesi için ölçülenmesi ve raporlanmasında kullanılacak tekniklerin geliştirilmesinin doğal olarak taşıdığı zorluklardan kaynaklanır. Bazı özellikli durumlarda bazı kalemlerin finansal etkilerinin ölçülmesi çok belirsiz olabilir ve genellikle işletme bu kalemleri finansal tablolarında tahakkuk ettirmeme yoluna gidebilir. Örneğin, birçok işletme zaman içerisinde kendi bünyesinde şerefiye oluşturabilirse de, genellikle bu şerefiyeyi güvenilir bir şekilde belirlemek ve ölçümlemek zordur. Diğer bazı durumlarda ise, bu tür kalemleri tahakkuk ettirmek ancak bunların tahakkuk ettirilmesindeki ve ölçülmesindeki güçlükleri de notlarda açıklamak daha uygun olabilir.

Bir bilginin tanımlamayı amaçladığı işlem ve diğer olayları doğru bir şekilde tanımlaması için bu işlem ve bilgilerin sadece yasal görünüşleri değil, bunların özleri ve ekonomik gerçekler de dikkate alınarak muhasebeleştirilmesi ve sunulması gerekir. İşlemlerin ve diğer olayların gerçek mahiyetleri her zaman bunların yasal görünümüyle veya görünürdeki tanımıyla tutarlı olmayabilir. Örneğin, bir işletme bir aktifini belgelere göre başka bir işletmeye satmış ve yasal sahipliğini devretmiş ancak bu aktifin ekonomik getirilerinden faydalanmaya devam etmek için de diğer tarafla anlaşmış olabilir. Bu gibi durumlarda, bu işlem (gerçekte böyle bir işlem varsa) satış olarak raporlanırsa doğru bir şekilde tanımlanmamış olacaktır.

Finansal tablolardaki bilgilerin güvenilir olması için tarafsız olmaları, önyargı taşımamaları gerekir. Eğer bilgiler seçimleri veya sunumları itibarıyla kullanıcıların karar vermelerini ya da kanaat sahibi olmalarını etkileyerek önceden belirlenen sonuçlara veya algılamalara ulaşmalarını sağlamaya yönelikse bu finansal tablolar tarafsız değildir.

Finansal tabloları hazırlayanlar, kaçınılmaz olarak birçok olay ve durumu çevreleyen belirsizliklerle karşı karşıyadırlar. Örneğin, şüpheli alacakların tahsil edilebilme

durumu, sabit kıymetlerin muhtemel yararlanma ömürleri ve ortaya çıkabilecek garanti taleplerinin sayısı gibi. Finansal tabloların hazırlanmasında bu belirsizliklere, özellikleri ve kapsamaları itibariyle yer verilirken ihtiyatlı bir şekilde hareket edilmelidir. İhtiyatlılık belirsizlik olması nedeniyle tahmin yapılması gereken hallerde aktiflerin ve gelirin olduğundan fazla, yükümlülüklerin ve giderlerin de olduğundan eksik belirlenmemesi için gereken dikkatin gösterilmesini ifade eder. Ancak, ihtiyatlı davranmak gizli yedeklerin yaratılmasına veya gerekenden fazla karşılık ayrılmasına, bilerek aktiflerin ve gelirin olduğundan eksik, yükümlülüklerin ve giderlerin de olduğundan fazla belirlenmesine yol açarsa finansal tabloların tarafsızlığı yok olur ve güvenilirlik özelliği ortadan kalkar.

Finansal tablolardaki bilgilerin güvenilir olması için önemlilik ve maliyet sınırları içinde bütünü kavraması yani tam olması gerekir. Bilginin bir kısmının dahil edilmemesi bilginin tamamının yanlış veya yanıltıcı olmasına bu nedenle de güvenilirlik ve uygunluk özelliğini kaybetmesine yol açar.

e) Karşılaştırılabilirlik

Kullanıcıların bir işletmenin belli bir zaman içerisinde finansal durumundaki ve faaliyetlerindeki değişimleri takip edebilmeleri için işletmenin finansal tablolarını karşılaştırma imkanları olmalıdır. Kullanıcıların aynı zamanda bu işletme ile başka bir işletmeyi de karşılaştırabilmek suretiyle bunların kendilerine özgü finansal durumlarını, faaliyet sonuçlarını ve finansal durumlarındaki değişimleri değerlendirebilme imkanına sahip olması gerekir. Böylece, benzer işlemlerin ve diğer olayların finansal etkilerinin hem bu işletmede hem de diğer işletmelerde nasıl ölçümlendiği ve gösterildiği zaman içerisinde, istikrarlı bir şekilde takip edilebilir.

Karşılaştırılabilirlik niteliksel özelliğinin önemli bir şartı, kullanıcıların, finansal tabloların hazırlanmasında takip edilen muhasebe politikaları, bu politikalarda yapılan değişiklikler ve bu değişikliklerin etkileri hakkında bilgilendirilmeleridir. Kullanıcılar hem bir işletmenin benzer işlemler ve diğer olaylar için takip ettiği muhasebe politikalarında dönemler itibariyle herhangi bir değişiklik olup olmadığını, hem de diğer bir işletmenin kullandığı muhasebe politikaları ile farklılıklar olup olmadığını anlamaya ihtiyaç duyarlar.

İşletmenin uyguladığı muhasebe politikalarının açıklanması da dahil olmak üzere, Türkiye Muhasebe Standartları ile uyumlu olunması, karşılaştırılabilirliği sağlamaya yardım eder.

Karşılaştırılabilirlik ihtiyacı münferiden tekdüzelik ile karıştırılmamalı ve muhasebe standartlarında geliştirme yapılmasının önünü tıkayacak bir engel oluşturmamalıdır. Bir işletmenin belli bir işlemi veya diğer olayı muhasebeleştirme için uyguladığı politika, uygunluk ve güvenilirlik niteliksel özelliğini karşılamıyorsa, bu muhasebe politikasının aynı şekilde uygulanmasına devam edilmesi doğru değildir. Daha uygun ve güvenilir alternatif bir muhasebe politikasının bulunması halinde işletmenin uyguladığı muhasebe politikasını değiştirmemesi de yanlıştır.

Kullanıcılar işletmenin finansal durumunu, faaliyet sonuçlarını ve finansal durumundaki değişimleri zaman içerisinde karşılaştırmak istedikleri için finansal tablolar aynı bilgileri önceki dönemler için de göstermelidirler.

4.3.1.2. Finansal Tabloların Sunuluşuna İlişkin Türkiye Muhasebe Standardı (TMS 1) Hakkında Tebliğ Sıra No: 2

Bu Tebliğin amacı; Finansal Tabloların Sunuluşuna ilişkin 1 nolu Türkiye Muhasebe Standardının yürürlüğe konulmasına ilişkin olup, (TMS)'ye göre hazırlanıp, sunulan tüm genel amaçlı finansal tablolara uygulanacak bir standarttır.

Genel amaçlı finansal tablolar, özel bilgi ihtiyaçlarını karşılamak için isteğe göre hazırlanmış raporları talep etme durumunda olmayan kullanıcıların gereksinimlerini karşılamaya yönelik, tablolardır. Genel amaçlı finansal tablolar, bireysel olarak sunulmuş olan veya yıllık rapor gibi diğer bir kamu dökümanında yer alanları da içerir.

TMS 30 Bankaların ve Benzer Finansal Kuruluşların Finansal Tablolarındaki Açıklamalar Standardı, bankalar ve benzer kuruluşlar için bu standardın kurallarıyla uyumlu ek kurallar getiren bir standarttır.

4.3.1.3. Bankalar ve Benzeri Finansal Kuruluşların Finansal Tablolarında Yapılacak Açıklamalara İlişkin Türkiye Muhasebe Standardı (TMS 30) Hakkında Tebliğ Sıra No: 29

Bu Tebliğin amacı; bankalar ve benzeri finansal kuruluşların finansal tablolarında yapılacak açıklamalara ilişkindir. Bu Standart, özel olarak muaf tutulmadıkları sürece, bankalara da uygulanan diğer Standartlara ek niteliğindedir.

Bankalar finansal tablolarındaki kalemlerin muhasebeleştirme ve ölçümü için farklı yöntemler kullanırlar. Her ne kadar bu yöntemlerin uyumlu hale getirilmesi arzu edilse de, bu durum bu Standardın kapsamı dışındadır. “TMS 1 Finansal Tabloların Sunuluşu” Standardına uyumlu olması ve bankanın finansal tablolarının hangi esaslara göre hazırlandığının anlaşılabilmesini sağlamak için, aşağıdaki maddelerde yer alan hususlara ilişkin muhasebe politikalarının kamuoyuna açıklanması gerekebilir:

- Başlıca gelir türlerinin muhasebeleştirilmesi
- Yatırımların ve alım satım amaçlı menkul kıymetlerin değerlemesi
- Bilançoya varlık ve borçların yansıtılmasıyla sonuçlanan işlem ve olaylar ile yalnızca koşullu işlem ve taahhütlerin oluşmasına yol açacak işlem ve olayların ayrımının yapılması
- Kredi ve avanslardan (alacaklardan) kaynaklanan değer düşüklüğü zararlarının belirlenmesi ve tahsili imkansız hale gelmiş kredi ve avansların kayıtlardan silinmesi esasları
- Genel bankacılık riskleri için ayrılan karşılık giderlerinin belirlenmesi esasları ve söz konusu karşılık giderlerinin muhasebeleştirme yöntemi.

Bankalar ve benzeri finansal kuruluşlar, TMS 30 nolu standartlara uygun olarak muhasebeleştirilmektedir. Buna ilave olarak bu kuruluşların aşağıda özeti verilen özel açıklamalar da yapmaları gerekmektedir.⁷⁴

Bir banka ve benzeri kuruluşun kamuya açıklanması gereken hususlar:

- Niteliklerine göre gruplandırılmış gelir, giderler, varlıklar, borçlar,
- Gelir ve giderleri niteliklerine göre gruplandırılmış gelir tablosu,
- Varlık ve borçların niteliklerine ve likiditelerine göre düzenlenmiş bilanço,
- Aşağıda belirlenen diğer spesifik konular;
 - Her bir grup finansal varlık ve borçların, diğer finansal araçlara ilişkin koşullara uygun makul değerleri,
 - Varlık ve borçların vadelerine göre gruplanması,
 - Önemli varlık, borç ve bilanço dışı kalemlerin coğrafi bölge, müşteri veya sanayi grupları bazında belirlenmesi ya da diğer risklerin belirlenmesi,
 - Kredilere ilişkin zarar detayları,
 - Genel bankacılık riskleri için ayrılan tutarlar,
 - Yükümlülük ve taahhütlerin detayı,
 - Teminatlı borçların ve teminat olarak rehnedilen varlıkların toplam tutarını,
 - Teminat faaliyetleri kapsamı,
 - İlişkili taraf işlemi

4.3.1.4. TFRS 7 Finansal Araçlar: Açıklamalara İlişkin Türkiye Finansal Raporlama Standardı (TFRS 7) Hakkında Tebliğ Sıra No: 42

1 Ocak 2007 ve sonrasında başlayan dönemler için yürürlüğe giren olan UFRS 7, UMS 30 ve 32 kapsamında yukarıda belirtilen spesifik açıklama koşullarının yerini almaktadır. UFRS 7, bütün işletmelere uygulanabilir ve finansal araçların niteliklerine ve finansal araçlardan kaynaklanan risklere karşı açıklamalar içermektedir.

⁷⁴ PwC, Uluslararası Finansal Raporlama Standartları Cep Kılavuzu, 2006

30 Ocak 2007 tarih 26419 sayılı Resmi Gazete’de Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu tarafından ‘‘TFRS 7 Finansal Araçlar: Açıklamalara İlişkin Türkiye Finansal Raporlama Standardı (TFRS 7) Hakkında Tebliğ Sıra No: 42’’ yayımlanmıştır. Bu Standart, tüm işletmeler tarafından aşağıda sayılan istisnalar haricinde tüm finansal araçlara uygulanır:

(a) "TMS 27 Konsolide ve Bireysel Finansal Tablolar", "TMS 28 İştiraklerdeki Yatırımlar" ve "TMS 31 İş Ortaklıklarındaki Paylar" Standartları kapsamında muhasebeleştirilen bağlı ortaklık, iştirak ve iş ortaklıklarındaki paylar. Diğer taraftan, bazı durumlarda, TMS 27, TMS 28 ve TMS 31 Standartları bağlı ortaklık, iştirak ve iş ortaklıklarındaki payların TMS 39’a göre muhasebeleştirilmesine izin vermektedir. Bu hallerde, işletme, bu Standartta yer alanlara ek olarak, TMS 27, TMS 28 veya TMS 31’de yer alan kamuoyuna açıklama hükümlerini de uygulamak durumundadır. Bu Standart, ilgili türev ürün TMS 32’de yer alan özkaynağa dayalı finansal araç tanımına girmediği sürece, bağlı ortaklıklardaki, iştiraklerdeki ve iş ortaklıklarındaki paylarla ilişkilendirilmiş her türlü türev ürüne de uygulanır.

(b) "TMS 19 Çalışanlara Sağlanan Faydalar" Standardının uygulandığı emeklilik fayda planları kapsamındaki işveren hak ve yükümlülükleri.

(c) İşletme birleşmelerindeki koşullu ödemeler için yapılan sözleşmeler (bakınız: "TFRS 3 İşletme Birleşmeleri" Standardı). Söz konusu istisna sadece edinen açısından uygulanır.

(d) "TFRS 4 Sigorta Sözleşmeleri" Standardında tanımlanan sigorta sözleşmeleri. Ancak, TMS 39 Standardının sigorta sözleşmelerinde saklı türev ürünlerin ayrı ayrı muhasebeleştirilmesini gerektirdiği durumlarda, anılan türev ürünler için bu Standart uygulanır. Diğer yandan, ihraççının, finansal teminat sözleşmelerine ilişkin muhasebeleştirme ve ölçme işlemlerinde TMS 39’u uygulamakta olması durumunda da bu Standart uygulanır. İhraççının, anılan sözleşmelere ilişkin muhasebeleştirme ve ölçme işlemlerinde TFRS 4’ün 4(d) Paragrafı uyarınca TFRS 4’ü uygulamayı seçmesi durumunda ise TFRS 4 uygulanır.

(e) TMS 39'un 5-7 nci Paragrafları kapsamındaki sözleşmeler hariç olmak üzere, "TFRS 2 Hisse Bazlı Ödemeler" Standardı uygulanan hisse bazlı ödeme işlemleri kapsamındaki finansal araçlar, sözleşmeler ve yükümlülükler.

Bu standart, 01.01.2007 tarihinden sonra başlayan hesap dönemlerinde uygulanmak üzere yürürlüğe girmiştir. TFRS 7 Standardının uygulanmasıyla "TMS 30 Bankalar ve Benzeri Finansal Kuruluşların Finansal Tablolarında Yapılacak Açıklamalar" Standardı yürürlükten kalkar. İsteyen işletmeler bu hükümler çerçevesinde TFRS 7'yi 31/12/2006 tarihli finansal tablolarında uygulayabilirler. Bu TFRS, "TMS 30 Bankalar ve Benzeri Finansal Kuruluşların Finansal Tablolarında Yapılacak Açıklamalar" Standardının yerine geçer.

4.3.1.5. Finansal Araçlar: Muhasebeleştirme ve Ölçmeye İlişkin Türkiye Muhasebe Standardı (TMS 39) Hakkında Tebliğ Sıra No: 41

Bu Standardın amacı; finansal varlıkların, finansal borçların ve finansal olmayan kalemlerin alım veya satımına ilişkin sözleşmelerin muhasebeleştirme ve ölçülmesine yönelik ilkeleri belirlemektir. Finansal araçlarla ilgili bilgilerin sunumuna ilişkin hükümler "TMS 32 Finansal Araçlar: Sunum" Standardında yer almaktadır. Finansal araçlara ilişkin olarak kamuoyuna yapılması gereken açıklamalara yönelik hükümler ise "TFRS 7 Finansal Araçlar: Açıklamalar" Standardında yer almaktadır. Bu standartlara ilişkin detaylar bu çalışmanın konusu içinde yer almadığından bahsedilmemiştir.

4.3.1.5.1. Muhasebeleştirme ve Ölçmeye İlişkin Tanımlar

Finansal varlık veya finansal borcun etkin faiz yöntemiyle hesaplanan itfa edilmiş maliyeti: Finansal varlık veya finansal borcun ilk muhasebeleştirme sırasında ölçülen değerinden anapara geri ödemeleri düşüldükten, anılan ilk tutar ile vadedeki tutar arasındaki farkın etkin faiz yöntemi kullanılarak hesaplanan birikmiş itfa payı düşüldükten

veya eklendikten ve deęer dūřuklūęu ya da tahsil edilememe durumuna iliřkin her tūrlū indirimini yapılmasından (doęrudan doęruya veya bir karřılık hesabı kullanılarak) sonra geriye kalan tutardır.

Etkin faiz yōntemi: Finansal varlık veya borcun (veya bir finansal varlık veya borç grubunun) itfa edilmiş maliyetlerinin hesaplanması ve ilgili faiz gelir veya giderlerinin ilişkili olduğu dōneme dağıtılması yōntemidir.

Etkin faiz oranı; finansal aracın beklenen ōmrū boyunca veya uygun olması durumunda daha kısa bir zaman dilimi sūresince yapılacak gelecekteki tahmini nakit ödeme ve tahsilatlarını tam olarak ilgili finansal varlık veya borcun net defter deęerine indirgeyen orandır. Etkin faiz oranının hesaplanması sırasında, iřletme, gelecekteki kredi zararlarını dikkate almaksızın, ilgili finansal aracın sōzlemeye baęlı tūm kořullarını (örneęin peřin ödeme, alım opsiyonu ve benzeri opsiyonlar) göz önünde bulundurmak suretiyle nakit akıřlarını tahmin eder. Bu hesaplama, etkin faiz oranının bir parçası olan ve sōzleşmenin tarafları arasında ōdenen veya alınan tūm masraf ve puanlar ile iřlem masraflarını ve dięer her tūrlū prim ve iskontoyu ięerir. Benzer nitelikteki finansal araç grubuna ait nakit akıřlarının ve beklenen ōmrūn güvenilir bir řekilde tahmin edilebileceęi varsayılır. Ancak, ilgili finansal araca (veya finansal araç grubuna) ait nakit akıřlarının ve beklenen ōmrūn güvenilir bir řekilde tahmin edilmesinin mūmkūn olmadıęı bazı ender durumlarda, iřletme, ilgili finansal aracın (veya finansal araç grubunun) sōzleşme sūresinin tamamında geręekleşmesi ōngörūlen sōzleşmeye baęlı nakit akıřlarını kullanır.

Bilanço dışı bırakma: Daha önce işletmenin bilançosuna yansıtılmış bir finansal varlık veya finansal borcun işletmenin bilançosundan çıkarılması işlemidir.

Geręeęe uygun değer (Makul Değer): Karşılıklı pazarlık ortamında, bilgili ve istekli gruplar arasında bir varlığın el değiştirmesi ya da bir borcun ōdenmesi durumunda ortaya çıkması gereken tutardır.

Normal yoldan alım veya satım: Bir finansal varlığın, genellikle yasal düzenlemeler veya ilgili piyasa teammülleri çerçevesinde belirlenen bir süre içerisinde teslimini gerektiren bir sözleşme çerçevesinde satın alınması veya satılmasıdır.

İşlem maliyetleri: Bir finansal varlık veya finansal borcun edinilmesi, ihraç edilmesi veya elden çıkarılması ile doğrudan ilişkilendirilebilen ek maliyetlerdir. Ek maliyet, işletme, ilgili finansal aracı edinmemiş, ihraç etmemiş veya elden çıkarmamış olsaydı oluşmayacak olan maliyettir.

4.4. MENKUL KIYMETLERİN DEĞERLEMESİ

4.4.1. Sermaye Piyasası Kurulu (SPK)'ya Göre Değerlemesi

Sermaye Piyasası 16. maddesine istinaden; ihraççılar ve sermaye piyasası kurumları, konsolide olanlar dahil kamuya açıklanacak veya gerektiğinde Sermaye Piyasası Kurulunca istenecek mali tablo, rapor ve bilgileri tespit olunacak şekil ve esaslara, genel kabul görmüş muhasebe kavram, ilke ve standartlarına uymak suretiyle düzenlemekle yükümlüdürler. Ayrıca, Sermaye Piyasası Kurulu, Kanun'a tabi olan işletmelerin muhasebe, mali tablo ve raporlarının ilke ve kurallarını tebliğlerle belirlemiştir. XI/1 seri numaralı SPK Tebliği'nin 18. maddesi ve XI/5 seri numaralı SPK Tebliği'nin 2. maddesinde uygulama standartlarının kapsamı açısından açıklamalara yer verilmiştir. Bu tebliğlere istinaden; mali tabloların hazırlanmasında Sermaye Piyasası Kurulunca yayımlanan standartlar ile Türk Ticaret Kanunu ve ilgili diğer mevzuat hükümleri tutarlı ve birbirini tamamlayıcı olarak esas alınması gerektiği, ayrıca vergi mevzuatında yer alan değerlendirme ilke ve kurallarıyla ilgili bulunmamaktadır. Bu nedenle mükellefler tuttukları defter ve belgeler ile beyannamelerini vergi mevzuatının ilgili hükümlerine uygun şekilde düzenlemek zorunda olduklarından bahsedilmekle beraber, vergi mevzuatının, Kurul'ca belirlenen standartlar ile Türk Ticaret Kanunu'nun muhasebeye ilişkin kurallarından farklı uygulamalara yer verdiği durumlarda işletmelerin, sözkonusu mevzuat çerçevesinde, gerekli düzeltmeleri yapmaları kendi sorumlulukları içerisinde olduğunu açıklamaktadır.

Ancak, vergi mevzuatının, kayıtların tutulmasına ve mali tabloların hazırlanmasına ilişkin özel ve fark düzenlemelere yer verdiği durumlarda, SPK'nın hükümlerine uyulacağı ve Kurulca belirlenen standart mali tablolar muhasebe sistemi dışında yapılacak düzeltmelere göre hazırlanması gerektiği açıklamalarına yer verilmiştir.

Sermaye piyasası mevzuatına göre hisse senetleri alış bedeliyle değerlendirilir. Borsada işlem gören hisse senetleri ise, bilanço gününden önceki 5 iş günü boyunca oluşan günlük ağırlıklı ortalama fiyatların ortalaması üzerinden değerlendirilir. Bu ortalamanın hesabında sermaye artırım ve temettü ödemesi gibi işlemlerden kaynaklanan etkiler giderilir. Bilanço gününden önceki 5 iş günü içinde elde edilen hisse senetleri ise, elde etme maliyeti ve bilanço gününde oluşan ağırlıklı ortalama fiyatın düşük olanı ile değerlendirilir. Yatırım fonu katılma belgeleri, ilgili yatırım fonunun bilanço tarihi için açıkladığı alış fiyatı üzerinden değerlendirilir.

Menkul kıymetlerin değerlendirme ölçülerini aşağıdaki gibi özetleyebiliriz;⁷⁵

- Borsalar ve teşkilatlanmış diğer piyasalarda işlem gören hisse senetleri bilanço gününden önceki 5 iş günü boyunca oluşan günlük ağırlıklı ortalama fiyatlarının ortalaması ile değerlendirilecektir.
- Borsalar ve teşkilatlanmış diğer piyasalarda işlem görmeyen hisse senetleri elde etme maliyeti ve bilanço gününde oluşan ağırlıklı ortalama fiyatın düşük olanı ile değerlendirilecektir.
- Borsalar ve teşkilatlanmış diğer piyasalarda işlem görmeyen hisse senetleri elde etme maliyeti ile değerlendirilecektir.
- Yatırım fonu katılma belgeleri, ilgili yatırım fonunun bilanço tarihi için açıkladığı alış fiyatı ile değerlendirilecektir.
- Devlet Tahvili, Hazine Bonosu ve Gelir Ortaklığı Senetleri gibi kamu menkul kıymetleri için vadelerinde elde edilecek gelirin ilgili menkul kıymetlerin

⁷⁵ ATİLA Özkan, Menkul Kıymetlerin Değerlemesi, Vergi Dünyası Dergisi, Aralık 2006, s 126

iktisabından bilanço tarihine kadar geçen süreye isabet eden kısmı için gelir tahakkuku ettirilmesi gerekmektedir.

- Borçlanmayı temsil eden ve aynı zamanda borsalar ve teşkilatlanmış diğer piyasalarda işlem gören menkul kıymetler bilanço tarihindeki ağırlıklı ortalama fiyatları ile değerlendirilecektir.
- Borsalar ve diğer teşkilatlanmış piyasalarda işlem görmeyen menkul kıymetlerden elde etme maliyetlerine göre %10 veya daha fazla bir oranda değer kaybedenler, bu değer düşüklüğünün yakın bir gelecekte ortadan kalkacağına dair objektif ve makul bir gerekçenin varolmaması durumunda rayiç değerleri ile değerlendirilecektir.

4.4.2. TTK'ya Göre Değerlemesi

TTK'nın 462. maddesine istinaden; borsa rayici bulunan kıymetli evrak, en çok bilanço gününden bir ay evveline ait müddet içindeki ortalama rayiçleriyle bilançooya geçirilebilir. Yabancı borsalarda muamele gören kıymetli evrakın rayici söz konusu olan hallerde, bunların bedellerinin transferindeki güçlükler dahi hesaba katılır. Borsada rayici olmıyan kıymetli evrak, faiz temettü gibi gelirler ve kıymetlerindeki her hangi bir azalma nazara alınmak suretiyle ve maliyet kıymetlerini geçmemek üzere bilançooya kaydolunur.

Öte yandan, 2007 yılı içinde kabul edilerek yürürlüğe girmesi beklenen yeni Türk Ticaret Kanunu büyük şirketlerden KOBİ'lere kadar iş dünyasının tüm aktörleri için birçok yeni düzenleme ve zorunluluk getirmektedir. Türk şirketlerinin uluslararası ortamda rekabetçi hale getirilmesi amacıyla gidilen yeni düzenlemeler ile borsada işlem gören şirketlerin uymak zorunda olduğu Uluslararası Finansal Raporlama Standartları'na uyumlu Türkiye Muhasebe Standartları'nın tüm şirketlere yayılmasının yanı sıra yasa, bağımsız denetim zorunluluğu gibi iş dünyasının uymak zorunda olduğu bir dizi uluslararası standart getirmektedir.

Türk Ticaret Yasası Tasarısı'nın 88. maddesinde öngörülen yasal düzenlemeye göre gerçek ve tüzel kişilerin ticari defterlerine, küçük ve orta ölçekli işletmelere, ticaret şirketlerinin finansal tablolarıyla konsolide hesaplara ve hatta gereğinde esnafa finansal tablolarını düzenlerken, Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu tarafından yayımlanan, Türkiye Muhasebe Standartları'na ve kavramsal çerçevede yer alan muhasebe ilkelerine aynen uymak ve bunları uygulamak zorunda kalınacak olup, böylece IFRS'in Türkiye'de uygulanması sağlanacaktır.

4.4.3. Vergi Usul Kanunu'na (VUK) Göre Değerlemesi

Mali tabloların, işletmenin gerçek durumunu yansıtması, hem vergi idaresi yönünden; hem işletme sahip veya sahipleri yönünden ve hem de işletme ile ticari ilişkide bulunan diğer işletmeler bakımından büyük önem taşımaktadır. Bunu sağlamanın yegane yolu da, iktisadi kıymetlerin bu tablolarda gerçek değerleri ile yer almalarının sağlanmasıdır.

Vergilemeye ilişkin usul hükümlerinin yer aldığı Vergi Usul Kanunu'nun (VUK) 258-298'inci maddeleri de, yukarıda belirtilen amaca yönelik olarak, iktisadi kıymetlerin değerlemesine ilişkin hükümlere ayrılmıştır. Bu hükümlerden biri de, menkul kıymetlerin değerlemesinin konu edildiği 279'uncu madde hükmüdür.

VUK'nun 279. maddesine göre; hisse senetleri ile fon portföyünün en az yüzde 51'i Türkiye'de kurulmuş bulunan şirketlerin hisse senetlerinden oluşan yatırım fonu katılma belgeleri alış bedeliyle, bunlar dışında kalan her türlü menkul kıymet borsa rayici ile değerlendirilir. Borsa rayici yoksa veya borsa rayicinin muvazaalı bir şekilde olduğu anlaşılırsa değerlemeye esas bedel, menkul kıymetin alış bedeline vadesinde elde edilecek gelirin (kur farkları dahil) iktisap tarihinden değerlendirme gününe kadar geçen süreye isabet eden kısmının eklenmesi suretiyle hesaplanır. Ancak, borsa rayici bulunmayan, getirisi ihraç edenin kar ve zararına bağlı olarak doğan ve değerlendirme günü itibarıyla hesaplanması mümkün olmayan menkul kıymetler, alış bedeli ile değerlendirilir.

Yukarıda bahsi geçen ‘’ borsa rayici ‘’ ifadesine gelince ; borsa rayici, VUK’un 263 üncü maddesinde, ‘‘gerek menkul kıymetler ve kambiyo borsasına, gerekse, ticaret borsalarına kayıtlı olan iktisadi kıymetlerin değerlemeden evvelki son muamele gününde borsadaki muamelelerin ortalama değerleri’’ olarak tanımlanmıştır.

Vergi Usul Kanunu’nun bu hükümleri gereğince, örneğin 31.12.2006 tarihinde sona eren 2006 yılı hesap dönemine ilişkin kazançların tespiti sırasında kullanılmak üzere, aktifte kayıtlı bulunan ve İstanbul Menkul Kıymetler Borsası (İMKB) Tahvil ve Bono Piyasası’nda işlem gören Hazine Bonosu ve Devlet Tahvilleri için, borsa rayiçlerinin bilinmesine ihtiyaç duyulmaktadır.

Söz konusu tahvil ve bonolar için bu rayiçler, değerlendirme gününden önceki son işlem günü olan 29.12.2006 tarihinde gerçekleştirilen işlemler sonucu oluşan ağırlıklı ortalama fiyatlar olacaktır.

Vergi Usule göre menkul kıymetlerin değerlemesi aşağıdaki şekilde özetlenebilir;

Tablo 6
Vergi Usul Kanununa göre Menkul Kıymetlerin Değerlemesi

Menkul Kıymet Türü	Değerleme Ölçüsü
Hisse senetleri	Alış bedeli, ancak 01.01.2005 tarihinden önce alınan hisse senetlerinin ise Vergi Usul Kanunu’nun mükerrer 298’inci maddesine göre yapılan belirlemeler doğrultusunda 31.12.2004 tarihi itibarıyla enflasyona göre düzeltilmiş değerleriyle muhasebe kayıtlarında yer almaları gerekmektedir.
Yatırım Fonu	-Fon portföyünün en az yüzde 51’i Türkiye’de kurulmuş bulunan şirketlerin hisse senetlerinden oluşan yatırım

	<p>fonu katılma belgeleri alış bedeliyle,</p> <p>-Yukarıda yer alan şartları sağlamayanlar ise borsa rayici ile değerlendirilmesi gerekir.</p> <p>-Borsada işlem görmeyen yatırım fonu katılma belgeleri ise, değerlendirme günü itibarıyla kıst getirisinin dikkate alınması ve kıst getiri hesaplamasında katılma belgeleri ihraççıların ilan edeceği fiyatın esas alınması gerekir.</p>
Hazine Bonoları	Borsa Rayici. İMKB Tahvil ve Bono Piyasası'nda işlem görmektedir. Bu nedenle bu menkul kıymetlerin borsa rayici ile değerlendirilmesi gerekir
Devlet Tahvili	Borsa Rayici.İMKB Tahvil ve Bono Piyasası'nda işlem görmektedir ve bunları borsa rayici bulunmaktadır. Dolayısıyla VUK'un 279'uncu maddesi hükmü gereği devlet tahvillerinin borsa rayici ile değerlendirilmesi gerekmektedir
Eurobond	Varsa borsa rayici, borsa rayicinin oluşmaması durumunda ilgili döneme isabet eden kıst getirinin hesaplanarak alış bedeline ilave edilmesiyle değerlendirilir.
GOS	Varsa borsa rayici, borsa rayicinin oluşmaması durumunda ilgili döneme isabet eden kıst getirinin hesaplanarak alış bedeline ilave edilmesiyle değerlendirilir.
Finansman Bonoları	Varsa borsa rayici, borsa rayicinin oluşmaması durumunda ilgili döneme isabet eden kıst getirinin hesaplanarak alış bedeline ilave edilmesiyle değerlendirilir.
VDMK	Varsa borsa rayici, borsa rayicinin oluşmaması durumunda ilgili döneme isabet eden kıst getirinin hesaplanarak alış bedeline ilave edilmesiyle değerlendirilir.
Banka Bonoları ve Banka Garantili Bonolar	Varsa borsa rayici, borsa rayicinin oluşmaması durumunda ilgili döneme isabet eden kıst getirinin

	hesaplanarak alış bedeline ilave edilmesiyle değeriendir.
Gayrimenkul Sertifikaları	Varsa borsa rayici, borsa rayicinin oluşmaması durumunda ilgili döneme isabet eden kıst getirinin hesaplanarak alış bedeline ilave edilmesiyle değeriendir

4.4.4. TMS'ye göre Değerieme

TMS 39 finansal araçların;

- Finansal Varlıklar (Verilen krediler, ticari alacaklar, menkul kıymetler, hisse senedi yatırımları vb.)
- Finansal Yükümlülükler (banka kredileri, mevduat, ticari borçlar vb)
- Türev işlemlerinin,

mali tablolara ne şekilde alınacağı, ne şekilde değeriendirileceğini, mali tablolarda nasıl çıkarılacağını ve dipnotlarda nasıl açıklanacağını belirlemektedir.

Bu standarda göre, bir finansal varlık;

- Nakit veya diğeri bir varlık elde etmeye dair sözleşmeden doğan bir hak,
 - Önemli ölçüde olumlu koşullar altında bir başka işletme ile finansal varlık ve borçların takas edileceğine dair bir sözleşme hakkı,
- veya
- Bir başka işletmenin özkaynağına dayalı araçlarıdır.

Finansal Varlıklar 4 gruba ayrılır;

- **Gerçeğe Uygun Değeri (Makul Değeri) Değerişimi Gelir Tablosu ile ilişkilendirilen Finansal Varlıklar** Kısa vadeli fiyat dalgalanmalarından kazanç elde etmek için edinilmiş, yönetim tarafından kısa vadede kar elde etme amacıyla oluşturulmuş bir portföyün parçası olan, ilk muhasebeleştirme sırasında işletme tarafından alım satım amacıyla elde tutulan şekilde gösterilmiş finansal varlıklardır. Bir işletme sözkonusu gösterimi böyle bir gösterimin daha uygun bilgi sağlaması durumunda

(böyle bir gösterimin varlık veya borçların farklı temeller esas alınarak muhasebeleştirilmesinden kaynaklanan bir ölçme veya muhasebeleştirme tutarsızlığını azaltması, veya bir grup finansal varlığın belgelendirilmiş bir risk yönetimi veya yatırım stratejisine dayalı olarak makul değer kriteri ile esas alınarak yönetilmesi), veya bir asal sözleşmenin nakit akışını önemli ölçüde etkileyecek bir veya daha fazla saklı türev içeren finansal varlıkların olması durumunda uygulanır.

- **Vadeye kadar Elde Tutulacak Finansal Varlıklar** - sabit veya belirli ödemeleri ve vadesi olan, işletmenin vadeye kadar saklama niyeti ve kabiliyetinin olduğu türev olmayan finansal varlıklardır.
- **Satılmaya Hazır Finansal Varlıklar** – diğer alım satım amacıyla elde tutulan bir finansal varlık, vadeye kadar elde tutulacak yatırımlar, kredi ve alacaklar olarak sınıflandırılmayan) veya yönetim tarafından bu sınıflandırmada gösterilen finansal varlıklardır.
- **Kredi ve Alacaklar** – sabit veya belirli ödemelere sahip olan ve aktif bir piyasada işlem görmeyen türev olmayan finansal varlıklardır.

Finansal Varlıkların değerlendirme yöntemlerine ilişkin özet tabloya aşağıda yer verilmiştir;

Tablo 7
Finansal Varlıkların Değerleme Yöntemleri

Finansal Varlık	Değerleme Yöntemi	Defter Değerindeki Değişikliklerin Tanındığı Yer
Makul Değer Değişimi Gelir Tablosunda Muhasebeleştirilecek Finansal Varlıklar	Makul Değer	Gelir Tablosu
Vadeye Kadar Elde Tutulacak Finansal Varlıklar	İskonto Edilmiş Değer	Prim veya iskonto gelir tablosunda gösterilir.
Satılmaya Hazır Finansal Varlıklar	Makul Değer (*)	Özkaynaklar
Kredi ve Alacaklar	İskonto Edilmiş Değer	Prim veya iskonto gelir tablosunda gösterilir.

(*) Makul Değerin bazı istisnai durumlarda ölçülemediği zamanlar hariç

Diğer finansal araç ise türev araçlar olup, TMS 39'a göre aşağıda yer alan 3 özelliğin tamamına sahip olan bir finansal araç veya diğer bir sözleşmedir.

Buna göre türev araçlar;

- Belirli bir faiz oranında, finansal araç fiyatında, mal bedelinde, döviz kurunda, fiyat veya oran endeksinde, kredi derecesi veya kredi endeksinde ya da başka bir değişkende veya sözleşmenin taraflarından birine özgü olmayan finansal olmayan bir değişkende (bazen “sözleşmeye konu olan” olarak da adlandırılır) meydana gelen bir değişiklik karşısında değeri değişmektedir;
- Net bir başlangıç yatırımı gerektirmemekte veya piyasa koşullarındaki değişikliklere benzer tepki vermesi beklenen diğer türden sözleşmelere göre daha az bir net başlangıç yatırımı gerektirmektedir; ve
- Gelecek bir tarihte ödenecektir.

Öte yandan, türev finansal araçlar (finansal teminat sözleşmesi olan veya etkin bir finansal riskten korunma aracı olan türev ürünler hariç) makul değer değişiklikleri gelir tablosunda muhasebeleştirilecek finansal varlıklar olarak sınıflandırılmaktadır. Ayrıca türev finansal araçlar mali tablolara ilk alınmasında makul değeri üzerinden kaydedilmektedir. Sonuç olarak, türev finansal araçlar mali tablolara ilk alınmasından sonra makul değerleri ile değerlendirilir ve makul değer değişiklikleri kar/zarar tablosunda muhasebeleştirilmektedir (Nakit akımına yönelik riskten korunmaya yönelik gerçekleştirilen türev araçlar hariç).

Gerçeğe uygun değerlerin tanımına ise standartta aynen aşağıdaki şekilde yer verilmiştir; Karşılıklı pazarlık ortamında, bilgili ve istekli gruplar arasında bir varlığın el değiştirmesi ya da bir borcun ödenmesi durumunda ortaya çıkması gereken tutardır.

- Aktif bir piyasada kayıtlı bir fiyatın varlığı, gerçeğe uygun değerın en iyi göstergesidir.
- Aktif bir piyasanın bulunmaması durumunda işletme, gerçeğe uygun değeri bir değerlendirme yöntemi kullanmak suretiyle belirler. Değerleme yöntemleri;
 - Bilgili ve istekli taraflar arasında karşılıklı pazarlık ortamında son dönemlerde gerçekleştirilen piyasa işlemlerinin (varsa) kullanılmasını,
 - Büyük ölçüde aynı olan başka bir finansal araca ilişkin gerçeğe uygun değerın referans olarak alınması
 - İskonto edilmiş nakit akış analizlerini ve opsiyon fiyatlama modellerini içermekte olup, işletmenin periyodik olarak, seçilen değerlendirme yönteminin etkinliğini gözden geçirmesi gerekmektedir.

4.4.5. Değerlemede Farklılıklar

Vergi Usul Kanunu'nun 279. maddesine göre hisse senetleri ile fon portföyünün en az % 51'i Türkiye'de kurulmuş bulunan şirketlerin hisse senetlerinden oluşan yatırım fonu katılma belgeleri alış bedeliyle değerlendirilir. Hisse senetlerinin borsada işlem görüp görmemesinin önemi bulunmamaktadır. Ancak SPK Mevzuatı'nda hisse senetleri için borsa değeri, yatırım fonları için ise değerlendirme tarihindeki fonun alış bedeli esas alınmıştır.

Hazine bonusu, devlet tahvili ve gelir ortaklığı senetlerinde VUK ve SPK arasında farklılık bulunmamaktadır. Bu menkul kıymetler değerlendirme gününe kadar geçen kısım için hesaplanan gelir alış bedeline eklenerek değerlendirilir. Ancak özel kesim tahvilleri borsada işlem gördüğü takdirde SPK bakımından değerlemesi bilanço günündeki borsa ortalama fiyatına göre yapılır.⁷⁶

Öte yandan, bono ve tahvil gibi menkul kıymetler, TTK (462), SPK(20) ve VUK(279)'a göre borsa rayici ile değerlendirilmektedir. Söz konusu menkul kıymetler, Uluslararası Muhasebe Standartlarına (30, 32 ve 39) ve ABD uygulamalarına (FASB-107,

⁷⁶ Demir Hüseyin, Maliye Bakanlığı Gelirler Kontrolörü, Yaklaşım Dergisi,2003/3

115) göre de doğru değer (fair value) üzerinden değerlendirilmektedir. Avrupa Topluluğu düzenlemelerine (86/635) göre ise, anılan menkul kıymetler elde etme maliyetine göre değerlendirilmektedir. Gelişmiş ve yükselen ekonomilere sahip ülkeler, mali tabloların gerçeği tam olarak yansıtmasını sağlamak üzere aynı değerlendirme kriterlerini benimseme yönünde hareket etmektedirler. Muhasebe literatüründe ise her tür kalemin borsa değeriyle değerlendirilmesi esasının benimsenmesi tartışılmaktadır. Uluslararası Para Fonu ve Dünya Bankası gibi uluslararası mali kurumlar da ilişkide buldukları ülkelere Uluslararası Muhasebe Standartlarının benimsenmesi tavsiyesinde bulunmaktadır. Bütün bu görüşler ise BIS tarafından desteklenmektedir. Menkul kıymetlerin değerlemesini de içeren mali araçların muhasebeleştirilmesiyle ilgili 39 nolu Uluslararası Muhasebe Standardı yer almaktadır. Buna paralel olarak ülkemizde de TMS 39 nolu standart yürürlüktedir. Vergi Usul Kanunu'nun 279. maddesi gereğince bütün menkul kıymetler borsa rayicinden değerlemeye tabi tutulmaktadır. Dolayısıyla bankalar "Bankalarca Uygulanacak Muhasebe Standartları, Tekdüzen Hesap Planı ve İzahnamesi" hükümlerine göre değerlendirme yaptıkları için fazladan vergi ödeyecek değildir. Temelde vergi bilançosu ile ticari bilançonun farklı olacağı kabul edilmekte, ancak aslolan vergi bilançosu ile ticari bilanço arasında mümkün olduğunca farklılık olmamasıdır.⁷⁷

4.5. BANKALAR MUHASEBE SİSTEMİNDE MENKUL KIYMETLERİN MUHASEBELEŞTİRİLMESİNE İLİŞKİN UYGULAMALAR

4.5.1. Hisse Senedi Alım Satımına İlişkin Uygulama

Bay A, borsada işlem gören Z A.Ş' ye ait hisse senedinden T Bankası aracılığıyla aşağıda belirtilen tarih ve miktarda alım yapmıştır.

⁷⁷ www.tbb.org.tr/turkce/bddk/BDDK1_.doc; SAYI: BDDK.DZM.2/13- 791

Müşterinin hisse senedi alımı	
Lot Sayısı	10,000.00
Lot Değeri	4.8
Alış tarihi	01.10.2006
Bankanın Maliyet Lot Değeri	4.7

Hisse senedi alımında banka muhasebesinde yapılması gereken kayıtlar aşağıda listelenmiştir;

Açıklama	Borç Tutar	Alacak Tutar
300-Tasarruf Mevduatı	48,000.00	
03003- Hisse Senetleri		47,000.00
750003-Men.Değ.Al.Sat.Karı		1,000.00
83000-Vergiler-BSMV	50.00	
380005-Ödenecek Vergiler-BSMV		50.00
982001-Emanete Alınan Menkul Değerler	10,000.00	
984-Emanet Verenler		10,000.00

Bay A, borsada işlem gören Z A.Ş' ye ait hisse senedinden T Bankası aracılığıyla aşağıda belirtilen tarihlerde ve miktarlarda satış yapmıştır.

Müşterinin hisse senedi satımı	
Lot Sayısı	7,000.00
Lot Değeri	5.00
Satış Tarihi	15.10.2006
Lot Sayısı	3,000.00
Lot Değeri	4.40
Satış Tarihi	25.10.2006

Hisse senedi satışında banka muhasebesinde yapılması gereken kayıtlar aşağıda listelenmiştir;

Açıklama	Borç Tutar	Alacak Tutar
03003- Hisse Senetleri 300-Tasarruf Mevduatı	35,000.00	35,000.00
984-Emanet Verenler 982001-Emanete Alınan Menkul Değerler	7,000.00	7,000.00
300-Tasarruf Mevduatı 380-Ödenecek Vergiler-Geç.67	140.00	140.00

Açıklama	Borç Tutar	Alacak Tutar
300-Tasarruf Mevduatı 300-Tasarruf Mevduatı	13,200.00	13,200.00
984-Emanet Verenler 982001-Emanete Alınan Menkul Değerler	3,000.00	3,000.00
380-Ödenecek Vergiler-Geç.67 300-Tasarruf Mevduatı	120.00	120.00

Yukarıdaki işlemler sonucunda Bay A'nın ilk giren ilk çıkar yöntemine göre 15.10.2006 tarihinde satmış olduğu hisse senetlerine tekabül eden maliyet bedeli (7.000*4,8=) 33.600 YTL, 25.10.2006 tarihinde satmış olduğu hisse senetlerine tekabül eden maliyet bedeli ise (3.000*4,8=)14.400 YTL olmak üzere toplam maliyet bedeli (33.600+14.400=) 48.000 YTL 'dir. Bay A,15.10.2006 tarihinde 7.000 adet hisse senedini 35.000 YTL'ye,25.10.2006 tarihinde 3.000 adet hisse senedini ise 13.200 YTL'ye satarak toplam 48.200 YTL elde etmiştir.

İlk giren ilk çıkar yöntemine göre, 15.10.2006 tarihinde gerçekleştirilen hisse senedi satışına ilişkin tevkifat matrahı (35.000-33.600=) 1.400 YTL olup, alım satım kazancı üzerinden %10 oranında tevkifat yapılması gerektiğinden T Bankası tarafından Gelir İdaresine ödenmek üzere Bay A'nın hesabından 140 YTL stopaj kesilecektir. Ancak, 25.10.2006 tarihinde gerçekleştirilen satışa ilişkin Bay A (13.200-14.400=) -1.200 YTL zarar ettiğinden ve Bay A'nın alım-satıma konu menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası aracının aynı türden olması nedeniyle, üç aylık dönem içerisinde yapılan işlemlerin konsolide edilmesi sonucunda bu zarara tekabül eden (1.200*%10=) 120 YTL tutarındaki stopaj T Bankası tarafından Bay A'nın hesabına iade edilecektir. Böylece Bay A, dönem

içersinde elde ettiği (48.200-48.000=) 200 YTL net kar üzerinden %10 oranında stopaj kesilmek suretiyle vergilendirilecektir.

Bay A Toplam Satış Bedeli	48.200,00
Bay A Toplam Maliyet Bedeli	48.000,00
Net Kar	200,00
Geçici 67. Madde Kapsamında Bankalarca Kesilmesi Gereken Tevkifat Tutarı	20,00

4.5.2. Devlet Tahvili ve Hazine Bonosu Alım Satım Kazançlarına İlişkin Uygulama

Bay A'nın 01.04.2006- 30.06.2006 tarihleri arasındaki dönemde devlet tahvili ya da hazine bonosu alım satımı nedeniyle 1.500 YTL zararı bulunduğunu varsayalım.

Bay A, T Bankasından, 03.07.2006 tarihinde 160.279,84YTL tutarında % 20,60 faiz oranından vadesinde eline geçecek nominal bedeli 178.824 YTL tutarında devlet tahvili satın almıştır.

Nominal Değeri	178.824,00
Faiz Oranı	% 20,60
İşlem Tarihi	03.07.2006
Alış Tutarı	160.279,84
Bankanın maliyet tutarı	158.677,00

03.07.2006 tarihinde T bankasının tahvili satışı nedeniyle yapacağı muhasebe kayıtları aşağıda listelenmiştir;

Açıklama	Borç Tutar	Alacak Tutar
300-Tasarruf Mevduatı	160.279,84	
030020-Devlet Borçlanma Tahvilleri		158.677,00
750002-Mali Olmayan Kur.Tahvilleri		1.602,84
830-Vergiler	16,03	
380-Ödenecek Vergiler-BSMV		16,03
982001-Emanete Alınan Menkul Değerler	178.824,00	
984-Emanet Verenler Bırakanlar		178.824,00
998-Emanete Ver.Men Kıymetler	178.824,00	
996-Emanete Verilen Men.Kıymetler		178.824,00

Yine Bay A, 03.08.2006 tarihinde bu devlet tahvilinin vadesini beklemeden satmaya karar vermiştir. Satışa ilişkin verilere aşağıda yer verilmiştir.

Nominal Değeri	178.824,00
Faiz Oranı	20,60%
İşlem Tarihi	03.08.2006
Satış Tutarı	162.950,84
Müşterinin Alış Bedeli	160.279,84

03.08.2006 tarihinde banka tarafında yapılan muhasebe kayıtları;

Açıklama	Borç Tutar	Alacak Tutar
030020-Devlet Borçlanma Tahvilleri	162.950,84	
300-Tasarruf Mevduatı		162.950,84
984-Emanet Verenler Bırakanlar	178.824,00	
982001-Emanete Alınan Menkul Değerler		178.824,00
996-Emanete Verilen Men.Kıymetler	178.824,00	
998-Emanete Ver.Men Kıymetler		178.824,00
300-Tasarruf Mevduatı	117,10	
380-Ödenecek Vergiler-Geç.67		117,10

Yukarıdaki işlemler sonucunda Bay A'nın ilk giren ilk çıkar yöntemine göre 03.07.2006 tarihinde almış olduğu devlet tahviline tekabül eden maliyet bedeli 160.279,84

YTL'dir. Bay A, 03.08.2006 tarihinde bu devlet tahvilini vadesini beklemeden satmaya karar vermiştir. O gün için bu devlet tahvilinin nominal değeri diğer bir deyişle satış tutarı 162.950,84 YTL'dir.

Böylece Bay A, devlet tahvilini alım satımı nedeniyle oluşan (162.950,84-160.279,84=)2.671 YTL kar elde etmiştir. Ancak, ikinci dönemden Bay A'nın 1.500 YTL tutarındaki zararını da bu kardan mahsup edildiğinde net karının (2.671- 1.500=) 1.171 YTL olduğu ve tevkifat matrahının da bu tutar üzerinden hesaplanması gerekir.

Bay A Toplam Satış Bedeli	162.950,84
Bay A Toplam Maliyet Bedeli	160.279,84
İkinci Dönemden Gelen Zararın Mahsup Edilmesi	(1.500,00)
Net Kar	1.171,00
Geçici 67. Madde Kapsamında Bankalarca Kesilmesi Gereken Tevkifat Tutarı	117,10

4.5.3. Devlet Tahvili ve Hazine Bonosu Faiz Gelirlerine İlişkin Uygulama

Bay B, T bankası aracılığıyla 03.07.2006 tarihinde 160.279,84 YTL tutarında %20,60 faiz oranlı devlet tahvili satın almıştır.

Nominal Değeri	178.824,00
Faiz Oranı	20,60%
İşlem Tarihi	03.07.2006
Alış Tutarı	160.279,84
Bankanın maliyet tutarı	158.677,00

Bankanın devlet tahvilini müşteriye satarken yapacağı kayıtlar şöyledir;

Açıklama	Borç Tutar	Alacak Tutar
300-Tasarruf Mevduatı	160.279,84	
030020-Devlet Borçlanma Tahvilleri		158.677,00
750002-Mali Olmayan Kur.Tahvilleri		1.602,84
830-Vergiler	16,03	
380-Ödenecek Vergiler-BSMV		16,03
982001-Emanete Alınan Menkul Değerler	178.824,00	
984-Emanet Verenler Bırakanlar		178.824,00
998-Emanete Ver.Men Kıymetler	178.824,00	
996-Emanete Verilen Men.Kıymetler		178.824,00

30.12.2006 tarihinde devlet tahvilinin vadesi geldiğinden Bay B itfa geliri elde etmiştir. T bankasının devlet tahvili itfası nedeniyle yapacağı muhasebe kayıtları aşağıda listelenmiştir;

Nominal Değeri	178.824,00
Faiz Oranı	20,60%
İtfa Tarihi	30.12.2006
Müşterinin Alış Bedeli	160.279,84

30.12.2006 tarihinde banka tarafından yapılan muhasebe kayıtları;

Açıklama	Borç Tutar	Alacak Tutar
020-TCMB	178.824,00	
300-Tasarruf Mevduatı		178.824,00
984-Emanet Verenler Bırakanlar	178.824,00	
982001-Emanete Alınan Menkul Değerler		178.824,00
300-Tasarruf Mevduatı	1.854,42	
380-Ödenecek Vergiler-Geç.67		1.854,42

Yukarıdaki işlemler sonucunda Bay B'nin 03.07.2006 tarihinde almış olduğu devlet tahviline tekabül eden maliyet bedeli 160.279,84 YTL'dir. Bay B, 30.12.2006 tarihli

vadeli bu devlet tahvilinden itfa geliri elde etmiştir. 30.12.2006 tarihinde devlet tahvilinin nominal değeri 178.824 YTL'dir.

Böylece Bay B, devlet tahvili itfa geliri olarak (178.824 - 160.279,84 =)18.544,16 YTL kar elde etmiş olup, aynı zamanda bu tutar tevkifat matrahını oluşturmaktadır. Geçici 67. madde kapsamında %10 oranında stopaj kesilmesi gerekir.

4.5.4. Mevduat Faiz Gelirlerine İlişkin Uygulama

Bay G, 27.09.2006 tarihinde Z Bankasında 1 ay vadeli mevduat hesabı açtırmış olup, faiz oranı %17'dir.

Hesap Açılış Tarihi	27.09.2006
Tutar	150,000.00
Vade Tarihi	27.10.2006
Faiz Oranı	17.00

27.09.2006 tarihinde Z bankasının mevduat hesabı açılışı nedeniyle yapacağı muhasebe kayıtları aşağıda listelenmiştir;

Açıklama	Borç Tutar	Alacak Tutar
300-Tasarruf Mevduatı 310000-Bir Aya Kadar Vadeli	150,000.00	150,000.00

Söz konusu hesabın vadesinde elde edilen faiz geliri üzerinden Geçici 67 nci maddenin 4 numaralı fıkrasına göre % 15 oranında tevkifat yapılacaktır.

Açıklama	Borç Tutar	Alacak Tutar
610001-Bir Aya kadar Vadeli 310000-Bir Aya Kadar Vadeli	2,165.75	2,165.75
310000-Bir Aya Kadar Vadeli 380-Ödenecek Vergiler-Geç.67	324.86	324.86
310000-Bir Aya Kadar Vadeli 300-Tasarruf Mevduatı	151,840.89	151,840.89

Yukarıdaki işlemler sonucunda, elde edilen brüt faiz tutarı olan 2.165,75 YTL üzerinden %15 oranında tevkifat yapılmıştır. Tevkifat tutarı olan 324.86 YTL ise banka tarafından Bay G'nin hesabından Gelir İdaresine ödenmek suretiyle alınmaktadır.

4.5.5. Repo Gelirlerine İlişkin Uygulama

Bay Z, 03.07.2006 tarihinde 1 günlük repo yapılması için T Bankasına 50.000YTL yatırmıştır.

Repo Tutarı	50,000.00
Faiz Oranı	18.00
İşlem Tarihi	03.07.2006
Vade	04.07.2006

03.07.2006 tarihinde T bankasının repo hesabı açılışı nedeniyle yapacağı muhasebe kayıtları aşağıda listelenmiştir;

Açıklama	Borç Tutar	Alacak Tutar
300-Tasarruf Mevduatı	50,000.00	
332005-Repo İşl.Sağlanan Fonlar		50,000.00
030026-Hazine Bonoları	50,000.00	
030091-Repoya Konu Edilen Haz.Bonoları		50,000.00
986001-Hazine Bonosu	50,000.00	
988005-Gerçek Kişiler		50,000.00
982001-Emanete Alınan Men.Değ.	50,000.00	
984-Emanet Verenler		50,000.00

04.07.2006 tarihinde ise Bay Z, bu repo geliri üzerinden bir faiz geliri elde etmiştir.

Açıklama	Borç Tutar	Alacak Tutar
62801-Repo İşl.Ver.Faizler-Haz.Bonosu	24.66	
300-Tasarruf Mevduatı		50,024.66
332005-Repo İşl.Sağlanan Fonlar	50,000.00	
300-Tasarruf Mevduatı	3.70	
380-Ödenecek Vergiler-Geç.67		3.70
988005-Gerçek Kişiler	50,000.00	
986001-Hazine Bonosu		50,000.00
984-Emanet Verenler	50,000.00	
982001-Emanete Alınan Men.Değ.		50,000.00

Yukarıdaki işlemler sonucunda, Bay Z 24,66 YTL repo geliri elde etmiştir. Buna istinaden T bankası elde edilen repo geliri üzerinden %15 oranında tevkifat tutarı olan 3.70 YTL'yi Bay Z'nin hesabından tevkif suretiyle almıştır.

4.5.6. Yatırım Fonları Katılma Belgelerinin Fona İadesinden Elde Edilen Gelirlere İlişkin Uygulama

Bay B bankadan A ve B tipi birçok yatırım fonu katılma belgesi satın almıştır. Satın aldığı bazı katılma belgelerini de farklı farklı zamanlarda satmıştır. Aşağıda müşteri talimatlarına istinaden alım yapılan katılma belgeleri ile bu belgelerin fona iadesinden elde edilen kazançlara yer verilmiştir.

02.10.2006 tarihinde Bay B, 2.250 adet B tipi likit fon alımı yapmıştır. Alım nedeniyle bankanın yaptığı muhasebe kayıtları aşağıdadır.

Pay Adedi	2.225,00
Fiyatı	2,02052
İşlem Tarihi	02.10.2006
Alış Tutarı	4.495,65

Açıklama	Borç Tutar	Alacak Tutar
300-Tasarruf Mevduatı	4.495,65	
30421-İlgili Fon Hesabı		4.495,65
982001-Emanete Alınan Menkul Değerler	2.225,00	
984-Emanet Verenler Bırakanlar		2.225,00

Bay B, 03.11.2006 tarihinde daha önceden almış olduğu 2.225 adet B tipi yatırım fonu için satış talimatı vermiştir.

Pay Adedi	2.225,00
Fiyatı	2,04589
Satış Tarihi	03.11.2006
Müşterinin Satış Bedeli	4.552,11

03.11.2006 tarihinde bu satış nedeniyle elde edilen kar ve buna istinaden yapılması gereken kayıtlar;

Açıklama	Borç Tutar	Alacak Tutar
30421-İlgili Fon Hesabı	4.552,11	
300-Tasarruf Mevduatı		4.552,11
984-Emanet Verenler Bırakanlar	2.225,00	
982001-Emanete Alınan Menkul Değerler		2.225,00
300-Tasarruf Mevduatı	5,65	
380-Ödenecek Vergiler-Geç.67		5,65

Aynı müşteri 20.10.2006 tarihinde de A tipi yatırım fonu almış olduğu varsayalım.

Pay Adedi	3.150,00
Fiyatı	1,53560
İşlem Tarihi	20.10.2006
Alış Tutarı	4.837,15

Açıklama	Borç Tutar	Alacak Tutar
300-Tasarruf Mevduatı	4.837,15	
30421-İlgili Fon Hesabı		4.837,15
982001-Emanete Alınan Menkul Değerler	3.150,00	
984-Emanet Verenler Bırakanlar		3.150,00

Bu fonu da geri satması sonucunda yapılan kayıtlar aşağıdadır.

Pay Adedi	3.150,00
Fiyatı	1,50000
Satış Tarihi	03.11.2006
Müşterinin Satış Bedeli	4.725,00

Açıklama	Borç Tutar	Alacak Tutar
30421-İlgili Fon Hesabı	4.725,00	
300-Tasarruf Mevduatı		4.725,00
984-Emanet Verenler Bırakanlar	3.150,00	
982001-Emanete Alınan Menkul Değerler		3.150,00
380-Ödenecek Vergiler-Geç.67	5,65	
300-Tasarruf Mevduatı		5,65

Yukarıda yapılan işlemler sonucunda öncelikle Bay B, 2.250 pay için toplam B tipi likit fon maliyeti 4.495,65 YTL'dir. 2.250 adet payı toplam 4.552,11 YTL'ye satmıştır. Bu satışa isabet eden kar tutarı olan (4.552,11-4.495,65=) 56,46 YTL aynı zamanda tevkifat matrahı olarak geçici 67. madde kapsamında vergiye tabi tutulmuştur.

Ardından Bay B, A tipi yatırım fonu satın almış ancak bu fonun tamamını nakit sıkışıklığı çekmesi nedeniyle zararına satmak zorunda kalmıştır. Bu işlemler nedeniyle toplam (4.725- 4.837,15=) -112,15 YTL zarar etmiştir. Bir önceki işlemde dolayı elde ettiği kar tutarı üzerinden kesilen vergi aynı dönemde olduğundan dolayı bu sefer müşteriye iade edilmiştir. Öte yandan, müşterinin devreden zarar tutarı (112,15 – 56,46=) 55,69 YTL olup, daha sonraki işleminden bu tutarında mahsup edilebilme imkanı vardır.

4.5.7. Vadeli İşlem ve Opsiyon Sözleşmelerinden Elde Edilen Kazançlara İlişkin Uygulama

Bay A, bankadan yıl içinde birçok vadeli işlem ve opsiyon sözleşmesi yapmıştır. Aşağıda müşteri talimatlarına istinaden yapılan vadeli işlem ve opsiyon sözleşmesinden elde edilen kazançlara yer verilmiştir.

Müşteri ilk olarak bankadan 500.000USD'lık forward sözleşmesi yapmış olup, işleme ilişkin detay bilgiler ve banka muhasebe kayıtlarına aşağıda yer verilmiştir.

Forward Döviz Satışı	
Sözleşme Tutarı	500.000,00 USD
Sözleşme Tarihi	07.02.2006
Forward Tarihi	07.08.2006
Forward Kuru	1,4800
Vadedeki Spot Kur	1,4663

Açıklama	Borç Tutar	Alacak Tutar
965002-Vad.Döviz Satım.İşl.-Döviz TL	500.000,00	
967001-Vadeli Döviz Satış İşl.		500.000,00
964000-Vadeli Döviz Alım İşl.	740.000,00	
966-Vadeli Döviz Alım İşl.		740.000,00

Vade tarihi olan 07.08.2006 tarihinde yapılan işlemlere ilişkin muhasebe kayıtları;

Açıklama	Borç Tutar	Alacak Tutar
967001-Vadeli Döviz Satış İşl.	500.000,00	
965002-Vad.Döviz Satım.İşl.-Döviz TL		500.000,00
966-Vadeli Döviz Alım İşl.	740.000,00	
964000-Vadeli Döviz Alım İşl.		740.000,00
295-Döviz Vaziyeti	500.000,00	
301-Döviz Tevdiat Hesabı		500.000,00
300-Tasarruf Mevduatı	740.000,00	
294-Döviz Alım Satım Hesabı		733.150,00
75200-Vad.Döviz Alım Sat.İşlem.		6.850,00
300-Tasarruf Mevduatı	740,00	
380-Ödenecek Vergiler-KGV		740,00

Yukarıdaki işlemler sonucunda, vade tarihindeki spot kur forward kurdan düşük olduğundan bu işlem zararlı sonuçlanacak olup, tevkifat yapılması söz konusu değildir. Ancak Bay A, oluşan zararını, takvim yılı aşılmamak kaydıyla izleyen dönemlerde oluşan aynı türden kazançlarından mahsup edilebilecektir. Bu işlem sonucu Bay A'nın toplam zararı (6.850 + 740=) 7.590,00 YTL'dir.

Bay A 15.03.2006 tarihinde X Bankasıyla yaptığı 5 ay vadeli başka bir forward USD sözleşmesine ilişkin veriler ve banka muhasebe kayıtları aşağıdaki gibidir:

Forward Döviz Alışı	
Sözleşme Tutarı	1.000.000,00 USD
Sözleşme Tarihi	15.03.2006
Forward Tarihi	15.08.2006
Forward Kuru	1,4800
Vadedeki Spot Kur	1,4657

Açıklama	Borç Tutar	Alacak Tutar
965000-Vad.Döviz Alım.İşl.-Döviz TL	1.000.000,00	
967000-Vad.Döviz Alım.İşl.		1.000.000,00
964001-Vad.Döviz Satım İşlemleri	1.480.000,00	
966001-Vad.Döviz Satım İşlemleri		1.480.000,00

Vade tarihi olan 15.08.2006 tarihinde yapılan muhasebe kayıtları ve kesilen vergilerin hesaplamasına aşağıda yer verilmiştir;

Açıklama	Borç Tutar	Alacak Tutar
967000-Vad.Döviz Alım.İşl.	1.000.000,00	
965000-Vad.Döviz Alım.İşl.-Döviz TL		1.000.000,00
966001-Vad.Döviz Satım İşlemleri	1.480.000,00	
964001-Vad.Döviz Satım İşlemleri		1.480.000,00
301-Döviz Tevdiat Hesabı	1.000.000,00	
295-Döviz Vaziyeti		1.000.000,00
294-Döviz Alım Satım Hesabı	1.465.700,00	

300-Tasarruf Mevduatı		1.480.000,00
872000-Vadeli Döviz Alım.Sat.İşlemlerinden	14.300,00	
300-Tasarruf Mevduatı	671,00	
380-Ödenecek Vergiler-Geç.67		671,00

Yukarıdaki işlemler sonucunda, vade tarihinde müşteri, beş ayın sonunda 1,4657'lik kur üzerinden 1.000.000 USD karşılığı 1.465.700 YTL ödeyecek olup, bu işlem sonucunda toplam $((1.000.000*1,48) - (1.000.000*1,4567))=14.300$ YTL kar elde edecektir. Bilindiği üzere türev işlemlerinden elde edilen gelirler üzerinden %10 oranında tevkifat yapılmaktadır. Ancak Bay A'nın alım-satıma konu menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası aracının aynı türden olması nedeniyle, üç aylık dönem içerisinde yapılan işlemlerin konsolide edilmesi sonucunda bir önceki forward işleminden dolayı 7.590 YTL zararı bulunduğundan, toplam kar tutarı olan 14.300 YTL'den bu zarar tutarının mahsup edilmesi sonucunda net olarak Bay A'nın 6.710 YTL kar elde ettiği görülmektedir. 6.710 YTL'lik matrah üzerinden %10 oranına tekabül eden $(6.710*%10=)$ 671,00 YTL tutarındaki stopaj X Bankası tarafından Bay A'nından alınacaktır.

Aynı müşteri yıl içinde bu sefer banka ile opsiyon sözleşmesi yapmıştır. Bu sözleşmeye ilişkin detaylar ve muhasebe kayıtlarına aşağıda yer verilmiştir;

Bankanın Opsiyon Sözleşmesi Alması(Döviz Alış)	
Sözleşme Tutarı	1.500.000,00 USD
Sözleşme Tarihi	01.08.2006
Opsiyon Tarihi	15.09.2006
Opsiyon Primi	15.000,00 USD
Opsiyon Kuru	1,4700
Vadedeki Spot Kur	1,4667

Açıklama	Borç Tutar	Alacak Tutar
965404-Para Alım Opsiyonları	1.500.000,00	
967404-Para Alım Opsiyonları		1.500.000,00
964405-Para Satım Opsiyonları	2.205.000,00	
966405-Para Satım Opsiyonları		2.205.000,00

01.08.2006 tarihinde X bankasının opsiyon sözleşmesi nedeniyle yapacağı muhasebe kayıtları aşağıda listelenmiştir;

Açıklama	Borç Tutar	Alacak Tutar
967404-Para Alım Opsiyonları	1.500.000,00	
965404-Para Alım Opsiyonları		1.500.000,00
966405-Para Satım Opsiyonları	2.205.000,00	
964405-Para Satım Opsiyonları		2.205.000,00
872030-Para Alım Satım Ops.	22.000,50	
294-Döviz Alım Satım Hesabı		22.000,50
295-Döviz Vaziyeti	15.000,00	
301-Döviz Tevdiat Hesabı		15.000,00
300-Tasarruf Mevduatı	2.200,05	
380-Ödenecek Vergiler-Geç.67		2.200,05

Yukarıdaki işlemler sonucunda, vade tarihindeki spot kur opsiyon kurundan düşük olduğundan banka bu opsiyonu gerçekleştirilmemiştir. Bu nedenle, müşteri bankanın ödediği opsiyon primi kadar ($15.000 \times 1,4667 = 22.000,50$ YTL) kar elde etmiştir. Müşterinin elde ettiği bu opsiyon primi karı üzerinden geçici 67. madde kapsamında %10 oranında tevkifat yapılması gerekir.

Yine aynı müşterinin yıl içinde banka ile opsiyon sözleşmesi yaptığını varsayalım. Ancak bu kez bankanın opsiyon sözleşmesini satması ile ilgili örneğe yer verilmiştir.

Bankanın Opsiyon Sözleşmesi Satması(Döviz Alış)

Sözleşme Tutarı	1.000.000,00 USD
Sözleşme Tarihi	03.08.2006
Sözleşme Tar.Spot Kur	1,4879

Opsiyon Tarihi	04.09.2006
Opsiyon Primi	10.000,00 USD
Opsiyon Kuru	1,4700
Vadedeki Spot Kur	1,4507

Açıklama	Borç Tutar	Alacak Tutar
965400-Para Alım Opsiyonları	1.000.000,00	
967400-Para Alım Opsiyonları		1.000.000,00
964401-Para Satım Opsiyonları	1.470.000,00	
966401-Para Satım Opsiyonları		1.470.000,00
301-Döviz Tevdiat Hesabı	10.000,00	
295-Döviz Vaziyeti		10.000,00
294-Döviz Alım Satım Hesabı	14.879,00	
752030-Para Alım Satım Ops.		14.879,00
300- Tasarruf Mevduatı	743,95	
380005-Ödenecek Vergiler-BSMV		743,95

Yukarıdaki işlemde müşteri opsiyon primini ödeyen taraf olduğundan, banka elde ettiği bu opsiyon primi karı üzerinden yürürlükteki kanun uyarınca geçerli olan %5 oranındaki BSMV'yi müşteri hesabından hesaplamak suretiyle tahsil etmiştir.

Vadede yapılan işlemler;

Açıklama	Borç Tutar	Alacak Tutar
967400-Para Alım Opsiyonları	1.000.000,00	
965400-Para Alım Opsiyonları		1.000.000,00
966401-Para Satım Opsiyonları	1.470.000,00	
964401-Para Satım Opsiyonları		1.470.000,00
301-Döviz Tevdiat Hesabı	1.000.000,00	
295-Döviz Vaziyeti		1.000.000,00
294-Döviz Alım Satım Hesabı	1.450.700,00	
300-Tasarruf Mevduatı		1.470.000,00
872030-Para Alım Satım Ops.	19.300,00	
300-Tasarruf Mevduatı	367,71	
380-Ödenecek Vergiler-Geç.67		367,71

Yukarıdaki işlemler sonucunda, müşterinin 10.000 USD karşılığı 14.879 YTL tutarında bankaya opsiyon primi ödediği anlaşılmaktadır. Ayrıca banka elde edilen bu gelir üzerinden sözleşme gereği tüm vergileri de müşteriden tahsil etmiştir. Tebliğde de belirtildiği üzere, alış ve satış işlemleri sırasında ödenen komisyonlar ile banka ve sigorta muameleleri vergisi tevkifat matrahının tespitinde dikkate alınacaktır. Ardından vade de müşterinin bu opsiyon nedeniyle $((1.000.0000*(1.47-1.4507))=)19.300$ YTL kar elde ettiği görülmektedir. Ancak tevkifat matrahının hesaplanmasında opsiyon priminin de dahil edilmesi gerektiğinden, ve müşterinin 03.08.2006 tarihinde ödediği opsiyon primi ve buna ilişkin BSMV'nin de elde edilen kardan düşülmek suretiyle tevkifat matrahı şöyle hesaplanacaktır.

Tevkifat Matrahı = 1.000.000 USD - Opsiyon Primi - Ödenen Vergi

$$= ((1.000.000*(1,47-1,4507))-14.879-743,95 = 3.667,05 \text{ YTL}$$

Tevkifat Tutarı = Tevkifat Matrahı * %10

$$= 3.667,05 * \% 10$$

$$= 367,71 \text{ YTL}$$

Sonuç olarak; müşterinin vade sonunda 19.300 YTL opsiyon sözleşmesinden kar ettiği ancak sözleşme gereğince, 14.879,00 YTL tutarındaki opsiyon primi ve bu prime ilişkin olarak 743,95 YTL tutarında BSMV ödediği görülmektedir. Böylece müşterinin bu sözleşmeden dolayı aslında net olarak elde ettiği kar tutarı olan $(19.300-14.879-743,95=)$ 3.677,05 YTL banka tarafından hesaplanmış olup, bu tutara isabet eden geçici 67. madde kapsamında müşteriden alınması gereken vergi tutarı olan 367,71 YTL banka tarafından müşteri hesabından kesilmek suretiyle tahsil edilmiştir.

V. ULUSLARARASI PİYASALARDA MENKUL SERMAYE GELİRİ ÜZERİNDEN VERGİLENDİRME ESASLARINA GENEL BAKIŞ

Finansal piyasalarda menkul kıymetlerin vergilendirilmesi, gelir sağlama (mali) amacına yönelik “**dolaysız (doğrudan) vergilendirme**” ve ekonomik amaçları üstlenen “**dolaylı vergilendirme**” olmak üzere iki biçimde yapılmaktadır. Sermaye piyasasında dolaysız (doğrudan) vergilendirme; bu piyasadan elde edilen gelirlerin (menkul sermaye iradı ve değer artışı kazancı) vergilendirilmesidir. Dolaylı vergilendirme ise, piyasada yapılan işlemlerin vergilendirilmesidir. Uluslararası piyasalarda menkul kıymet gelirlerinin vergilendirilmesinde bazı ülkelerde gelir sağlama (mali) amacına yönelik olarak sadece dolaysız vergilendirme uygulanmakta iken, bazılarında ise her iki vergilendirme yönteminin de uygulandığı bilinmektedir. Uluslararası sermaye piyasalarında işlem vergisi, menkul kıymetin niteliğine ve bu menkul kıymetlere dayalı olarak gerçekleştirilen işlem türüne göre ayrımlı biçimlerde uygulanmaktadır. İşlem vergisi bazı ülkelerde sadece hisse senedi işlemleri üzerinden alınmakta; bazı ülkelerde ise, her türlü menkul kıymet alım satımı üzerinden uygulanmaktadır.

Finansal piyasalardaki hukuki düzenlemelerin amacı yatırımcıların korunması ve bilgilendirilmesidir. Diğer bir amaç ise, finansal sistemde biriken fonların, tasarruf sahiplerinden yatırımcılara aktarılmasında aracılık eden kurumların güvenilirliğinin sağlanmasıdır. Piyasalardaki gelişmelerin denetimi ve yönlendirilmesini sağlamak, finansal varlıkların işleyişi ile işleme taraf olanların hak ve yükümlülüklerini belirlemek, vergilendirmeye ilişkin usul ve esasları saptamak üzere her ülke, vergilendirme yetkisini kullanarak yasal düzenlemeler ile uygulamaya yön vermektedir.⁷⁸

⁷⁸ EROL Ahmet, YILDIRIM A. Ercan, Uluslararası Piyasalarda Menkul Kıymet Vergilemesine Toplu Bir Bakış Adlı Makale, Yaklaşım Dergisi, Haziran 2004, sayı 138

5.1. ÇİFTE VERGİLENDİRMEYİ ÖNLEME ANLAŞMALARININ (ÇVÖA) GEÇİCİ 67. MADDE KAPSAMINDA İNCELENMESİ

Çifte vergilemenin önlemesi konusunda OECD tarafından yapılan tanımlama şu şekildedir:“Milletlerarası çifte vergileme olayı, genellikle, iki (veya daha fazla) devletin aynı mükellefi aynı konuda ve belirli dönemler içinde benzer vergilerle teklif etmesi şeklinde tarif edilebilir”⁷⁹.

Çifte Vergilendirmeyi Önleme Anlaşmaları, Akit Devletlerde vergilendirme yetkisinin çakışması halinde bu yetkinin paylaşılması veya yetkiyi kullanacak devletin belirlenmesine yarayan ve akteden ülkeleri bağlayan uluslararası metinlerdir. Bu metinlerin hazırlanış aşamasında uluslararası alanda kabul edilen bir takım ortak metinlerden yararlanılmış bu sayede tek tip anlaşma modelleri geliştirilmiştir. Bu ortak metinlerden en önemlisi OECD tarafından gelir, servet ve gerekse tereke, veraset vergileri üzerinde mükerrer vergilemeyi önlemeyi amaç edinen model anlaşma metnidir.⁸⁰ Çifte Vergilendirmeyi Önleme Anlaşmalarının gelir vergisi üzerinden de mükerrer vergilemeyi önlemeyi amaç edinmesi nedeniyle bu anlaşma metinleri geçici 67. madde kapsamında da önem taşımaktadır.

Genel olarak Çifte Vergilendirmeyi Önleme Anlaşmalarının 11 üncü maddesi hükmüne göre; bir Akit Devlette doğan ve diğer Akit Devlet mukimine ödenen faiz, bu diğer Devlette vergilendirilebilmektedir. Bununla beraber, söz konusu faiz elde edildiği Akit Devlette (örneğin GVK Geç.67 kapsamında Türkiye’de) ve o Devletin (Türkiye’nin) mevzuatına göre de vergilendirilebilir.

Dar mükelleflerin Türkiye kaynaklı elde edecekleri faiz gelirleri üzerinden yapılacak tevkifat; iç mevzuatımızda düzenlenen oranların Anlaşmalarda belirlenen oranlardan yüksek olması halinde devreye girecek ve vergilendirme Anlaşmada belirlenen

⁷⁹ Başak Levent, Makale, Çifte Veya Mükerrer Vergileme Kavramının Analizi Ve Çifte Vergilendirmeyi Önleme Anlaşmalarının Uygulanacağı Kişiler, E- Yaklaşım Dergisi, Nisan 2005, sayı 21

⁸⁰ Başak, a.g.e.

oranlara göre yapılacaktır. Bu çerçevede, faiz gelirleri için alınacak vergi oranları Türkiye'nin Çifte Vergilendirmeyi Önleme Anlaşması imzalamış olduğu ülkelere göre değişmektedir.

Geçici 67 inci madde çerçevesinde yapılacak tevkifat uygulamasından önce mukimlik belgesinin ve tercümesinin ibraz edilmesi durumunda Anlaşma hükümleri çerçevesinde Türkiye'de elde edilen kazançta anlaşmada öngörülen tevkifatın uygulanması mümkün olacaktır. Tevkifat uygulamasından önce mukimlik belgesinin ibraz edilmemesi halinde anlaşma hükümleri dikkate alınmadan % 15 oranı uygulanmak suretiyle tevkifat yapılır. Ancak sonradan söz konusu Mukimlik Belgesinin ibrazı ile anlaşma hükümlerine göre yersiz olarak stopaj yoluyla alınan verginin iadesi talep edilebilecektir. İade işlemi, vergi dairesince, gelir sahibine ödenmek üzere tevkifatı yapmakla sorumlu olan banka ve aracı kurum adına yapılmaktadır.

Öte yandan, Maliye Bakanlığı, gerekli gördüğü hallerde, Çifte Vergilendirmeyi Önleme Anlaşmaları hükümlerinden yararlanacak kişi ve kurumlardan, alım-satımını yaptıkları veya getirisini tahsil ettikleri Türk menkul kıymetleri bakımından, uygulanacak anlaşma hükümlerine göre gerçek hak sahibi (Beneficial owner) olduklarına dair ilgili ispat edici belgelerin ibrazını isteyebilecektir .

Geçici 67. madde ile ilgili olarak elde edilen faiz gelirlerine mevduat faizi, repo gelirleri ve Devlet Tahvili, Hazine Bonosu itfa gelirleri girmektedir. Ancak, 5527 sayılı değişiklik ile Devlet Tahvili ve Hazine Bonosu itfa gelirlerinin dar mükellef gerçek kişi ve kurumlarca 07.07.2006 tarihinden itibaren %0 oranında stopaj uygulanmasına geçilmiştir.

Bu nedenle, dar mükellef gerçek kişi ve kurumların Devlet Tahvili ve Hazine Bonosu itfa gelirlerinin vergilendirilmesi ÇVÖA kapsamı dışındadır. Bu bağlamda, geçici 67. madde kapsamında bu tarih sonrası için aşağıda ülkeler bazında geçici 67. madde kapsamınca elde edilen faiz gelirlerine uygulanacak olan stopaj oranlarına yer verilmiştir, ancak bugün itibarıyla dar mükellefler için geçerli olacak bu oranlar sadece mevduat faizi ve repo gelirleri için uygulanmaktadır.

Dar mükellef gerçek kişi ve kurumların elde ettikleri faiz gelirlerinden düşük oranlı stopaj uygulanabilmesi için mukimlik belgesi önem arzeder. Bu nedenle aşağıdaki oranları uygulayabilmek için bankaların müşterilerinden mukimlik belgesini temin etmesi gerekmektedir. Mukimlik belgesinin bankalarca müşteriden temin edilememesi halinde bankalar tam mükellefiyet esasında vergileme yapmak zorundadır.

Tablo 8
ÇVÖA Kapsamında Dar Mükelleflerin Elde Ettikleri Mevduat Faizi ve Repo Gelirlerine Uygulanan Stopaj Oranları

Ülke	Faiz Oranı (%)
Almanya	15
Amerika Birleşik Devletleri	15
Arnavutluk	10
Avusturya	15
Azerbaycan	10
Bangladeş	10
Belçika	15
Beyaz Rusya	10
Birleşik Arap Emirlikleri	10
Bulgaristan	10
Cezayir	10
Çek Cumhuriyeti	10
Çin Halk Cumhuriyeti	10
Danimarka	15
Endonezya	10
Estonya	10
Fas	10
Finlandiya	15
Fransa	15
Güney Kore	15
Hırvatistan	10
Hindistan	15
Hollanda	15
İngiltere	15
İran	10
İspanya	10 İspanyol bankasınca elde edilen faiz için, diğer durumlarda 15
İsrail	10
İsveç	15

Ülke	Faiz Oranı (%)
İtalya	15
Japonya	10 Japon finansal kurum tarafından elde edilen, diğer durumlarda 15
Kazakistan	10
Kırgızistan	10
Kuveyt	10
Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti	10
Letonya	10
Litvanya	10
Lübnan	10
Lüksemburg	15
Macaristan	10
Makedonya	10
Malezya	15
Mısır	10
Moğolistan	10
Moldova	10
Norveç	15
Özbekistan	10
Pakistan	10
Polonya	10
Romanya	10
Rusya Federasyonu	10
Singapur	7,5 Singapur finansal kurum tarafından alınan faiz, diğer durumlarda 10
Slovakya	10
Slovenya	10
Sudan	10
Suriye	10
Tacikistan	10
Tayland	10 Tayland finansal kurum (sigorta dahil) alınan faiz, diğer 15
Tunus	10
Türkmenistan	10
Ukrayna	10
Ürdün	10
Yunanistan	12

Diğer yandan, genel olarak Çifte Vergilendirmeyi Önleme Anlaşmalarınının 13 üncü maddesi hükmüne göre, belirli bir süre elde tutulmadan satılan menkul kıymetler için

vergilendirme hakkı mukim ÷lke dışında diğer ÷lkeye de verilmektedir. Bu çerçevede, Çifte Vergilendirmeyi Önlleme Anlaşması olan ÷lke mukimi olanların Türkiye'de mukim şirketlerin çıkardığı hisse senetlerini veya tahvilleri Türkiye'de mukim alıcılara devretmek üzere Çifte Vergilendirmeyi Önlleme Anlaşmalarında belirtilen süre içinde elden çıkarmaları halinde elde edilecek değer artış kazançları Türkiye'de iç mevzuatı hükümleri uyarınca vergilendirilecektir. Ancak, söz konusu süre aşıldığı durumda vergileme Türkiye tarafından değil, diğer ÷lke iç mevzuatı hükümleri uyarınca vergilendirilmektedir. Ancak yine 5527 sayılı kanunla dar mükellef gerçek kişi ve kurumların alım satım kazancından elde ettikleri gelirler için de %0 oranında tevkifata tabi tutulması uygulamasına geçildiğinden, değer artış kazançlarının ÇVÖA kapsamında vergilendirilmesine gerek kalmamıştır.

SONUÇ

Küreselleşme ve teknolojideki hızlı gelişmeler nedeniyle uluslararası sermaye hareketleri ve yatırımlar giderek önem kazanmakta olup, bu değişimlerle birlikte uluslararası vergi rekabeti, tercihlerin kullanılmasında etkin bir rol üstlenmektedir.

Diğer gelişmekte olan ülkelerin vergi oranları ile ülkemiz vergi oranları karşılaştırıldığında, yüksek vergi oranlarına tabi ülkeler arasında yer aldığımız gözlemlenmektedir. Bu durumun diğer ülkelerle rekabet ve kayıtdışı ekonomi ile mücadele açısından ülkemiz ekonomisine olumsuz etkileri bulunmaktadır.

Türk vergi mevzuatındaki gelişmeler incelendiğinde 1950’li yıllardan beri vergi kanunlarının yapılan değişikliklerin, geçici maddelerin eklenmesi suretiyle yapıldığı, mevcut sistemin mükellef ihtiyaçlarına cevap vermediği ve günümüz piyasası şartlarında yer alan birçok enstrümanın halen vergi kanunlarında yer almadığı görülmektedir. Yerel etkilerinin yanı sıra finansal araçlar yolu ile uluslararası piyasalardan kaynak sağlanabilmesinin mevcut vergi kanunlarıyla mümkün olmadığı, uygulanabilirliğinin yanı sıra kavramsal uyumsuzluklarda da kesin çözümlere gidilemeyeceği açıktır. Bu çerçevede, Türk vergi kanunlarının revize edilmesi ve günümüz şartlarına uyumlu hale getirilmesi kaçınılmazdır.

Türk vergi kanunlarının revize edilmesine ilişkin olarak ilk gelişme Maliye Bakanlığı tarafından, KVK ile başlatılmıştır. OECD ülkelerinde yer alan uluslararası vergi terimlerinin de yer aldığı bu yeni kanunun çıkarılmasını, diğer ülkelerle rekabet edebilmemiz açısından olumlu bir gelişme olarak değerlendiriyoruz. Gerekli bütçe analizlerinin gözden geçirilmesi sonrasında, kurumlar vergisinde yapılan revizyonun diğer kanunlar için de yapılması ve tüm kanunların birbiriyle uyumunun sağlanması gerektiğine inanıyoruz. Bununla birlikte uzun vadede; yapılan yeni düzenlemelerin geçici maddeler

şeklinde değil, kalıcı kanunlarla yapılması sağlanırsa sermaye hareketlerinde yatırım araçlarına olan güvenirliliğin artacağı kanısındayız.

Ekonomideki büyümeye katkısı olan uluslararası sermaye hareketlerinin ülkemize getirilebilmesi ve ekonomimizin sağlıklı bir büyümesinin sağlanması açısından, yine Maliye Bakanlığınca 2006 yılında yapılan ve çalışmamızında konusunu oluşturan önemli diğer bir gelişme ise; para ve sermaye piyasası araçlarının vergilendirilmesi hususunda yapılan ve Gelir Vergisi Kanunu'na eklenen geçici 67. madde kapsamında menkul kıymetlerin ve diğer sermaye piyasası araçlarının vergilendirilmesine ilişkin düzenlemedir.

5281 sayılı Kanunla yapılan bu düzenleme, sermaye piyasasının gelişmesine yardımcı olmak, sermaye piyasasının globalleşen finans piyasalarıyla entegre olabildiğini sağlamaktadır. Özellikle bugüne kadar vergi kanunlarımızda tanımı bile yer almayan menkul kıymetler için özel bir vergileme sistemine geçilmesi, tüm yatırımcıların Türkiye piyasasına olan güvenlerinin artırılması açısından son derece önemli bir gelişme olarak karşımıza çıkmaktadır.

Öte yandan, ülke ekonomisinde katma değer yaratan bu yatırım araçlarının vergisel yapılandırmadaki konum ve işlevlerinin mevzuatta yer alması büyük önem arz etmektedir. Ancak, vergi mevzuatımızda gelire giren kazançlar arasında sayılan bu menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası araçlarının farklı iki gelir unsuru altında vergilenmesi ise son derece karmaşık bir yapı ortaya koymaktadır. Ayrıca, konuya ilişkin yapılan düzenlemelerin geçici maddeler ile kanunlara eklenmesi de bu vergileme sistemini mükellefler açısından daha anlaşılması güç bir hale getirmiştir.

Ekonomik açıdan önem arz eden bir kanunun geçici bir madde olarak değil, kalıcı olmak suretiyle Gelir vergisi Kanunununda ayrı bir başlık altında izlenmesi gerektiği ve bu nedenle GVK'nun da revize edilmesi gerektiği inancındayız. Ayrıca, para ve sermaye piyasasındaki yeni ürünlerin halen vergi mevzuatında tanımlanmamış olması ve yükümlüler

açısından farklı vergileme esaslarının benimsenmesi de vergilemede karışıklıklara yol açmaktadır. Diğer bir deyişle, anılan kanunun 10 yıl süreyle geçerli olması planlanmış olmasına rağmen, GVK'na geçici bir madde konulmak suretiyle yasaya eklenmesi yatırım araçlarına olan güvenin sağlanmasını da olumsuz olarak etkilediğine inanıyoruz. Bu nedenle, ilerki dönemlerde yapılacak olan yeni düzenlemelerin geçici maddeler şeklinde değil, kalıcı kanunlarla yapılmasının sağlanması gerektiği kanısındayız.

Diğer yandan, uluslararası sermaye hareketlerinin ülkemize çekilebilmesi ve tasarrufların yatırımlara dönüşmesini sağlayabilmek için bu vergi sisteminin daha anlaşılır, basit ve belirli bir sistematik içeren bir düzenleme haline dönüştürülmesi gerekir. Aksi takdirde, sermayenin daha düşük oranlı ve daha basit şekilde vergilenen ülkelere gideceği kaçınılmaz bir gerçektir.

Çeşitli finansal araçlardan elde edilen getirilerin aynı düzeyde kaynakta vergilenmesi, ticari faaliyetlere dahil olmayan gelirler için kaynakta yapılan bu vergilemenin nihai vergileme olması öngörüsü, aynı yıl içinde yayımlanan Bakanlar Kurulu Kararı ve ilgili tebliğlerle bir çok değişikliğe uğramakla beraber bu kanun kapsamındaki finansal araçların vergilendirilmesinin uygulama aşamalarında da karmaşıklığa neden olmuştur. Bu karmaşıklık kanunun yayımlanması aşamasında ülkemizde yaşanan olumsuz ekonomik gelişmeler nedeniyle de yaşanmıştır. Hedeflenen düzeyde etkili bir vergileme sistemine geçilememesinden ötürü, 5281 sayılı Kanun gerekçesinde yer alan amaçlarından giderek uzaklaşmış olduğu görülmektedir.

Bu değişiklikler yüzünden, kanun koyucuların amaçlananları gerçekleştirmediği ve kanunun başarılı olamadığı kanaatindeyiz. Zira yapılan değişikliklerle uygulamaya koyulan yeni düzenleme, dar mükellef kişi ve kurumlar, tam mükellef kişi ve kurumlara nazaran daha avantajlı bir vergileme sistemine geçmelerini sağlamıştır. Bu değişikliğin de kanunun başarısız olmasını sağlayan nedenlerden biri olduğunu düşünmekteyiz. 07.07.2006 ve 23.07.2006 tarihleri itibariyle geçerli olan bu yeni düzenleme ile Gelir İdaresi bu

kanunun yayımlanması aşamasındaki gerekçesine tamamen ters düşmektedir. Ancak, İdare ekonomide yaşanan dalgalanmalar nedeniyle böyle bir değişikliğe gidilmesine ihtiyaç duyduğunu açıklamak suretiyle, dar mükellef gerçek kişi ve kurumlardan %15 üzerinden alınması gereken tevkifat oranı belli şartlar çerçevesinde %0 'a indirmiş, genel tevkifat oranında ise %15'ten (repo ve vadeli mevduat hariç) %10'a indirmiştir.

Yapılan bu değişiklikle İdarenin amacı dar mükellef kişi ve kurumlara vergi avantajı sağlayarak, sermayenin yurt içindeki kaynaklara yöneltilmesinde destekleyici rol oynamak ve yatırımcının yurt dışındaki ülkelere kaymasını önlemektir. Ancak, bu yeni düzenlemeyle yatırıma konu olmayan paraların yurt içinde değerlendirilebilmesi, kayıt dışı ekonominin engellenmesi amacıyla alınması gereken önlemler her zaman olduğu gibi İdarece bir sonraki aşamaya bırakılmıştır. Böylece, belirsiz bir yatırım ortamının oluşmasının yanı sıra kanun basit, anlaşılabilir olmaktan uzaklaşmış ve belirli bir sistematik içinde ele alınamaz bir hale dönüştürülmüştür. Ayrıca, yatırımlarda belirsizliklerin azaltıldığı bir mali strateji oluşturulmadığından bu yeni kanunla beklenen olumlu sonuçlar elde edilmesi mümkün olamamıştır.

Diğer bir husus ise; bankalar ve aracı kurumlar bu verginin doğru kesilmesinden sorumlu tutulmuş, ancak Gelir İdaresi 01.01.2006 yılında yürürlüğe girmesini öngördüğü kanuna ilişkin açıklamalarını 30.12.2005 tarihinde yayımladıkları tebliğ ile yapmıştır. Bu nedenle, ilgili kuruluşlar bilgi işlem alt yapısının bir gün gibi kısa bir sürede devreye almak durumunda kalmıştır. Böylesine önemli bir düzenleme için ilgili kuruluşlara gerekli zamanın bile tanınmamış olmasıyla birlikte, vergilerin de doğru olarak kesilmesi gerektiğine dair sorumluluğunda finans kesimine yüklenmesinin doğru bir yaklaşım olmadığı kanaatindeyiz.

Ancak, bankalar tüm bu belirsizliklerle birlikte uygulamayı sağlıklı yapılabilmek adına, yılın son gününde yıl sonu kapanışları ile birlikte yeni vergi düzenlemesinin sisteme tanınması için gereken çalışmalarını büyük bir özveriyle bir gün kısa bir sürede

tamamlamışlardır. Ardından, bu değişikliklerin yıl içinde de devam etmesiyle bankalar sürekli olarak sistemlerini revize etmek durumunda kalmışlardır.

Ekonomik açıdan değerlendirildiğinde ise; bankaların hiçbir menfaat sağlamadan özenle yapmaya çalıştıkları ve bir bakıma Maliye Bakanlığı adına kestikleri bu vergiler için uzman eleman istihdam etmek durumunda kaldıkları da gözlemlenmiştir. Üstlendikleri bu kamusal görev nedeniyle, ülkemize bu sektörün katkısının büyük olduğunu düşünüyoruz. Ayrıca, tamamıyla kayıt içinde olan bu sektörün birçok ayrıntılarla uğraştırılmaması gerektiğine inanıyoruz.

Yukarıda belirtilen nedenlerden dolayı, Türkiye'deki finansal sistemi büyütecek, kayıt dışılığı önleyecek ve para ve sermaye piyasası araçlarından elde edilecek kazançların düşük oranlı, sade ve kolay uygulanacak bir vergileme yöntemi ile vergilendirilmesi gerektiği kanısındayız. Finans sektörünün vergilendirilmesi piyasadaki enstrümanların çokluğu, işlemlerin karmaşıklığı ve kuruluşların türleri nedeniyle gerçekten zordur, bir de vergi sisteminin zorlaştırılmasıyla sermaye piyasasının gelişmesinin engelleneceğini düşünüyoruz. Bu piyasanın gelişmesi İdare tarafından sağlanacak vergi teşviklerine bağlı olacaktır. Bu tür karmaşık uygulamalar ise, sorunu daha işin içinden çıkılmaz bir hale getirmektedir. Bu yüzden bu alanda yapılan istisna ve muafiyetler, vergi türü, uygulanma yöntemi ve değişik oranlar çözümlenmesi daha da zor sorunlar ortaya koymaktadır. Bu konu ve sorunlar, sermaye piyasasının henüz yeni yeni gelişmekte olan Türkiye gibi kalkınmakta olan bir ülkeler için daha da önem ve ağırlık kazanmaktadır. Vergi yasalarının yeniden ele alındığı bu dönemde Türkiye'deki bankacılık kesiminin vergilendirilmesine ilişkin konu ve sorunlarının da çözümlenme zamanı gelmiş bulunmaktadır.

Uygulaması mümkün bu gibi düzenlemeler ile banka muhasebe sistem ve programlarının gerekli bilgileri içerecek şekilde hazırlanması ve idareye teslim edilmesi kontrolü kolaylaştırıp işleyişi hızlandıracaktır. Tez konumuz içeriği bakımında değinilen konuyu kapsamamakta fakat bu yönde başka çalışmalara amaç oluşturacağı inancındayız.

Bu kapsamda sermaye piyasasının gelişimi amacıyla menkul kıymet gelirlerinin vergilendirilmesinde ciddi gelişmeler yapılmış olmakla beraber bu değişikliklerin gelişime yararlı olabilmesi için sadece vergisel teşviklerin yeterli olmadığı, vergisel teşviklerle birlikte ekonomik istikrarda kalıcılığın sağlanması gerekli olduğu görülmektedir.

Diğer yandan, uluslararası düzeyde yapılan ve Kararparayı Önleme kapsamında önde gelen ülkeler açısından belge düzeni önem arz etmektedir. Tevkif yoluyla kesilen vergilerin, vergiyi kesen kurum tarafından temin edilen ve Yeminli Mali Müşavirlerce tasdik edilmiş belgeler olmak kaydı ile yatırımcının kendi ülkesinde de geçerli olabilmesi için uluslararası sözleşmeler gündeme getirilmelidir. İç hukuk açısından, istisna ve muafiyetler ile çözüme kavuşturulmaya çalışılan karmaşık bir yapı yerine sistemin basitleştirilmesi ve anlaşılabilirliğin ön planda tutulması sistem uygulanabilirliğini artıracaktır. Özellikle kolaylık sağlanacak yükümlülerin süreklilik arzedecek şekilde konumlandırmak ve bu gelirlerinin tamamının beyan dışı bırakmak suretiyle vergisel hesaplama ve yükümlülüklerin menkul kıymet gelirin aracılık eden kurumlarca üstlenilmesinin hem yatırımcıyı rahatlatacağı hem de idarenin doğru ve güvenilir bilgi edinebileceği bir sistem yaratacağı görüşündeyiz.

Ülkemizde takip edilebilir bir ekonomik sistem oluşturulabilmesi için, potansiyel ve mevcut vergi yükümlülerinin bilinçlendirilip sisteme girişi sağlanmalı ve kaynakların Türkiye’de değerlendirilmesi konusunda teşvik edici hususlara ağırlık verilmelidir. Ancak, yabancı yatırımcı ve girişimciler açısından açıklık getirilmesi gereken konuların yeni düzenlemeler çerçevesinde süreklilik sağlayacak şekilde revize edilerek istikrarlı bir ortam yaratılması gerekmektedir. Finansal enstrümanlarda uluslararası pazar yaklaşımının giderek hız kazandığı göz önüne alınarak vergi oranlarının düşük tutulması, istikrarlı bir vergi ve hukuk düzeninin kurulması, muafiyet, istisna ve özel vergisel indirimlerin azaltılması ve hatta mümkün olduğu ölçüde kaldırılması gerekmektedir. Bu tür gelişmelerle daha fazla vergi yükümlüsünün sisteme girmesi ve vergi tahsilatlarının artması beklenebilir, aksi halde çözüm yaratmadan fayda sağlanabilecek bir sonuç elde etmek mümkün olmayacaktır.

Menkul kıymetler ve diğer sermaye piyasası araçlarından sağlanan kazancın vergilendirilmesinde, beyanname vermek yerine, tevkif suretiyle bankalar tarafınca kesilen bu verginin yerinde bir uygulama olduğu kanaatindeyiz. Mevcut uygulama kapsamında yatırımcıların menkul sermaye iratları için yıllık beyanname vermek durumunda kalması karmaşıklaşan vergi sistemimiz içinde doğru ve güvenilir vergileme sağlamamaktadır. Sermaye piyasasının işlemesi ve gelişmesi açısından bu vergileme sisteminde anlaşılır ve belirli bir sistematik içinde ele alınarak uygulamaya konulup kaynaktan tevkif suretiyle vergileme yoluna gidilebileceğini düşünüyoruz.

OECD bünyesinde yapılan çalışmalar sonucunda da, menkul kıymet ve diğer sermaye piyasasından elde edilen kazançlar için kaynaktan kesinti yoluyla vergilendirmenin en uygun yöntem olduğu belirlenmiştir. Böylece mükellefler de beyanname verme sorumluluğundan kurtulmakla birlikte, yatırım yapacakları araçlar için yıl sonunda ne kadar vergi ödeyeceğine dair bir hesaplama yapma durumunda kalmayacaktır. Böylece, mükelleflerin yatırım kararlarının daha kolay bir şekilde alınabileceği bir ortam yaratılmış olacaktır.

Uluslararası piyasalarda güven sağlanması için, Türk vergi mevzuatında gerekli revizyonlar uluslararası uygulamalara uyum sağlayacak şekilde yapılandırılmalıdır. Geçici madde kapsamında yürürlüğe giren ve on yıl süreli geçerliliği olan kanun, büyük devrim yaratan bir gelişme olarak çıkmış fakat kanunun daha ilk senede değişikliğe uğramasıyla, tüm yatırımcıların Türk vergi sistemini anlamasını zorlaştırmış ve her an için değişebilecek bir vergi yapımızın olması da ülkemize olan güveni de azaltan bir faktör olarak karşımıza çıkmaktadır.

Vergileme sisteminin Avrupa Birliği ile uyumlaştırma içinde, basit ve anlaşılır şekilde olması büyük önem önem arz etmektedir. Anılan kanunda yapılan birçok değişiklikle gerekçesinde yer alan basitlikten ve sadelikten uzaklaşmış ve uygulanan yeni vergileme sistemi yatırımcıları zor durumda bırakmıştır. Bahsedilen nedenlerden ötürü,

yapılan kesintiler için vergi matrahından yapılan indirimlerin sayı ve çeşit bakımında sınırlandırmanın uygulama açısından daha verimli sonuçlar vereceğine inanıyoruz.

Sermayenin yurt dışına çıkmasını önlemek ve kayıt dışı ekonomi ile mücadele etmek için vergi kesintisi oranı yüksek olmaması uygun olmakla birlikte yükümlülük açısından farklı bir vergilendirme yapısına gidilmemesi gerekmektedir. Verginin oranının belirlenmesi açısından tam mükellef ve dar mükellef ayrımı yapılmaksızın ortak bir vergileme sistemine geçilmesinin daha uygun olduğunu düşünülmektedir. Bu nedenle genel itibariyle %10 olarak kesilen bu verginin daha düşük oranlara çekilmesi ya da dar mükellefler için de aynı oranın uygulanması kanundaki farklılığı ve uyumsuzluğu ortadan kaldıracak ve böylece uygulamanın etkinliğini arttıracak kanaatindeyiz.

Menkul kıymetlerdeki vergi yükünün yüksek olması halinde, tasarrufların getirisinin de bu ölçüde azalması nedeniyle, sermaye piyasasına fon akışının azalacağı ve bu piyasanın gelişmemesine sebebiyet verecektir. Ancak, çok düşük bir vergileme sistemi olması halinde de sermaye piyasasına fon akımı sağlanmakla birlikte, diğer gelir unsurlarına göre dengesiz bir vergi dağılımına neden olacağı açıktır.

EKLER

EK 1 :G.V.K. GEÇİCİ 67/11 inci Md. göre İHTİYARİ BEYANDA BULUNAN MÜKELLEFLER için YILLIK GELİR VERGİSİ BEYANNAMESİ

Maliye Bakanlığı
Gelir İdaresi
Başkanlığı

YILLIK GELİR VERGİSİ BEYANNAMESİ

(G.V.K. Geçici 67/11 inci Maddesine Göre İhtiyari Beyanda Bulunan Mükellefler İçin)

--	--	--	--	--	--

V.D. KODU

(Vergi Dairesinde Belirlenmektedir.)

1	VERGİ DAİRESİ MÜDÜRLÜĞÜNE	3	VERGİLENDİRME DÖNEMİ						
2	İL-İLÇE	4	VERGİ KİMLİK NO						
		5	T.C. KİMLİK NO						

TABLO-1 MÜKELLEFİN KİMLİK VE ADRES BİLGİLERİ

6	Soyadı									15	Uyruğu				
7	Adı									16	Doğum T.				
8	Baba Adı									17	Medeni Hali	Bekar		Evli	
9	Ana Adı									18	Mesleği				
10	Doğum Yeri									19	Faks No				
11	İkametgah Adresi														
12	İşyeri Adresi														
13	E-posta Adresi														
14	Telefon No														

TABLO-2 ALIM-SATIM KAZANÇLARINA İLİŞKİN BİLDİRİM

	MENKUL KIYMET TÜRÜ (*)	KAR		ZARAR		TEVKİF EDİLEN VERGİ	
		(Yeni Türk Lirası)	(Ykr)	(Yeni Türk Lirası)	(Ykr)	(Yeni Türk Lirası)	(Ykr)
20	Sabit Getirili Menkul Kıymetler						
21	Değişken Getirili Menkul Kıymetler						
22	Diğer Sermaye Piyasası Araçları						
23	Yatırım Fonları Katılma Belgeleri						
24							
25	Toplam	(a)		(b)		(c)	

TABLO-3 VERGİ BİLDİRİMİ

	(Yeni Türk Lirası)	Ykr
26	Vergiye Tabi Gelir (25 a)	
27	Hesaplanan Gelir Vergisi	
28	Yıl İçinde Tevkif Edilen Vergiler (25c)	
29	Ödenmesi Gereken Gelir Vergisi (27-28)	
30	İadesi Gereken Gelir Vergisi(28-27)	
31	Damga Vergisi	

(*) Aynı tür menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası araçlarından elde edilen gelirler konsolide edilerek bulunacak tutar ilgili satırlara yazılacaktır.

32 BEYANNAMENİN HANGİ SIFATLA VERİLDİĞİ	
Mükellef	☐ Mirasçı ☐ Kanuni Temsilci(Veli, Vasi, Kayyum) ☐
Vergi Kimlik No. (Kanuni Temsilci)	<input type="text"/>
Adı ve Soyadı (Unvanı)	<input type="text"/>
T.C. Kimlik No.	<input type="text"/>
Ticaret Sicil No	<input type="text"/>
E-Posta Adresi	<input type="text"/>
İrtibat Tel No	<input type="text"/>
İmzası	<input type="text"/>

33 BEYANNAMEYİ DÜZENLEYEN S.M. veya S.M.M.M.'nin	
Vergi Kimlik No.	<input type="text"/>
Adı ve Soyadı (Unvanı)	<input type="text"/>
T.C. Kimlik No.	<input type="text"/>
Ticaret Sicil No/Oda Sicil No	<input type="text"/>
E-Posta Adresi	<input type="text"/>
İrtibat Tel No	<input type="text"/>
İmzası	<input type="text"/>

EK 2: MUHTASAR BEYANNAME

Maliye Bakanlığı Gelir İdaresi Başkanlığı		MUHTASAR BEYANNAME (G.V.K Geçici 67 nci Maddesine göre Yapılan Tevkifatlar İçin)		V.D. KODU (Vergi Dairesi ile Doldurularak Yazılır)	
1	VERGİ DAİRESİ MÜDÜRLÜĞÜNE	VERGİLENDİRME DÖNEMİ		YILI.....	
2		I. DÖNEM	II. DÖNEM	III. DÖNEM	IV. DÖNEM
İL-İLÇE					
VERGİ SORUMLUSUNUN	3	Vergi Kimlik Numarası			
	4	Ünvanı			
	5	E-Posta Adresi			
	6	Kanuni Merkez veya İşyeri Adresi			
Posta Kodu			il/ilçe		
Tel No (Ş)		(Alan Kodu)		Fax No (Alan Kodu)	

MATRAH VE VERGİ BİLDİRİMİ						
TEVKİFAT YAPILAN KİŞİ / KURUM	SAYISI	MATRAH		GELİR VERGİSİ KESİNTİSİ TUTARI		
		(Yeni Türk Lirası)	(YKr)	(Yeni Türk Lirası)	(YKr)	
7	Tam Mükellef Gerçek Kişi					
8	Dar Mükellef Gerçek Kişi					
9	Tam Mükellef Kurum					
10	Dar Mükellef Kurum					
11						
12	TOPLAM	a		b		
13	Matrah (a)	(Yeni Türk Lirası)	(YKr)			
14	Tahakkuk Eden (b)					
15	Ödenecek Vergi					
16	DAMGA VERGİSİ	(Yeni Türk Lirası)	(YKr)			

Örnek No.: 1971-a

- Menkul Kıymet ve Diğer Sermaye Piyasası Araçlarına İlişkin Aktarım Bildirimi *
- Menkul Kıymet ve Diğer Sermaye Piyasası Araçlarının Fiziken Teslim Edilmesi/Alınmasına Yönelik Bildirim *
www.gelirler.gov.tr
- * İlgili Üçer Aylık Tevkifat Döneminde, Maliye Bakanlığına Yapılacak Olan Yukarıdaki Bildirimlerin Bulunmaması Halinde İlgili Kutucuklar İşaretlenecektir.

EK 6 : TEKDÜZEN HESAP PLANI

Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumundan 26 Ocak 2007 tarih ve 26415 sayılı mükerrer Resmi Gazete’ de yayımlanan TEKDÜZEN HESAP PLANI VE İZAHNAMESİ HAKKINDA TEBLİĞ’e istinaden TEKDÜZEN HESAP PLANI

0	DÖNEN DEĞERLER
010	KASA
011	EFEKTİF DEPOSU
012	YOLDAKİ PARALAR - T.P.
013	YOLDAKİ PARALAR - Y.P.
015	SATIN ALINAN ÇEKLER - Y.P.
016	VADESİ GELMİŞ MENKUL DEĞERLER - T.P.
017	VADESİ GELMİŞ MENKUL DEĞERLER - Y.P.
019	KIYMETLİ MADENLER - Y.P.
020	TÜRKİYE CUMHURİYET MERKEZ BANKASI - T.P.
021	TÜRKİYE CUMHURİYET MERKEZ BANKASI - Y.P.
022	YURTİÇİ BANKALAR - T.P.
023	YURTİÇİ BANKALAR - Y.P.
024	YURTDIŞI BANKALAR - T.P.
025	YURTDIŞI BANKALAR - Y.P.
026	YURTDIŞI MERKEZ VE ŞUBELER - T.P.
027	YURTDIŞI MERKEZ VE ŞUBELER - Y.P.
030	GERÇEĞE UYGUN DEĞER FARKI KÂR/ZARARA YANSITILAN MENKUL DEĞERLER -T.P. GERÇEĞE UYGUN DEĞER FARKI KÂR/ZARARA YANSITILAN OLARAK SINIFLANAN MENKUL DEĞERLER
031	GERÇEĞE UYGUN DEĞER FARKI KÂR/ZARARA YANSITILAN MENKUL DEĞERLER - Y.P.

032	SATILMAYA HAZIR MENKUL DEĞERLER - T.P.
033	SATILMAYA HAZIR MENKUL DEĞERLER - Y.P.
038	MENKUL DEĞERLER DEĞER DÜŞÜŞ KARŞILIĞI (-) – T.P.
039	MENKUL DEĞERLER DEĞER DÜŞÜŞ KARŞILIĞI (-) – Y.P.
040	PARA PİYASALARINDAN ALACAKLAR - T.P.
041	PARA PİYASALARINDAN ALACAKLAR - Y.P.
050	TERS REPO İŞLEMLERİNDEN ALACAKLAR – T.P.
051	TERS REPO İŞLEMLERİNDEN ALACAKLAR – Y.P.

1	KREDİLER
---	-----------------

100	İSKONTO VE İŞTİRA SENETLERİ - T.P.
101	İSKONTO VE İŞTİRA SENETLERİ - Y.P.
102	İSKONTO VE İŞTİRA SENETLERİNDEN KAZANILMAMIŞ GELİRLER (-) –T.P.
103	İSKONTO VE İŞTİRA SENETLERİNDEN KAZANILMAMIŞ GELİRLER (-) - Y. P.
104	FAKTORİNG İŞLEMLERİNDEN ALACAKLAR – T.P.
105	FAKTORİNG İŞLEMLERİNDEN ALACAKLAR – Y.P.
110	KISA VADELİ AÇIK İHRACAT KREDİLERİ - T.P.
111	KISA VADELİ AÇIK İHRACAT KREDİLERİ - Y.P.
112	KISA VADELİ TEMİNATLI İHRACAT KREDİLERİ - T.P.
113	KISA VADELİ TEMİNATLI İHRACAT KREDİLERİ - Y.P.
114	KISA VADELİ TEMİNATLI İTHALAT KREDİLERİ - T.P.
115	KISA VADELİ TEMİNATLI İTHALAT KREDİLERİ - Y.P.
116	KISA VADELİ AÇIK DİĞER KREDİLER - T.P.
117	KISA VADELİ AÇIK DİĞER KREDİLER - Y.P.
118	KISA VADELİ TEMİNATLI DİĞER KREDİLER - T.P.
119	KISA VADELİ TEMİNATLI DİĞER KREDİLER - Y.P.
120	KISA VADELİ İHTİSAS KREDİLERİ - T.P.

121	KISA VADELİ İHTİSAS KREDİLERİ - Y.P.
123	KIYMETLİ MADEN KREDİSİ - Y.P.
124	KISA VADELİ FON KAYNAKLI KREDİLER - T.P.
125	KISA VADELİ FON KAYNAKLI KREDİLER - Y.P.
126	MALİ KESİME VERİLEN KISA VADELİ KREDİLER - T.P.
127	MALİ KESİME VERİLEN KISA VADELİ KREDİLER - Y.P.
128	YURTDIŞI KISA VADELİ KREDİLER - T.P.
129	YURTDIŞI KISA VADELİ KREDİLER - Y.P.
130	ORTA VE UZUN VADELİ AÇIK İHR. GAR. YAT.KRED. - T.P.
131	ORTA VE UZUN VADELİ AÇIK İHR. GAR.YAT.KRED. - Y.P.
132	ORTA VE UZUN VADELİ TEMİNATLI İHR. GAR. YAT. KRED. - T.P.
133	ORTA VE UZUN VADELİ TEMİNATLI İHR. GAR. YAT. KRED. - Y.P.
134	ORTA VE UZUN VADELİ AÇIK DİĞ. YAT. KRED. - T.P.
135	ORTA VE UZUN VADELİ AÇIK DİĞ. YAT. KRED. - Y.P.
136	ORTA VE UZUN VADELİ TEMİNATLI DİĞ. YAT. KRED. - T.P.
137	ORTA VE UZUN VADELİ TEMİNATLI DİĞ. YAT. KRED. - Y.P.
138	ORTA VE UZUN VADELİ AÇIK İŞLETME, İHRACAT VE DİĞER KREDİLER - T.P.
139	ORTA VE UZUN VADELİ AÇIK İŞLETME, İHRACAT VE DİĞER KREDİLER - Y.P.
140	ORTA VE UZUN VADELİ TEMİNATLI İŞLETME, İHRACAT VE DİĞER KREDİLER - T.P.
141	ORTA VE UZUN VADELİ TEMİNATLI İŞLETME, İHRACAT VE DİĞER KREDİLER - Y.P.
142	ORTA VE UZUN VADELİ İHTİSAS KREDİLERİ - T.P.
143	ORTA VE UZUN VADELİ İHTİSAS KREDİLERİ - Y.P.
144	ORTA VE UZUN VADELİ FON KAYNAKLI KREDİLER - T.P.

145	ORTA VE UZUN VADELİ FON KAYNAKLI KREDİLER - Y.P.
146	MALİ KESİME VERİLEN ORTA VE UZUN VADELİ KREDİLER - T.P.
147	MALİ KESİME VERİLEN ORTA VE UZUN VADELİ KREDİLER - Y.P.
148	YURTDIŞI ORTA VE UZUN VADELİ KREDİLER - T.P.
149	YURTDIŞI ORTA VE UZUN VADELİ KREDİLER - Y.P.
150	YENİDEN YAPILANDIRILAN VE İTFA PLANINA BAĞLANAN KISA VADELİ TEMİNATSIZ KREDİLER – T. P.
151	YENİDEN YAPILANDIRILAN VE İTFA PLANINA BAĞLANAN KISA VADELİ TEMİNATSIZ KREDİLER – Y. P.
152	YENİDEN YAPILANDIRILAN VE İTFA PLANINA BAĞLANAN KISA VADELİ TEMİNATLI KREDİLER – T. P.
153	YENİDEN YAPILANDIRILAN VE İTFA PLANINA BAĞLANAN KISA VADELİ TEMİNATLI KREDİLER – Y. P.
154	YENİDEN YAPILANDIRILAN VE İTFA PLANINA BAĞLANAN ORTA VE UZUN VADELİ TEMİNATSIZ KREDİLER – T.P.
155	YENİDEN YAPILANDIRILAN VE İTFA PLANINA BAĞLANAN ORTA VE UZUN VADELİ TEMİNATSIZ KREDİLER – Y. P.
156	YENİDEN YAPILANDIRILAN VE İTFA PLANINA BAĞLANAN ORTA VE UZUN VADELİ TEMİNATLI KREDİLER – T.P.
157	YENİDEN YAPILANDIRILAN VE İTFA PLANINA BAĞLANAN ORTA VE UZUN VADELİ TEMİNATLI KREDİLER – Y.P.
158	TAZMİN EDİLEN GAYRİNAKDİ KREDİ BEDELLERİ – T.P.
159	TAZMİN EDİLEN GAYRİNAKDİ KREDİ BEDELLERİ – Y.P.
160	KANUN ve/veya KARARNAMELERE DAYANAN ERTELENMİŞ ve TAKSİTLENDİRİLMİŞ KREDİLER – T. P.
161	KANUN ve/veya KARARNAMELERE DAYANAN ERTELENMİŞ ve TAKSİTLENDİRİLMİŞ KREDİLER – Y. P.
170	TASFİYE OLUNACAK ALACAKLAR /TAHSİL İMKÂNI SINIRLI KREDİLER VE DİĞER ALACAKLAR – T. P.
171	TASFİYE OLUNACAK ALACAKLAR/ TAHSİL İMKÂNI SINIRLI KREDİLER VE DİĞER ALACAKLAR – Y. P.
172	TASFİYE OLUNACAK ALACAKLAR/ TAHSİLİ ŞÜPHELİ KREDİLER – T. P.

173	TASFİYE OLUNACAK ALACAKLAR/ TAHSİLİ ŞÜPHELİ KREDİLER – Y. P.
174	TAHSİLİ ŞÜPHELİ ÜCRET, KOMİSYON VE DİĞER ALACAKLAR - T. P.
175	TAHSİLİ ŞÜPHELİ ÜCRET, KOMİSYON VE DİĞER ALACAKLAR - Y. P.
176	ZARAR NİTELİĞİNDEKİ KREDİLER VE DİĞER ALACAKLAR -T.P.
177	ZARAR NİTELİĞİNDEKİ KREDİLER VE DİĞER ALACAKLAR -Y.P.
180	ÖZEL KARŞILIKLAR (-) – T. P.
181	ÖZEL KARŞILIKLAR (-) – Y. P.

2	YATIRIM AMAÇLI DEĞERLER VE DİĞER AKTİFLER
----------	--

202	KİRALAMA İŞLEMLERİNDEN ALACAKLAR - T.P.
203	KİRALAMA İŞLEMLERİNDEN ALACAKLAR - Y.P.
204	KAZANILMAMIŞ FİNANSAL KİRALAMA GELİRLERİ (-) - T.P.
205	KAZANILMAMIŞ FİNANSAL KİRALAMA GELİRLERİ (-) - Y.P.
210	ZORUNLU KARŞILIKLAR - T.P.
211	ZORUNLU KARŞILIKLAR - Y.P.
220	KREDİ FAİZ VE GELİR TAHAKKUK VE REESKONTLARI - T.P.
221	KREDİ FAİZ VE GELİR TAHAKKUK VE REESKONTLARI - Y.P.
222	DİĞER FAİZ VE GELİR REESKONTLARI - T.P.
223	DİĞER FAİZ VE GELİR REESKONTLARI - Y.P.
224	TÜREV FİNANSAL VARLIKLAR - T.P.
225	TÜREV FİNANSAL VARLIKLAR - Y.P.
238	SATIŞ AMAÇLI ELDE TUTULAN DURAN VARLIKLAR – T.P.
239	SATIŞ AMAÇLI ELDE TUTULAN DURAN VARLIKLAR – Y.P.
240	İŞTİRAKLER - T.P.
241	İŞTİRAKLER - Y.P.
242	BAĞLI ORTAKLIKLAR - T.P.

243	BAĞLI ORTAKLIKLAR - Y.P.
244	VADEYE KADAR ELDE TUTULACAK MENKUL DEĞERLER - T.P.
245	VADEYE KADAR ELDE TUTULACAK MENKUL DEĞERLER – Y.P.
246	İŞTİRAKLER, BAĞLI ORTAKLIKLAR VE VADEYE KADAR ELDE TUTULACAK MD DEĞER DÜŞÜŞ KARŞILIĞI (-) - T.P.
247	İŞTİRAKLER, BAĞLI ORTAKLIKLAR VE VADEYE KADAR ELDE TUTULACAK MD DEĞER DÜŞÜŞ KARŞILIĞI (-) - Y.P.
248	BİRLİKTE KONTROL EDİLEN ORTAKLIKLAR - T.P.
249	BİRLİKTE KONTROL EDİLEN ORTAKLIKLAR - Y.P.
250	MENKULLER - T.P.
251	MENKULLER - Y.P.
252	GAYRİMENKULLER - T.P.
253	GAYRİMENKULLER - Y.P.
254	ÖZEL MALİYET BEDELLERİ - T.P.
255	ÖZEL MALİYET BEDELLERİ – Y.P.
256	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR (-) - T.P.
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR (-) - Y.P.
258	MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLAR - T.P.
259	MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLAR - Y.P.
260	PEŞİN ÖDENMİŞ VERGİLER - T.P.
262	ERTELENMİŞ VERGİ VARLIĞI HESABI – T.P.
263	ERTELENMİŞ VERGİ VARLIĞI HESABI – Y.P.
264	DURAN VARLIKLAR DEĞER DÜŞÜŞ KARŞILIĞI (-) – T.P.
265	DURAN VARLIKLAR DEĞER DÜŞÜŞ KARŞILIĞI (-) – Y.P.
270	AYNİYAT MEVCUDU - T.P.
271	AYNİYAT MEVCUDU - Y.P.
272	AKTİFLERİMİZİN VADELİ SATIŞINDAN DOĞAN ALACAKLAR - T.P.

273	AKTİFLERİMİZİN VADELİ SATIŞINDAN DOĞAN ALACAKLAR – Y.P.
274	AKTİFLERİMİZİN VADELİ SATIŞINDAN KAZANILMAMIŞ GELİRLER (-) – T.P.
275	AKTİFLERİMİZİN VADELİ SATIŞINDAN KAZANILMAMIŞ GELİRLER (-)– Y.P.
278	MUHTELİF ALACAKLAR - T.P.
279	MUHTELİF ALACAKLAR - Y.P.
280	BORÇLU GEÇİCİ HESAPLAR - T.P.
281	BORÇLU GEÇİCİ HESAPLAR - Y.P.
282	BÖLGELER VEYA İŞLETMELER CARİ HESABI - T.P.
284	KIYMETLİ MADEN ALIM/SATIM HESABI - T.P.
285	KIYMETLİ MADEN VAZİYETİ - Y.P.
288	ENFLASYONA GÖRE DÜZELTME FARKLARI – T.P.
290	ŞUBELER CARİ HESABI - T.P.
291	ŞUBELER CARİ HESABI - Y.P.
292	EFEKTİF ALIM/SATIM HESABI - T.P.
293	EFEKTİF VAZİYETİ - Y.P.
294	DÖVİZ ALIM/SATIM HESABI - T.P.
295	DÖVİZ VAZİYETİ - Y.P.
296	KAMU KURUM VE KURULUŞLARINDAN ALACAKLAR – T.P.
297	KAMU KURUM VE KURULUŞLARINDAN ALACAKLAR – Y.P.
298	ELDEN ÇIKARILACAK KIYMETLER - T.P.
3	MEVDUAT VE DİĞER YABANCI KAYNAKLAR
300	TASARRUF MEVDUATI (Y.İ.Y GERÇEK KİŞİLER) - VADESİZ
301	DÖVİZ TEVDİAT HESABI - VADESİZ
302	TASARRUF MEVDUATI (Y.D.Y. GERÇEK KİŞİLER) - VADESİZ

304	RESMİ, TİCARİ VE DİĞER KUR. MEV. (Y.İ.Y.) - VADESİZ
305	KIYMETLİ MADEN DEPO HESAPLARI - VADESİZ - Y.P.
306	TİCARİ VE DİĞER KURULUŞLAR MEVDUATI (Y.D.Y.) - VADESİZ
308	BANKALAR MEVDUATI - VADESİZ - T.P.
309	BANKALAR MEVDUATI - VADESİZ - Y.P.
310	TASARRUF MEVDUATI (Y.İ.Y. GERÇEK KİŞİLER) - VADELİ
311	DÖVİZ TEVDİAT HESABI - VADELİ
312	TASARRUF MEVDUATI (Y.D.Y GERÇEK KİŞİLER) - VADELİ
314	RESMİ, TİCARİ VE DİĞER KUR.MEV. (Y.İ.Y.) - VADELİ
	RESMİ KURULUŞLAR MEVDUATI - SABİT
315	KIYMETLİ MADEN DEPO HESAPLARI - VADELİ - Y.P.
316	TİCARİ VE DİĞER KURULUŞLAR MEVDUATI (Y.D.Y.) - VADELİ
318	BANKALAR MEVDUATI - VADELİ - T.P.
319	BANKALAR MEVDUATI - VADELİ - Y.P.
324	7 GÜN İHBARLI MEVDUAT
325	7 GÜN İHBARLI DÖVİZ TEVDİAT HESABI
328	PARA PİYASALARINA BORÇLAR - T.P.
329	PARA PİYASALARINA BORÇLAR - Y.P.
332	REPO İŞLEMLERİNDEN SAĞLANAN FONLAR – T.P.
333	REPO İŞLEMLERİNDEN SAĞLANAN FONLAR – Y.P.
334	MENKUL KIYMET ÖDÜNÇ PİYASASINA BORÇLAR- T.P.
335	MENKUL KIYMET ÖDÜNÇ PİYASASINA BORÇLAR- Y.P.
336	SATIŞ AMAÇLI ELDE TUTULAN DURAN VARLIKLARA İLİŞKİN BORÇLAR – T.P.
337	SATIŞ AMAÇLI ELDE TUTULAN DURAN VARLIKLARA İLİŞKİN BORÇLAR – Y.P.
340	TÜRKİYE CUMHURİYET MERKEZ BANKASI KREDİLERİ - T.P.
341	TÜRKİYE CUMHURİYET MERKEZ BANKASI KREDİLERİ - Y.P.

342	YURTIÇİ BANKALARDAN KULLANILAN KREDİLER - T.P.
343	YURTIÇİ BANKALARDAN KULLANILAN KREDİLER - Y.P.
344	YURTIÇİ DİĞER KURULUŞLARDAN KULLANILAN KREDİLER - T.P
345	YURTIÇİ DİĞER KURULUŞLARDAN KULLANILAN KREDİLER - Y.P.
346	SERMAYE BENZERİ KREDİLER – T.P.
347	SERMAYE BENZERİ KREDİLER – Y.P.
348	YURTDIŞINDAN KULLANILAN KREDİLER - T.P.
349	YURTDIŞINDAN KULLANILAN KREDİLER - Y.P.
350	KARŞILIKLAR - T.P.
351	KARŞILIKLAR - Y.P.
352	KİRALAMA İŞLEMLERİNDEN BORÇLAR - T.P.
353	KİRALAMA İŞLEMLERİNDEN BORÇLAR - Y.P.
354	ERTELENMİŞ FİNANSAL KİRALAMA GİDERLERİ (-) - T.P.
355	ERTELENMİŞ FİNANSAL KİRALAMA GİDERLERİ (-) - Y.P.
356	FAKTORİNG İŞLEMLERİNDEN BORÇLAR – T.P.
357	FAKTORİNG İŞLEMLERİNDEN BORÇLAR – Y.P.
359	YURTDIŞINDAN KULLANILAN KIYMETLİ MADEN KREDİLERİ – Y.P.
360	FAİZ VE GİDER REESKONTLARI - T.P.
361	FAİZ VE GİDER REESKONTLARI - Y.P.
362	KREDİ VE DİĞER ALACAKLAR DEĞERLEME FONU - TP
363	KREDİ VE DİĞER ALACAKLAR DEĞERLEME FONU - YP
364	TÜREV FİNANSAL YÜKÜMLÜLÜKLER - T.P.
365	TÜREV FİNANSAL YÜKÜMLÜLÜKLER - Y.P.
366	YURTDIŞI MERKEZ VE ŞUBELER - T.P.
367	YURTDIŞI MERKEZ VE ŞUBELER - Y.P.

368	ENFLASYONA GÖRE DÜZELTME FARKLARI – T.P.
370	İTHALAT TRANSFER EMİRLERİ - T.P.
371	İTHALAT TRANSFER EMİRLERİ - Y.P.
376	İHRAÇ EDİLEN MENKUL KIYMETLER - T.P.
377	İHRAÇ EDİLEN MENKUL KIYMETLER - Y.P.
378	İHRAÇ EDİLEN MENKUL KIYMET İHRAÇ FARKLARI (-) - T.P.
379	İHRAÇ EDİLEN MENKUL KIYMET İHRAÇ FARKLARI (-) - Y.P.
380	ÖDENECEK VERGİ, RESİM, HARÇ VE PRİMLER - T.P.
381	ÖDENECEK VERGİ, RESİM, HARÇ VE PRİMLER - Y.P.
384	BANKAMIZA TAHSİS EDİLEN FONLAR - T.P.
385	BANKAMIZA TAHSİS EDİLEN FONLAR - Y.P.
386	ERTELENMİŞ VERGİ BORCU HESABI- T.P.
387	ERTELENMİŞ VERGİ BORCU HESABI – Y.P.
388	FONLARDAN KULLANDIRILAN KREDİ KARŞILIKLARI - T.P.
390	MUHTELİF BORÇLAR - T.P.
391	MUHTELİF BORÇLAR - Y.P.
392	ALACAKLI GEÇİCİ HESAPLAR - T.P.
393	ALACAKLI GEÇİCİ HESAPLAR - Y.P.
394	ÖDEME EMİRLERİ - T.P.
395	ÖDEME EMİRLERİ - Y.P.
396	KAMU KURUM VE KURULUŞLARINA BORÇLAR – T.P.
397	KAMU KURUM VE KURULUŞLARINA BORÇLAR – Y.P.
398	YÜKLENİCİLER HESABI - T.P.
4	ÖZKAYNAKLAR
410	SERMAYE - T.P.
412	SERMAYE TAAHHÜTLERİ – T.P.

413	SERMAYE TAAHHÜTLERİ – Y.P.
414	SERMAYE YEDEKLERİ – T.P.
415	SERMAYE YEDEKLERİ – Y.P.
420	KÂR YEDEKLERİ – T.P.
421	KÂR YEDEKLERİ – Y.P.
440	KÂR VE ZARAR - T.P.
442	GEÇMİŞ YILLAR KÂR VE ZARARI - T.P.
448	ENFLASYONA GÖRE DÜZELTME FARKLARI – T.P.

5	FAİZ GELİRLERİ
----------	-----------------------

500	İSKONTO VE İŞTİRA SENETLERİNDEN ALINAN FAİZLER - T.P.
501	İSKONTO VE İŞTİRA SENETLERİNDEN ALINAN FAİZLER - Y.P.
502	FAKTORİNG ALACAKLARINDAN ALINAN FAİZLER - T.P.
503	FAKTORİNG ALACAKLARINDAN ALINAN FAİZLER - Y.P.
504	KIYMETLİ MADEN KREDİLERİNDEN ALINAN FAİZLER - T.P.
505	KIYMETLİ MADEN KREDİLERİNDEN ALINAN FAİZLER - Y.P.
510	KISA VADELİ İHRACAT KREDİLERDEN ALINAN FAİZLER - T.P.
511	KISA VADELİ İHRACAT KREDİLERDEN ALINAN FAİZLER - Y.P.
512	KISA VADELİ İTHALAT KREDİLERDEN ALINAN FAİZLER - T.P.
513	KISA VADELİ İTHALAT KREDİLERDEN ALINAN FAİZLER - Y.P.
514	KISA VADELİ DİĞER KREDİLERDEN ALINAN FAİZLER - T.P.
515	KISA VADELİ DİĞER KREDİLERDEN ALINAN FAİZLER - Y.P.
516	KISA VADELİ İHTİSAS KREDİLERDEN ALINAN FAİZLER - T.P.
517	KISA VADELİ İHTİSAS KREDİLERDEN ALINAN FAİZLER - Y.P.
518	KISA VADELİ FON KAYNAKLI KREDİLERDEN ALINAN FAİZLER - T.P.
519	KISA VADELİ FON KAYNAKLI KREDİLERDEN ALINAN FAİZLER - Y.P.
520	MALİ KESİME VERİLEN KISA VADELİ KREDİLERDEN ALINAN FAİZLER-T.P.

521	MALİ KESİME VERİLEN KISA VADELİ KREDİLERDEN ALINAN FAİZLER - Y.P.
522	YURTDIŞI KISA VADELİ KREDİLERDEN ALINAN FAİZLER - T.P.
523	YURTDIŞI KISA VADELİ KREDİLERDEN ALINAN FAİZLER - Y.P.
530	ORTA VE UZUN VADELİ İHRACAT GARAN. YATIRIM KRED. ALIN.FAİZ. - T.P.
531	ORTA VE UZUN VADELİ İHRACAT GARAN. YATIRIM KRED. ALIN.FAİZ. - Y.P.
532	ORTA VE UZUN VADELİ DİĞ. YAT. KRED. ALI. FAİZ. - T.P.
533	ORTA VE UZUN VADELİ DİĞ. YAT.KRED. ALI. FAİZ. - Y.P.
534	ORTA VE UZUN VADELİ İŞLETME, İHRACAT VE DİĞER KREDİLERDEN ALINAN FAİZLER - T.P.
535	ORTA VE UZUN VADELİ İŞLETME, İHRACAT VE DİĞER KREDİLERDEN ALINAN FAİZLER - Y.P.
536	ORTA VE UZUN VADELİ İHTİSAS KRED. ALI.FAİZ - T.P.
537	ORTA VE UZUN VADELİ İHTİSAS KRED. ALI.FAİZ - Y.P.
538	ORTA VE UZUN VADELİ FON KAYNAK. KRED.ALİFAİZ - T.P.
539	ORTA VE UZUN VADELİ FON KAYNAK. KRED.ALİFAİZ - Y.P.
540	MALİ KESİME VER. ORTA UZ. VAD.KRED.ALİFAİZ - T.P.
541	MALİ KESİME VER. ORTA UZ.VAD. KRED. ALI. FAİZ - Y.P.
542	YURTDIŞI ORTA UZUN VAD. KRED. ALI. FAİZ - T.P.
543	YURTDIŞI ORTA UZUN VAD. KRED.ALİ.FAİZ - Y.P.
546	YENİDEN YAPILANDIRILAN VE İTFA PLANINA BAĞLANAN KREDİLERDEN ALINAN FAİZLER – T.P.
547	YENİDEN YAPILANDIRILAN VE İTFA PLANINA BAĞLANAN KREDİLERDEN ALINAN FAİZLER – Y.P.
548	TASFİYE OLUNACAK ALACAKLAR (Tahsili Şüpheli Alacaklardan alınanlar dahil) ile ZARAR NİTELİĞİNDEKİ KREDİLER VE DİĞER ALACAKLARDAN ALINAN FAİZLER – T.P.
549	TASFİYE OLUNACAK ALACAKLAR (Tahsili Şüpheli Alacaklardan alınanlar dahil) ile ZARAR NİTELİĞİNDEKİ KREDİLER VE DİĞER ALACAKLARDAN ALINAN FAİZLER - Y.P.

550	KAYNAK KULLANIMINI DESTEKLEME FONUNDAN ALINAN PRİMLER - T.P.
560	ZORUNLU KARŞILIKLARDAN ALINAN FAİZLER - T.P.
561	ZORUNLU KARŞILIKLARDAN ALINAN FAİZLER - Y.P.
570	BANKALARDAN ALINAN FAİZLER -T.P.
571	BANKALARDAN ALINAN FAİZLER - Y.P.
572	PARA PİYASASI İŞLEMLERİNDEN ALINAN FAİZLER - T.P.
573	PARA PİYASASI İŞLEMLERİNDEN ALINAN FAİZLER - Y.P.
576	TERS REPO İŞLEMLERİNDEN ALINAN FAİZLER – T.P.
577	TERS REPO İŞLEMLERİNDEN ALINAN FAİZLER – Y.P.
578	ENFLASYONA GÖRE DÜZELTME FARKLARI – T.P.
580	MENKUL DEĞERLERDEN ALINAN FAİZLER - T.P.
581	MENKUL DEĞERLERDEN ALINAN FAİZLER - Y.P.
582	FİNANSAL KİRALAMA GELİRLERİ – T.P.
583	FİNANSAL KİRALAMA GELİRLERİ – Y.P.
592	ŞUBELERDEN ALINAN FAİZLER - T.P.
593	ŞUBELERDEN ALINAN FAİZLER - Y.P.
598	DİĞER ALINAN FAİZLER - T.P.
599	DİĞER ALINAN FAİZLER - Y.P.

6	FAİZ GİDERLERİ
----------	-----------------------

608	TÜRK PARASI MEVDUATA VERİLEN FAİZLER (Y.D.Y.K.)
610	TÜRK PARASI MEVDUATA VERİLEN FAİZLER (Y.İ.Y.K)
611	Y.P. MEVDUATA VERİLEN FAİZLER
614	KIYMETLİ MADEN DEPO HESAPLARINA VERİLEN FAİZLER - T.P.
615	KIYMETLİ MADEN DEPO HESAPLARINA VERİLEN FAİZLER - Y.P.

616	YURTDIŞINDAN KULLANILAN KIYMETLİ MADEN KREDİLERİNE VERİLEN FAİZLER - T.P.
617	YURTDIŞINDAN KULLANILAN KIYMETLİ MADEN KREDİLERİNE VERİLEN FAİZLER - Y.P.
620	TÜRKİYE CUMHURİYET MERKEZ BANKASI KRED. VER. FAİZ. - T.P.
621	TÜRKİYE CUMHURİYET MERKEZ BANKASI KRED. VER. FAİZ. - Y.P.
622	YURTIÇİNDEN KULLANILAN KRED. VER. FAİZ. - T.P.
623	YURTIÇİNDEN KULLANILAN KRED. VER. FAİZ. - Y.P.
624	YURTDIŞINDAN KULLANILAN KRED. VER. FAİZ. - T.P.
625	YURTDIŞINDAN KULLANILAN KRED. VER. FAİZ. - Y.P.
626	PARA PİYASASI İŞLEMLERİNE VERİLEN FAİZLER - T.P.
627	PARA PİYASASI İŞLEMLERİNE VERİLEN FAİZLER - Y.P.
628	REPO İŞLEMLERİNE VERİLEN FAİZLER – T.P.
629	REPO İŞLEMLERİNE VERİLEN FAİZLER – Y.P.
630	İHRAÇ EDİLEN MENKUL KIYMETLERE VERİLEN FAİZLER - T.P.
631	İHRAÇ EDİLEN MENKUL KIYMETLERE VERİLEN FAİZLER - Y.P.
640	FONLARA VERİLEN FAİZLER - T.P.
641	FONLARA VERİLEN FAİZLER - Y.P.
642	FAKTORİNG İŞLEMLERİNDEN BORÇLARA VERİLEN FAİZLER - T.P.
643	FAKTORİNG İŞLEMLERİNDEN BORÇLARA VERİLEN FAİZLER - Y.P.
644	FİNANSAL KİRALAMA GİDERLERİ – T.P.
645	FİNANSAL KİRALAMA GİDERLERİ – Y.P.
650	ŐUBELERE VERİLEN FAİZLER - T.P.
651	ŐUBELERE VERİLEN FAİZLER - Y.P.
652	YURTDIŞI MERKEZ VE ŐUBELERE VERİLEN FAİZLER – T.P.

653 YURTDIŞI MERKEZ VE ŐUBELERE VERİLEN FAİZLER – Y.P.

678 ENFLASYONA GÖRE DÜZELTME FARKLARI – T.P.

698 VERİLEN DİŐER FAİZLER - T.P.

699 VERİLEN DİŐER FAİZLER - Y.P.

7	FAİZ DIŞI GELİRLER
---	---------------------------

700 İSKONTO VE İŞTİRA SENETLERİNDEN ALINAN KOMİSYON - T.P.

701 İSKONTO VE İŞTİRA SENETLERİNDEN ALINAN KOMİSYON -Y.P.

702 FAKTORİNG ALACAKLARINDAN A. ÜCRET VE KOMİSYON – T.P.

703 FAKTORİNG ALACAKLARINDAN A. ÜCRET VE KOMİSYON – Y.P.

710 KISA VADELİ İHRACAT KRED.ALI.ÜCRET KOMİSYON. - T.P.

711 KISA VADELİ İHRACAT KRED.ALI.ÜCRET KOMİSYON. - Y.P.

712 KISA VADELİ İTHALAT KRED.ALI.ÜCRET KOMİSYON. - T.P.

713 KISA VADELİ İTHALAT KRED.ALI.ÜCRET KOMİSYON. - Y.P.

714 KISA VADELİ DİŐER KRED.ALI.ÜCRET. KOMİSYON. - T.P.

715 KISA VADELİ DİŐER KRED.ALI.ÜCRET KOMİSYON. - Y.P.

716 KISA VADELİ İHTİSAS KRED.ALI.ÜCRET KOMİSYON.-T.P.

717 KISA VADELİ İHTİSAS KRED.ALI.ÜCRET KOMİSYON. - Y.P.

718 KISA VADE. FON KAYNAKLI KRED.ALI.ÜCRET. KOMİSYON. -T.P.

719 KISA VADE. FON KAYNAKLI KRED.ALI.ÜCRET. KOMİSYON. -Y.P.

720 MALİ KESİM VER.KISA VAD.KRED.ALI.ÜCRET KOMİSYON. -T.P.

721 MALİ KESİM VER.KISA VAD.KRED.ALI.ÜCRET KOMİSYON. - Y.P.

722 YURTDIŞI KISA VAD.KRED.ALI.ÜCRET. KOMİSYON. - T.P.

723 YURTDIŞI KISA VAD.KRED.ALI.ÜCRET. KOMİSYON. - Y.P.

730 ORT.VE UZ.VAD.İHR.GAR.YAT.KRED.ALI.ÜCR. KOMİSYON.-T.P.

731	ORT.VE UZ.VAD.İHR.GAR.YAT.KRED.ALI.ÜCR. KOMİSYON.-Y.P.
732	ORT.VE UZ.VAD.DİĞ.YAT.KRED.ALI.ÜCR. KOMİSYON. - T.P.
733	ORT.VE UZ.VAD.DİĞ.YAT.KRED.ALI.ÜCR. KOMİSYON - Y.P.
734	ORT.VE UZ.VAD.İŞLE. İHR. VE DİĞ, KRED.ALI.ÜCR. KOMİSYON. - T.P.
735	ORT.VE UZ.VAD.İŞLE. İHR. VE DİĞ. KRED.ALI.ÜCR. KOMİSYON. - Y.P.
736	ORT.VE UZ.VAD.İHTİSAS KRED.ALI.ÜCR. KOMİSYON. - T.P.
737	ORT.VE UZ.VAD.İHTİSAS KRED.ALI.ÜCR. KOMİSYON. - Y.P.
738	ORT.VE UZ.VAD.FON KAY.KRED.ALI.ÜCR. KOMİSYON. - T.P.
739	ORT.VE UZ.VAD.FON KAY.KRED.ALI.ÜCR. KOMİSYON. - Y.P.
740	MALİ KESİME VER. ORT.UZ.VAD.KRED.ALI.ÜCR. KOMİSYON. – T.P.
741	MALİ KESİME VER. ORT.UZ.VAD.KRED.ALI.ÜCR.KOMİSYON. - Y.P.
742	YURTDIŞI ORTA VE UZUN VADELİ KREDİLERDEN ALINAN ÜCRET VE KOMİSYON - T.P.
743	YURTDIŞI ORTA.VE UZUN VADELİ KREDİLERDEN ALINAN ÜCRET VE KOMİSYON - Y.P.
744	YENİDEN YAPILANDIRILAN VE İTFA PLANINA BAĞLANAN KREDİLERDEN ALINAN ÜCRET VE KOMİSYONLAR - T.P.
745	YENİDEN YAPILANDIRILAN VE İTFA PLANINA BAĞLANAN KREDİLERDEN ALINAN ÜCRET VE KOMİSYONLAR - Y.P.
746	TASFİYE OLUNACAK ALACAKLAR (Tahsili Şüpheli Alacaklardan alınanlar dahil) ile ZARAR NİTELİĞİNDEKİ KREDİLER VE DİĞER ALACAKLARDAN ALINAN ÜCRET VE KOMİSYONLAR – T.P.
747	TASFİYE OLUNACAK ALACAKLAR (Tahsili Şüpheli Alacaklardan alınanlar dahil) ile ZARAR NİTELİĞİNDEKİ KREDİLER VE DİĞER ALACAKLARDAN ALINAN ÜCRET VE KOMİSYONLAR – Y.P.
748	NAKDİ OLMAYAN KREDİLERDEN ALINAN ÜCRET VE KOMİSYONLAR - T.P.

749	NAKDİ OLMAYAN KREDİLERDEN ALINAN ÜCRET VE KOMİSYONLAR - Y.P.
750	SERMAYE PİYASASI İŞLEMLERİ KÂRLARI - T.P.
751	SERMAYE PİYASASI İŞLEMLERİ KÂRLARI - Y.P.
752	ALIM SATIM AMAÇLI TÜREV FİNANSAL ARAÇLARDAN KÂRLAR – T.P.
753	ALIM SATIM AMAÇLI TÜREV FİNANSAL ARAÇLARDAN KÂRLAR – Y.P.
754	RİSKTEN KORUNMA AMAÇLI TÜREV FİNANSAL ARAÇLARDAN KÂRLAR – T.P.
755	RİSKTEN KORUNMA AMAÇLI TÜREV FİNANSAL ARAÇLARDAN KÂRLAR – Y.P.
760	BANKACILIK HİZMETLERİ GELİRLERİ - T.P.
761	BANKACILIK HİZMETLERİ GELİRLERİ - Y.P.
771	KAMBİYO KÂRLARI - Y.P.
774	BİRLEŞME GELİRLERİ – T.P.
775	BİRLEŞME GELİRLERİ – Y.P.
778	ENFLASYONA GÖRE DÜZELTME FARKLARI – T.P.
780	ALINAN KÂR PAYLARI - T.P.
781	ALINAN KÂR PAYLARI - Y.P.
790	DİĞER FAİZ DIŞI GELİRLER – T.P.
791	DİĞER FAİZ DIŞI GELİRLER-Y.P.
792	OLAĞANÜSTÜ GELİRLER - T.P.
793	OLAĞANÜSTÜ GELİRLER-Y.P.
794	ERTELENMİŞ VERGİ VARLIĞI GELİRLERİ – T.P.
795	ERTELENMİŞ VERGİ VARLIĞI GELİRLERİ – Y.P.
796	ERTELENMİŞ VERGİ BORCU GELİRLERİ – T.P.
797	ERTELENMİŞ VERGİ BORCU GELİRLERİ – Y.P.

798 PARASAL POZİSYON KÂRI – T.P.

8 FAİZ DIŞI GİDERLER

810 PERSONEL GİDERLERİ - T.P.

811 PERSONEL GİDERLERİ - Y.P.

820 KARŞILIK VE DEĞER DÜŐME GİDERLERİ - T.P.

821 KARŞILIK VE DEĞER DÜŐME GİDERLERİ - Y.P.

830 VERĐİ, RESİM, HARÇLAR VE FONLAR - T.P.

831 VERĐİ, RESİM, HARÇLAR VE FONLAR - Y.P.

840 VERİLEN KOMİSYON VE ÜCRETLER – T.P.

841 VERİLEN KOMİSYON VE ÜCRETLER - Y.P.

850 AMORTİSMAN GİDERİ - T.P.

851 AMORTİSMAN GİDERİ - Y.P.

861 KAMBİYO ZARARLARI - Y.P.

862 RİSKTEN KORUNMA AMAÇLI TÜREV FİNANSAL ARAÇLARDAN ZARARLAR – T.P.

863 RİSKTEN KORUNMA AMAÇLI TÜREV FİNANSAL ARAÇLARDAN ZARARLAR – Y.P.

870 SERMAYE PİYASASI İŞLEMLERİ ZARARLARI - T.P.

871 SERMAYE PİYASASI İŞLEMLERİ ZARARLARI - Y.P.

872 ALIM SATIM AMAÇLI TÜREV FİNANSAL ARAÇLARDAN ZARARLAR – T.P.

873 ALIM SATIM AMAÇLI TÜREV FİNANSAL ARAÇLARDAN ZARARLAR – Y.P.

874 BİRLEŞME GİDERLERİ – T.P.

875 BİRLEŞME GİDERLERİ – Y.P.

876 YENİDEN YAPILANMA GİDERLERİ – T.P.

877 YENİDEN YAPILANMA GİDERLERİ – Y.P.

878 ENFLASYONA GÖRE DÜZELTME FARKLARI – T.P.

880	DİĞER İŞLETME GİDERLERİ - T.P.
881	DİĞER İŞLETME GİDERLERİ – Y.P.
882	DİĞER GİDERLER VE ZARARLAR - T.P.
883	DİĞER GİDERLER VE ZARARLAR – Y.P.
890	OLAĞANÜSTÜ GİDERLER - T.P.
891	OLAĞANÜSTÜ GİDERLER - Y.P.
894	ERTELENMİŞ VERGİ VARLIĞI GİDERLERİ – T.P.
895	ERTELENMİŞ VERGİ VARLIĞI GİDERLERİ – Y.P.
896	ERTELENMİŞ VERGİ BORCU GİDERLERİ – T.P.
897	ERTELENMİŞ VERGİ BORCU GİDERLERİ – Y.P.
898	PARASAL POZİSYON ZARARI – T.P.

9	BİLÂNÇO DIŞI HESAPLAR
----------	------------------------------

910	T.P.TEMİNAT MEKTUPLARINDAN ALACAKLAR
911	Y.P. TEMİNAT MEKTUPLARINDAN ALACAKLAR
912	T.P. TEMİNAT MEKTUPLARINDAN BORÇLAR
913	Y.P. TEMİNAT MEKTUPLARINDAN BORÇLAR
920	KABUL KREDİLERİNDEN ALACAKLAR - T.P.
921	KABUL KREDİLERİNDEN ALACAKLAR - Y.P.
922	KABUL KREDİLERİNDEN BORÇLAR - T.P.
923	KABUL KREDİLERİNDEN BORÇLAR - Y.P.
930	AKREDİTİF TAAHHÜTLERİMİZDEN ALACAKLAR - T.P.
931	AKREDİTİF TAAHHÜTLERİMİZDEN ALACAKLAR - Y.P.
932	AKREDİTİF TAAHHÜTLERİMİZDEN BORÇLAR - T.P.
933	AKREDİTİF TAAHHÜTLERİMİZDEN BORÇLAR - Y.P.
934	MÜŞTERİ ADINA YAPILAN TÜREV FİNANSAL ARAÇ ALIM SATIM İŞLEMLERİNDEN ALACAKLAR – T.P.
935	MÜŞTERİ ADINA YAPILAN TÜREV FİNANSAL ARAÇ ALIM SATIM İŞLEMLERİNDEN ALACAKLAR – Y.P.

936	MÜŞTERİ ADINA YAPILAN TÜREV FİNANSAL ARAÇ ALIM SATIM İŞLEMLERİNDEN BORÇLAR – T.P.
937	MÜŞTERİ ADINA YAPILAN TÜREV FİNANSAL ARAÇ ALIM SATIM İŞLEMLERİNDEN BORÇLAR – Y.P.
940	CİRANTALARIMIZ - T.P.
941	CİRANTALARIMIZ - Y.P.
942	CİROLARIMIZ - T.P.
943	CİROLARIMIZ - Y.P.
944	RİSKTEN KORUNMA AMAÇLI TÜREV FİNANSAL ARAÇLARDAN ALACAKLAR – T.P.
945	RİSKTEN KORUNMA AMAÇLI TÜREV FİNANSAL ARAÇLARDAN ALACAKLAR – Y.P.
946	RİSKTEN KORUNMA AMAÇLI TÜREV FİNANSAL ARAÇLARDAN BORÇLAR – T.P.
947	RİSKTEN KORUNMA AMAÇLI TÜREV FİNANSAL ARAÇLARDAN BORÇLAR – Y.P.
950	MENKUL KIYMET İHRACINDA SATIN ALMA GARANTİLERİMİZDEN ALACAKLAR - T.P.
951	MENKUL KIYMET İHRACINDA SATIN ALMA GARANTİLERİMİZDEN ALACAKLAR - Y.P.
952	MENKUL KIYMET İHRACINDA SATIN ALMA GARANTİLERİMİZDEN BORÇLAR - T.P.
953	MENKUL KIYMET İHRACINDA SATIN ALMA GARANTİLERİMİZDEN BORÇLAR - Y.P.
954	FAKTORİNG GARANTİLERİNDEN ALACAKLAR – T.P.
955	FAKTORİNG GARANTİLERİNDEN ALACAKLAR – Y.P.
956	FAKTORİNG GARANTİLERİNDEN BORÇLAR – T.P.
957	FAKTORİNG GARANTİLERİNDEN BORÇLAR – Y.P.
960	DİĞER GARANTİ VE KEFALETLERİMİZDEN ALACAKLAR - T.P
961	DİĞER GARANTİ VE KEFALETLERİMİZDEN ALACAKLAR - Y.P

962	DİĞER GARANTİ VE KEFALETLERİMİZDEN BORÇLAR - T.P.
963	DİĞER GARANTİ VE KEFALETLERİMİZDEN BORÇLAR - Y.P.
964	ALIM SATIM AMAÇLI TÜREV FİNANSAL ARAÇLARDAN ALACAKLAR – T.P.
965	ALIM SATIM AMAÇLI TÜREV FİNANSAL ARAÇLARDAN ALACAKLAR – Y.P.
966	ALIM SATIM AMAÇLI TÜREV FİNANSAL ARAÇLARDAN BORÇLAR – T.P.
967	ALIM SATIM AMAÇLI TÜREV FİNANSAL ARAÇLARDAN BORÇLAR – Y.P.
970	TEMİNAT MEKTUPSUZ PREFİNANSMAN KRED.ALACAK. - T.P.
971	TEMİNAT MEKTUPSUZ PREFİNANSMAN KRED.ALACAK. - Y.P.
972	TEMİNAT MEKTUPSUZ PREFİNANSMAN KRED.BORÇLAR - T.P.
973	TEMİNAT MEKTUPSUZ PREFİNANSMAN KRED.BORÇLAR - Y.P.
975	DÖVİZE ENDEKSLİ KREDİLERDEN ALACAKLAR - Y.P.
977	DÖVİZE ENDEKSLİ KREDİLERDEN BORÇLAR - Y.P.
978	TAAHHÜTLERDEN ALACAKLAR - T.P.
979	TAAHHÜTLERDEN ALACAKLAR - Y.P.
980	TAAHHÜTLERDEN BORÇLAR - T.P.
981	TAAHHÜTLERDEN BORÇLAR - Y.P.
982	EMANET VE REHİNLİ KIYMETLER - T.P.
983	EMANET VE REHİNLİ KIYMETLER – Y.P.
984	EMANET VE REHİNLİ KIYMET VERENLER / BIRAKANLAR - T.P.
985	EMANET VE REHİNLİ KIYMET VERENLER / BIRAKANLAR – Y.P.
986	REPO VE TERS REPO İŞLEMLERDEN ALACAKLAR – T.P.
987	REPO VE TERS REPO İŞLEMLERDEN ALACAKLAR – Y.P.
988	REPO VE TERS REPO İŞLEMLERDEN BORÇLAR – T.P.
989	REPO VE TERS REPO İŞLEMLERDEN BORÇLAR – Y.P.

992	SINIRLAMALARA TABİ OLMAYAN KREDİLERDEN ALACAKLAR - T.P.
993	SINIRLAMALARA TABİ OLMAYAN KREDİLERDEN ALACAKLAR - Y.P.
994	SINIRLAMALARA TABİ OLMAYAN KREDİLERDEN BORÇLAR - T.P.
995	SINIRLAMALARA TABİ OLMAYAN KREDİLERDEN BORÇLAR - Y.P.
996	DİĞER BİLÂNÇO DIŞI HESAPLARDAN ALACAKLAR - T.P.
997	DİĞER BİLÂNÇO DIŞI HESAPLARDAN ALACAKLAR - Y.P.
998	DİĞER BİLÂNÇO DIŞI HESAPLARDAN BORÇLAR - T.P.
999	DİĞER BİLÂNÇO DIŞI HESAPLARDAN BORÇLAR - Y.P.

EK 7: BANKALAR ARACILIĞIYLA ELDE EDİLEN MENKUL KIYMETLERİN GEÇİCİ 67. MADDE KAPSAMINDA VERGİLENDİRİLMESİNE İLİŞKİN EK TABLO

GELİR TÜRÜ	TAM MÜKELLEF GERÇEK KİŞİ	TAM MÜKELLEF KURUM	DAR MÜKELLEF GERÇEK KİŞİ	DAR MÜKELLEF KURUM
<p>HİSSE SENEDİ ALIM SATIM KAZANCI</p> <p>1.1.2006 tarihinden SONRA ihraç ve iktisap edilmiş hisse senetleri</p>	<p>Bakanlar Kurulu Kararı uyarınca bankalar; -01.01.2006- 22.07.2006 arasındaki dönemler için %15 oranında, -23.07.2006 tarihinden itibaren %10 oranında stopaj yapmaktadır. Beyanname verilmez. İMKB’de işlem gören hisse senetlerinin bir yıldan daha fazla süreyle elde tutulduktan sonra elden çıkarılması sonucu elde edilen gelirler, banka aracılığıyla elde edilmeyen hisse senedi alım satım kazançları ve İMKB’de işlem görmeyen ve iki yıldan fazla süreyle elde tutulan tam mükellef kurumlara ait hisse senetlerinden elde edilen kazançlar istisnaya tabidir. Beyanname verilmez.</p>	<p>1)Stopaja tabi olmayan gelirler; -İMKB’de işlem gören hisse senetlerinin bir yıldan daha fazla süreyle elde tutulduktan sonra elden çıkarılması sonucu elde edilen gelirler, -Banka aracılığıyla elde edilmeyen hisse senedi alım satım kazançları istisna. -Kurumların en az iki tam yıl süreyle aktiflerinde yer alan taşınmaz ve iştirak hisseleri ile aynı süreyle sahip oldukları kurucu ve intifa senetleri ve rüçhan haklarının satışından doğan kazancın %75’lik kısmı istisna -Kurumlar Vergisi’ne tabi. (%20) 2)Stopaja tabi gelirler</p>	<p>İMKB’de işlem gören hisse senetlerinden; - 1 yıldan fazla süreyle elde tutulanlar stopaja tabi değil. Beyanname verilmez. - Elde tutma süresi 1 yıl ve daha kısa ise stopaj oranı % 0’ dır. (1) -Banka aracılığıyla elde edilmeyen alım satım kazancı GVK’nın genel hükümlerine göre beyan edilir. -2 yıldan fazla elde tutulan tam mükellef kurumlara ait hisse senetlerinden elde edilen kazançlar istisna.</p>	<p>İMKB’de işlem gören hisse senetlerinin bir yıldan fazla süreyle elde tutulduktan sonra elden çıkarılması sonucu elde edilen gelirler ile banka aracılığıyla elde edilmeyen hisse senedi alım satım kazançları istisna, stopaja tabi değildir. - Beyanname verilmez İMKB’de işlem gören hisse senetlerinin bir yıldan daha kısa bir zaman süreyle elde tutulduktan sonra elden çıkarılması sonucu elde edilen gelirler %0 stopaja tabi (1)</p>

		-İMKB’de işlem gören hisse senetlerinin bir yıldan daha kısa bir zaman süreyle elde tutulduktan sonra elden çıkarılması sonucu elde edilen gelirler %10 stopaja tabi ve kurumlar vergisine (%20)tabi. Ödenen stopaj beyannameden indirilebilir.		
DEVLET TAHVİLİ, HAZİNE BONOSU ALIM SATIM KAZANÇLARI 1.1.2006 tarihinden SONRA ihraç ve iktisap edilmiş olanlar	Bakanlar Kurulu Kararı uyarınca bankalar; -01.01.2006- 22.07.2006 arasındaki dönemler için %15 oranında, -23.07.2006 tarihinden itibaren %10 oranında stopaj yapmaktadır. Beyanname verilmez.	Bakanlar Kurulu Kararı uyarınca bankalar; -01.01.2006- 22.07.2006 arasındaki dönemler için %15 oranında, -23.07.2006 tarihinden itibaren %10 oranında stopaj yapmaktadır. Kurumlar vergisine %20 tabi. Ödenen stopaj beyannameden indirilebilir.	01.01.2006 - 06.07.2006 tarihine kadar %15 07.07.2006 tarihinden itibaren %0 oranında stopaja tabi..(2) Beyanname verilmez.	01.01.2006 - 06.07.2006 tarihine kadar %15, 07.07.2006 tarihinden itibaren %0 oranında stopaja tabi..(2) Beyanname verilmez.
DEVLET TAHVİLİ, HAZİNE BONOSU FAİZ GELİRLERİ 1.1.2006 tarihinden SONRA ihraç ve iktisap edilmiş olanlar	Bakanlar Kurulu Kararı uyarınca bankalar; -01.01.2006- 22.07.2006 arasındaki dönemler için %15 oranında, -23.07.2006 tarihinden itibaren %10 oranında stopaj yapmaktadır. Beyanname verilmez.	Bakanlar Kurulu Kararı uyarınca bankalar; -01.01.2006- 22.07.2006 arasındaki dönemler için %15 oranında, -23.07.2006 tarihinden itibaren %10 oranında stopaj yapmaktadır. Kurumlar vergisine tabi (%20). Ödenen stopaj beyannameden indirilebilir.	01.01.2006 - 06.07.2006 tarihine kadar, %15, 07.07.2006 tarihinden itibaren %0 oranında stopaja tabi. (2) Beyanname verilmez.	01.01.2006 - 06.07.2006 tarihine kadar, %15, 07.07.2006 tarihinden itibaren %0 oranında stopaja tabi.(2) Beyanname verilmez.

MEVDUAT FAİZLERİ	Faiz ödeme tarihinin 01.01.2006'dan sonra olması halinde, 01.01.2006'dan itibaren %15 stopaja tabi Beyanname verilmez.	Faiz ödeme tarihinin 01.01.2006'dan sonra olması halinde, 01.01.2006'dan itibaren %15 stopaja tabi Kurumlar Vergisine tabi %20 Ödenen stopaj beyannameden indirilebilir. Bankalararası mevduat stopaja tabi değildir. Beyanname verilmez.	01.01.2006'dan itibaren %15 stopaja tabi ÇVOA kapsamında düşük oranlı tevkifat uygulanabilir. Beyanname verilmez.	01.01.2006'dan itibaren %15 stopaja tabi ÇVOA kapsamında düşük oranlı tevkifat uygulanabilir. Beyanname verilmez.
REPO GELİRLERİ	01.01.2006'dan itibaren %15 stopaja tabi Beyanname verilmez.	01.01.2006'dan itibaren %15 stopaja tabi Kurumlar Vergisine tabi %20 Ödenen stopaj beyannameden indirilebilir. Bankalararası mevduat stopaja tabi değildir. Beyanname verilmez.	01.01.2006'dan itibaren %15 stopaja tabi ÇVOA kapsamında düşük oranlı tevkifat uygulanabilir. Beyanname verilmez.	01.01.2006'dan itibaren %15 stopaja tabi ÇVOA kapsamında düşük oranlı tevkifat uygulanabilir. Beyanname verilmez.
YATIRIM FONLARI KATILMA BELGELERİNİN FON İADESİNDE ELDE EDİLEN KAZANÇLAR	-01.10.2006 tarihinden itibaren %10 stopaja tabi. (3) -Değişken fonlarda Takasbank tarafından günlük olarak açıklanan bilgiler çerçevesinde, fon portföyünün % 51'inin İMKB'de a işlem gören hisse senetlerinden oluşması şartının ihlal edilmesi durumunda, ertesi günden itibaren söz konusu katılma belgelerinin elden çıkarılmasından elde edilen gelirler üzerinden tevkifat yapılması gerekmektedir. Bu nedenle fon portföyünün %51'in altına inmesi halinde bu istisnadan yararlanılamaz. -Portföyünün en az % 51'i İMKB'de işlem gören hisse	-01.10.2006 tarihinden itibaren %10 stopaja tabi.(3) -Kurumlar Vergisine %20 tabi. -Ödenen stopaj beyannameden indirilebilir. -Değişken fonlarda Takasbank tarafından günlük olarak açıklanan bilgiler çerçevesinde, fon portföyünün % 51'inin İMKB'de a işlem gören hisse senetlerinden oluşması şartının ihlal edilmesi durumunda, ertesi günden itibaren söz konusu katılma belgelerinin elden çıkarılmasından elde edilen gelirler üzerinden tevkifat yapılması gerekmektedir. Bu nedenle fon portföyünün %51'in altına inmesi halinde bu istisnadan yararlanılamaz.	01.10.2006 tarihinden itibaren %0 oranında stopaja tabi. Beyanname verilmez.	01.10.2006 tarihinden itibaren %0 oranında stopaja tabi. Beyanname verilmez.

	senetlerinden oluşan yatırım fonlarının bir yıldan fazla süreyle elde tutulması halinde istisnaya tabidir. -Beyanname verilmez.	- Portföyünün en az % 51'i İMKB'de işlem gören hisse senetlerinden oluşan yatırım fonlarının bir yıldan fazla süreyle elde tutulması halinde istisnaya tabidir. -Beyanname verilmez.		
VADELİ İŞLEM VE OPSİYON SÖZLEŞMELERİNDEN ELDE EDİLEN KAZANÇLAR 1.1.2006 tarihinden SONRA yapılan işlemler için	VOB'da 31.12.2008 yılına kadar yapılan işlemlerden elde edilen kazançlar için tevkifat oranı sıfır olarak uygulanır. VOB dışında banka aracılığıyla işlem yapan %10 oranında stopaja tabidirler. (2006/10731 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı öncesi 01.01.2006 - 23.07.2006 arasında %15). Beyanname verilmez.	VOB ve VOB dışında da stopaja tabi değildir. Kurumlar Vergisine tabi (%20)	VOB'da 31.12.2008'e kadar yapılan işlemlerden elde edilen kazançlar için tevkifat oranı sıfır olarak uygulanır. VOB dışında banka aracılığıyla işlem yapan %0 oranında stopaja tabidirler.	- Banka ve benzeri finans kurumlarının kazançları stopaja tabi değil. Genel hükümler uygulanır. -VOB'da 31.12.2008'e kadar yapılan işlemlerden elde edilenler % 0 oranında stopaja tabidir. - Banka ve benzeri finans kurumları dışındakilerin kazançları % 0 oranında stopaja tabidir. - Beyanname verilmez.

- (1) 5527 sayılı Kanun ile 01.01.2006 - 06.07.2006 tarihine kadar, hisse senedi alım satım kazançlarından elde edilen gelirler üzerinden mükellefiyet ayrımı yapılmaksızın %15 oranında vergi kesilmektedirken, 07.07.2006 tarihinden itibaren dar mükellef gerçek kişiler ve kurumlar için bu oranın %0 olarak uygulanacağı belirlenmiştir.%0 oranında tevkifat uygulanabilmesi ilgili Tebliğlerde bazı şartlar aranmaktadır. Bu şartları taşımayanlar için genel oran hükümleri geçerlidir.
- (2) 5527 sayılı Kanun ile 01.01.2006 - 06.07.2006 tarihine kadar, devlet tahvili ve hazine bonusu alım satım kazançları ile faiz gelirleri üzerinden mükellefiyet ayrımı yapılmaksızın %15 oranında vergi kesilmektedirken, 07.07.2006 tarihinden itibaren dar mükellef gerçek kişiler ve kurumlar için bu oranın %0 olarak uygulanacağı belirlenmiştir.%0 oranında tevkifat uygulanabilmesi ilgili Tebliğlerde bazı şartlar aranmaktadır. Bu şartları taşımayanlar için genel oran hükümleri geçerlidir.

- (3) 01.01.2006 – 23.07.2006 tarihine kadar, yatırım fonlarının kurumlar vergisinden istisna edilmiş olan portföy kazançları üzerinden mükellefiyet ayrımı yapılmaksızın %15 oranında tevkifat yapılmak suretiyle vergilendirilmekteydi. Ancak 2006/10731 sayılı BKK ile 24.07.2006-30.09.2006 tarihine kadar bu kazançların %10 oranında vergilemesine karar verilmiştir. Yine aynı BKK'na istinaden, 01.10.2006 tarihinden itibaren portföy kazançları üzerinden %0 oranında tevkifat yapılmaya başlanmasına, dolayısıyla, portföy kazançları üzerinden vergilendirilme yapılmasına son verilerek yatırımcı bazında vergilemeye geçilmiştir.

KAYNAKÇA

KİTAPLAR

- AKÇAOĞLU, Emin, **Financial Innovation in Turkish Banking**, Nural Matbaacılık, Ankara 1998, s 176
- AKGÜÇ, Öztin, **Finansal Yönetim**, Avcıol Basım, İstanbul 1998, s 733
- ALPAN, Fulya, **Örneklerle Futures Anlaşmalar ve Opsiyonlar**, Literatür Yayıncılık, İstanbul 1999, s 6
- ALTUĞ, Osman, **Banka İşlemleri ve Muhasebesi**, Türkmen Kitabevi, İstanbul 2000, s 327
- BERK, Niyazi, **Finansal Yönetim**, 6. Baskı, Türkmen Kitabevi. s. 323
- BOLAK, Mehmet, **Sermaye Piyasası Menkul Kıymetler ve Portföy Analizi**, Beta Yayınları, 3.Basım, İstanbul:1998, s. 121
- BREALEY, Richard A., MYERS, Stewart C. **Principles of Corporate Finance**, Fifth Ed., Mc Graw-Hill, s. 558
- CHAMBERS, R. Nurgül, **Türev Piyasalar**, Avcıol Basım, İstanbul 1998, s 124
- GÖKDENİZ, A. Ümit, **Muhasebe Standartları**, Alfa Yayınları, 1996, s 1
- GÜNDÜZ, Lokman, TURAL Mehmet, **Türev Ürünlerin Muhasebeleştirilmesi: Türkiye Uygulaması Üzerine Bir Öneri**, TBB, İstanbul 1995, s 6
- HULL, John, **Introduction to Futures and Options Markets**, Prentice –Hall International. Inc., 1991, s 38
- JOHNSON, E. Ramon, **Issues and Readings in Managerial Finance**, The Dryden Press 1995, s 560
- KAHRAMAN, Abdülkadir, EBİÇLİOĞLU, Fatih, **Yönetim Muhasebesi**, TÜRMOB Yayınları, no.104, 2000, s. 689
- KIRMAN, Ahmet, **Yatırım Fonları, Katılma Belgeleri ve Vergilendirme Esasları**, TBB, 1999, s. 15
- Maliye Hesap Uzmanları Derneği, **Beyanname Düzenleme Kılavuzu**, 2006, s.4
- ÖNCE, Saime, **Türev Ürünlerin Muhasebe Sorunları ve Bankalar için Muhasebeleştirme Şekilleri**, Türkiye Bankalar Birliği, Eskişehir, 1995, s 16
- ÖRTEN, Remzi, ÖRTEN Filiz, **Türev Finansal Araçlar ve Muhasebe Uygulamaları**, Gazi Kitabevi, Ankara 2001, s 329.
- ÖZBALCI, Yılmaz, **KVK Yorum ve Açıklamaları**, Oluş Yayıncılık, 2006, s. 96
- PwC, **Uluslararası Finansal Raporlama Standartları Cep Kılavuzu**. 2006

REILLY, Frank K., NORTON, Edgar A., **Investments**, Fourth Ed., Dryden Press, s. 188

SABUNCU, Faruk, KESKİN, Filiz, **Gerçek Kişilerde Para ve Sermaye Piyasası Araçlarından Elde Edilen Gelirlerin Vergilendirilmesi**, Beta Yayınları, İstanbul 2005, s. 109

SELVİ, Yakup, **Türev Ürünlerinin Muhasebeleştirilmesi**, Arc Yayınları, İstanbul 2000, s. 14

SOUTHERN, David, **Tolley's Taxation of Corporate Debt and Financial Instruments**, Tolley Publishing Company Ltd, 1997, s. 168

TEKİN, Cem, KARTALOĞLU Emre, **Son Değişikliklere göre Menkul Kıymetlerin Vergilendirilmesi**, Yaklaşım Yayıncılık 2006, s. 118

UYANIK, Namık Kemal, **Bir Bölüm Finansal İşlemler ve Vergilendirilmeleri**, Türkiye Bankalar Birliği, Yayın no 226, İstanbul, 2001, s. 6

MAKALELER

AKYOL, M. Emin, **Menkul Kıymetlerden Elde Edilen Gelirlerin Vergilendirilmesinde Yeni Esaslar**, Vergi Dünyası Dergisi, (Ekim 2005)

AMERICAN STOCK EXCHANGE, Floor Transaction Handbook, ASE, Rev 4//93, s. 28

ATILA, Özkan, **Menkul Kıymetlerin Değerlemesi**, Vergi Dünyası Dergisi (Aralık 2006)

BAŞAK, Levent, **Çifte veya Mükerrer Vergileme Kavramının Analizi ve Çifte Vergilendirmeyi Önleme Anlaşmalarının Uygulanacağı Kişiler**, E- Yaklaşım Dergisi (Nisan 2005), sayı 21.

DEMİR, Hüseyin, **Maliye Bakanlığı Gelirler Kontrolörü**, Yaklaşım Dergisi. (Mart 2003)

DEMİR, Şeref, **Vergi Sorunları Dergisi**, (Ocak 2006), Sayı 208

DOYRANGÖL, Nuran Cömert, **Menkul Kıymetlerin Açığa Satışı ve Ödünç Alma ve Verme İşlemlerinin SPK'ca Öngörülen Kayıt Düzenine Eleştirel Bir Yaklaşım I**, Yaklaşım Dergisi, Sayı 128, (Ağustos 2003)

EROL, Ahmet, YILDIRIM, A. Ercan, **Uluslararası Piyasalarda Menkul Kıymet Vergilemesine Toplu Bir Bakış**, Yaklaşım Dergisi (Haziran 2004), sayı 138

TUĞLU, Ali, **Eurobondlar ve Eurobondlardan Elde Edilen Gelirlerin Vergilendirilmesi** Yaklaşım Dergisi, (Şubat 2006), sayı 158.

TSPAKB, **Menkul Kıymetler ve Diğer Sermaye Piyasası Araçları**, Mart 2006, s. 24

TUNCER, Selahattin, **Türkiye'de Sermaye Piyasası**, İstanbul, 1985, s. 205

MEVZUAT

Gelir Vergisi Kanunu, www.gib.gov.tr, (08.09.2006).

ÖRMECİ, Musa, **Tüm Vergi Kanunları**, Kurtiş Matbacılık, 2004. s. 61.

Sermaye Piyasası Kanunu, www.spk.gov.tr, (10.10.2006). Md.3.

TEZLER

AYDIN, Erkan, Gelir Vergisi ve Kurumlar Vergisi Uygulamaları Açısından Sermaye Piyasası Araçlarının ve Kurumlarının Vergilendirilmesi, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 1997, s 34

INTERNET

<http://www.akbank.com>, 23.10.2006

http://www.alomaliye.com/ozan_uslu_basel.htm; BASEL – II ve Kobilere Etkileri Makalesi,4 Temmuz 2005

<http://www.tbb.org.tr>, 25.02.2007

<http://www.bddk.org.tr>, 01.03.2007

<http://www.deloitte.com.tr>, UFRS Cep Kitapçığı 2006, 12.01.2007

http://www.ekodialog.com/finansal_eko/fin_eko_konulari3.html, 24.03.2006

<http://www.isbank.com.tr>, 22.01.2006

<http://www.marmara-iktisat.com>,20.01.2006

<http://rega.basbakanlik.gov.tr>, 25.04.2007

http://www.mkk.com.tr/MkkComTr/tr/yatirimci/bir_rehber_virman.jsp, 25.11.2006

<http://www.spk.gov.tr>, 30.04.2007

<http://tmsk.org.tr>, 01.05.2007

DOLAYLI KAYNAKLAR

AKAR, İhsan, **Yatırım Fonlarından Elde Edilen Gelirlerin Diğer Menkul Kıymet Gelirleriyle Karşılaştırılması**,Yaklaşım Dergisi, (Aralık 1998)

AKIL, Mustafa, CANPOLAT, Erdal, **Menkul Sermaye İratları ve Borsa Kazançlarının Vergilendirilmesi**, Maliye Gelirler Kontrolörleri Vakfı, 2001.

AKYOL, Emin, **Menkul Kıymetlerin Elden Çıkarılmasından Doğan Kazançların Vergilendirilmesi**, Yaklaşım Dergisi, S.133, (Ocak: 2004)

ARIKAN, Naci, **Özel Sektör Tarafından İhraç Edilen Tahvillerle İlgili Olarak Yaşanan Sorunlar ve Gerçek Şahıslar Açısından 2004 Yılı Vergilendirmesi**, Vergi Dünyası Dergisi, (Şubat 2005)

ATİLA, Özkan, **Sermaye Piyasası Araçlarının Banka ve Aracı Kurumlara Satışı Dolayısıyla Yapılacak Tevkifat**, Yaklaşım Dergisi, S.160, (Nisan 2006)

BATIREL, Faruk, Prof.Dr., TEZEL, Adnan, Prof.Dr., ÖNDER, İzzettin, Prof.Dr., ÖZMUCUR, Süleyman, Doç.Dr., **Türk Vergi Gelirlerini Artırma Yolları Alternatifler ve Beklentiler**, İstanbul Ticaret Odası, Yayın No. 1989-15, (1989).

ÇAMLICA, Mustafa, **Ödünç Menkul Kıymet İşlemleri ve Vergilendirilmesi**,Yaklaşım Dergisi, (Kasım 2000)

ÇANKAYA, Mehmet, **4783 ve 4842 Sayılı Kanunlar Çerçevesinde Gerçek Kişilerce Elden Çıkarılan Menkul Kıymetlerin Vergileme Esasları**, Yaklaşım Dergisi, (Temmuz 2003)

DEĞER, Nuri, **Hisse Senetlerinin 2005 ve 2006 Yıllarında Elden Çıkarılmasından Sağlanan Kazançların Vergilendirilmesi Koşulları**, Yaklaşım Dergisi, S.155, (Kasım 2005).

DOYRANGÖL, Cömert, **Menkul Kıymetlerin Açığa Satışı ve Ödünç Alma ve Verme İşlemlerinin Spk'ca Öngörülen Kayıt Düzenine Eleştirel Bir Yaklaşım-II**, Yaklaşım Dergisi, (Eylül 2003)

EROL, Ahmet, YILDIRIM, Ercan, **Uluslararası Piyasalarda Menkul Kıymet Vergilemesine Toplu Bir Bakış**, Yaklaşım Dergisi, S.138, (Haziran 2004)

GÜMÜŞAY, Serdar, **Dar Mükellef Kurumların Menkul Kıymet Yatırım Fonu Katılma Belgelerinden Elde Ettikleri Kâr Paylarının Vergilendirilmesi**, Yaklaşım Dergisi, S.156, (Aralık 2005)

İMKB, **Sermaye Piyasası ve Borsa Temel Bilgiler Kılavuzu**, İMKB Yayınları, 15. Basım, Ağustos 2000

KARTALOĞLU, Emre, **Menkul Kıymet Satış Kazancının Tespitinde Endeksleme Sonucu Oluşan Zararların Mahsubu Mümkün Müdür?**, E-Yaklaşım, S.20, (Mart 2005)

KESTİ, Yuhanni, **European Tax Handbook 2006**, IBDF, 2006

KIZILOT, Şükrü, **Menkul Kıymet ve Diğer Sermaye Piyasası Araçlarının, 2005 ve 2006-2015 Dönemi Getirilerinin Vergilendirilmesi**, Yaklaşım Dergisi, S.154. (Ekim 2005)

KIZILOT, Şükrü, **Vadesi 2006 Yılına Sarkan Hesaplarda Stopaj Oranının Ne Olacağı**, Yaklaşım Dergisi, S.155, (Kasım 2005)

- KOÇ, Selman, **2006 Yılından İtibaren Borsa Kazançlarının Vergilendirilmesinde Uygulanacak Esaslar**, Vergi Dünyası Dergisi, (Ekim 2005)
- NAZALI, Ersin, **Gelir Vergisi Sistemlerindeki Değişimlerin Arkasında Yatan Nedenler ve Dünyada Gelir Vergisi Uygulaması Konusunda Uygulanmakta Olan Sistemler I**, Vergi Dünyası, (Aralık 2006)
- OECD Committee On Fiscal Affairs, Model Tax Convention On Income And On Capital, OECD 2005.
- OECD, Key Tax Features Of Member Countries 2006, IBFD 2006.
- OGÜN, İsmail, **Menkul Kıymetlerde Değerleme**, Yaklaşım Dergisi, (Mayıs 2001)
- ÖZCAN, Sezgin, **Dernek ve Vakıflar İle Sendika ve Meslek Odalarının Faiz ve Repo Gelirlerine Vergi**, Yaklaşım Dergisi / S.156, (Aralık 2005)
- Pwc, **Individual Taxes A Worldwide Summary**, (1991).
- Pwc, The Financial Jungle, International Taxation Of Equity Finance Part 2, Europe, 2005.
- ROBERTI, Paolo, **Financial Markets And Capital Income Taxation İn A Global Economy**, North Holland, (1998)
- SAĞLAM, Erdoğan, **Tam ve Dar Mükellef Gerçek Kişi ve Kurumlara Yapılan Ödemelerde Vergi Kesintisi (Stopaj)-II**, Yaklaşım Dergisi, S.166, (Ekim 2006)
- SAĞLAM, Erdoğan, **Tam ve Dar Mükellef Gerçek Kişi ve Kurumlara Yapılan Ödemelerde Vergi Kesintisi (Stopaj)-I**, Yaklaşım Dergisi, S.165, (Eylül 2006)
- SARAÇ, Osman, **Katılma Hesabı ve Kar Zarar Ortaklığı Kazançlarının Vergilendirilmesi**, Vergi Dünyası Dergisi, (Ağustos 2005)
- SORENSEN, Peter Birch, **Gelir Vergisinin Yeniden Yapılandırılması Model Önerisi** Sunumu, Vergi Konseyi, 30 Haziran 2006
- SÜMER, Ayşe, **Varlığa Dayalı Menkul Kıymet ve Uygulaması**, Yaklaşım Dergisi, (Ağustos 1993)
- TEKİN, Cem, **Dar Mükellef Kurumlar Tarafından Elde Edilen Menkul Kıymet Gelirlerinin Yeni Sistem Çerçevesinde Vergilendirilmesi**, Yaklaşım Dergisi, S.160, (Nisan 2006)
- TEKİN, Cem, **Gerçek Kişilerce 2006 Yılında Elde Edilecek Devlet Tahvili ve Hazine Bonusu Faizlerinin Vergilendirilmesi II**, Yaklaşım Dergisi, S.157, (Ocak 2006)
- TEKİN, Cem, **Gerçek Kişilerce 2006 Yılında Elde Edilecek Devlet Tahvili ve Hazine Bonusu Faizlerinin Vergilendirilmesi-I**, Yaklaşım Dergisi, S.156, (Aralık 2005)

- TEKİN, Cem, **Menkul Kıymet Gelirlerinin Vergilendirilmesine İlişkin Olarak 5436 Sayılı Kanunla Yapılan Değişiklikler**, Yaklaşım Dergisi, S.158, (Şubat 2006)
- TEKİN, Cem, **Menkul Kıymetlerin Elden Çıkarılmasından Sağlanan Değer Artışı Kazançlarının Vergilendirilmesi**, Yaklaşım Dergisi, (Mart 2002)
- TEKİN, Cem, **Özel Finans Kurumlarından (Katılım Bankaları) Elde Edilen Gelirler Üzerinden Eski ve Yeni Sistem Uyarınca Yapılacak Tevkifat Uygulaması**, Yaklaşım Dergisi, S.159, (Mart 2006)
- TEKİN, Cem, **Yabancı Memleketlerde Elde Edilen Kâr Paylarının Vergilendirilmesi**, Yaklaşım Dergisi, S.141, (Eylül 2004)
- TEKİN, Cem, **Yatırım Fon ve Ortaklıklarının Portföy İşletmecilik Kazançları Üzerinden 2006 Yılından İtibaren Yapılacak Tevkifat Uygulaması**, E-Yaklaşım, S.28, (Kasım 2005)
- TEKİN, Cem, **Yatırım Fon ve Ortaklıklarının Portföy İşletmecilik Kazançları Üzerinden 2006 Yılından İtibaren Yapılacak Tevkifat Uygulaması**, E-Yaklaşım, S.28, (Kasım 2005)
- TUNCER, Selahattin, **GVK'nın Geçici 67. Maddesinde Yapılan Değişiklik**, E-Yaklaşım, S.31, (Şubat 2006)
- UREL, Gürol, **Yatırım Fonu Katılma Belgelerinden Elde Edilen Gelirlerin Vergilendirilmesi**, Yaklaşım Dergisi, (Ekim 2000)
- UYAR, Adnan, **Bankalar ve Aracı Kurumlara Getirilen Menkul Kıymet ve Diğer Sermaye Piyasası Araçlarının Getirileri Üzerinden Vergi Tevkifatı Yapma Zorunluluğu**, E-Yaklaşım, S.22, (Mayıs 2005)
- UZELTÜRK, Hakan, **AB'nin Vergilendirme Politikası ve Türkiye'nin Uyumunu**, İktisadi Kalkınma Vakfı, (Temmuz 2001)
- ÜREL, Gürol, **Gerçek Kişilerin 2006 Yılında Elde Ettikleri Eurobond Gelirlerinin Vergilendirilmesi**, Yaklaşım Dergisi, S.160, (Nisan 2006)
- VURAL, İrfan, **Yeni Bir Tevkifat Uygulaması: Menkul Kıymetler ve Diğer Sermaye Piyasası Araçlarının Elde Tutulması ve Elden Çıkarılması Nedeniyle Sağlanan Gelirler Üzerinden Yapılacak Tevkifat**, Yaklaşım Dergisi, S.153, (Eylül 2005)
- VURAL, İrfan, **Mevduat Faizleri ve Repo Gelirleri Üzerinden 01.01.2006'dan İtibaren Yapılacak Tevkifat**, Yaklaşım Dergisi, S.154, (Ekim 2005)
- VURAL, İrfan, **Yeni Bir Tevkifat Uygulaması: Menkul Kıymetler ve Diğer Sermaye Piyasası Araçlarının Elde Tutulması ve Elden Çıkarılması Nedeniyle Sağlanan Gelirler Üzerinden Yapılacak Tevkifat**, Yaklaşım Dergisi, S.153, (Eylül 2005)

YILDIRIM, Ercan, Erol Ahmet, **Menkul Kıymetlerin Elden Çıkarılmasından Doğan Kazançların Vergilendirilmesi**, Yaklaşım Dergisi, S.135, (Mart 2004)

YILDIZ, Murat, **Menkul Kıymet Alım-Satım Kazançlarının Vergilendirilmesi**, E-Yaklaşım, S.21, (Nisan 2005)